

LAUMIŲ DOVANOS

*Lietuvių mitologinės
sakmės*

Paruošė
NORBERTAS VĖLIUS

VILNIUS 1979

LF
La 468

L $\frac{70303-356}{M\ 852(10)-79}$ U—79

© Leidykla „Vaga“, 1979

MITOLOGINIŲ SAKMIŲ PASAULIS

Žmonijos vaikystė būtų buvusi daug skurdesnė, jei šalia puošnios pasakos ji nebūtų susitikusi su pilksermėge sakme. Sakmėse iškyla visiškai naujas mitinis pasaulis, iki šių dienų išlaikęs savo primityvų paprastumą ir gąsdinantį šiurpumą.

Žmogus pasielgia taip, kaip pagal įsigalėjusią mitinę tradiciją negalima — skalbiasi, saulei nusileidus, keliauja naktį, žiūri pro sukryžiuotas kaukiančio šuns ausis,— todėl susitinka laumę, velnią, numirėlį.

Taip dažniausiai prasideda sakmė.

Ją sekdamas, pasakotojas gudriai nesišypso, kaip pasakų senelis, o sėdi rimtas, susikaupęs, šiek tiek neramus. Ir kaipgi juokausi, jei čia „ne pasaka, o tikras atsitikimas“. Taip sakmes apibūdina daugelis pateikėjų. Tikėta, kad įvykiai, apie kuriuos kalbama sakmėse, tikrai nutiko kaimynams, pažįstamiems ar toliau gyvenantiems žmonėms. Jas ir sekdamas ne tik norėdami klausytojus sudominti, bet ir pamokyti, kaip reikia elgtis, susitikus ano, antgamtiškojo, pasaulio gaivalus, supažindinti su to pasaulio būtybėmis ir jų įnoriais. Ši pažintinė mitologinių sakmių funkcija, ypač stipriai vyravusi joms kuriantis ir formuojantis, didele dalimi ir nulėmė jų meninį audinį, santykį su vaizduojamąja tikrove, o tuo pačiu ir specifinį poveikį klausytojui bei skaitytojui.

Pasakose tikri gyvenimo reiškiniai taip perkuriami, sufantastinami, kad viskas atrodo nepaprasta, stebuklinga, kaip niekad iš tikro nebūna. O sakmėse — tikrovė perdirbama, prisilaikant realių gyvenimo dėsnių. Sakmėse nėra, kaip pasakose, tradicinių pradžios ir pabaigos formulių, griežtai atskiriančių meninį paveikslą nuo tikro-

vės. Jų pradžios paprastos, kasdieniškos, tarsi bet kurioj vietoj nukirpta ir į meninį paveikslą perkelta gyvenimo juostos atkarpa. „Viena boba turėjo verpti labai daug linų. Ji verpė verpė, nusibodo beverpiančiam, ir vis dar daug yra...“ — taip prasideda sakmė „Deivės verpėjos“. Ir pasakojimo intonacija, ir kalbos žodynas čia kasdieniškas, paimtas iš gyvosios, informacinės kalbos srauto. Patikėjęs kuriamo vaizdo gyvenimiškumu, skaitytojas patiria didesnę nuostabą, šurpą, netgi baimę, toje kasdieniškoje tikrovėje išvydęs fantastines, neįprasto pavidalo būtybes. Tuo labiau kad šios būtybės aktyvios, grėsmingos, grasinančios žmogui atimti netgi gyvybę. Nelaimės nuojauta minėtojų sakmėj „Deivės verpėjos“ kyla tada, kai moteris padaro neapgalvotą poelgį — pakviečia deives (laumes) verpti linų, gerai nežinodama jų visų įnorių. Didžiausia veiksmo įtampa — žmogaus ir mitinės būtybės dvikova. Patys sakmių pateikėjai beveik visada yra įsitikinę, jog pasakoja ne kažkieno seniai sukurtus, visoje Lietuvoje, o neretai ir už jos ribų, žinomus kūrinius, bet tikrus atsitikimus.

Nesudėtingas mitologinių sakmių veiksmas — žmogaus susidūrimas su mitine būtybe — vyksta ne „kitoje karalystėje“, kaip pasakoje, o čia pat, pasakotojo ir klausytojo aplinkoje: pirkioj, paupy, miške, lauke, jaujoj. Ir vyksta ne istoriškai neapibrėžtu laiku, kaip pasakoje, ne kuriantis šiam pasauliui, kaip etiologinėse sakmėse, ir ne tolimoje istorinėje praeityje, kaip padavimuose, o visai neseniai: vakar, užvakar, praėjusiais metais. Net tada, kai sakoma, jog viskas atsitiko „vieną kartą“, „labai seniai“, suvokiame, kad tai ne toks jau tolimas laikas, jei jį siekia žmonių atmintis.

Nors veiksmo vieta ir laikas mitologinėse sakmėse yra tikroviški, geografiškai ir istoriškai apibrėžti, tačiau kiek neįprasti. Mitinės būtybės žmogus dažniausiai susitinka negyvenamose vietose: miškuose, paupiuose, prie kapinių, atokiau nuo sodybos stovinčiose jaujose. Susitinka vėlai vakare, naktį. Tai irgi sustiprina tikroviškumo iliuziją: žmogus mitinės būtybės susitinka ten, kur jos, žmonių įsitikinimu, gyvena, ir tokiu metu, kada jos dažniausiai jiems pasirodo. Veiksmo vieta ir laikas su-

stiprina pasakojamojo įvykio baisumą, nepaprastumą, o tuo pačiu sakmei suteikia patrauklumo ir populiarumo.

Mitologinių sakmių veikėjai irgi tikroviški, tokie, kokius juos įsivaizdavo patys sakmių kūrėjai ir pasakotojai. Žmonės sakmėse — paprasti valstiečiai, ūkininkai ir ūkininkės, bernai, mergos, piemenys. Jie nėra taip griežtai tipizuoti, kaip pasakų herojai, kur visada du broliai išmintingi, o trečias kvailas, kur skriaudžiama našlaitė būtinai gera, o pamotė bloga. Viename sakmės siužete panašaus tipo herojus — turtingas, kitame — neturtingas, viename — dosnus, kitame — šykštus, viename — drąsus, kitame — bailus, viename — žinantis, kaip elgtis, susitikus mitologines būtybes, kitame — nežinantis. Tačiau liaudies simpatijos sakmėje visada yra neturtingo, kuklaus, išmintingo žmogaus pusėje. Pasakose žmogus keliauja po pasaulį, susiduria su kliūtimis, jas nugali. Tuo tarpu sakmėse — gyvena savo įprastinėje aplinkoje, tačiau gyvena, išplėtęs akis, pastatęs ausis. Susidūręs su mitinėmis būtybėmis, jis niekada nėra abejingas, pergyvena čia baimę, čia nuostabą, kartais išprotėja, suserga ir net miršta. Tie stiprūs jausmai, per kuriuos žmogus sakmėse tik ir atsiskleidžia, suteikia sakmėms lyrinį charakterį. Šiaip pats žmogus sakmėse neryškus, užgožtas mitinės būtybės paveikslas.

Visai kas kita mitinė būtybė. Ji mitologinėse sakmėse vaizduojama detalai, netgi smulkmeniškai, su visu baisumu ir didingumu (o kartais paprastumu ir kasdienišku). Paprastos valstietiškos laumės ir jų didžiagalviai, kukulakiai vaikai, ramus medžiotojas perkūnas ir padangėmis driūkuojantys, ugnim žaižaruojantys aitvarai, žemiški burtininkai ir nepaprastas šimtaveidis velnias — visi jie, ryškiai apšviesti, praslenka pro mūsų akis, tarsi sustingdyti, tačiau tuo pačiu metu paslaptingi ir neapčiuopiami. Kartais net ištisos sakmės paskiriamos jų išvaizdai nusakyti.

Išsamiai mitologinėse sakmėse atsispindi ir mitinių būtybių poelgiai. Laumės paežerėse skalbia savo nesibai giančius audeklus, verpia ir audžia, apdovanoja, nužudo arba pakeičia vaikus: laimės lemia naujagimių ateitį; aitvarai nešioja savo globėjams vogtus grūdus, pinigus

ir pieno produktus; raganos kenkia žmonėms, gyvuliams ir visai gamtai, skraido į susirinkimus; burtininkai gydo apraganautouosius ir t. t. Lietuvių mitologinėse sakmėse veiksmas, kuriame išryškėja mitinių būtybių poelgiai, yra kiek vienpusiškas — dažniausiai vaizduojami žmogaus ir mitinių būtybių santykiai, ir labai retai tarpusavy susiduria pačios mitinės būtybės.

Sakmėse visai kitoks, negu pasakose, ne tik atskirų būtybių, bet ir viso mitinio pasaulio suvokimas.

Pasakose mitinis pasaulis neturi jam būdingo antgamtinio šydo. Žmogus su mitinėmis būtybėmis (perkūnu, velniu, giltine, kalbančiais žvėrimis, netgi saule) santykiauja taip, kaip su šio pasaulio padarais. Susitikimas su jomis žmogui nesukelia didesnės nuostabos ar siaubo. Tuo tarpu sakmėse mitinis pasaulis paslaptingas, žmogui dažnai priešiškas. Žmogus stengiasi išvengti to susidūrimo, nes paprastai jis lemia nelaimę. Kadangi klausytojai tik, kad vaizduojamieji įvykiai tikrai kažkada vyko ir vėl bet kuriuo momentu gali pasikartoti, tad nė vienas nėra tikras, kad, grįždamas į namus, nesutiks velnio, vaikščiojančio numirėlio ar laumės. Ir vis dėlto toji baimė, patiriama klausantis mitologinių sakmių, kartu kelia estetinę pasigėrėjimą ir skiriasi nuo tikros baimės, kurią patiriame, pavyzdžiui, sutikę vilką. Niekas nenori, kad pasikartotų tikra baimė, tačiau dar ir dar nori pasiklaudyti baisios sakmės, kažkuo didingos, taurinančios ir turtinančios žmogaus dvasią.

Su ne mažesne jėga mitologinės sakmės ir jose atsispindintis mitinis pasaulis veikia ir naujųjų laikų žmones, visiškai nebetikinčius mitinių būtybių egzistavimu. Primityvus, tačiau darnus, išbaigtas meninis vaizdas, netikėta akistata su šiurpumu, nepaprastumu daro sakmes patrauklia lektūra, įdomia net mūsų intelektualiam amžiui.

Kita nesenstanti mitologinių sakmių patrauklumo priežastis — jų istorinė, kultūrinė vertė. Sakmėse atsispindi ištisų epochų mūsų liaudies mitinis mąstymas, pasaulėjauta, socialiniai ir kultūriniai santykiai, istorija.

Paimkim kad ir populiariausias sakmes apie laumes. Pats laumės vaizdinys, kokį mes jį matome šiose sakmėse, galutinai susiformavo jau palyginti aukštos kultūros

žemdirbių visuomenėje. Tai rodo antropomorfine laumės išvaizda ir funkcijos, susijusios su žemdirbyste (linų verpimas, audimas, audeklų skalbimas). Tačiau jo priešistorija ilga ir sudėtinga. Kartais net sunku patikėti, kad laumė — tai suasmeninta pirmą kartą žmogui pavojinga ir grasi gamtos, visų pirma vandens, stichija, kurią jis stengiasi pažaboti, palenkti savo labui. Sakmėse apie laumes iš vienos pusės iškyla gamtos stichijos gaivališkumas, iracionalumas, grėsmė žmogui, o iš kitos — žmogaus sumanumas, sugebėjimas šias gamtos jėgas pajungti savo naudai. Kaip daugelis indoeuropiečių vandens dvasių, taip ir mūsų laumės lemia derlingumą, vaisingumą.

Tuo tarpu aitvaro vaizdinys — žymiai vėlyvesnės kilmės, susiformavęs irstant pirmą kartą bendruomenei ir sustiprėjus socialinei nelygybei. Jis atspindi ne žmogui pavojingas iki galo nesuvoktas gamtos, o socialines jėgas. Sakmėse apie aitvarus smerkiamas nedoras žmogaus pralobimas, išnaudojant kitą žmogų, per didelis turto troškimas.

Lietuviškosios laumės turi daug bendrų bruožų su keltų fėjomis, laimės — su Balkanų tautų likimo deivėmis, aitvaras — su iranietčių skraidančiais drakonais. Vadinausi, jei, formuojantis laumės vaizdiniai, baltai artimai santykiavo su keltų giminėmis, tai formuojantis laimei, — su Balkanų tautomis, o kuriantis aitvarui, būta tiesioginių ar netiesioginių kontaktų ir su iranietčiais. O ką jau bekalbėti apie artimą draugystę su slavais, germanais, ugrofinais, kurių mitiniame pasaulyje kartais sutinkame daugiau bendrumų, negu skirtumų.

Ir vis dėlto lietuvių mitologinėse sakmėse atsispindintis mitinis pasaulis turi ryškų nacionalinį koloritą, išskiriantį jį iš kitų, net ir giminingų, tautų mitinio pasaulio. Fantastinius vaizdinius sąlygoja juos kuriančių žmonių etninis tipas, gyvenimo būdas, geografinė aplinka. Lietuvių mitiniame pasaulyje jaučiama taikių žemdirbių ir gyvulių augintojų, gyvenančių lygumų krašte, kur nėra didesnių kontrastų, dvasia. Lietuviai nežino tikėjimų ir sakmių apie pavojingus vandenius, miškinis, kaip rusai ir vokiečiai, apie karingai nusiteikusias vilas, kaip bulgarai, kalnų gyventojus nykštukus, kaip skandinavai. Lietu-

vių laumės glaudžiau, negu kitų tautų vandens dvasios, buvo susietos su žemdirbyste, virto paprastomis valstietėmis darbininkėmis. Lietuvių aitvaras labiau, negu kitų tautų turtus nešiojančios būtybės, tapo naminiu, kartais net padedančiu dirbti įvairius darbus. Svarbiausias raganų ir burtininkų užsiėmimas liko kenkti gyvuliams arba juos gydyti ir t. t.

Senieji lietuvių mitiniai vaizdiniai, ištisus šimtmečius ir net tūkstantmečius gyvuodami liaudies sąmonėje, keičiantis ekonominiam socialiniam gyvenimui, tolydžio keitėsi, buvo naujai perkuriami ir įprasminami. Paskutiniaisiais šimtmečiais juos paveikė ir įsigalėjusios naujos religijos — krikščionybės vaizdiniai. Krikščionybės įtaka jaučiama raganos, burtininko, numirėlių, iš dalies laumės, aitvaro ir kitų būtybių vaizdiniuose. Ateities pranašautojai, žmonių gydytojai burtininkai ir raganos tapo žmonių kenkėjais, visokiausio blogio skleidėjais, artimai bendraujančiais su piktosiomis dvasiomis. Gamtos dvasioms laumėms buvo priskirtos joms nebūdingos kenkėjiškos funkcijos — kirpti avis, jodyti arklius. Aitvarus imta maišyti su velniais... Tačiau krikščionybės įtaka paviršutiniška, nesiekianti gilesnių klotų. Kad krikščionybė nepajėgė stipriau paveikti tradicinio mūsų liaudies pasaulėvaizdžio, rodo populiariausios mūsų mitinės būtybės velnio vaizdinys. Susiformavęs ant senovinio mirusiųjų kulto pamato, savo vardais, išore ir funkcijomis jis taip ryškiai skiriasi nuo krikščionybės propaguoto piktosios dvasios supratimo, jog jei viduramžiais kas būtų prisipažinęs, kad piktąją dvasią įsivaizduoja tokią, koks sakmėse vaizduojamas velnias, be abejonės, kaip didžiausias eretikas būtų buvęs sudegintas ant laužo.

Kiek pastebimiau krikščionybė nepaveikė nė pačių mitologinių sakmių. Jose nė su žiburiu nerasime propaguojamo viduramžiško asketizmo, nusižeminimo, savęs išsižadėjimo, atsidavimo krikščioniškojo dievo malonei. Atvirkščiai — jose aukštinamas liaudies žmogui būdingas optimizmas, sumanumas, apskrumas, iškeliama tradicinė, tūkstantmečiais susiklosčiusi ir įsigalėjusi liaudies moralė bei etika. Nors mitologinės sakmės yra vienas iš seniausių mūsų tautosakos žanrų, susiformavusių dar iki-

klasinės visuomenės gelmėse, jose atsispindi ir paskutiniaisiais šimtmečiais mūsų kaime vyravę antagonistiniai socialiniai santykiai bei liaudies pažiūra į juos: dažnai sakmėse smerkiami gobšūs, neteisingi ponai („Kelionė ponais“, „Vėlnių arkliai“, „Ponų arkliai“), nedori ūkininkai („Aukšliukas“, „Supykinti aitvarai“, „Papjautas aitvaras“), pavydžios ūkininkės („Laumės ir kūdikis“), o iškeliami neturtingi, bet sumanūs ir teisingi valstiečiai, pie-menukai, bernai ir mergos.

Tiek dėl savo vaizdų nepaprastumo, idėjų turtingumo, tiek dėl didelės pažintinės vertės mitologinės sakmės jau nuo seno traukė mūsų rašytojų akį. O gal jie tiesiog taip buvo suaugę su visom liaudiškom tradicijom, kad ir sakmės, kaip neatskiriama jų dalis, nesąmoningai įsiliejo į kuriamą meninį pasaulį. Atskirų mitinių vaizdinių ar ištisų sakmių, savotiškai pajungtų visai meninei koncepcijai, yra beveik visų lietuvių rašytojų kūryboje, pradedant K. Donelaičiu, S. Stanevičium, M. Valančium ir baigiant šių dienų poetais bei prozaikais.

Iki šiol lietuvių mitologinės sakmės dažniausiai būdavo spausdinamos su pasakomis, ir paskelbta jų palyginti nedaug. Šiame leidinyje pirmą kartą pateikiamas didesnis sakmių pluoštas, atrinktas daugiausia iš nespausdintų šaltinių. Nors ir nesudarydamos nė dešimtadalio visų Lietuvoje užfiksuotų variantų, jos bent iš dalies parodys siužetinių sakmių įvairumą, o kartu ir visos mūsų mitologijos turtingumą. Čia ir sakmės apie visai žmogaus pašonėje įsikūrusias vadinamąsias namines mitines būtybes (kaukus, aitvarus, pusčius) ir gamtos dvasias (perkūną, laumes, undines, ežerų ir upių sargus), ir apie išskirtinius, liaudies manymu, antgamtinėm savybėm apdovanotus žmones (raganas, burtininkus, vilktakius, nužiūrėtojus) ir nepaprastus gyvūnus (žalčius, gyvačių karalius, vilkus, gandrų ir kregždės), ir apie žmogaus gyvenimą vairuojančias laimes, maro deives, giltinę, ir apie numirėlius, vėlnius, užburtų lobių sargus.

Šis lietuvių mitologinių sakmių rinkinys skiriamas platesniam visuomenės ratui, todėl tekstų kalba šiek tiek paredaguota; tarminės formos pakeistos literatūrinėmis,

barbarizmai, pasenę dialektizmai ir sunkiau suprantami sritiniai žodžiai — bendriniais, visiems suprantamais; kai kur pakoreguota žodžių tvarka sakinyje. Tačiau stengtasi nepažeisti pasakotojo individualaus stiliaus ir nuotaikos.

Norbertas Vėlius

LAUMĖS. LAIMĖS

Deivės verpėjos

Viena boba turėjo verpti labai daug linų. Ji verpė verpė, nusibodo beverpianč, ir vis dar daug yra. Išgirdo vaikščiojant palangiais deivės ir sako:

— Eikit, deivelės, pas mane linų verpt!

Sulig pasakymu priėjo pilna troba deivių, visais pasieniais prisistatė ratelių, kitos su rateliais sulipo ant krosnies, kitos ant suolų, kitos ant lovų — kur tik galėjo ratelį pasistatyti, ten ir lipo. Verpia, skubina, boba vos tik paspėja duoti linus.

Suverpė linus, pašukas, pakulas, nuobraukas kuo gražiausiai. Boba dar parnešė iš kaimynių — ir tas suverpė. Mato boba, kad jau čia gero nebus, nes kiek ji beneša — nepaspėja joms darbo užtektinai duoti, o jeigu jos darbo neturės, tai pradės plaukus verpti. Laukan išvaryti negali, nes nepasakė, lig kokio laiko joms dirbti, tik tiesiai užprašė verpti. Boba nežino, ką daryti. Pakūrė krosnį, prikūreno gerai anglių ir pametė sruogą po krosnim. Kibirkštys pradėjo eiti iš krosnies. Boba nusiminus suriko:

— Oje, deivelės, troba užsidegė! Bėkim laukan!

Deivės, ratelius susiglemžusios, per duris išlakstė.

Po valandžiukės pamatė, kad jas boba apgavo. Lakstė palangiais, o į vidų įeiti negalėjo. Žalos dirbti taip pat joms nevalia. Lakstydamos palangiais, jos šaukė:

— Dykais verpėm! Dykais verpėm! Mes tau būtumėm ir plaukelius, ir žarneles išverpusios!

Dūzgia bizgia Bigutė

Buvo našlaitė. Ji tarnavo pas ūkininką ir išsiderėjo dešimt sienų * išsiausti drobės. Bet tą darbą galėjo dirbti tik vakarais. Ūkininkas buvo geresnis, o šeimininkė baisiai pikta. Kai našlaitė vakarais ausdavo, ji vis bardavos, o ta vis skubindavo išausti.

Ateina kartą trys raganos ir iškelia ją iš stovų. Atsisėdo, viena audžia, kita šeivas trina, trečia gijas taiso — visos be perstojimo. Sako:

— Atminsi mūsų vyrų vardus, tai turėsi audeklo vaikų vaikams.

Ji išėjus priesodin ir gailiai verkia, kad neatmins raganų vyrų vardų. E raganos uturioja tarpu savęs:

Dūzgia bizgia Bigutė,
Migla rasa pilį lieja!

Iėjo našlaitėlė vidun ir pasakė:

Dūzgia bizgia Bigutė,
Migla rasa pilį lieja!

Čiaukšt čeberakšt stovai užsidarė, ir durys užsidarė, ir nežinojo, kur liko raganos.

Nu, tada anksti pasikėlė ūkininkas, žiūri — kas gi dabar pasidarė, kad tiek daug audeklo.

Šeimininkė apsimetė dešimt sienų dukteriai ir liepė austi tik naktį. Duktė atsisėdo austi subatos vakarą. Audžia audžia. Šeimininkė sako:

— Eik, duktė, gult, pailsėt.

Ta plonu balseliu:

— Baigiu baigiu, baigiu baigiu.

Močia vėl varo, bet ji nieko nesako. Tik storu balsu:

— Baigiu baigiu, baigiu baigiu, tik nagai.

Motina išoko pirkelėn ir sako:

— Kur tu?

* s i e n a — audeklo matas.

Žiūri — duktė už kojų pakarta, ir belikę tik kojų nagai. Va, kiek priaudė. E ragana, kai baigė draskyti, tai sakė: „Baigiu baigiu, baigiu, baigiū, tik nagai.“

Ausk, Ausk, Krauzele

Audė boba, išėjo. Laumė įsėdo ir audžia. Įeina boba, prašo:

— Atiduok man tą audimą.

Sako:

— Įmink mano vardą.

Ta pažino, kad laumė. Išėjo laukan ir klausos — kad audžia ta laumė ir dainuoja:

Ausk, ausk, Krauzele,
Tau teks drobelė!

Įėjusi sako:

— Ačiū, Krauzele!

Ta supyko, sako:

— Tavo laimė, mano nelaimė!

Dėgė, Špėgė ir Nokužė

Į vestuves atėjusios trys laumės — jaunos mergelės, paprašiusios darbo ir viską darbavusios po namus. Bet savo vardų nesakiusios. Tik, bekurstant ugnį, vienai užkritusi anglis. Kita netyčioms pasakiusi:

— Dėge, degi!

— Kad aš Dėgė, tu Špėgė!

— Nokužė, eikim namo.

Ir išėjusios visos, nors dideliai prašę pasilikti.

Tol laumės būdavusios, kol vardą išsiduodavusios.

Vištakojė ir Gaidžiakojė

Buvo audėja Braškakojė. Ją taip vadino, kad einant braškėdavo kojos. Kartą ji prietemoje baigė austi drobę. Pamatė, kad trobon įėjo dvi laumės. Viena buvo su vištos kojomis ir marška apsisupusi, o kita buvo su gaidžio kojomis ir šiaudais apsikarsčiusi. Viešnios įėjusios tarė:

— Braškakojė, Braškakojė, paduok mums šaudyklę.

Audėja joms padavė šaudyklę. Tada Vištakojė papūtė į šaudyklę ir padavė Gaidžiakojei. Toji taipogi į šaudyklę papūtė. Tada laumės atidavė Braškakojei šaudyklę ir tarė:

— Dabar būsi dar geresnė audėja ir nepavargsi ausdama!

Viešnios išėjo.

Nuo to laiko Braškakojė tikrai daug geriau ausdavo ir niekuomet audžiant nepavargdavo. Geresnės audėjos už ją visoje apylinkėje nebuvo.

Tos pačios laumės buvo aplankiusios ir kitą mergaitę — tinginę. Ją taipogi rado už staklių sėdinčią. Laumės paprašė, kad joms duotų šaudyklę. Bet toji joms šaudyklės nedavė. Tada laumės jai tarė:

— Nuo šio karto būsi niekam tikusi audėja!

Ir laumės išėjo.

Tai mergaitei tikrai nesisekė austi, tik siūlus gadinavo.

Našlaitė ir laumės

Kitąsyk mergos, moterys dienomis dirbdavo, o naktimis verpdavo prie mažos šviesos, ir plonai verpdavo. Viena pamotė, nekęsdama savo podukros, sunkindavo ją prie darbo, vis jai užduodavo tiek daug suverpti, kad ji turėdavo verpti per naktis. Syki, jai vidurnaktį beverpant, atėjo trys laumės ir sako:

— Kad tave taip sunkiai pamotė vargina, tai mes atėjom tavęs išvaduoti.

Tuoį sėdusios, suverpusios tas jos pakulas ir, tą pamotę uždusinusios, išėjusios savo keliais, sakydamos:

— Jau ji daugiau tavęs nekankins.

Iš ryto rado tą pamotę negyvą.

Laumių audeklai

Vieną kartą ėjo neturtinga moteris dauba ir rado baltinant patiestus tris audeklus. Ji apsidairė, galvoja: „Kad nieks nematytų, reiktų vieną pasiimt.“ Ir priėjusi ringuojasi vieną. Klauso — iš kažkur balsas sako:

— Rėžyk ir siūk, tik galo nežiūrėk, tai užteks, kol gyva būsi!

Ji paėmė, parsinešė ir rėžė, siuvo kiek metų. Kai nusibodo, išvyniojo pažiūrėt, kas viduj yra. Nieko įdomaus nerado, tik audeklas pasibaigė.

Tai buvo laumių audeklai.

Laumės skalbėjos

Kitą kartą mano seserys baltinius plaudavo prūduose. Vakare mes nunešėm suolą ir kultuves. Tik klausom — kad skalbia. Nu, taip gražiai dvieje: ta-ta, ta-ta, ta-ta. Prienam žiūrėt — kad nieko nėra, nescalbia.

Kitą kartą sakydavo, kad laumės skalbia.

Laumių kultuvėlės

Viena šeiminkė, labai darbininkė būdama, mažą turėjo ir, nenorėdama dieną sugaišint, vakare vėlai vystyklius ėjo ant ežero liepto išsiskalbt. O tai pasitaikė sykį ir ketvirtadienio vakarą nueit.

Kitą ketvirtadienio vakarą ant liepto, saulei nusileidus, pradėjo laumės skalbt, kad baugu buvo klausyt. Ir taip paskui būdavo kiekvieną ketvirtadienio vakarą.

Tų namų žmonės nemenką apmaudą ir rūpestį dėl to turėjo.

Po ilgo laiko vienas senas žmogus juos pamokino, kad imtų plaušų ir nusivytų botagą, tik atžagariai turi vyti. Su tuo botagu vienas turi nueiti pas tą lieptą, o kai veik vėl skalbiant išgirs, tai vis ant liepto turi kirsti, kad ir nieko nebus matyti.

Taip tie žmonės ir padarė.

Ta šeimininkė turėjo brolių, Jakamą vardu. Tas buvo kareivis buvęs ir labai drąsus. Kai jau kitą ketvirtadienio vakarą išgirdo beskalbiant, tai Jakamas, plaušų botagą ėmęs, nuėjo prie liepto baisiai šmagot. Jis, rodos, nieko nematė, bet ant liepto rado tris kultuves. Tas jis ėmęs parsinešė namo.

Tą vakarą buvo tyku. Kitą ketvirtadienio vakarą — ir nieko. Bet kai jau Jakamas savo kamaroj atsigulė, tai prie jo kamaros langelio vis šaukė:

— Jakamėl, atiduok mūsų kultuvėles!

Ir taip ilgą valandą.

Antrą ketvirtadienio vakarą vėl taipjau. Trečią vėl:

— Jakamėl, atiduok mūsų kultuvėles, jau daugiau neskalsim. Meldžiam tave labai, tik atiduok. Šiaip mums labai piktai eis. Atiduok, brolel, šiaip mes būsim žudytos.

Tai Jakamas pasigailėjęs nunešė tas tris kultuves ant liepto. Tuoju laumės jas atsiėmė ir nuo to laiko jau daugiau neskalbė.

Bulvių kapliuotoja

Kai gyvenau Laukininkuose, mūsų bulves pradėjo laumė kapliuot. Darbuojas kažkokia plaukais apsileidusi moteris, ir gana. Nei niekas jos prašė, nei samdė. Ir niekas nežino, kas ji tokia yra. Jau keturias užuoganas nukapliavo. Gena mano brolis vakare galvįjus pro šalį, o laumė dirba. Jis ir klausia:

— Kieno tu bulves kapliuoji?

— Kieno gi — savo!

Rytą ten nuėję rado pamestą gražų kaplį, ir ji daugiau nebeateidavo dirbt.

Buvo neišpasakytai geros bulvės tam daikte, kur ji nukapliavo.

Laumės ir kūdikis

Laumės ir gera, ir bloga darydavo.

Kitsyk neturtinga boba grėbė šieną ir vaiką turėjo pasikabinusi į lazdyną. Vakare ir užmiršo. Parėjo, išsivirė vakarienę, bėga to vaiko veizėti. Kad tą vaiką laumės aprėdžiusios, šilkais apdėjusios, visokiais valgiais! Ir bedainuojančios:

A-a, užmirštasis,

A-a, paliktasis!

Tą vaiką bečiūčiuojančios.

Paskui antra turtinga kaimynė atėjo, klausia:

— Kas tą tavo vaiką taip aprėdė?

Sako:

— Laumės. Kai grėbiau, užmiršau, lazdyne palikau, nuėjau parsinešti — laumės ir aprėdžiusios.

Ta kaimynė sako:

— Ir aš nešiu savo vaiką.

Paliko ana tą vaiką, ta turtingoji, o pati šliurinėja apie krosnį. Vakare eis veizėti. Laumės kad begnaibančios anos vaiką. Ir sako:

— Tyčioms paliktasis, tylėk!

O čia tik gnaibo.

Ir mirė tas vaikas.

Laumių padėlys

Senovėj mūsų krašte buvo daugybė laumių. Vienos laumės, kaip moterys laukuos dirbdavo, atėjusios į namus, joms vaikus nuprausdavo, verpdavo, drobes ausda-

vo. . . Moterims grįžtant namo, tos laumės pabėgdavusios. Be tų, buvo daug piktų laumių. Jos vogdavo žmonių vaikus. Pavogto vaiko vietoj padėdavo šiaudų ryšulį, iš kurio pasidarydavo laumiukas. Žmonės, to nežinodami, augindavo per savo vaiką. Paaugęs laumiukas išbėgdavęs į girią pas laumes.

Vieną kartą bernas gulėjo bute, o laumės vidurnaktį pavogė šeiminkų vaiką ir, ant berno lovos pasiguldžiusios, rišo šiaudų ryšulį. Surišusios siųstės viena kitą nešti tą ryšulį padėti į vaiko lopšį. Bet po vieną bijo eiti, tad, palikusios vaiką, abi kartu nešė. Laumėms nuėjus, bernas paslėpė vaiką po patalais. Laumės, sugrįžusios iš kambario ir neradusios vaiko ant lovos, išėjo tuščiomis.

Rytą atsikėlęs bernas paklausė šeiminkų, kur esąs vaikas. Šeiminkai atsakė, kad miegąs. Bernas atklojo antklodę ir visiems parodė laumių padėlį. Iš tos šiaudų šluotos jau buvo pradėjusi augti laumiuko galva. Kai nukirto, tai iš šiaudų jau kraujas bėgo. Kad būtų ilgiau nepažiūrėję, tai šiaudų ryšulys būtų pavirtęs į gyvą laumiuką.

Senovės laumės visados taip veisdavosi.

Laumiukas

Senų senovėj laumės apmainydavo vaikus. Sykį vienai moteriškei apmainė vaiką: laumė savo paliko, o aną moteriškės nunešė. Tie žmonės apie tą mainą nieko nežinojo. Tas paliktas vaikas užaugo iki dvidešimties metų, o vis nieko nešnekėjo.

Sykį nakvojo elgeta, tai motina nusiskundė, kad vaikas nešneka. O tas elgeta sako:

— Galgi jis laumiukas? Galėtumėt šiaip pamėginti: sukirskit ažuolinių malkų, sukurkit vidury trobos ugnį, sumuškit keliolika kiaušinių, apstatykit apie ugnį, o jį priešais pasodinkit prisižiūrėti — jei laumiukas bus, tai prašnekės.

Kai tik taip viską prirengė, jį pasodino priešais. Tas vaikas tuoj pradėjo kalbėti, sako:

— Tas ažuolas turi šimtą metų, o aš už jį penkisysyk senesnis, o dar tokių dyvų nemačiau, kas čia padaryta!

Dar pažiūrėjo pažiūrėjo į tą ugnį ir prapuolė jiems iš akių.

Apmainyti vaikai

Viena motina mažutį savo vaiką palikdavo namie ir išeidavo į darbą. Ilgainiui pastebėjo, kad tas vaikas ne-normalus — rėkia ir rėkia valgyt, o ji neturi ką jam duot. Kiek jau jam sušeria — jam vis mažai. Ji galvoja: kas čia galėtų būti, kad tas vaikas vis rėkia ir žviegia?

Vieną kartą ji sumanė sergėt, ar tik jis ne laumės apmainytas. Nieko nepadėjo jam valgyt, tik, iššutinus kiaulėms bulvių, paliko pirkioj. Pati žiūri pro langą, kad jos vaikas — iš lopšio tik ant rieklių*, nuo rieklių — prie to puodo su bulvaitėm ir ėda. Ėdė ėdė ir visą puodą bulvaičių kiaulėms išėdė su lupenom. Ir vėl ant rieklių drykt. Tuoju motina atidarė duris ir įeina. Nugį sėdi ant rieklių jos vaikas! Tada ji suprato, kad tai laumės apmainytas. Pasiskundė moterim, sako:

— Ką daryt?

Moterys pamokino, sako:

— Paimk šluotražį, išperk, išperk per subinę ir išmesk tą vaiką ant mėšlyno.

Motina taip ir padarė: paėmė šluotražį, išmušė, išmušė per subinę, per subinę ir išmetė ant mėšlyno. Ugi, saulei nusileidus, kaip tik sutemo, klauso, kad po langu kažkas sako jai:

— O tu, karve, tu, besarmate! Kaip tu mano vaiką išmetei ant mėšlyno? Aš tavo vaiką auginau ir išmokiau, o tu manąjį sumušei ir ant mėšlyno išmetei! Eik pasiimk savo vaiką!

Nugi, atidaro motina duris ir žiūri — ten pat, ant mėšlyno, sėdi jos vaikas, gražiai aprėdytas, iš knygučių mal-

* r i e k l ė s — vieta pakrosnyje.

deles skaito — skaityt išmokytas. O vietoj to laumės vaiko šluotražis guli. Vietoj jos vaiko laumė buvo tik šluotražį palikus.

Motina pasiėmė tą savo vaiką ir toliau augino.

Nuplikintas kūdikis

Viena šeimininkė turėjo mažą kūdikį, o buvo rugpjūtis. Po pusryčių ji ėmusi atsikaitino vandens ir tą kūdikį nupėrė. Paskui, gražiai suvysčiusi ir pažindžiusi, paguldė, ir kūdikis užmigo. Ji savo talkai priešpiečius pri-taisė, ir kadangi netoli kluongalio kirto, tai pati nunešė, manydama, kad kūdikis taip ilgai miegos, kol ji sugrįš. Bet koks jai išgastis! Trobos duris beatveriant, tik šlumšt laumė pro duris. Ta laumė buvo kur nors kokiam užkampy stovėjusi ir mačiusi, kaip motina kūdikį pėrė, o motinai išėjus, ir ji taip jau norėjo daryt. Bet ji vandenį iki verdant atkaitino ir kūdikį į tą verdantį vandenį įdėjo. Kūdikis visas nupliko ir turėjo bėdningai mirti. Taip atlikusį jį motina geldoj rado begulintį.

Laumės pyragai

Laumė ėjusi į vestuves ir nešusis baltą maišelį su pyragais. Ir, beeidama keliu, susitaisiusi su tokiu jaunu vaikinu. Jiedu ėję per apsėtus laukus. Tas ėmęs jos klausinėti, į kokius javus laumė negalinti įeiti: ar į rugius, ar į kviečius, ar į miežius. Laumė vis sakanti: „Gal.“ Tada klausiąs:

— Ogi į linus ar gal?

Laumė:

— Į linus tai negal!

Tas vaikas sakąs:

— Ogi gal jie prakeikti?

Laumė sakanti:

— Tas ne kas, šunies balsas neis į dangų.

Daugiau tas matas, kad jau netoli linų dirva, ir prašas:

— Duok tamsta man, aš maišelį panešiu.

Laumė ir padavus. Šis, priėjęs prie linų, strykt ir išo-
kęs. Atsisėdęs ir valgęs pyragus iš to maišelio. Ta lau-
mė apsukui bėgiodama, nu, keikt, nu, keikt! Tas valgy-
damas sakas:

— Keik, keik, laumait! Juk pati sakei, kad šunies bal-
sas neis į dangų.

Daugiau laumė sakanti:

— Ėsk, ėsk, tik maišelį atiduok!

Tas, pyragus išvalgęs, maišelį išmetęs laukan. Toji pa-
sigriebusi ir nulėkusi sau.

Laumės ir raitelis

Mūsų kaime seniau buvo raistai, brūzgynai, kuriuose
gyvendavo laumės. Tokios mažytės, negražios, nutįsu-
siom lūpom.

Kartą jojo vienas vaikinys ir mato — raiste maudosi
laumės. Pro šalį jodamas, ir sudrožė joms botagu. O jos
visada būdavo piktos. Tai kad puolė visos tą vyruką vy-
tis. Tas buvo raitas ant arklio, tai vos ne vos nuo jų pa-
bėgo. Jį atsivijo net į kaimą. Jis taip išsigandęs bėgo,
kad net raitas į savo priemenę įjojo.

Laumių dovanos

Viena moteris žinojo, kad jų pirtin ateina laumės praus-
tis. „Tai ką gi, tegul prausias,— galvoja,— juk ir jos šio-
kie tokie sutvėrimai.“ Ir vis, kada tik pirtį kūrendavo,
palikdavo laumėm karšto vandens. Dar ir vantų padėda-
vo. Laumės, matyt, suprato, kad visa tai joms tyčia. Ir
atsilygino tai moteriškai. Ta moteris pradėjo rast paliktą
pirtį tai drobės stuomenį, tai rankoves, tai rankšluostį,
ir vis tokio darbo, kad net miela žiūrėti.

Šekit garo

Vieną kartą pirtyje pėrėsi laumės. Jos vis šaukė:

— Duokit garo! Duokit garo!

Ir išgirdo pro šalį eidamas žmogus. Jis atidarė pirties duris, tiktai — pyrst, pyrst į pirtį ir sako:

— Šekit garo! Šekit garo!

Laumės supyko ant to žmogaus ir sako viena kitai:

— Te patūrėk tą žarsteklį,— aš pagynėsiu tą perdeklių.

Žmogus daly leisti. Priešais — karklės. Sustoję. Laumė pradėjo gintis ir paleido į jį tekini. Žmogus, pamatęs tekini atriedant, brūkšt į šalį. Tekinis pro jį prariedėjo ir sulaužė karkles. Tada jis išbėgo pro sulaužytas karkles, ir laumės jo nebepriginė.

Nukirptas šeimininkas

Kitą sykį laumės eidavo avių kirpt. Atėjusios pas ūkininką, iškarpė avis, iškarpė daiktais tokiais. Ūkininkas nuėjo į tvartą, žiūri, kad avys iškarpytos. Tai jis ir galvoja: „Kas čia dabar tas avis kirpo? Reikia pasergėt, pažiūrėt, kas jas kerpa.“

Nuėjo jis į tvartą, atsigulė, sergsti jau. Ir atėjo laumės kirpt. Įėjo į tvartą ir sako:

— Ką dabar reik kirpt pirmiau — ar avis, ar aviną? — tarias.

— Tai,— sako,— aviną pirmiau kirpsim.

Priėjo prie to šeimininko ir nukirpo jam pusę galvos. O tas išsigando, net ko nenumirė.

Laumės nukirpo ir išėjo.

Laumių sutarytinė

Laumikonių kaime, šitam kalne, gyvena laumė. O kita gyvena Unksčioj, Laumiaduoby. O trečia gyvena Paberžy, Rožių akmeny. Ir jos dainavo sutarytinę. Tai šita Laumikonyse pradėjo:

Kuo-ja! Kuo-ja! Kuo-ja!

Laumiaduoby tai:

Kuo-ja, kuo-ja, kuo-ja!
Kuo-ja, kuo-ja, kuo-ja!

O Paberžy, Rožių akmeny, tai:

Tu ko-ju-te, ko-ju-čiu-te!
Tu ko-ju-te, ko-ju-čiu-te!
Tu ko-ju-te, ko-ju-čiu-te!
Tu ko-ju-te, ko-ju-čiu-te!

Tai anos, matai, dainavo taip — viena čionai, Laumikonyse, kita Unkščioj, Laumiaduoby, o trečia Rožių akmeny. Laumiakalnis ir Unkščia apie du kilometrus, o Rožių akmuo — apie aštuonetą kilometrų.

Laumės klėtyje

Vieno žmogaus klėtin įprato kelios laumės. Būdavo, sueina klėtin ir baladojas — šoka, dainuoja. Žmogui nusibodo tokios viešnios, bet neišmanė, kaip jom nusikratyti. Ten netoli nuo jo gyveno sena moteris. Vieną kartą, išėjęs iš kalbos, jis ir pasisakė tai moteriškei, kad jo klėtin laumės lankos ir kad jis norėtų jom nusikratyti. Moteris patarė išgręžt klėties slenksty skylę ir užkalt šermukšniniu kuoleliu.

Žmogus taip ir padarė — išgręžė slenksty skylę, nudrožė šermukšninį kuolelį ir užkalė. Sulaukęs vakaro, žiūri, kas gi čia bus. Laumės, kaip vis, atėjo ir jau eis klėtin. Bet tik užlipo ant prieklėčio ir stapt.

— Žiūrėkit, durys užkaltos,— pasakė viena.

— Tai jau mums čia nebe vieta.

Ir nuėjo visos sau.

Nuo to laiko laumės daugiau to žmogaus klėtin nebevaikščiojo.

Palydovės

Seniau, sako, kur tik eidavai nakčia, tai deivę ir sutikdavai. Labiausiai jei eidavai kur tolimą kelią, tai pasitikdavai kartais vieną, kartais dvi, o kartais ir visą būrį deivių. Jos klausdavo:

— Ar galima mums su tavim eiti?

Jei pasakydavai:

— Prašom prašom, deivelės, lig tai ir lig tai vietai,— tai jos ir eidavo sykiu šnekėdamos.

Atėjusios lig tai vietai, jos nueidavusios savo keliais. Bet jeigu nepasakydavai, lig kokiai vietai joms galima eiti, tai jų negalėdavai nuo savęs nuvaryti. Eidavo į trobas visur ir neduodavo žmogui ramybės.

Prigėręs vaikas

Seniau sakydavo, kad, kai gimdavęs vaikas, tai laimė užlemdavus, koks bus jo gyvenimas, kiek metų gyvens ir kokia mirtimi mirs.

Vienai motinai, sūnui gimus, laimė pasakius: šis vaikas tuos ir tuos metuos, tą ir tą dieną ir valandą prigers šuliny.

Kai atėjo tie metai, tėvas šulinį apkalęs stora oda. Užėjęs smarkus lietus. Ant odos įdubimo prilijo. Tas vaikas padėjęs galvą vandenį ir prigėręs.

Meduogalėliai

Kita motina su bobaite, ką tik gimus vaikeliui, pirty ugnele kūrenusios ir išgirdusios balsą:

— Kol meduogalėliai susikūrens!

Motina supratus. Tuos meduogalėlius tuoj užgesinus ir susidėjus į savo skrynį.

Tas sūnus užaugęs didelis. Motina numirus ir jam savo skrynią palikus. Jis parsivedęs pačią. Viena kartą atėjęs pačios motina. Jiedvi atidariusios skrynią, ėmusios drabužius kilnot ir atradusios tuos meduogalėlius po drabužiais ant dugno. Pasistebėjusios, kam jie reikalingi, ir pakišusios po ugnimi.

Besibaigiant kūrenti, pareina vyras. Šios paklaususios:
— Kam tie meduogalėliai skrynios dugne?
Šis pasisakęs ir numiręs.

Laimės ir kūdikis

Kitą kartą buvusios laimės. Tai jos kiekvieną žmogų, tuoj užgimusį, palaimindavusios. Kartais, kūdikiui užgimus, išgirsdavę po langu balsą:

— Lai bus tokiu, kokia aš dabar esu!

O tos laimės kasdien mainydavusios: vienądien turtiną, kitądien vidutinę, dar kitądien suvisu nieko neturėdavusi. Tai tas žmogus tokiu ir būdavęs lig numirštąs, kokia būdama laimė jį palaimindavusi. Todėl ir dabar sakoma:

— Taip laimė lėmė.

Arba:

— Kiekvienam yra laimė duota, bet ne visi tegal ją atrasti.

Laimių lėmimas

Vieno turtingo tėvo gimęs sūnus. Ir išgirdęs balsus lemiant. Viena:

— Tas vaikelis augs didelis ir bus turtingas!

Antrą:

— Jis mažas numirs!

Trečią:

— Ne, jis lig tų ir tų metų augs, tą ir tą dieną jį perkūnai užmuš!

Tēvas, tiems metams artinantis, išmūrijęs akmenų mūrą, labai storą ir tvirtą, ir, tos nulemtosios dienos sulaukęs, norėjęs savo sūnų uždaryti į tą mūrą. Bet sūnus tą dieną nubėgęs į kopūstų daržą ir po kopūstlapiu pasislėpęs. Tą dieną užėjęs juoddebesis su žaibais, perkūnas spyręs į tą mūrą ir sutrupinęs. O tas vaikelis gyvas palikęs.

VANDENS DVASIOS

Sugauta undinė

Žvejai žvejojo Nemune ties Plokščiais ir užmetė tinklą į tokią įlanką, kuri buvo kaip bala Nemuno krante. Užmetę tinklą, ištraukė didelę nei žuvį, nei žmogų. Ji buvo labai graži, turėjo geltonus plaukus ir labai mažas ir trumpas rankas. Vietoj kojų buvo lyg žuvies uodega. Žvejai ją parvežė namo, padarė didelę balieją ir įleido į vandenį. Vandenį veždavo iš Nemuno, kuris buvo dešimt kilometrų nuo tos vietos, kur buvo undinė. Kas ant-
rą dieną jai mainydavo vandenį. Ir eidavo žmonės iš visur jos pažiūrėti. O ji, kai daug prieidavo žmonių, užsileisdavo savo gražius garbanotus plaukus ant veido ir drūčiai verkdamo. Tik tos žvejo žmonos, pas kurią buvo, nebijodavo. Kai būdavo gražus oras, ji gražiai dainuodavo. Jos buvo labai gražus balsas, kokio neturi nė vienas žmogus, tik žodžių, ką ji dainuodavo, nebuvo galima suprasti. Visi žmonės iš aplinkinių kaimųėjo jos pažiūrėti. O kai jau niekas nėjo žiūrėti, tada ją vežiojo po miestelius. Kai jau nusibodo, nuvežė atgal į Nemuną ir paleido. Tai ji tris kartus iškilo ir lenkė galvą atsidėkodama, kad paleido. Ir trečią sykį kai paniro, daugiau nebeiškilo.

Sirena su sireniuku

Vienas žmogus pagavo sireną ir sireniuką. Parsivežė namo ir įleido į kubilą.

Sirena verkė, verkė, kad ją pagavo. Žmogui pagailo jos ir, nuvežęs prie jūros, paleido.

Sireniuką jis norėjo sau pasilikti. Sirena neina nuo kranto — žiūri į žmogų ir verkia vaiko.

Žmogui pagailo sirenos ir paleido sireniuką. Tada ji linksma su vaiku nuplaukė į jūrą.

Narės

Senais laikais vandenyje gyvendavo narės. Iki pusės jos būdavo moters pavidalo, o nuo pusės — žuvies. Narės būdavo labai gražios, kaip ir laumės.

Naktimis, patekėjus mėnuliui, jos išlisdavo ant vandens, šokdavo rateliu, dainuodavo. Tuo metu jos būdavo ypač gražios — nuo jų raibuliuodavo visos vaivorykštės spalvos, jos visos spindėdavo, žėrėdavo. Ne vienas susigundydavo pasižiūrėti į šias gražuoles. Bet tokiems smalsuoliams būdavo galas — narės atkeršydavo jiems už smalsumą ir nuskandindavo.

Paleistas žuvų karalius

Dusetų ežere gaudė žvejai žuvis. Vieną valkšną traukdamai, labai sunkiai traukė. Ištraukė labai daug žuvų, kurių tarpe buvo viena žuvis labai graži ir ant galvos turėjo karūną. Visiems pažiūrėjus, savininkas liepė paleisti žuvį, nes karalius turi valdyti savo karalystę.

Išvežtas žuvų karalius

Nevėžos ežere, Kurklių valsčiuje, Ukmergės apskrity, pagavo daug karšių, kurių tarpe vienas buvo su karūna. Jo nepaleido, bet vežė miestan. Visas kelias, kur žuvis vežė, buvo kruvinas.

Nuo to laiko tam ežere žuvų niekas nepagauna, mat, žuvus žuvų karaliui, žuvo ir jos. Dabar tam ežere nė su žiburiu nerasi karšio.

Ežero kiaulė

Prieš karą, kai aš dar buvau maža, mano tėvelis Juodeikių ežere, netoli Šiaulių, gaudydavo žuvis. Jiems begaudant, vieną sykį įkibo tokia didelė žuvis, kad net arklių reikėjo į tinklą kinkyti jai ištraukti. Parvežus susūdėm tą žuvį, tai iš jos buvo geras puskubilis mėsos.

Po to naktimis vis kažkas mano tėvelį išmesdavo iš lovos ir vis rėkavo:

— Atiduok mano kiaulę!

Mes patys matydavome, kaip ji mesdavo ant grindų iš lovos. Paskiau vis tiek reikėjo sumesti tą žuvį atgal į ežerą.

Sumetus tėvelio jau nebemetė iš lovos.

Šauliuko žuvų sargas

Už Zarasų yra kaimas Bachmatai. Netoli to kaimo kažkur yra ežeriokas Šauliukas. Jeigu kas eina žuvaut į Šauliuką, reikia tylom kalbėti: „Einam žuvaut į Šauliuką.“ Tai pagaus žuvų. O jei garsiai kalba vienas kitam, tai jau nepagaus.

Kartą kažkur netoli Šauliuko kaime buvo vakaruška. Laike vakaruškos kažkas Šauliuke žuvavo. Ir kadgi pagavo žuvų! Buvo beveik pilnas laivas! Tie žvejai iš karto negalėjo žuvų parnešti namo. Nunešė kiek ir vėl eina prie ežero. Eidami užėjo vakaruškon. Užėję sako:

— Va, jūs čia šokat?! O mes kiek daug žuvų pagavom Šauliuke!

Tik sulig tais žodžiais kadgi davėsi visos malkos nuo koptūro žemėn. O kai jie nuėjo į ežerą paimt žuvų, tai rado dyką laivą — visos žuvys išpiltos iš laivo ežeran.

Sugrižę žeberklai

Almajų ežere mano senelis žuveliavo. Naktį jis pastebėjo labai didelį lydekaitį. Tai žeberklais jam kaip davė, neišlaikė žeberklo — ir nuėjo su žeberklais tas lydekaitis.

Jie dviejuos buvę. Sako, sušalom, išsiyrėm į krantą, susikūrėm ugnį ir atsigulėm. Sako, mūsų užmigta. Tai tada, sako, pamatėm — ateina žeberklai iš ežero, o nei žmogaus, nei žuvies. Jie prie sienojo gulėjo, ir kaip davė šitie žeberklai medin, tai visa geležis sulindo.

Didžiulis vėžys

Vieną dieną aš su savo draugėm sumaniau eiti vėžiauti. Ėjom trijuos. Atėjom prie ežero. Viena turėjo šiaudų ir švietė, kita brido ir gaudė vėžius, o aš nešiau pagautus. Naktis buvo labai rami, nė kokio vėjelio, vanduo ežere ramus ramus. Tik žiūrim — ateina didelė vilnis. Bet mes nelabai į ją žiūrėjom ir toliau bridom. Paskui vėl vilnis. Manom sau, iš kur tos vilnys, kad nėra nė kokio vėjelio. Tik pakeliam akis, žiūrim — atplaukia iš ežero vidurio vėžys baisiai didelis. Uodega kaip suolalis. Ta uodega tik luop luop per vandenį ir kelia vilnis. Tai mes kaip nusigandom, kaip bėgom namo! Palikom ir vėžius, ir šiaudus.

Kai papasakojau namie savo motinai, tai sako:

— Gerai, kad bėgot, čia buvo pikta dvasia. Būt dar ežeran įtempus.

Katinas laively

Mano tėvas pasakojo. Nuėjo žuvaut Gulbinio ežeriu. Niekas nesugavo. Nusiyrė su laiveliu toliau nuo kranto ir pamatė, kad jo laivelio gale tupi juodas katinas. Tai mano tėvas semtuku pasėmė vandens ir pylė jam akysna. Tuokart katinas prapuolė. Pasiyrė toliau — ir vėl tas pats katinas sėdi. Ir vėl pylė vandeniu — ir vėl pradingo. Taip triskart darė. Pagaliau tėvas ir turėjo išbėgti iš ežero — pamanė, kad kažkas negero yra. . .

Kitą kartą kai jisėjo žvejot, tai kiaulė po laiveliu užavo ir užavo. Ir vėl turėjo pabėgti. Jo laivo nevertė, tik užavo. Jis tik balsą jos girdėjo.

Mažas vaikutis

Nusipirkau dvivamzdį šautuvą, sakau, eisiu pasergėti prie upelio ūdrų. O buvom du medžiotojai, ne iš vieno lizdo buvom mudu. Sutarėm, kad tokią valandą abu sueisim šiton vieton. Jam artimesnis kelias, o man toliau. Tai aš dešimt minučių išėjau pirmiau. Nuėjau prie to upelio. Ten jo nėra. Pasiieškojau tokį kelmą, kur medis nukirstas, ir sėdžiu prie to upelio. Štai ateina pora ūdrų, manau paimt. Tik bėga toks mažytis kaip vieno mėnesio vaikutis. Bėga kitoj upelio pusėj. Pribėgo prie tokio žilvičio, kur skersai upelį išlenktas,— už to žilvičio ir šakute eina kiton upelio pusėn.

Atbėga prie manęs ir siekia kelių, siekia galvos. Man nemalonu — ką jis turi bendro su manim? Aš jį pačiupinėjau — šaltas ir, ot, atrodo kaip ką tik gimęs. Aš jį bakst į vandenį numečiau. Jis iš karto nuskendo. Paskui išlenda ir vėl kabinasi. Ir kitą kartą išlindo, ir visas šlapias lipa nuo kojų iki krūtinės. Aš stoviu. Užlipo antrą kartą. Aš paėmiau už kojukės ir daviau į tą kelmą. Aš jį mušiau į tą kelmą, o jis vis vienodas, nesudūžta, nesudaužiau. Kai jis pasidarė ne toks greitas, o gležnas, aš jį vėl į tą vandenį.

Tą minutę atvyko ir mano draugas. Aš jam papasakojau, ką mačiau. Jis sako:

— Dėl to aš tave ir kviečiau ščia — ir man tas buvo pasikartojęs.

Mes pasėdėjom, ir jis nebepasirodė, kai numečiau jį trečią kartą, prapuolė vandenį.

Perdurta koja

Vienas žmogus kartąėjo į Ilgio ežerą meškerioti. Priartinęs prie ežero, pamatė didelę žuvį. Toji žuvis buvo labai didelė. Jos akis kaip rėtis. Tas žmogus labai nusigando ir ėmė meškere durti į tą žuvies akį. Bedurdamas pajuto sopulį. Paskiau žuvis išnyko, o jis pamatė, kad iš jo kojų teka kraujas. Jis labai persidūrė sau koją. Išsigandęs grįžo į namus.

Didelė žuvis

Plaukė laiveliu du žvejai iš Meironių. Jonas Lieninys ir Valocka Ivaškevičius. Jie žuvavo. Jiems besiiriant, pakilo labai didelės bangos, ir iš ežero pasirodė labai didelė žuvis, panašiai kaip arklio galva, ir labai skubiai į jų laivą plaukė. Jie išsigando ir vos pabėgo į krantą.

Sugauta varlė

Mano mama su dėdiene šeštadienį prieš sekmynes nuėjo žvejojant ežeran. Brenda brenda ir sugauna varlę. Sugauja kibiran. Ji kukut ir iššoko.

Eina kitan valksman — sugauna žuvų. Žiūri — jau didesnė varlė. Ir vėl iššoko. Užėina trečią valksmą, kelia jau su žuvim ir pila kibiran. Nelenda kibiran — varlė didžiausia. Jau trečią kartą! Žino — prisiduoda. Tai kad suriks:

— Eik tu skradžiai žemėn! — ir persižegnojo.

Tada ji varr, varr vandenin kaip griausmas. Ir dar ilgai girdėjos. Tai jos bėgti namo.

AITVARAI. KAUKAI

Skrendantis aitvaras

Kūkų kaime prie Lauksodžio buvo Martinaičio pirtis. Kelios moterys tą vakarą ėjo į pirtį. Staiga pamatė — iš kaimyno klojimo pakilo toks raudonas kamuolys. Tik švyst švyst ir nusileido ant kito kaimyno klėties. Moterys paklausė Martinaičio, kas tai galėtų būti. Šis ir sako: — Tai aitvaras. Jei norėjot jį pagauti, reikėjo sumesti kryžmai švarkų skvernus, ir būtumėt pagavusios.

Nuo to laiko tas kaimynas labai praturtėjo.

Sugautas aitvaras

Kai, jaunas būdamas, jodavau nakties, tai kartu su kitais matydavau, kaip žvaigždės driūkt driūkt driūkt driekiasi tolyn tolyn. Tada šaukdavom:

— Aitvaras! Aitvaras!

Bijoti jo nebijodavom.

Kartą išjojom nakties. Ogi matom — atdriūksi aitvaras, kaip pagaikštis, visas juodas, tik pakraščiai blizga. Tuoju nušokom nuo arklių ir nutarėm aitvarą pagauti. Vienas iš mūsų per kojos iššlyžį * į žemę įbedė peilį. Aitvaras ir nusileido alksnių viršūnėn, net alksniai susiūbavo. Visi susitarėm ir paleidom aitvarą. Buvo baisu — aitvaras gi ne mūsų.

* iššlyžis — tarpupirštė.

Besisiūlantys aitvarai

Susituokė vaikas su merga neturtingi. Kamaroj gulėjo ir, išeidami į darbą, tą kamara užrakina. Kai pareina, žmona eina gulti taisyti — lovoj atranda tris anglių kupetikes. Pakelia didžiausią skandalą — kas galėtų būti?! Ūkininkas sako:

— Juk turi raktą, užrakini.

Kitą sykį vėl taip pat atranda tris pelenų ar anglių kupetikes.

Ir trečią sykį taip pat rado.

Pakėlė skandalą, visus ištardė — nei šeimyna, nei ūkininkas — niekas nieko nežinojo.

O ten kaukas nešė. Kad būtų pasitenkinę, paėmę — ten buvo pinigai. O kad išmetė laukan ir dar pasakė: „Man jokių burtų nereikia!“ — ir nusiramino viskas.

Aitvaro išperinimas

Kas norėdavo aitvarą turėti, tas laikydavo septynerius metus juodą gaidį. Tas gaidys, turėdamas septynerius metus, dėdavo kiaušinį ir išperėdavo aitvarą. Kiaušinis buvęs pailgas, o per vidurį susmauktas. Na, ir kas iš to kiaušinio išeidavo? Išeidavo kirminas, ilgas kaip žaltys, lėkdavo oru ir nešdavo į savo namus pinigus, javus, pieną. Bet tuose namuose, kuriuose būdavo prilaikomas tas „paukštis“, visados šeimininkė serganti būdavus, nesveika. Ir turėdavo kiekvieną rytą iškept pautienės dubenėlį ir aitvarą pašert.

Išperintas aitvaras

Vienas devyniolikos metų bernas niekur, būdavo, neina. Mama vieną kartą užsispyrusi pradėjo varyti jį pirtin.

— Kas čia su tavim yra, kad tu niekur neini?

Ir užsipuolus išvarė pirtin.

Pamatė, kad jis kažką išsiėmė iš pažasties, suvyniojo suvyniojo, paskui papūtė ir išėjo. Mama neiškentė, pažiūrėjo,— kiaušinis jau prasikalęs, ir galva kyšo.

Kai atėjo iš pirties,— jis ten ilgai nebuvo,— mama tuoj pradėjo bartis:

— Kokį tu čia velnią peri?

O jis sako:

— Tylėk, tu nežinai, kas čia bus. Bene tu nenori būti turtinga?

Paskui, kai jis išperėjo aitvarą, tai turtas pradėjo iš visų pusių plaukte plaukti: kumeliai stoniose žvengia, galvijai sekasi. Ir liko turtingi.

Senovės žmonės sakydavo, kad seniau daug kas turėjo aitvarus.

Senas pakumptis

Vargšas žmogus, važiuodamas iš Mintaujos, pakelėje rado seną pakumptį. Parvažiavęs jį pakabino ant gembės prie arklių tvarto. Žmogus pamatė, kad dabar arkliams vis pilnos ėdžios avižų. Arkliai nuo tų avižų kaip puste išputo.

Ūkininkui per sapną prisisapnavo, kad tas pakumptis prašo geresnės vietos, lovos, nes ant tos gembės jam visi grobai persisvėrė. Ūkininkas pamanė, kad tai bus kaukas. Jis įsidėjęs nuvežė jį į mišką ir numetė šalia kelio. Tas numestas šaukia:

— Gera man ir ant tos gembės!

Bet ūkininkas jo neėmė. Avižų daugiau nebebuvo.

Rastas kaištis

Svidenių gi Petronis aitvarą gavęs visai nelauktai. Vieną kartą einęs per ganyklas ir radęs kaištį. Sugrįžęs, ėjęs tiesiai stonion arklių žiūrėti ir kaištį, kad nepames-tų, pakišęs pagrėbstin.

Nuo to karto, sako, vis loviai pilni avižų, o arkliai tai net dribsi nuo riebumo. Jis jau pamatęs, kad čia gerai.

Ir taip tą aitvarą išturėjęs net kelis metus. O vienais metais tarnavęs kažkoks bandininkas ir, mėsą veždamas, pamatęs kaištį. Ištraukęs ir užkišęs. Tik cin cin suskam-bėję, ir nei kaiščio, nei nieko.

Nuo to karto kaip ranka atėmė: ir gyvuliai suliesėjo, ir viskas blogai ėjosi. O Petronis tai tik nepasikoręs iš nusiminimo — pats visada arklius liuobdavęs, o čia bandininkėlis, nieko nežinodamas, kaištį ištraukė, ir viskas prapuolė.

Nupirkta tabokinė

Gyveno viena bobelė. Ji visą laiką labai norėjo turėti aitvarą, bet nežinojo, kaip jis atrodo. Kartą jos kaimynas važiavo į turgų. Ji priprašė, kad nupirktų jai aitvarą. Ką darys žmogelis, reikia nupirkti. Nupirko tabokinę, parvežė ir liepė kaimynei padėti į skrynią. Kaimynė padėjo. Po kiek laiko žiūri — tupi skrynioj juodas gaidys. Ji išsigando ir nubėgo pas kunigą. Paprašė, kad kunigas pašventintų tą skrynią. Kunigas sutiko. Nuėjęs pašventino,— ir gaidys dingo, o jo vietoj vėl atsirado tabokinė.

Sako, kad tai buvęs aitvaras. Jei kunigas nebūtų pašventinęs, tai jis būtų pridėjęs pilną skrynią pinigų.

Velnias širdy

Važiavo vienas žmogus Rygon pirkti aitvaro. Prirodė jam tokį pirklių, kuris parduoda.

— Na, — sako tas pirklys,— tik mokėk su juo apsieiti, aš tau parduosiu. Kai pati pasitiks pasiilgus, tai tu pasakyk: „O kad tau velnias širdin!“

Davė jam pantį tokį ir vežkis.

Važiuoja žmogus namo, pantį paėmęs (o užmokėjo penkis rublius), ir mano: „Kaipgi aš taip sakysiu?“ Be-

važiuojant nutrūko ienų atasija. Jis neturėjo virvės ir pririšo su tuo pančiu.

Parvažiavo namo. Pati pasitinka. O jis pasiilgęs pačios, tai ir pasakė:

— Kad tau velnias užpakalin!

Tai tas velnias kad lėkė, kad lėkė — ir parlėkė namo.

Ūkininkas grįžo ieškoti. Kai jis nuvažiavo Rygon, įėjo pas tą patį pirklių. Tas rodo pantį,—kad tas visas kruvinas. Pradėjo net bartis:

— Mat, nemokėjai užlaikyti ir sukruginai parvažiuodamas! Bet kad nebūtum taip pasakęs, tai jis būtų paratęs.

Taip ir sugrįžo namo tas žmogus, negavęs aitvaro.

Gyliu pasivertęs aitvaras

Dar baudžios laikais žmogus važiavo Latvijos aitvaro pirkti. Jo kaimynas taipgi prašė, kad ir jam nupirktų, ir davė pinigų. Žmogus sau nupirko, o kaimynui ne, nes norėjo jo pinigus pasisavinti.

Važiuodamas namo, pastebėjo labai didelį gylį, kuris puolė prie arklio. Žmogus tą gylį sugavo ir tabokinėn įdėjo. Parvažiavęs padavė kaimynui tabokinę, sakydamas:

— Nupirkau tau, ko prašei. Tik nežiūrėk tabokinės vidun. Kai ją atidarysi, tai ir aitvaro neteksi.

Po kiek laiko žmogus atėjo pas kaimyną ir klausia:

— Na, kaip tavo aitvaras, ar neša?

Kaimynas pasakė:

— Dėkui tau, nuo to laiko aitvaras man labai gerai tarnauja ir gerai neša.

— O mano aitvaras visai nieko neneša,— nusiskundė žmogus savo kaimynui.

Mat, tikrasis aitvaras buvo pas kaimyną. Jis buvo gyliu pasivertęs, ir sukčius nežinodamas jį kaimynui atidavė, norėdamas kaimyno pinigų pasisavinti. Sau paliko tik pirkimą angliuką, iš kurio jokios naudos neturėjo.

Kitų neapgauk!ėk!

Išmestas aitvaras

Ūkininkas išsiuntė vaikį į Klaipėdą ir įdavė penkis rublius. Jis nuėjo į krautuvę, užmokėjo, ir jam įdavė skrabinę, kaip tabokinę. Pasakė, kad neveizėtų pareidamas.

Jis irėjo. Parėjęs į savo pievas, atidaro skrabinę. Atidaręs randa dvi angli. Supykęs, kad tiek brangiai užmokėjo, pametė pas kadagį.

Parėjo namo. Ūkininkas klausia:

— Ar parnešei?

Sako:

— Negavau.

Ūkininkas sako:

— Meluoji, gavai!

Jis pasisakė:

— Kad anglys tebuvo, tai pamečiau šalin.

Ūkininkas žinojo, kaip ten yra. Pasikinkė arklius, pasiėmė maišus. Nuvažiavo, rado rugių kupetą ir miežių kupetą. Parvežė grūdus, ir vis dar buvo.

Grūdų aitvaras

Kitą kartą rudeniop — jau buvo kūlimai prasidėję — einam mudu su bernu pro klojimą, išdžiovinę jaują. Jau prietamsis. Tik padrykt padrykt pro sodą svirno link. Nušvito visa žemė, o virš mūsų galvų toks, kaip rankšluostis, šviesus, beveik gelsvas, padrykt padrykt padrykt ir nutūpė ant svirno. Bernas sako:

— Tas aitvaras grūdus neša, nes, mat, koks šviesus.

Tik išbėga išbėga šeimninė su rankšluosčiu, blinkt vieną galą ant svirno durų, o kitą į mazgą sumezgė ir vėl tekina nubėgo.

Mudu, dėjęsi, kad nieko nematėm, parėjom namo.

Kitą dieną netyčia patekau į svirną,—tik ūkininkas raktus nuo svirno turėdavo ir nė manęs, nė berno neįleisdavo,—gi žiūriu — penki aruodai kaip aukso kviečių sklidinai pripilti. O tais metais mes nebuvom nė pasėtų turėję.

Metų gale samdo mane kitiems metams ir algos pridė-
jo, bet kur aš tau bepasiliksiu, sakau:

— Ačiū, šeimininke, už metus, bet jau daugiau tai aš
nebeapasiliksiu. Kam čia man su velniais gyvent, dar ka-
da ir mane apsės.

Užantspauduoti miltai

Kitąsyk, sako, įėjusi elgeta į trobą, poterius kalbanti,
o šeimininkė pusrytį taisius virti.

— Ką virsi?

— Košės reikia greitai pravirti.

— Kokios?

— Miltinės.

Sako, įsinešė truputį miltų,—košė skysta. Maišo ir
šneka:

— Tirštėk, tirštėk, košele!

Tas ir atsiliepė garinėje ar kamine:

— Devynias parapijas perėjau — miltai užantspau-
duoti!

Ir paliko ta košė kaip putra.

Damavikų atneštas maistas

Vienam daikte va šitaip vestuves ruošė. Šeimininkė
turėjo damaviką. Vakarienės neruošia: šeimininkas tik
vaikščioja, laukia nesulaukia damavikų — vis dar neat-
neša. Sako, jau vėlai — užlekia damavikai. Vienas iš
vestuvininkų va ką užgirdo.

Šeimininkas klausia:

— Kur jūs šitiek ilgai buvot?

— Vis apžegnota, negalima paimt. Net Prancūzijoje bu-
vom.

Tai jie iš gerklių pylė alaus statines, sviesto dubenis,
pikrovė jiems visų galelių. Tada vestuvininkai ėmė va-
karieniauti. O jis vienas užgirdęs sėdi, nevalgo.

— Kas čia yra?

Jam gi sarmata.

Jis tik pernakvojo ir namo išvažiavo. O kiti viešėjo.

Aitvaras aruode

Močičkėnuose vienas ūkininkas turėjo aitvarą. Veža veža tas ūkininkas tuos grūdus į turgų, ir niekas nežino, iš kur jis ima. Išleido į marčias tris dukteris, pasistatė naujas trobas — ir nei skolos pasidarė, nei nieko.

Kartą užėjo pas tą ūkininką kaimynas ir rado jį svirne. Žiūri — aruodai tušti, kaip iššluoti. Tik jam bešnekant su tuo ūkininku, suūžė vėjas, ir pasikorė tokia barzda ties aruodu.

— Kas dar čia? — klausia tas kaimynas,

— A, tai nieko, gal vėjas virkščias iš palėpės išmetė, reiks sukimšti.

Paskui tik vėl suūžė vėjas, ir toji barzda prapuolė. Tada kaimynas lyg netyčiom dirstelėjo aruodan — o ten jau taip kaip trys karčiai rugių supilta.

O kai ūkininkas numirė, tai po jo namus vis kažin kas beldė, kol tas aitvaras rado sau kitą ūkininką.

Pieno aitvaras

Mano pusseserės buvo. Jos išėjo dviese į Kalvariją. Ir užėjo į vieną ūkį pernakvoti. Šeimininkė veda jas gulti į svirną. Įvedė, paguldė ir sako:

— Miegokit, rytmetį aš ateisiu pažadinti.

Sako, kad pradėjo sau vidurnaktį kažkas vemti: kliokt-tekšt, tekšt, tekšt! Kliokt-tekšt, tekšt, tekšt!

Ta pabudo, sako:

— Ar junti, kas ten dedas?

Sako:

— Juntu.

Jau pradėjo bijoti — kas ten dedas svetimoj pastogėj. Paskui nustojo. Jos vėlai užmigo.

Ateina šeimininkė rytmetį, sako:

— Kelkitės, svečiai, išviriau pusrytį, pavalgysit.

Mes, sako, išeinam į priesienį — gelda padėta pasieny ir kad tiek varškės toj geldoj, pilna prikliokinta! Mes viena kumšt į pašonę, antra kumšt, kad nieko vietoj varškės gelda padėta. Pareinam į trobą — pyragiukų padėta skaniausių, grietinės.

Kad, sako, būtumėm galėjusios nors vieną pyragiuką praryti — tiek, sako, pasidarė šleikštu.

Kaip išėjo eiti, prisišneko, kiti joms sako:

— Ne dyvai — jie iš to gyvena.

Nešami spygliai

Vieną kartą buvo du ūkininkai: vienas turtingas, o kitas neturtingas. Jis taip pat dirbo, kaip ir pirmasis, bet neturėjo laimės, ir gana. Vieną kartą tas neturtingasis ūkininkas nuėjo į jaują užkurti krosnį javams džiovinti. Ir tiktai vienu metu žiūri — atskrenda kažin koks padaras, nei katė, nei paukštis, ir lesa jo grūdus. Lesa po vieną grūdą ir sako:

— Pūras, pūras...

Prilesa ir vėl išskrenda.

Tada tas žmogus suprato, kad tai buvo aitvaras. Jis tuojuo visus grūdus susėmė į maišus ir išnešė kitur. Paėmė eglių šakų, išdžiovino, nukulė spyglius ir supylė toj pačioj vietoj. Kitą rytą vėl atskrenda tas aitvaras, vėl lesa tuos spyglius, manydamas, kad ten grūdai, ir sako:

— Pūras, pūras...

Tada tas žmogus nuėjo pas tą kitą ūkininką ir sako:

— Tu turi savo namuose aitvarą!

O tas ūkininkas sako:

— Eik tu, ką tu kalbi, gal jau iš proto išėjai?

— Na, tai eikim ir pasižiūrėkim,— sako tas neturtin-
gasis ūkininkas.

Nuėjo jie abu į svirną ir žiūri — kertėje krūva spyglių priberta.

Tada jis sako:

— Aš šianakt kūliu spyglius, o dabar jie pas tave atsirado,— matai, kaip paaīškējo, kad tu turi aitvarā.

Nuo to laiko aitvaras visuomet nešē ir nešē jam tuos spyglius, manydamas, kad ten grūdai, nes toj pačioj vietoj stovējo. O tas neturtingasis ūkininkas vis kulia ir kulia tuos spyglius. O jo grūdai stovējo kitojē vietojē. Taip ir jis paliko turtingas.

Rapu rapu

Kartā vienas vaīkins tarnavo Latvījojē pas ūkininkā. Tas ūkininkas ļabai gerai valgydīndavo šeimynā, daugīusia duodavo sviesto.

Vienā vakarā vaīkins miegojo kamarojē, kurīos durys buvo praviros ī virtuvē. Pabudēs pamatē virtuvējē šeimīnīkēs motīnā, maīšančīā dubenyjē sviestā. Paskui senutē padējo dubenī ant aslos ir maīšydama ēmē kalbēti:

— Rapu rapu, lielais *!

Tuo metu ī dubenī īlīpo didžiulē rupūžē. O senutē, sukdamā sviestā su rupūžē, vėl sako:

— Rapu rapu, vidījais **!

Tuo metu ī dubenī īlīpo vidutīnio didumo rupūžē. Senutē vėl sukdamā sako:

— Rapu rapu, pats mazais ***!

Tuo metu ī dubenī īsīrito maža rupūžytē.

Senutē vis maīšē, o sviesto dubeny vis daugējo ir daugējo, kol pasīdarē pilnas dubuo.

Vaīkins īsigudrīnēs sekē senutē keletā kartū, ir vis pasīkartodavo tas pats.

Tai buvo aitvarai, pasīvertē rupūžēmīs.

Nuo to laiko vaīkins sviesto nē ī burnā nebeīmdavo.

* didysis.

** vidutinis.

*** mažasis.

Aitvaro alus

Musteikių giminaitis turtingas vestuves kėlė. Norėjo alaus ir Musteikiui paliko dvi statinaites. O Musteikis prižadėjo:

— Aš alaus atvešiu.

Laukia nelaukia — vis Musteikių alus nerūgęs, dar jo nėra.

Kartą Musteikis sėdi ir mato — pasirodė šviesa.

— O dabar gerai! — sako.

Išbėgo pirkaitėn ir kalbasi su tuo. Klausia:

— Ko taip ilgai?

Sako:

— Kad aš vienam daikte nuskridau — užantspauduota, kitan daiktan — užantspauduota, trečian daiktan — laisva. Tai aš ir atnešiau.

Ir tos statinės pasidarė pilnos alaus. Tada savo žmonai išėjęs sako:

— Renkis, važiuosim!

Toji žmona pradėjo rengtis, o jis įsakė bernam:

— Pakinkykit du arklius, važiuojam!

Ir išleido šeimyna juos vestuvėsna. Nuvažiavo vestuvėsna ir nusivežė alų.

Aitvaro sviestas

Buvo baisiai didelės vestuvės, ir tarnaitė bėdoja, kad pritrūko sviesto. Šeimininkė sako:

— Tuoį bus!

Šviesa tiktai švystelėjo. Šeimininkė išbėgo pirkaitėn ir, kaip smarkiai bėgo, durų neužkirto, liko plyšeliukas. Tarnaitė per plyšėlį žiūrėjo, kad koks nematytas žvėris vemia iš gerklės sviestą į dubenį.

Trys vežimai šieno

Kaukas pašarus nešdavo. Užėjęs žmogus pas ūkininką paprašė nakvynės. Ūkininkas priėmė. Naktį girdi per langą:

— Parvežiau tris vežimus šieno.

— Kur padėjai?

— Ant avilio.

Dabar tas ir galvoja: „Na, tai velnias! Kokie tie vežimai, kad ant bičių avilio uždėjo?“

Rytą jis eina pažiūrėti. Žiūri, kad ant bičių avilio trys smilgos padėtos.

Tai, matai, jų tokia skalsa būdavo, kaip trijų vežimų.

Vyžulės

Sako, vienas žmogus išlaikė penkiolika metų juodą gaidį. Tai jis padėjęs kiaušinį. Paskui tą kiaušinį jis paėmęs ir, parnešęs lovon, pakišęs po čiužiniu, kad gulint išsiperėtų aitvaras. Gal kokią ketvirtą ar penktą naktį ir pradėjęs miegantį kelt.

— Kelkis, leisk gryčion, baigiu šalti.

Žmogus pakelia galvą, dairosi — nieko nėra. Tai klausia pačią:

— Agot, ar tu čia mane šauki?

O ta miega, tartum mirusi. Minga ir jis. Ogi ir vėl šaukia:

— Kelkis, leisk gryčion, baigiu šalti!

Apsidairo — vėl niekur nieko. Ir vėl jis pačią kelia:

— Agot, ar tu čia? Ar tu ką girdi?

Ta gi miega, kriokia kaip papjauta.

Trečią kartą ir vėl tas pats.

Tada jis nebeiškentęs — išėjęs ir atsidaręs duris. Nieko niekur nėra. Tik šmėkstelėjus juoda lyg žebenkštėlė, lyg kas, ir vėl nieko.

Išėjęs žmogus ir vėl atsigulęs. Ir vėl išgirdęs:

— Tai ko reikalauji: čižulių ar vyžulių?

Jis gi per miegus atsiliepęs:

— Vyžulių, vyžulių.

Rytą atsikelia — ogi pilnas palovis vyžų visokiausių: ir mažų, ir didelių, ir paadytų, ir naujų — visokių. „Galgi velnias čia tas vyžas sugrūdo?“ — nusikeikė žmogus ir viską suvertė daržinėn.

Kitą rytą ir vėl tos pačios vyžos palovy. Tai vos vos kaip ten atsikratęs, o taip tas velka vis ir velka tas vyžas — „vyžulius“. O kad būtų pasakęs „čižulių“, tai būtų pradėjęs nešti pinigus.

Prinešti lapai

Kitas ūkininkas vėl turėjo kauką, tik nebepamenu kurioj pusėj. Nešė nešė tas kaukas visokius turtus, iš kur sugrobdamas. Ir pritrūko ko benešti. Šeimininkas nuvargo, išėjo į klėtį ir miega. Miega tiek įmigęs. Kaukas įlėkė, priėjo arti ausies ir klausia:

— Ką benešti, jau visko prinešiau?

Tas ūkininkas per miegus sako:

— Nešk lapus!

Tas kad pradėjo nešti tuos lapus, tai prinešė pilną gyvenimą — pilną kiemą, pilnus pašalius, apdėjo net ir stogus — kad ir išlįsti nebegalėjo. Atsibudęs ūkininkas nė pro kur nebeišeina. Gavo stogą plėsti ir per viršų lipiti. Ir pats išlipęs žvalgos, kaip čia yra — lapų kalnai, o pastato jokio nebeliko.

— Nu, — sako, — ar aš čia gyvenu? Argi aš lapuose vienuos ir gyvenu? Kur mano kūtės, kur pastatai?

Nieko nebėra — lapų kalnai.

Pradėjo šaukti gvoltas. Kaimynai išgirdo, subėgo aplinkui, atsivertę žiūri.

— Kas čia yra, dėl ko tu alasiji?

O tas, pasilipęs ant didžiausio lapų kalno, ir šaukia.

— Ne, — sako, — gal nelabasis tau tų lapų čia taip ir prinešė?

— Eik eik, — sako, — aš turiu nelabąjį kauką, per miegus pasakiau — ir privilko. Ir ką dabar reik daryti?

Kaimynai suėję pradėjo versti. Ir vertė kelias dienas tuos lapus, kol tas žmogus galėjo išeiti iš savo trobos.

Aukšliukas

Vieną sykį buvo vaikas prie ūkininko. Nu, jam vis duodavo malt. Jis maldavo maldavo ir niekad nesumaldavo, niekad nesumaldavo palikto saiko.

Eis jis prie kunigo.

— Aš tai malu malu — niekaip nesumalu. Ant manęs pyksta.

— Kai tu malsi, ne tik malk, bet ir su ranka apie girnas graibyk. Ką sugriebsi — nepalik gyvo.

Išsinešė malt. Jis mala, o ūkininkas išeina į vestuves.

— Jonai, jei sumalsi, tai ir tu ateik.

Kaip jis dabar išeis? Mala mala, čiupt — ir nutvėrė gaidžiui už sprando. Gaidys juodas. Tas tą gaidį pūpt ir numetė po girnom.

Nu, tai dabar ir jis nuėjo į vestuves.

Nuėjo į vestuves, atsisėdo ant kakalio su vaikais. Šeimininkė pamatė:

— Nu, Jonai, ar sumalei?

Sako:

— Su! Su!

Ta perbalus parbėgo. Ateina:

— Jonai! Jonai! Aukšliuko ir akys pasprogusios!

Supykinti aitvarai

Vienas ūkininkas turėjo aitvarą. Ir tarnavo pas jį bernas. Bernas gulėdavo klojime. Bet toji šeimininkė jį prastai maitindavo. Būdavo tiktai barščiai, burokai ir duona. O bernas mato, kad šeimininkė vis iškepus neša klojiman kiaušininės dubenėlį. Šeimininkė išnešė kiaušininės dubenėlį, ir klojime, ant durų, buvo pritaisyta lentyna, ir ten pastatė. Bet ji nematė, kad bernas guli klojime ant šieno. Bernas, šeimininkei išėjus, nulipo nuo šieno, tą kiaušininę išvalgė ir pridergė dubenėlį. Pridergęs pastatė.

Kiek palūkėjus, atlėkė du aitvarai. Vienas, to ūkininko aitvaras, sako:

— Tai čia bus gardu! Ir kvapelį turi!

O kito ūkininko aitvaras sako:

— Ką tu, mat, smirda.

Taip ir ginčijasi abudu. Vienas sako: „Kvepia.“ O kitas sako: „Smirda!“ Pagaliau antrasis aitvaras sako:

— Tu esi šito ūkininko kūrėjas ir geradaris, tai paimk ir paragauk.

Tas paėmė ir paragavo. Žiūri, kad ne kiaušininė, o žmogaus mėšlas.

Paėmė ir padegė klojimą.

Bernas tada nulipo nuo šieno ir išbėgo laukan. Išbėgęs klauso, kad aitvarai sulindo gulinčion senų ratų stebulėn. Kai užsiliepsnojo klojimas, subėgo daug žmonių gesinti, bernas sako:

— Dega geriausi daiktai, o kam gi šitie laužai bus? — Paėmė ir įmetė į ugnį tą stebulę. Tada tiktai sutreškėjo, subraškėjo, ir abu aitvarai su visa ugnim nulėkė. O klojimas kaip buvo sveikas, taip ir tebestovi.

Papjautas aitvaras

Baisiai turtingi ūkininkai turėjo kauką. Jis nešdavo pinigų, grūdus. Jie buvo nusisamdę didelę šeimyną, o tai šeimynai davė valgyt geriausią maistą. Bet šeimyna jo negalėjo valgyti. Pakanda kelis kąšnius — ir jau nenuori. O viduriai tušti. Viena mergelė eina į bažnyčią ir klausia kunigo:

— Ką mums reikia daryti, kad mūsų šeimnininkas duoda gerai valgyti, bet mes negalime valgyti?

Kunigas išsiteirauja, kaip kas yra.

Ji sako:

— Maistas yra geras: sūriai, sviestas, mėsa, pyragai, o valgyti negalima.

— Iš kur jie duoda toki gerą maistą?

— Jie, — sako — yra turtingi. O mes maža valgom, ir jėgos nebeturim, nė dirbti negalim.

Tai kunigas patarė šitaip:

— Pasiimk peilį ir, kada susėsit valgyti, tai, niekam nematant, įdurk iš apačios į stalą.

Ji taip ir padarė. Kai sėdo valgyti, niekam nematant, paėmė peilį ir įdūrė į stalą iš apačios.

Jie paskui pradėjo valgyti, net pilvai plyšo, nes maistas pasidarė labai skanus.

Kai tik ūkininkė tai pastebėjo, jau nebedavė tokio gero maisto ir visai jį suprastino. Paskui ir patys nusigynveno — vadinasi, papjovė kauką.

Sudegintos pelės

Toks žmogus krosnį kūrenęs, linus džiovinęs. Paėjęs į pasienį ir atsigulęs, pradėjo snausti. Prie tos krosnies ir įėjo dvi pelikės. Įėjo dvi pelikės, sako, tokios nusriūgusios, nušlapusios, ir purtinas toje krosniaangėje:

— Ui, kokia šalta! Ui, kokia šalta!

Ir šnekas abidvi tarp savęs:

— Kiek tu parnešei?

— Aš,— sako,— parnešiau penkias statines. O kiek tu parnešei?

— Aš,— sako,— parnešiau septynias statines.

O tas ten guli ir klauso. Jis tik pagriebęs tą savo makarą, kur turi krosniai maišyti, kaip braukė aniedviem pagal žemę — aniedvi ir sulėkė į krosnį. O cypia, o kaukia toj krosnyj. Ir sudegė.

Pagaikštis kamaroje

Kai aš turėjau penkiolika metų, nuvežė mane motušė pas ūkininką tarnauti. Darbai sunkūs, miego maža, ramos jaunos. Ūkininkas negalingas, šeimininkė šykšti. Kleckai ir kleckai — blogai šeria. Po visą namą leidžia vaikščioti, o į vieną kamara užgynė eiti.

Kartą visi išvažinėjo, o aš likau prie ūkininko, nes buvo sergantis. Kai tik jie išvažinėjo, aš vupt ir atidariau tą kamara. Ogi žiūriu — aukštinis atdaras, stogas kiauras, o kampe stovi pagaikštis. Ant žemės riogso du kubilai: vienas pilnas sviesto, o kitame ant dugno yra varškės. Aš galvoju, kaip čia yra — karvės nemelžiamos, o sviesto ir varškės yra. Aš gulėjau už tos kamaros seklyčiukėje. Naktį girdžiu — kažkas toje kamaroje kad jau vemia, kad vemia! Rytą pradariau — ogi varškės pilnas kibiras stovi. O pagaikštis jau kitoje vietoje.

Aš užkūriau krosnį ir švyst tą pagaikštį į ugnį. Sulig tuo ūkininkas brinkt ir susilpo.

Ūkininkas mirė baisiai sunkiai. Kai jau visai atsileido, kad pakilo vėtra, šakos linko. Tai jo sielą velniai nešė. Kaukė vėjas kokias tris dienas.

Tas ūkininkas buvo savo sielą velniui išmainęs į aičvarą. O tas pagaikštis buvo aičvaras ir gyveno toj kamaroj.

Aš ten nebebuvau. Palikau ir algą ir išėjau.

Traneliai

Vieno vargingo ūkininko buvo labai liesi arkliai. Jis neturėjo pašaro tiems arkliams atšerti. Paminėjo, kad būtų gerai kokią traną turėti. Rytą rado arklius gerai prišertus. Ir taip jo arkliai atsigavo, pasidarė riebūs, Sako:

— Reikia pažiūrėti, kas tuos arklius šeria.

Iš pradžių nieko negalėjo matyti, bet paskui vieną mėnesienos naktį bernas pasislėpė kiaulių tvarte ir per plyšį matė visą tvartą. Kai visur tyku pasidarė, atėjo du maži vyrukai — tai buvo traneliai. Jie rinko ir nešė pašaro šapelius arkliams į edžias tol, kol tie priėdė. Kai arklius prišėrė, juodu prapuolė. Bet jie buvo tokie nudriskę, ko tik ne nuogi. Parėjęs bernas viską šeimininkei papasakojo. Tuoju parsivedė siuvėją ir ėmė siūti drabužius pagal berno išmatavimą. Šeimininkė mezgė

jiems autelius. Viską padėjo tvarto kampe, iš kur jie dažnai išlįsdavo. Tada visa šeimyna pasislėpė, norėdama pamatyti, kas kur darysis. Kai viskas nurimo, tuojau vėl jie atsirado. Bet, pamatę jiems padėtus drabužius, pradėjo verkti, sakydami:

— Štai mums alga, ir mes turime iš čia išeiti.

Tada juodu verkdami padėjavo ir tuojau prapuolė. Ir niekad daugiau negrižo.

Pusčiai

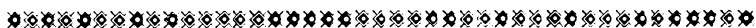
Buvę pusčiai, kurie išpustydavę iškultus, o neišvėtytus javus. Kad, gaidgystėj iškūlę, žmonės palikdavo javus, sustumtus į krūvą, o išaušus diena, eidavo vėtyt, tai grūdų maž berasdavę — tiktai vienus pelus krūvoj.

Kartą užėjęs juos ūkininkas bepustančius. Jie ėmę vienas kitą šaukintis:

— Pusčiau, pirštines palikai ant krosnies! Pusčiau!

Mažas vyrutis

Sokaičių Mykolaitukas, didiesiems lauke esant, su savo draugais pamatė mažą vyrutį, kursai raudoną sėmėgaitę bei mėlyną kepuraitę dėvėjo ir jiems visiems svetimu išveizdėjo. Jie, jo pabūgę, į tabaką sulindo, o tas raudonasis prapuolė.

PERKŪNAS IR VELNIAS

Perkūno ir velnio nesantaika

Perkūnas turėjęs daug akmenų krūvoje, ir velnias pavogęs vieną akmenį. Pavogtą akmenį įdėjęs savo gryčios pamatan, nes jam, statant gryčią, vieno buvo pritrūkę. Perkūnas, sužinojęs, kad velnias pavogė vieną akmenį, užpyko ir dabar muša, kur tik pamato. Perkūnas kai kada velnią nutveria ant akmens sėdint, medų tupint, vandeniui plaukiant. Velnias stengiasi atsitūpti ant aukštesnio akmens ar aukštesnio medžio. Todėl žmogui nereikia stoti po aukštesniu medžiu, nes ten velnias tupės. Velnias tupi aukščiau, kad geriau pamatytų perkūną.

Mane muš, o tave užmuš

Buvo girtuoklis žmogus. Griaudžiant jis ėjo iš smuklės namo. Priėjęs namus, palindo po pastoge ir ten rado susitraukusį velnią. Žmogus sako:

— Velne, ko tu čia lindi? Matai, kad tave perkūnas tyko užmušti.

— Mane muš, o tave užmuš,— atsakė velnias ir priėjo artyn prie žmogaus.

Žmogus užsirūkė pypkę, o velnias atsisėdo ant pypkės. Žmogui dūmą užtraukus, perkūnas kad trenkė į pypkę. Žmogų užtrenkė, o velnias, matyt, pabėgo.

Išgelbėtas velnias

Kartą užėjo didelė perkūnija. Perkūnas daužė be pasigailėjimo kas tik pakliuvo. Lietus pylė kaip iš kibiro. Žaibai varstė dangų kryžiais. Į vieną trobelę pas senelius pasibeldė sušlapęs pakeleivis. Geri žmoneliai priėmė jį ir sušildė. Pasirodė, kad tai buvo velnias, nes jis neturėjo nosyje skylučių ir turėjo arklio kojas. Žmonės nusi-gando ir pradėjo krapyti švęstu vandeniu. Velnias pradėjo cypiti ir prašyti, kad jam leistų pasislėpti nuo perkūno, o jis jiems duosiąs maišą pinigų. Velnias prašė, kad jį užkištų butelyje su šermukšniniu kamščiu, kitaip jis mirsiąs iš baimės. Žmonės taip padarė.

Praėjus audrai, velnią paleido iš butelio, ir jis apdovanojo žmones.

Avinukas ratuose

Kaimo gale, tokioj mažutėj pirkeliutėj, gyveno Ožkenienė. Kai važiuoja žmonės turguos, pasiruošia ratus iš vakaro. Tai ji pasiruošė ratus ir, sako, žiūriu — kažkas krapštosi ratuose, kaip avinukas. Ji eis pažiūrėti, kas tuose ratuose yra. Žiūri — kadgi velniukas sėdi su ragiukais. Taip pabaiso. Ji grįžo ir nieko nesakė.

Sako, tik kelias debesiukas menkas. Kaip davė į tuos namus griaustinis ir viską sudaužė, sudegino.

Kur man bėgt?

Ūkininkė nuėjo parsivaryti iš upės žąsiukus, nes artinosi baisūs debesys. Žiūri — atbėga toks juodas ponaitis ir šaukia:

— Kur man bėgt? Kur man dingt? Neturiu kur pasidėti. . .

— Kad neturi kur pasidėti, tai lišk į šitą upę. . .

Vos tik spėjo tas ponaitis į upę įlįsti, tuoj sugriovė, sužalbavo, trenkė perkūnas, net vanduo iš upės išsiliejo ant krantų.

Mažas vaikutis

Kostas Bagdonas sakė, kad jo tėvelis ganė būrį kiaulių. Ir užėina didelis debesis su griausmu ir perkūnija. Jis varinėja tas savo kiaules į krūvą ir mato — toks mažas vaikas, kaip jis, bėgioja. Jis suvarinės ir bėgs pas tą vaiką. Suvarinėjo, bėgo, griaustinis trenkė — ir tas vaikas prapuolė.

Sako, kad velnias ten buvo.

Per žemos durys

Viename dvare, sako, kažin kada, dirbant netoli dvaro, užėjo debesis su griausmu. Darbininkai parbėgo nuo lietaus pasislėpti į dvarą. Žiūri — tarp jų staiga atsirado koks juodas ponaitis nepažįstamas. Eina į vienas duris, nori įeiti, pažiūri, kad viršų durų užkišta kadagio verbos, atšoka atgal, sako:

— Norėčiau įeit, bet čia per žemos durys!

Eina į kitas, vėl tas pats padaryta — uždėta ant durų kadagių verbos, vėl atšoka atgal, sako:

— Nėr kur man įeit, visur per žemos durys!

Eina į trečias, į ketvirtas — visur tas pats, nuo visur atšoka, sako:

— Nėr man nuo lietaus kur užeit — visur per žemos durys.

Dvaro žmonės stebisi: kaip čia gali būti per žemos durys, juk čia didesni vyrai vaikšto per tas duris, o jam per žemos. O griaustinis su lietum jau čia pat, beveik ant nosies. Tai tas ponaitis staiga pavirto į juodą katiną ir kad kūrė į medį, augusį dvaro kieme. Ir tuo sykiu griaustinis tik terkšt į tą medį ir tą katiną užmušė. Tik paskui dvaro žmonės suprato, kas čia buvo per ponaitis ir kodėl jam buvo per žemos durys.

Velnias sijono atlankoj

Dvi moterys kaupė bulves. Ir užėjo lietus su perkūnija. Viena kiek anksčiau nubėgo, pasislėpė nuo lietaus po tiltu, o kita dar kaupė. Ji buvo pasikaišiusi sijoną. Kai pradėjo smarkiai lyti ir trankėsi perkūnas, tai ir ji, palikusi dirvą, bėgo slėptis. Bebėgdama išgirdo šauksmą:
— Pasileisk! Pasileisk!

Iš karto ji nesuprato, ką tas „Pasileisk!“ reiškia. Bet perkūnas apie ją trankėsi ir trankėsi vis smarkiau, ir vis girdi šauksmą: „Pasileisk!“ Tada ji pasileido sijoną. Ir perkūnas tuoj pat trenkė jai pakulniui. Pasmirdo derva, ir tik tuomet ji suprato, kad perkūnas norėjo nutrenkti velnią, kuris slėpėsi jos sijono atlankoj. O ją paliko gyvą.

Nušautas velnias

Medžiotojas išėjo kiškių saugot. Užėjo debesis, griauštinis trankosi. Iš po akmenų išlenda su dviem rageliais kaip katinėlis, kai griauštinis sutrinksi, šmakšt ir vėl po akmeniu. Paskui vėl išlenda ir rodo debesiui sėdynę. Medžiotojas pokšt su šautuvu — ir atvirto. Žiūri jis — nei šioks, nei toks gyvulėlis, kaip ir kiškis. O ten buvo velniukas.

Užaina toks senelis.

— Ką tu čia nušovei? — klausia.

Tas parodė.

— Tai tavo muškieta labai gera. Aš kaip šaunu iš aukšto — nepataikau.

Tas senelis buvo perkūnas. Jis sako:

— Mainykim muškietom, — ir rodo sprindžio ilgumo pištalieta, — ištiesk tik — ar paukštis, ar žuvis — bus gatas; varna skris, ištiesk — tapt ir nukris. Tik gaidžiuko nerušiok.

Sumainė. Parėjo medžiotojas namo. Išėjo kiškių, stirnų šaudyt. Labai gerai jis gyveno trejus metus. Ūkį turėjo,

moterį, vaikų. Užėjo vieną kartą mintis: reikia pamėgint gaidžiuką atlaužt. Atlaužė ir paleido. Baisingas griaustinis kad trenks! Medžiotojas pats pardribo. Senelis perkūnas — ir čia pat.

— A ką tu padirbai! — Metė muškietą.— Še tavo,— ištraukė medžiotojui iš rankų mažąją muškietėlę, sako: — tu jau trečią dalį pasaulio nutrenkei!

Parėjo medžiotojas namo. Visos trobos nuverstos.

Po to trejus metus nebuvo griaustinio.

Nuo to laiko senelis perkūnas nebeduoda daugiau niekada žmonėms tos muškietos.

Rageliukas parako

Vieną kartą medžiotojas medžiojo po mišką. O tas miškas buvo pagal upę. Kad užėjo smarkus lietus su perkūnija! Tai jis, po medžiu stovėdamas, žiūri, kad perkūnas į vandenį vis trenkia ir trenkia. O tam vandeny buvo didelis akmuo ir tas akmuo išlindęs iš vandens. Jis žiūri, kad trenkia į tą akmenį. Ir kaip tik nustos trenkti, iš po akmens išlenda kažkoks mažas žmogiukas ir mazgojas atsisėdęs. Jam pasirodė, kad ten velniukas. O kai pradeda griauti, tai jis vėl slepias po tuo akmeniu. Medžiotojas galvoja, ką čia padaryt, kaip čia nušaut tą velniuką. Jis išsiėmė iš kišenės sidabrinį pinigą, dantimis sulenkė, įdėjo į šautuvą vietoj šratų. Kai tas žmogiukas iš vandens išlindo, tik būkt sūviu. Tai tik pasipylė kaip degutas į vandenį, ir šito žmogiuko jau nebuvo matyt.

Žiūri medžiotojas, kad ateina koks žmogus pas jį. Tas žmogus ir sako:

— Didelė laimė, kad šitą žmogiuką nušovei! Tai kuo dabar tau užmokėt? Aš treči metai jį tykinu ir niekaip negaliu užmušt. Na, tai dabar už tai aš tau duosiu parako.

Jam davė rageliuką, parako pripiltą, ir sako:

— Tavo amžiui užteks.

Medžiotojas dieną iš dienos šaudė, o tam rageliuky parakas nemažėjo, vis užtektinai buvo.

Užmuštas Pilypas

Neturėjo žmogus pinigų ir eina nusiminęs. Ir sutinka kitą kokį žmogų. Ten būta piktos dvasios. Ta jam sako:

— Ko tu toks nusiminęs?

Jis pasakė savo reikalą. Ta jam sako:

— Aš tau paskolinsiu gorčiuką sidabro.

— O kai reikės atiduoti, tai kaip aš tau atiduosiu?

— Atnešk šiton vieton ir pašauk: „Pilypai Pabalini! Pilypai Pabalini!“ — ir aš ateisiu.

Ot, žmogus pasiėmė gorčių sidabro ir sugrižo namo.

Greit ar negreit nunešė jis atiduoti tą sidabrą. Nunešė ton vieton, kur buvo sakyta, ir šaukia:

— Pilypai Pabalini! Pilypai Pabalini!

Nėra.

Vėl šaukia:

— Pilypai Pabalini! Pilypai Pabalini!

Tik ateina koks žmogus nepažįstamas, ne tas, kur jam davė pinigus, ir sako:

— Nėra Pilypo Pabalinio. Jį užmušė Dundulis.

— Tai kur man dėt pinigai?

— Pinigai tau lieka,— atsakė.

Tas nepažįstamas žmogus irgi buvo pikta dvasia.

Žmogus patenkintas parėjo namo. Jam liko gorčius sidabro pinigų.

Nubaustas piemuo

Vienas piemuo, perkūnui bildant, sakęs, jog jo tėvas parvažiuojęs su vežimu. Jisai turįs didelę pypkę, kurią užkūręs užrūko, kad visi pašaliai aptemsta, o perkūno bildesys esąs tik vežimo tekinių brazdėjimas. Jis visai nebijojęs perkūno trenksmo, lyg tyčiojęsis ir visokiais būdais niekinęs patį perkūną. Tik kad davęs perkūnas į tą piemenį ir negyvai nutrenkęs.

VELNIAI

Velnių vestuvės

Ėjo žmogus iš miesto, iš turgaus. O kitas miestan eina ir sako:

— Palauk, čia tuoj važiuos vestuvės, mes juos užtūrėsime, eglę nupjausim — tai mums degtinės duos. Pagersim, ir bus gerai.

— A kuo gi dabar pjausim? Nei pjūklo, nei nieko.

— Aš turiu,— sako.

Tuoj džiri džiri. Tuoj vestuvės važiuoja — džian, džian, džian. Atvažiavo. A šaltis, matai! Tai vestuvininkai sako:

— Važiuosim kartu. Pauliosim visi vestuvėse.

Ir nuvažiavo. Pasodino ir nuvažiavo. Nuvažiavo, tokie, tu broleli, rūmai išpuošti, geri labai! Visa ko yra ir gert, ir valgyt! Prisigėrė, privalgė, ir dar bandelių davė jam, ir riešutų davė. Sako:

— Vaikam nuneši.

O jis ten ėmė ir prisnūdo, ir užmigo. Atsikėlė anksti rytą — guli po egle. Nei vestuvių, nei nieko. Žiūri — jam mėslo pridėta užantin.

Ten, matai, velnių vestuvės buvo.

Ir išėjo namo. Eina namo — gryčelytė stovi. Sako: „Eisiu pasišildyt, taip sušalau.“ Atsisėdo gryčelytėj, šildos. Ir žmogus sėdi.

— Tokia,— sako,— tavo gryčelytė šalta.

— Cha cha cha! — nusijuokė velnias.

Žiūri — sėdi ant akmenų. Ir baigta.

Muzikantas velnių puotoje

Senovėj, kai dar velniai matomi pasauly valkiojosi, vienas muzikantas ėjo pritemus namo. O buvo tamsi naktis. Jis beeidamas paklydo ir nebežino, kur eiti. Suklydęs ne per toli paėjo, sutiko karietą su ponu važiuojant. Sako tas ponas:

— Nuo čia netoli yra mano dvaras, šį vakarą pas mane bus didelė puota, o neturiu muzikanto. Ar negalėtum mums pagrot?

Muzikantas sako:

— Dėl ko ne? Tai mano darbas ir pelnas.

Ponas sako:

— Tai sėsk į mano karietą, važiuosim.

Kai įsėdo, jam pasirodė, kad visai netoli — tuoj privažiavo dvarą. Kai atvažiavo, dar jokių svečių nebuvo, bet bematant privažiavo daugybė karietų su visokiais ponais, poniom ir panaitėm. Ir tuoj prasidėjo šokiai. Už kiekvieną šokį vis jam mokėjo sidabriniais rubliais. Tik jis pastebėjo, kad šokantieji šokdami iš tokio dubenėlio vis patepa sau akis. Jis galvoja: „Kam ir kuo jie ten tepa akis?“ Prisitaikęs ir jis pasitėpė sau vieną akį. Kai tik pasitėpė, tuoj ta akimi pamatė, kad ne dvare groja, o baloj, velnių gūžynėj, o vietoj kėslų sėdi ant kups-to. Taip jį paėmė baimė, kad negalėjo su tąja akimi žiūrėti!

Šoko iki gaidžių, paskui visi prapuolė, o jis liko sėdėti toje akloje baloje iki prašvito. Kada prašvito, pasižiūrėjo į kišenes. Kišenėse rado baltų beržo žievių. Ir tokioje baloje sėdėjo, kad dieną vos iš jos iškrapino. Taip toli jį velnias nuvežė, kad jis tris dienas keliavo, kol parkeliavo namo.

Kitąsyk muzikantai buvo didžiausi girtuokliai. Taigi ir šitas, kai tik parėjo,— tuoj į karčemą pasiskųst savo bėdas. Atėjo netoli karčemos, išgirdo didį riksmą. Įėjęs rado kelis vyrus pešantis. O tarp jų pamatė, kad velnias stovi; vienam kužda į ausį, kitam mina ant kojos, ir taip tie mušasi kruvini, kad net čerpės skamba. Muzikantas, matydamas, kad tas velnias tokias išdaigas dirba, pasiėmęs lazda, kai rėžė velniui per galvą, tas dvilinkas iš-

sivertė iš karčemos. Kai tik to velnio nebebuvo, tie žmonės tuoj susitaikė.

Kada vėliau atėjo tas velnias pas muzikantą ir klausia:
— Katra akimi tu mane matai?

Sako:

— Šita, dešine.

Kai tik taip ištare, velnias, išdūręs jam tą akį, prapuolė.

Ir muzikantas nuo tąsyk jau daugiau velnių nematė.

Muzikantas ustovės vestuvėse

Vestuvėms pasamdė muzikantą. Jis irėjo. Eidamas keiliu, sutiko ponaitį. Sako:

— Prašyčiau, kad pas mus ateitum pagroti. Brangiai užmokėsim!

Tai jis ir apsiėmęs. Sako, nusivedė ponaitis į tokius gražius rūmus, pasodino. Jis užgrojęs. Sako, šoka. Žiūriu, su kuo šoka — su mūsų ustove! Jų kaime buvus pasamdyta. Nu, sako, šoka jie, ir kiekvienas atneša — vienas aukso saują kišenėn įpila, kitas sidabro.

Nu, tai ten pagrojęs. Jie pabaigę šokimą, ir kiekvienas, padažęs pirštą tokioj kaukelėj, patepa per akis. Nu, tai ir jis sumanęs pamėginti. Ir pasidažęs tiesiąją akį. Pamatė — raiste besėdįs, o velniai dūksta su šita ustove!

Muzikantas, iš to raisto išėjęs, nuėjo, atgrojo vestuves. O tenai, svotam bevalgant, visi giria, kad gardus valgis. Nu, o šitas muzikantas žiūri ir mato — velnias katilan užpakalį įkiša ir pasiplauna. O svotam ir gardu valgyt! Nu, tai jis tykojo, kokią ten lazda gavęs, kai kitą kartą velnias užpakalį įkišo, tai, sako, kaip rėžiau tam velniui! Sako, kaip šoko pro langą, tiktai sudilindavo su visais stiklais!

Po visam, jau eidamas namo, patikęs ponaitį. Ponaitis klausia:

— Katra akim matai?

Jis sako:

— Tiesiąja.

Sako, ir išdūrė akį.

Namo ateinąs, žiūrįs, kad nebėr ustovės — pasikorusi. Tai, matai, velniai su pakaruokle šoko.

Pakartas už kojos

Du ūkininkai važiavo į malūną. Suvėlavo tame malūne ir parvažiuodami paklydo. O buvo naktis, labai sunki žiema. Jie niekur neberanda kelio. Ir užginė juos toks jaunikaitis, pasikišęs po pažastim muziką, ir prašo pavežti. Žmogus sako:

— Kur aš tave pavešiu — nutrūko iena, nebegaliu nė pats pavažiuoti.

Tas jaunikaitis pasilenkė, pataisė tą ieną tam žmogui, susėdo ir važiuoja. Dabar tas jaunikaitis ir sako:

— Kai užeisim į vestuves, parvažiuos vedliai iš anos pusės ir dalys pyragą, tai tu turėk terbą, kai duos, tu to pyrago nevalgyk — dėk į terbą. O brolvaikis dalys vyną. Tai to vyno negerk — supilk į terbą. O kai sesuo pradės dalyti rankšluosčius, tai tu neduok už kaklo kabinti, kai visiems kabins už kaklo, tu pakišk koją.

Jis taip ir padarė: kai tik pradėjo dalyti pyragą — sudėjo į terbą. Ir vyną supylė į terbą. O kai dalijo rankšluosčius, tai pakišo koją. Kai tik koją pakėlė, užkabino ir patraukė jį į pabalnę. Dabar jis veizi, kad kokioj puštaunyčioj pakabintas ant šiaudų ryšio. Visur pūga baisiausia, langų nėra. Jis pradėjo gvalto šaukti, to savo draugo ieškoti. Tai tas draugas, kur dviese buvo važiavę, išgirdęs šaukiant, atėjo ir jį paleido — papjovė tą šiaudų ryšį. Tas ir vėl, jau gaidžiams begystant, išėjo prie savo vežimo — jau buvo po dvylikos.

Tas jaunas vyrukas tai buvo velnias.

Maloni nakvynė

Gyveno toks senas bernas Juzė. Kartą vestuvėse jis daug šoko. Ir gerai jį ten pamylėjo. Keliavo Juzė namo, ir pavijo jį didelė karieta. Užklausė jį ponas:

— Kur dabar eini?

— Einu namo.

Sako:

— Tai pavėžysime.

Įsėdo jis į tą gražią karietą, arkliai širmi, galvom mosikuoja, kojom kasa žemę, nenulaikomi. Ponas jį šiltai apklojo kailiu, davė užsirūkyti kažkokį nepaprastą cigarą. Pakeliui ir sako:

— Neapsimoka tau šiandien važiuot namo. Užsukim pas mane — pernakvosi.

Įna, Juzė pagalvojo: žiema, tai pareisiu ir kitą dieną, ir sutiko.

Ponas jį parsivežė į savo dvarą. Rūmai dideli, koridoriai divonais ištiesti, durys tiktai šnypščia, kai daro. Ponas klausia:

— Tu dabar pavargęs, ar ko nenori užkąsti?

Jis atsisakė užkandžio.

— Aš tik norėčiau pasilsėt.

Ponas riktelėjo, kad jam pataisytų guolį, kad nuvestų pailsėti. Atėjo graži mergina, paėmė už parankės, nuvedė į kitą kambarį, kur buvo paklota balta lova, padėjo nusivilkti paltą, pakabino į spintą, batus nutraukė. Paskui padėjo šalia vandens atsigerti stiklinę, paprašė, kad užpūstų lempą, kai eis gulti, ir mergina išėjo. Jisai baigia nusirengti, gula į lovą, o ji taip minkšta, taip minkšta — atrodo, kad pūkuos gulas. Užpūtė lempą.

Kaip ilgai miegojo — nežino, bet pajuto, kad truputį šalta, užsinorėjo pasitraukti patalus aukštin. Pasijudino — ir pasidarė visai šalta. Kai tuo tarpu pramerkė akis, pasijuto, kad guli durpinyčioj dumble. Apsižiūrėjo — jau šviesu, drabužiai padžiauti ant kupstuko, šalia stovi numauti batai, kepurė, vandeny kelnės plaukia. O jis pats pusiau iki kelių dumble, o aukščiau samanės.

Siuvėjas ir velnias

Siuvėjas Alendrikas vaikščiojo po žmones, drabužius siūdamas. Vieną sykį grįžo namo siuvęs ir pasitinka poną.

— Kur tu, žmogau, eini? — klausia ponas.

— Po pasaulį vaikščiojau siūdamas, darbą pabaigiau ir einu namo.

— Ar negalėtum apsiūt mano šeimyną?

— Kodėl ne? Galiu.

— Na, tai einam su manim!

Eina abu. Nusivedė į tokį puikų, gražų dvarą, padavė audeklą ir liepė siūt.

Siuvėjas išsiėmė matą ir siuva pono bernams drabužius. Siuvo jis ten ilgą laiką. Besiūdamas išžiūrėjo, kad bernai, parėję iš lauko, prausias burnas ir nusiprausę pasitepa su vandeniu iš akmens savo akis. Siuvėjas galvoja: „Reikia ir man pamėgint pasitepti akis su tuo vandeniu.“ Nusiprausė burną, priėjęs pamirkė pirštą ir pasitėpė vieną akį. Abidvi teptis bijojo, kad kartais neišgeltų.

Pabaigė siūt. Ponas gerai apmokėjo. Siuvėjas parėjo namo.

Po kiek laiko buvo Ariogaloj jomarkas. Nuėjo ir siuvėjas į tą jomarką. Bevaikščiodamas po miestelį, pamatė besimušant žmones. Priėjo ir jis pažiūrėt. Žiūri — gi ir tas jo ponas besimušęs sykiu. Kaip tik nustoja žmonės muštis, tai tas ponas priėjęs pastumia vieną ant kito — ir vėl žmonės pradeda muštis. Niekas jo nemato, tik vienas siuvėjas ir tik su tąja akimi, katrą pasitėpė pas jį siūdamas. Siuvėjas priėjo prie pono ir sako:

— Mat, ir ponas čia!

— Čia. Tai ar tu mane matai?

— Matau.

— Su katra akim tu mane matai?

— Su kairiąja.

Ponas tik makt su geležiniu pirštu ir išdūrė siuvėjui akį. Siuvėjas pono ir nebegali matyti.

Nuo to sykio lig pat amžiaus galo Alendrikas buvo vienakis.

Pagydyta velnienė

Vieną kartą gyveno tokia moteris. Ji mokėjo truputį gydyti. Vieną naktį atvažiavo kažkoks žmogus. Jis pradėjo maldauti, kad ji važiuotų su juo. Sakė, kažkas atsitikę jų namuose. Tada ta moteris nutarė važiuoti. Juodu nuvažiavo į didžiulius rūmus. Jis ją nuvedė į vieną kambarį, kuriame sirgo jo žmona. Ji davė vaistų, ir ši pradėjo gyti. Tas žmogus klausia:

— Kiek už viską reikės užmokėti?

Ji sako, kad nieko nereikia. Tada jis pasiėmė rėtį ir išėjo į kitą kambarį. Kai sugrįžo, rėtyje buvo anglių. Tas anglis sukratė tai moteriai, padėjo ir išleido. Moteris nenorėjo tų anglių nešti namo ir truputį nukratė, o dalį pasiliko. Kai parvažiavo namo, žiūri, kad tos anglys pavirto auksu. Ji labai nudžiugo ir nuo to laiko laimingai gyveno.

Velnias auksakalys

Seniai, labai seniai ant upės buvo lieptas. Per tą lieptą ėjo žmogus, kuris buvo skolingas savo kaimynui, gyvenusiam kitame upės krante. Jis ėjo naktį apie patį vidurnaktį. Eidamas per upę, manė, kaip čia atidavus savo kaimynui skolą. Tuokart upės krante po kelmu pasigirdo žlegėjimas ir balsas lyg iš po žemių:

— Čia aš, velnias auksakalys!

Žmogus išsigandęs greitai grįžo atgal į namus.

Jis visiems pasakodavo apie tai, kas jam buvo atsitikę ant upės kranto tą naktį. O visi senesni žmonės pasakojo apie tą įvykį kitiems.

Nuliūdęs velnias

Važiavo žmogus kur iš toli, ir privargo arklys. Tai jis pamatė trobas ir užvažiavo tenai pernaktvot, kad arklys pailsėtų. O jau vakaras. Šitie žmonės sako:

— Kaip mes tave priimsime, kad mes patys negalim čionai nakvoti — čia kiekvieną naktį ateina velnias ir mums nei miegot, nei vietos neduoda. Tai mes paliekam namą ir nakvojam pas kaimynus.

Jis sako:

— Tai kur aš eisiu — kaimynų neturiu — pernaktvosiu čionai.

Nu, kaip kartas ateina vienas velnias. O jis ant krosnies guli. Paėmė pušies šaką, uždegė, ant stalo pasistatė. Ir pamatė, kad tas guli ant krosnies. Tai velnias klausia:

— Ko tu čionai guli?

Žmogus sako:

— Su dievo pagalba, man niekas nieko nepadarys.

— Tai aš tau nieko nedarau.

Atėjo ir kitas velnias. Ir taip pat sausą šaką uždegė, pastatė ant stalo ir žiūri, kas čia — žmogus yra. Ir jis eina artyn, sako:

— O ko tu guli?

Jis vėl sako, kad su dievo pagalba man niekas nieko nepadarys.

Velnias ir sako:

— Aš tau nieko nedarau.

Ir trečias atėjo. Ir taip pat uždegė šaką. Nu, toks liūdnas tas velnias atrodo, sėdi. Ir pamatė žmogų. Eina prie jo ir sako:

— Ko tu guli?

Jis taip pat sako, kad su dievo pagalba man nieks nieko nepadarys.

Velnias sako:

— Aš tau nieko nedarau, tik tu mane išgelbėk iš bėdos. Čia netoli vestuvės, o vestuvėse jaunoji pametė žiedą. Visur ieškojo ir nerado, sakė, kad velnias pavogė. Tai man bėda. Pirmiau tai ten buvo labai linksma, o pas-kui visi nuliūdo ir nė jauni, niekas negali šokti — sarmata. Jeigu tu mane išgelbėsi, tai aš tau duosiu pinigų tiek, kiek tavo arklys paveš. Tik einam, aš tau parodysiu, kur jis yra.

Ir jis maždaug apsakė, kur tas žiedelis.

Jie nuėjo į vestuves. Visi liūdi, verkia. Kad jaunosios žiedelis dingo — tai nebus laimės gyvenime. Žmogus ir sako:

— Reikia ieškot.

Tie sako:

— Mes visur ieškojom, gal tik velnias paėmė.

O žmogus:

— Negali būti, kad velnias pavogtų žiedą!

O jis jau žino, kur maždaug tas žiedas. Įkišo pirštus į plyšį, paėmė ir sako:

— Va, žiedas!

Na, visi vėl linksmi. Pradėjo jį vaišinti, atnešė degtinės. Ir vėl linksmos vestuvės pasidarė, kaip ir pirma.

Apie dvyliktą tas velnias sako, kad einam. Tas nori čia pabūt, o velnias neleidžia:

— Ne, einam.

Vėl atėjo šitan pat naman. Velnias pakėlė slenkstį ir sako:

— Atversk slenkstį.

Žmogus sako:

— Aš tave iš sarmatos išgelbėjau, o tu neatversi slenksčio.

Velnias atvertė slenkstį.

— Tai čionai skrynias stovi su pinigais, su auksais. Imk!

— Na va, aš tave iš sarmatos išgelbėjau, o tu neišimsi.

Velnias išima — velnias baisiausiai stiprus.

— Nešk vežiman.

— Na, va, aš tave iš sarmatos išgelbėjau, o tu neišneši man šitos skrynios.

Velnias išnešė vežiman, sako:

— Aš dabar čionai nebeateisiu. Man reikėjo tik šitie pinigai saugoti.

Žmogus pranešė savininkams, kad galite nakvoti, daugiau čia velnias nebeateis, aš išvariau.

Šitie žmonės dar davė jam gerokai lašinių ir kita ko, kad išvarė velnią.

Ir daugiau velnias tan naman neatėjo.

Ponaičio kelionė

Kai mano brolis prie Gėrybos tarnavo, kartą buvo didelė vėtra. Išlaužė visus medžius, Kiūpelio naują trobą nuvertė. Antrą vakarą brolis vedė arklius į ganyklas. Ir sutikęs tokį ponaitį su skrybėle. Ir prašo jis:

— Pajodink mane.

— Gera, sėsk.

Jis vedė du arklius. Ir tas ponaitis nesėda ant to antrojo arklio, tai užsėdo ant to paties — už jo užpakalio. Kai arklys bėga — kres, kres, kres, tai jo nagai broliui pradėjo lįsti į nugarą. Brolis pradėjo bijoti ir klausia:

— Kur eini?

— Einu į Požerės dvarą prie dėdės. Ai dabar jau einu geriau, o vakar kad ėjau, seniai bebuvau buvęs, tai takai užžėlę, medžiai užaugę, pastatai užstatyti. Kitur turėjau medį išrauti, kitur pastatą išgriauti, kol nuėjau.

Broliui dar reikėjo arklius toliau vesti, bet pamelavo, sako:

— Jau čia paleisiu arklius.

Na, ir paleido. Ponaitis nulipo nuo arklio, atsisudievojo ir davė broliui gražią tabokinę.

— Ačiū už pajodinimą.

Ir nuėjo į Požerės dvarą.

Kai parėjo namo, tat namiškiams parodys tą tabokinę. Ištraukia iš kišenės, žiūri, kad kumelšūdis.

Suprato tada, kad ten buvo velnias.

Žvejai ir velnias

Kartą žvejai iš Skirnyčios nuplaukė iki Nidos. Ten pasidarė labai tylus oras, jokio vėjelio. Marios visai nutilo, laivai stovi vietoje. Jie nė kiek negali žvejoti ir lūkurioja pakraštyje. Jau ėmė temti. Žvejai norėtų žvejoti, ėmė kelti bures, bet jokio vėjo. Ir pamato, kad ateina toks ponas juodais drabužiais. Ir jis klausia, ar negalėtų jį perkelti į Švencelę. Prašo be jokios malonės, siūlo didelius pinigus.

— Kaip mes gabensim, kad nėra vėjo,— sako žvejai. Bet tas ponas siūlo tokius didelius pinigus, kad vienas žvejys susigundo:

— Mes galim persikrapityt.

— Gerai, aš užmokėsiu.

Du žvejai pasikalba, pasitaiso burę ir sako:

— Kelsim tą žmogų.

Kaip tik tas ponas įsisėdo į laivą, tuoj ėmė vėjukas pūsti. Kai pairsto, vėjas dar stipryn, stipryn. Galiausiai jau juodu lekia kaip viesulas. O tas ponas stovi laive ir vis didyn auga. Žvejai bijo, kad laivas neapvirstų. Tuoju atplaukė prie Švencelės kaimo kranto. Tas svečias tik nusižvengė, pasispyrė, prikauliojo valtį ir dingo krante. Tuoju nutilo ir bangos dingo. O buvo tamsi naktis. Žvejai keikia jį:

— Bjaurybė, ketino užmokėti, o čia tik arklių mėšlo pridrėbė!

Naktį jie ir pradeda kast tuos mėšlus. Kasa ir vis meta į marias.

Rytą praaušus juodu veizi, kad buvę aukso pinigų, ant denio dar nukritę pora auksinių. Tada žvejai suprato, kad visą auksą iškasė.

Tas vyras turėjęs vieną arklio koją. Žvejai girdėję, kad naktį Švencelėj buvusios vestuvės, ir ten kažkas pasikoręs — uošvis, ar kas. Tas ponas skubėjo paimti jo sielos. Dėl to ir siūlė labai daug mokėti — skubėjo, kad laiku pribūtų ir tą sielą paimtų.

Užteks ir vieno

Kartą mūsų kaimynas važiavo iš Kuršėnų ir vežė tuščias alaus statines. Jau temo, o jam dar reikėjo pravažiuoti didelis miškas. Bevažiuojant mišku, iš kažkur atsirado pasipuošęs ponaitis ir prašė pavėžinti. Jis sutiko. Kai tik ponaitis įlipo į vežimą, žmogus suragino arklius, bet arkliai nė iš vietos, nepatraukia vežimo. Supykęs žmogus sukirto arkliams botagu ir sušuko:

— Galgi šimts velnių čia yra!

Ponaitis, sėdėjęs vežime, susijuokė ir atsakė:

— Užteks ir vieno.

Sulig tais žodžiais arkliai pradėjo vežti vežimą. Žmogus, žvilgtelėjęs į ponaitį, iš išgąscio nusmuko nuo sėdynės, pamatęs, kad iš ponaičio skrybėlės kyšo ragiukai, o vietoj batų — arklio kanopos.

Išvažiuojant iš miško, ponaitis padėkojo žmogui ir papylė saują auksinių ant statinės, o pats pranyko.

Žmogus tikrai matė, bet išsigandęs negalėjo ištiesti rankų. Parvažiavęs namo, ant statinės rado tik skiedrų krūvelę.

Parvežtas velnias

Grižo ūkininko bernas iš turgaus. Jis pavijo kažkokį ponėką. Ponėkas ir sako:

— Pavėžink mane.

Bernas paima tą ponėką ir parsiveža namo. Ponėkas atsisėdo užstalėje. Ūkininkas išėjo nukinkyti arklių. O tie šlapi, tartum didžiausią darbą būtų dirbę. Šeimininkas supyko ant berno ir, atėjęs trobon, sako:

— Kokį tu čia velnią vežei, kad arkliai taip iškaitę?

Tuo tarpu ponėkas trenkė kumščiu į langą ir viesulu nurūko, nes pagalvojo, kad jį pažino.

Tai ir buvo velnias.

Tegarma pragaran!

Kartą apyaušriu vienas senukas ėjo į galulaukes arklių parsivesti. Buvo apsivilkęs baltais kailiniais. Eidamas šniaukštė taboką. Žiūri — priešais ateina skrybėlėtas ponaitis. Priėjo, užkalbino senuką, pasiūlė savo tabokos. Senukas pabandė ir išpeikė, kad per silpna. Ponaitis paprašė senuko tabokos pamėginti. Gavęs pašniaukštė kartą, kitą. Labai jam patiko senuko taboka. Pačiupo jis senuką už rankos, kurioj buvo tabokmaišis, ir prilenkė

prie žemės. Žemė prasivėrė ir tabokmaišis nugarmėjo plyšin. Ponaitis sumarmėjo:

— Tegarma pragaran! — ir dingo.

Persigandęs senukas parbėgo namo su perplėšta kailinių rankove.

Mat, to ponaičio velnio būta.

Velnias skolinas roges

Vieną naktį žmogus miegojo klojime. Girdi, kad vis kažkas baldos į duris. Žmogus klausia:

— Kas čia?

O velnias atsako:

— Oi žmogeli, aš pas tamstą atėjau paskolinti rogių.

— Na, ką tu darysi su šitom mano rogėm?

— Noriu savo vaikus pervežt iš balos raistan.

— Nu tai imk, bet man tik greit gražink.

— Gerai, kai tik vaikus pervešiu, tai ir tau roges atvešiu.

Atsikėlęs žmogus ryte žiūri — rogės sulaužytos, dumbtuotos. Žmogus ir sako:

— Gal čia pats velnias važinėjo su šitom mano rogėm?

Velnias tuo kartu ir atsiliepė:

— Taigi paskolintai man, drauguži, aš gi pats neėmiau nesiklausęs!

Nupjauta nosis

Nu, pas vieną tokį seną muziką buvo krikštynos. Gėrė degtinę. Gėrė ir pritrūko. Tas šeimininkas sako:

— Aš,— sako,— Grauzėn pajosiu.

O Grauzė tai buvo sena smuklė. Prie tokio ežero ir upelio.

Nu, dabar joja šitas žmogus. Joja, žiūri — prieky ateina jo dėdė, nu, tėvo brolis ar pusbrolis ten koksai.

Galvoja sau: „Taip negerai padariau, kodėl aš jo nepaprašiau.“ Tas dėdė priėjo, tuoj už arklio, už kamanų, sako:

— Kai aš neturtingas, tu mane ir pamiršai ir į krikštynas nepakviete!

— Nu, tai,— sako,— dėde, nieko, dabar gi mes dar tik pradėjom, dabar važiuoju degtinės nusipirkt. Ir tada,— sako,— atvažiuosim ir gersim.

Tas dėdė sako:

— Jau kaip užmirštam, tai nebėr vietos.

Nu, šitas jau prašyt jį, prašyt!

Šitas dėdė:

— Tai gerai.

Dabar apsuko arklių ir veda tiesiog į ežerą.

— Dėde, — sako, — tai gal girtas, kurgi jau vedi arklių į ežerą?

O tas dėdė ir veda, ir veda.

— Leisk,— sako,— arklių, kurgi vedi? Man reikia į krautuvę, į tą Graužę degtinės nusipirkt. O tu čia, kur dabar vedi?

Tas dėdė sako:

— Jeigu nenori, kad aš vesčiau tavo arklių, tai tu man,— sako,— nupjauk nosį,— tas dėdė sako,— nu, nupjauk nosį!

— Nu, dabar gi, dėde, girtas esi! Ką gi tu dabar kalbi? Kas gi tau nosį pjauš?!

— Pjauk! Kad sakau, tai ir pjauk!

Dabar jis pagalvojo: „Kad suspausiu gerai, tai jis nenorės, kad pjaučiau!“

Jis suėmė už tos nosies ir jau spaudžia, jau spaudžia.

— Pjauk, pjauk,— sako,— ko gi tu žiūri?

Ir pjauna. Bet žiūri, kad ta nosis kieta, negali nupjauti. Vargais negalais nupjovė. Kai nupjovė, tai tas tik per tą ežeriuką, nusikvatojo — ir be vietos prapuolė.

Nu, dabar jis tą nosį įsidėjo į kišenę ir jodamas čiupinėja. „Tai,— sako,— jau velnias buvo!“ Parveš ir tiems visiems jau parodys velnio nosį. Kitaip,— sako,— nepatikės. Na, tai dabar jis vis čiupinėja. Jau nulipo nuo arklio ir čiupinėja. Yra nosis. Įeina.

— Nu,— sako,— palaukit dabar, pameskim visą puotą. Žiūrėsim, kas čia, kieno ta nosis.

— Kokia nosis?

— A, ot,— sako,— aš jums papasakosiu, bet pirma parodysiu nosį.

Žiūri, kad jo bato lygiai iki pirštų nupjautas galas. Neturėjo peilio, tai tas dėdė davė peilį ir nupjovė „nosį“.

Paskui jis pakabino ant vielos tą „nosį“ ir visiems pasakodavo, kas buvo.

Velniukai su statinaitėmis

Vienas žmogus turėjo gyvulių. Tuos gyvulius ganydavo jo paties vaikai prie Šatrijos kalno. Vieną kartą vaikai ganė gyvulius ant paties kalno ir nė matyt nepamatė, kaip iš kažkur išlindo kiti trys vaikai, nepanašūs į žmones. Piemenukai manė, kad tai kokie nepažįstami vaikai, ir ėmė su jais žaisti.

Kartą vakare vaikai paklausė savo tėvą:

— Tėveli, pasakyk, kas iš kalno išlenda nepanašūs į žmones ir žaidžia su mumis kartu?

Tėvas paliepė pažiūrėti jiems į nosis. Jei nosys bus be skylių, tai bus velniukai.

Kitą dieną vaikai nuginė prie kalno gyvulius ir gano. Žiūri — vėl iš kalno išlindo tie patys trys vaikai su statinaitėmis rankose. Mato vaikai — nosys be skylių. Parginė gyvulius namo, pasakė tėvui, ką matė.

— Tai yra velniukai,— pasakė tėvas.

Vaikai pasakė, kad velniukai turėję su savim kažkokias nedideles statinaites.

— Statinaitės yra auksas,— pasakė tėvas.— Statinaitės reikia kaip nors iš jų paimti.

Kai vaikai vėl nuginė gyvulius prie kalno, vėl išlindo tie patys velniukai, bet jau smaluoti, su ragais ir uodegomis. Vaikai išsigando ir, nepaėmę tų statinaičių, parbėgo namo.

Pono išdaiga

Mano tėvas ėjo iš Salako. Jau buvo naktis, gal apie dešimta valanda vakaro. Rodos, kad ruduo buvo. Narbutiškių dvaro lauke sutiko patį Narbutiškių dvaro poną, patį Mazurkevičių. Prašo jį ponas, kad eitų pas jį vėtyt grūdų. Na, kaipgi pono neklausysi? Ponas padavė jam vėtyklę ir įvedė kluonan. Atsisėdo mano tėvas prie grūdų krūvos ir vėto.

Tik palaukus žiūri, kad baloj ant kimso sėdi. Ir visas šlapias.

Velniai gegužinėje

Vieną kartą atėjo į gegužinę trys velniai. Jie buvo pasivertę žmonėmis. Pašoko kiek su mergom, gerai visus pavaišino. Karčemninkas pritrūko degtinės. Velniai tarė:

— Lukterkit kiek, mes atvažiuosim su ketvertu arklių, nuvažiuosim į Butką ir parvešim.

Visi sutiko. Kad būtų linksniau, liepė dar keliems vyrams sėsti kartu. Susėdo ir važiuoja.

Važiuoja važiuoja ir niekaip neprivažiuoja Butkos. Vyrai klausia, ar nepaklydo. Bet tie sako, kad gerai žino kelią. Važiavo, kol gaidžiai užgiedojo. Tada vyrai apsižiūrėjo, kad jie besėdį baloje ant kelmo. Suprato esą velnių apgauti. Atsiminė, kad tie visi vyrai buvo tik su viena šnirpšle.

Nekišk nosies

Viena moteris ėjo iš Krakių į Skėmius. Praėjusi Rymo kalnelį, išgirdo — baloj kažkas vaitoja.

— Eisiu pažiūrėti,— pagalvojo moteris.

Ėjo žiūrėti ir paklydo.

Moteris paklausė:

— Kur mane vedžioji?

— Aš iš Rymo kalnelio,— pasigirdo balsas.— Eik, kur tau reikia, o čia nosies nekišk.

Moteris vėl surado kelią ir nuėjo savo reikalais, niekur nebežiūrėdama.

Velnias nenori, kad žmonės kištųsi į jo reikalus.

Girtas kaimynas

Kartą žmogus važiavo iš miesto namo. Ir visai arti prie savo namų niekaip negali pavažiuoti. Ir mato savo kaimyną, kuris jam vis numauna ratus. Žmogus užsideda, prisuka ir jau nori važiuoti, bet žiūri — kad jau arklys iškinkytas. O kaimynas juokiasi. Žmogus jau kaip reikiant prisiplūkė, supyko ir eina pasakyti kaimyno sūnums, kad sutvarkytų savo tėvą, nes jis manė, kad girtas. Nueina, o kaimynas kaip niekur nieko sėdi ant krosnies.

Oželis vargšelis

Kartą piemeniukas ganė ūkininko ožkas. Vakare parginė namo, mato — vienos trūksta. Šeimininkė apkūlė ir liepė nueit suieškot. O čia jau vakaras. Dar debesis su lietumi ateina. Turi eit vargšas. Vos nuėjo į pamiškę, ėmė lyti. Atsistojo po medžiu. Mato — atbėga sulytas ožiukas. Jam pagailo. Sugavo, įkišo į užantį, glosto ir sako:

— Taigi oželis vargšelis, sulytas, sušlapęs.

Ožiukas iš užančio kad ims mėgdžiotis:

— Matai, taigi oželis vargšelis, sulytas, sušlapęs!

Kad užkvatojo, ištrūko ir nubėgo.

Ten, mat, buvo velniukas.

Grįžo namo — ogi, lietaus išsigandęs, parbėgęs ir ožiukas.

Akmuo rogėse

Čia, Taručionyse, buvo tokie mano dėdės Savickai. Tai jis važinėjo Merkinėn su kaimynu, su Marcinsku. Ir, va, atvažiavę, kaip dabar, Pakrikštės kalniukan važiuoja — kad guli avinas, bet didelis, bliauna. Jie tai sako:

— Žmogus kur pirkęs vežės, ir išsoko. Dėkimės rogėse — na sau.

Jie dviese išlipo, įkėlė į roges.

Parvažiuoja namo, įėjo pirkion ir liepia vaikam eiti išrinkyti arklį ir, kas yra rogėse, išimt ir įnešt tvartan. Tie išeina, pažiūri — kad rogėse nieko nėra, tik didžiausias akmuo. Jie ateina pirkion, sako:

— Ką tu, tėvai, liepei nešti tvartan, kad ten nieko nėra.

— Kaip tai nieko nėra? Ugi avinas!

— Išeik pažiūrėk, koks ten avinas — baisiausias akmuo.

Išeina pats pažiūrėt — kad akmuo.

Sako, kad velnias. Tai ir dar tas akmuo ant kiemo guli.

Mainai šautuvais

Vieną kartą gyveno medžiotojas. Bemedžiodamas kiškį, sutiko kitą medžiotoją. Tas jam sako:

— Mainom, dėde, šautuvais. Regi, mano lengvesnis, bus tau pagal jėgą, o tavo per sunkuš.

Senis apmainė, nes matė, kad šautuvas dar naujas ir lengvas. Nieko nelaukdamas — ant kupros ir namo.

Parėjęs namo, senis pačios nerado. Norėjo šautuvą pakabint ant sienos, bet atsiminė, kad jam liepė laikyti jį rūgštyj. Nunešė šautuvą kamaron, įstrigdė kopūstuosna ir pasakė:

— Velnias tavęs nematė, sėdėk rūgštyj.

Pats nuėjo miegoti.

Rytą pati norėjo išvirt kopūstų, nueina, kad žiūri —

koks iešmas kopūstuose. Ji greičiau prie senio ir sako:

— Žiūrėk, koks ten velnias kaip smakas kopūstus ryja!

Senis, norėdamas pačią pagąsdinti, pasakė:

— Nelisk, nes šaus!

Ta nuėjo. Kiek pabuvus vėl sugrįžo. O senis vis savo litaniją kalba:

— Nelisk, nes šaus!

Paskui jau pats nuėjo, kad žiūri — apšutus arklio kanopa išmeigta kopūstų kubilan.

— Tai kvaila mano galva,— spjovė senis ir išvertė visą kubilą kopūstų.

Mainai armonikom

Pažemiškių kaimo gyventojas Čebatariūnas Adomas šventą dieną ėjo iš Saksoniškių kaimo iš vakaruškos. Eina pro Dūkšto parapijos kapus. Mato — sėdi prie kapų ant akmens koks vyras nepažįstamas su armonika. Gundė Čebatariūną mainyt armonikom.

— Gal tavo bloga? — sako Čebatariūnas.

— Ne, gera!

Paėmęs kai užtraukė, tai net laukai nulinko.

Dabar sumainė, eina su nauja armonika ir groja. Taip gražiai groja! Eina ir per kaimą grodamas. Priėjo prie namų, pagrojo — negirdi, durų nedaro. Prisibaladojo ir sako mamai:

— Aš visą kaimą prikėliau su savo nauja armonika. O tu negirdi.

Nu, ėleido jį mama. Jis pakabino armoniką ten, kur visada kabina, ir atsigulė. Nubudo, jau šviesu, ir mato, kad ant sienos vietoj armonikos karo arklio kiaušas. Jis suprato, kas čia yra. Greit nubėgo ton vieton, kur sumainė armonikas, žiūri — ant akmens stovi jo armonika ir tie trys rubliai pinigų. Jis, viską paėmęs, parlėkė namo.

Sumainyti kumpiai

Kai gimė pirmas seneelės vaikas, jos tėvelis ėjo į turgų pirkti mėsos. Eidamas iš turgaus (buvo truputėlį išgėręs), miške sutiko labai gražiai apsiredžiusį poną. Tas ponas sako:

— Sveikas, Gabrieliau!

Tas žiūri, iš kur žino jo vardą. Sako:

— Sveikas.

Tada ponas sako:

— A iš kur eini?

— Nu,— sako,— iš turgaus, va, pirkau kumpį.

— Tai,— sako,— žiūrėk, ir aš turiu, mano dar didesnis kumpis. Gal pakeičiam?

Tas pažiūri, paskui sako:

— Pakeičiam!

Ir jie pasikeitė kumpiais.

Tada jam užsinorėjo rūkyt. Ištraukė tas ponas, sako:

— Imk mano tabokinę, užsirūkyk. Aš tau ją padovanosiu.

Ir jie vėl apsikeitė.

Kai grįžo namo ir rytą atsikėlė, atėjo ta vaikų priėmėja. Ji ir sako:

— Gabrieliau, žiūrėk, ką tu atnešei.

Tas atsikėlė, žiūri — didžiausias kelmas. Nuėjo vėl į tą vietą, kur buvo sutikęs tą poną, pakėlė galvą, žiūri — ant medžio kabo jo kumpis. Tada jam užsinorėjo rūkyti. Išsitraukė tabokinę, o ten ne tabokinė, o mėšlas.

Velnio pypkė

Man pačiam yra atsitikę. Tai buvo trisdešimt ketvirtais metais. Aš šešioliktus ar septynioliktus metus ėjau. Rytas toks lynotas. Panosėj buvo spalio pabaiga. Po pietų nustojo lyti. Reikėjo mokesčius apsimokėti. Tėvas sako:

— Juozai, eik į Laukuvą.

Nuėjau, žmonių padaugiai, kol priėjau, ir sutemo jau Laukuvoj. Dar nė to plento nebuvo. Per miesto ganyklas

takiukas buvo einamas, per Gorinę — lieptas. Ir einu. Einu per miesto ganyklas. O tamsi naktis! Kai įstojau, žiūriu, kad tako nepamesčiau. Iki pusės miesto ganyklų priėjau, jaučiu, kad prieš mane kažkas eina. Žemė šlapia, ir jaučiu, kad pliaukšt pliaukšt — eina. „Na,— ir sakau,— reikia paspausti greičiau, kas nors eina, bus neilgu.“ Ir priginiau. Toks aukštas žmogus beeinąs su paltu. Sakau:

— Labas vakaras.

— Labas vakaras.

Jis berūkšas. Kai užtraukia, aš matau, kad ta pypkė blizga — auksinė. Na, ir nieko, duoda ir man patraukti. Kai graži pypkė, ir aš rūkau, nors nerūkšas buvau. Kai atėjom lig Gorinės, aš einu lieptu, jis viršum vandens. Kai taip, man jau plaukai nebesutelpa po kepure. Na, ir, perėjęs tą upę, galvoju bėgti. Ai ką tu išbėgsi — toks aukštas vyras. Perėjom upę — aš jau mažai žodžio betariu. Jis šnekina — reikia šnekėti, nors matau, kad ne šio pasaulio padaras. Perėjom, einam toliau. Prieinam lig Vaitkaus. To Vaitkaus jaujoj linus mina — barška su mintuvais. Tas rokuoja:

— Labanakt. Aš turiu eiti į mynę, sujungti vieną porą.

Manau sau: „Tu klebõnas ar kas?“ Džiaugiuos — kečiau besveikas.

Galą paėjęs, jaučiu, kad atsigena atgal.

— Ei,— sako,— palauk! Palauk!

Ką darysi — laukiu. Sako:

— Ar nori, aš tau pypkę dovanosiu?

Še tai tau! Auksinė pypkė ir dovanoja! Sakau:

— Noriu.

Paėmiau, įsikišau į paltuką. O jis nuėjo sau.

Pareinu tą vakarą į namus, kaip nedidelis pypkorius, ir užmiršau apie tą pypkę. Pavalgiau ir nuėjau gulti.

Rytmetį turėjau eiti pas Šiaulį javų mašinuoti. Atsikėlęs apsišėriau gyvulius. Sesuo jau atsikėlus pusrytį kaisiti. Ji žiūri žiūri, sako:

— Kur tu dabar buvai?

— Miegojau.

— Kur tu miegojai, kad tavo lūpos kruvinos?

— Na, tai dabar,— sakau.

Kad girtas būčiau buvęs, ar ką. Veiziu į veidrodį — visos lūpos kruvinos. Atsiminiau tą pypkę. Eisiu žiūrėti. Įeinu, griebiu į kišenę — šaltas toks. Įsinešu į šviesą, žiūriu — kumelio kojikė nulupta ir įkišta.

Velnio tabokinė

Seniau žmonės javus kuldavo su spragilais. Naktimis juos išdžiovindavo, o rytmečiais kuldavo. Vienas ūkininkas Rimkus susidžiovė javus, vakare užsikūrė pirtį. Sėdi, žiovauja. Norėtų užsirūkyti, bet kapšiukas tuščias. Ir galvoja: „Kaip būtų gerai parūkyti.“ Kaip tik tuo momentu sugirgždėjo durys, ir įėjo nepažįstamas ponaitis. Sako:

— Lauke šalta, gal galėčiau pasišildyti, užsikurti tabako?

Rimkus sako:

— Pasišildyt tai gali, bet tabaku pavaišinti negaliu, nes neturiu.

Ponaitis vėl tarė:

— Gerai, kad pasišildyti yra kur, o tabako aš tai turiu gero.

Išsitraukė ponaitis iš kišenės tabokinę ir padavė Rimkui. O šis, pamatęs gražią tabokinę ir gerą tabaką, ėmė kimšti pypkę. Jam labai patiko ponaičio tabokinė, ir sako:

— Kokia graži tabokinė! Ar velnias tau ją ir padarė?

— Taip, taip, aš pats! — atsakė ponaitis. — Jeigu tau labai patinka tabokinė, aš galiu padovanoti.

Ūkininkas nudžiugo, padėkojo ir sako:

— Visą amžių tave atminsiau!

Ponaitis padėkojo už šilumą ir išėjo. Rimkus dar pasigrožėjo tabokine, paskui sutvarkė pirtį ir nuėjo gulti.

Ūkininkas anksti atsikėlė javų kulti ir atsiminė ponaičio dovanotą tabokinę. Išsitraukė, norėjo užsirūkyti, bet žiūri, kad rankoje nudvėsusio arklio pusnaga, o joje sudžiovintas ir sutrintas arklio mėšlas. Tėškė Rimkus pusnagą į žemę, nusispjovė ir suprato, kad jį apgavo velnias.

Pergudrautas velnias

Girdėjau, kad sakydavo, jog nakčiai į kluoną negalima eiti, nes gali negrižt. Tada susiginčijo du vyrukai, kad aš galiu nueit, aš nieko nebijau. Tada jam sako:

— Ar tu galėsi atnešt dvylika vinių, ten kluone yra? — pasakė, kokioj vietoj.

— Galėsiu.

Tada jie sukirto lažybų ir siunčia jį.

— Na, tai eik.

Tas nuėjo, atsidarė duris, priėjo prie vinių, paėmė vieną vinį ir šneka:

— Atėjau vinies, imu!

Sako:

— Imk, imk!

Sako:

— Ateisiu ir kitos.

Girdis balsas:

— Gerai.

Paėmė jis tą vinį ir nunešė į kambarį. Tas sako:

— Tai kodėl visų neatnešei?

— Jeigu reik, tai atnešiu.

Sako:

— Kad sukirtom, tai atnešk!

Ir vėl nuėjo. Nuėjęs sako:

— Atėjau kitos vinies.

Balsas atsakė:

— Imk, imk!

O jis paėmęs:

— Ateisiu ir trečios!

Balsas:

— Gerai!

Tada jis parnešė antrą vinį. Tas sako:

— Tai kad tu vėl tik vieną atnešei!

— Tai, jeigu reik, parnešiu ir daugiau.

Tada jis vėl nuėjo trečią kartą. Ir taip tą patį padarė — paėmė trečią vinį ir parnešęs vėl sako:

— Galiu parnešt ir daugiau!

Kada jisai taip išnešiojo visas vienuolika vinių, eina parnešt dvyliktos. Paima dvyliką ir vėl pasako:

— Imu vieną vinį, ateisiu ir daugiau!

Jam:

— Imk, imk!

Parnešęs dvyliką vinį, sako:

— Skaityk, ar visos.

Sako:

— Visos!

— Tai duok dabar lažybas, matai, kad parnešiau!

Paėmęs lažybas, jisai ramiai sėdi. Po kiek laiko pasigirdo už lango balsas:

— Ko neateini vinies?

Jisai sako:

— Kad aš parnešiau visas, kiek man reikėjo.

Už lango vėl atsiliepė balsas:

— Laimė tavo, kad tu toks gudruolis. Tu mane apgavai. Jeigu nebūtum apgavęs, tai tavo oda būtų ši rytą jau ant panto kabojus.

Katė su kačiukais

Ką vienas žmogus nakčiai jaujoj pastatydavo džiovint,— miežius, avižas ar ką kita, kaip seniau kuldavo rankom,— tą rytą rasdavo iškulta.

Kartą užėjo pas tą ūkininką meškininkas su meška. Prašosi nakvot. Gal vietos nelabai buvo, ar kas, kad jam pasiūlė eit gulti jaujon. O gal jis pasisakė meškininkui, kad jaujoj kažkas kulia javirus naktimis. Tas meškininkas įsakė kluone pririšt tris ožius: vieną prie kluono durų, kitą vidury kluono, o trečią prie jaujos. O pats meškininkas su meška ir ūkininkas nuėjo gult jaujon. Ūkininkas su meškininku atsigulė ant kokių ten palų, o mešką pastatė už krosnies.

Sugulė.

Tik ateina ateina kūlėjai. Pasmaugė ir vieną ožį, ir antrą, ir trečią. Ir suėjo jaujon. Dar buvo žarijų krosny, at-

sinešė kas varliukų, kas gyvačiukų ir kepa ant žarijų. Kai iškepa, dar karšti valgyt, tai padeda ant krosnies ataušt. Kai padeda, tai meška paėmus ir suryja. Kai pa-
baigė kept, pažiūri — nėra nė vienos varlės. Žvalgosi žvalgosi, kad katė tupi. Tai ta katė ir surijo. Vienas vel-
nias, nutvėręs nuodėgulį, kirto tai katei. Katė nusitvėrė šitą velnią ir duot mušt juo kitus velnius. Visus išdaužė, išvijo.

Nuo to laiko ten niekas nesivaideno.

Praėjo keli metai. Kartą to ūkininko vaikas, kokių ket-
verių metų berniukas, žaidė prie namų. Tik eina koks
žmogus pro šalį ir klausia:

— Ar tebėra pas jus ta katė?

Vaikas pamanė, kad apie katę klausia, ir sako:

— Tebėra, dar ir su kačiukais.

Tai jam tas žmogus sako:

— Pasakyk savo tėvui, kad paimtų pinigų. Kai kluo-
no vartus darinėja, vartai vis kliūva. Jie kliūva už kati-
lo ąsos. Mes daugiau pas jus neateisim.

Vaikas pasakė tėvui apie tuos pinigus. Tėvas nuėjo
patikrint. Mato — tikrai, vartai kliūva už katilo ąsos. Ir
pirma kliuvo, bet jie nežinojo, už ko kliūva.

Pinigus išsikasė, ir daugiau niekas nebesivaideno nei
kluone, nei jaujoj.

Kamanvagys ir velnias

Ėjo į vestuves velnias ir pasivijo žmogų.

— O ką tu ten darysi? — klausia velnias.

— Kai suvažiuos vestuvės, tai kamanas pavogsiu nuo
arklio galvos.

— O ką tu darysi? — klausia žmogus velnią.

— Aš nueisiu į vestuves ir atsisėsiu stuburan. Kai jau-
nikis ar jaunoji nusičiaudės, tai man jo sveikata klius —
aš jų sveikatą atimsiu, nes jiems tada niekas nepasakys:
„Į sveikatą!“

Nueina juodu vestuvėn, šitas žmogus ir klauso, gale stalo tarp žmonių sėdėdamas. Kai jaunoji nusičiaudėjo, žmogus ir sako:

— Į sveikatą!

Ir jaunas dabar atsako:

— Į sveikatą!

Tai kad skrido velnias su stuburu per duris, šaukdamas:

— Kamanvagy! Kamanvagy!

Taip velnias ir negavo jaunosios sveikatos.

Lenktynės

Vienas senukas pjovėjas nespėjo kartu su jaunais pjauti. Kai visi nuėjo namo pietų, jis pasiliko pabaigti savo ruožą. Pasilikęs pagalando dalgį ir sako:

— Dabar aš galiu su pačiu velniu eiti lenktynių.

Tik pasakė — tuoj velnias prisistatė ir vadina jį palenktyniauti. Senukas atsistojo iš krašto, o velnias šalia jo. Velnias pjauna, kiek tik gali, visas sušilęs, o senukas eina jau nupjautu ruožu, mosikuodamas dalgiu, ir žvilgčioja atgal. Velnias skuba, vejasi. Taip jie „lenktyniavo“ gana ilgai, ir vis tiek senukas laimėjo varžybas.

Atėję vyrai nustebo, pamatę, kiek daug nupjauta.

Velnias ir stogdengys

Pabaigus bažnyčią statyti ir stogą dengti, kalant paskutinę vinį, velnias bestovįs. Ir kai tik baigs įkalti, jis tą dirbėją už sprando nustumis, kad užsimuštų.

Vieną kartą atsitiko taip. Meistras žinojo, ką reikia padaryti, kalant paskutinę vinį, kad velnias jo nenustumtų. Kaldamas paskutinę vinį, kalba:

— Dar trūksta vienos vinies, reikia lipti žemėn pasiimti ir sugrįžus įkalti.

Ir jis, kūjį palikęs ant stogo, nulipo žemėn. Nulipęs sako:

— Dėkui ponui dievui, visą darbą baigiau.

Velnias, išgirdęs ant stogo, perpyko ir, pagriebęs paliktą kūjį, iš visų jėgų paleido žemėn, norėdamas ant žemės užmušti meistrą. Bet kūjis nepataikė ir šalia meistro įlindo į žemę.

Mat, velnias nežinąs, ką žmogus galvoja, bet tik ką kalba.

Velnienės pažindytas vaikas

Vienas samdinys bernas nuėjo pakūrent jaujos. Buvo naktis. Krosnis jaujoj kūrenasi, jis prieš ugnį sėdi, šildo si. Tikrai girdi, kad kažkas kalba. Ir ateina dviejuos. Jis už ardų užlindo ir tupi, žiūri kas bus. Atėjo jaujon ragana ir velnias. Ragana turi mažą vaiką. Vaikas neima jos krūties. Ji velniui ir sako:

— Neima vaikas mano krūties. Reikia, kad pirma pažįstu žmonių vaikas, tai tada žįstų ir maniškis. Ten ir ten,— sako,— yra nekrikštytas ir nė karto neperžegnotas vaikas, kad tu man jį atneštum, tai būtų gerai.

Bernas viską girdi. Ragana savo vyrui pasakė atnešt šeimininkų vaiką.

Velnias kaip matai atnešė. Pažindė ragana vaiką ir padavė velniui nunešt. Paduodama sako:

— Gaila man šito vaiko — dabar jis mirs. Kad kas žinotų, tai galėtų atgaut. Reikia įpjaut bevardin pirštan, ir kuris kraujas ištekės, tai vaikui sugirdyt. Tada nemirtų.

Bernas, už ardų tupėdamas, viską girdėjo.

Pabuvę jaujoj, ragana su velniu kažkur išėjo.

Bernas išlindo iš už ardų ir, krosny ugnį sutvarkęs, parėjo namo. Rado — šeimininkės vaikas mirtinas. Jis tuoj vaikui pirštan įpjovė, sugirdė. Viską taip darė, kaip buvo girdėjęs sakant raganą. Vaikas ir pasveiko. Tada bernas pasakė šeimininkei, ką jis jaujoj girdėjo.

Nuo to laiko ta moteris vis žegnodavo vaiką.

Dvigalvis žmogus

Vieną kartą keliavo du broliai. Staiga pradėjo lyti ir taip lijo, kad eiti toliau nebegalėjo. Jie užėjo pas ūkininką Valiūną Leliškių kaime ir prašė nakvynės. Ūkininkas atsakė, kad neturįs vietos gryčioje, jei nori, tai gali pergulėti jaujoje. Juodu labai apsidžiaugė, kad ūkininkas davė nakvynę. Nors ūkininkas ir gąsdino, kad ten jaujoje velnių esą, kad ne sykį esą nusmaugę žmones, kurie ten nakvojo, bet juodu nenusigando.

Pavalgė vakarienę ir nuėjo į jaują gulti. Eidami pasiėmė šeimininko maišą, kurį rado ant tvoros kabantį, nupjovė antrą galą, kad pasidarytų abu galai kiauri, be to, dar nupjovė dvi šermukšnines lazdas ir sulindo į maišą taip, kad galvos buvo viename maišo gale ir antrame. Ir užmigo.

Staiga jie išgirdo kažin ką ateinant, kad visas klojimas dundėjo. Bet juodu nenusigando ir, kietai suspaudę, rankose turėjo lazdas. Pagaliau nutilo. Velniai, pamatę tuodu keleiviu, nusigando ir stebėjosi, nes niekuomet nebuvo matę žmogaus su dviem galvomis. Keleiviai girdi, kad velniai šneka ir šokinėja aplink juos, bet artyn bijo prisiartinti.

Pagaliau vienas velnias sako:

— Žinot ką, draugeliai, reikia pašaukti mūsų Liucipierių, ar jis kuomet nebus matęs tokio žmogaus su dviem galvomis?

Atėjęs Liucipierius ir pamatęs juodu gulinčius maiše irgi nusigando ir rėkdamas išbėgo iš jaujos. Bet velniukai vis vien nori sužinoti, kas ten per žmogus. Pagaliau jie pašaukė savo seną senelį. Jis buvo taip senas, kad paeiti nebegalėjo. Jie atnešė jį, pasodino jaujoje ant kelmo ir liepė žiūrėti į tą žmogų su dviem galvomis. Senelis, pamatęs tuodu keleiviu, suriko baisiu balsu:

— Bėkit, vyrai, bėkit, bus blogai!

Visi velniai kad spruko pro duris, kiek tik kojos nešė. Iš baimės pamiršo ir savo senelį pasiimti. Tas ir pasiliko besėdįs jaujoje ant kelmo.

Tuodu keleiviu išlindo iš maišo ir užmušė velnią.

Ryto metą atsikėlę nuėjo pas šeimininką. Šeimininkas, pamatęs tuodu, juokėsi ir sakė:

— Ar gyvi dar išlikote? Velniai nenusmaugė?

O juodu atsakė:

— Mes velnią nusmaugėm, dabar nebesivaidens jaujoje.

Šeimininkas už tai davė jiems pusryčio: tirštos košės su vandeniu dažyti.

Daunoliaus kepurė

Seniau pirtyse džiovindavo salyklą, o ant pirties nakvodavo šeimininkas ir saugodavo, kad kas nepavogtų. Girdi jis, kad vidurnaktį prisirenka į pirtį velnių ir lošia kortomis iš pinigų. Belošdami barasi:

— O, kad tave griausmas!

Kitas sako:

— To neminėk!

Kitą naktį šeimininkas ant pirties nusinešė ginas. Kai tik velnias paminėjo „O, kad tave griausmas!“, šeimininkas pradėjo sukti ginas. Velniai išsigando ir tyli. Šeimininkas irgi nutilo.

Velniai vėl lošia kortomis ir vėl barasi, sakydami: „O, kad tave griausmas!“ Tada šeimininkas sviedė jiems dideliu akmeniu. Velniai išsigandę pabėgo. Vienas bėgdamas suriko:

— Man nieko negaila, tik iškada Daunoliaus kepurės!

Šeimininkas nuėjo į pirtį ieškoti Daunoliaus kepurės. Ieško ieško, gi žiūri, kad kregždės gūžta.

Velnio mįslė

Susėdusi visa šeimyna minė mįslės. Vaikis, merga, piemuo, šeimininkas ir šeimininkė. Ant šeimininkės kelių buvo vienų metų vaikas. Po aslą bėgiojo kitas vaikas.

Atsidarė durys. Kažkas sušuko:

— Pašmikšt, pakabakšt — o kas tas bus?!

Vaikas, kuris sėdėjo ant kelių, sušuko:

— Šaukštas!

Ir nuo to laiko paliko nebylys.

Velnio užpakalis

Seniau mergos susieidavo verpti pas kurią nors vieną. Sykį verpia ir mėsles spėlioja. Vienos užmena, kitos atspėja. Jau netoli ir dvylikta, o jos vis naujų išgalvoja. Tik kažkas uždengė langą ir klausia:

— O dabar atspėkit, kas čia?

Mergos išsigando, susižvalgė ir nežino nė ką sakyti, nė ką daryti.

Lopšyje gulėjo mažas vaikas, kuris beveik dar nekalbėjo. Tai jis prabilo:

— Nugį velnio užpakalis!

— Tai jus išgelbėjo tas vaikas. Jūsų laimė! — atsiliepė balsas pro langą.

Žaliuojančios uogos

Sykį vakare vaikai minė mėsles. Tąsyk velnias, pribėgęs prie lango, paklausė:

— Kokios uogos žiemą žaliuoja?

Vaikai spėjo spėjo, bet atspėti negalėjo. Paskui vienas suriko:

— Kadagio!

Tąsyk velnias paburnojo ir dingo.

Velnio pasiteisinimas

Dvi moterys nuėjo jaujon. Pakūrė jaują, sustatė javus. Tik viena ir sako:

— Tu subezdėjai?

— Ne.

— Ir aš ne.

— Tai galgi velnias?

— Ir aš nepeštėjau,— šveplai atsakė iš už ardo velnias.

Tos moterys kad lėkė iš jaujos, tai nebuvo ir paskutinės!

Velnias vyžpynys

Išjojo nakties trys vyrai. Mėnuo švietė, bet dangus buvo truputį debesuotas.

Kai debesėlis užaina ant mėnesio, vyrai girdi, kad kažkas krūmeliuose šūkauja švebeldžiuodamas:

— Sviesk! Sviesk!

Eina vyrai pažiūrėti, kas ten šūkauja. Žiūri — krūmeliuose, ant nupjauto kelmo atsisėdęs, velniukas iš liepų karnų pina vyžas. Kai mėnuo pasislepia po debesiu, velnias sušunka: „Sviesk! Sviesk!“ Vienas vyras pasiėmė akmenį ir, arčiau priėjęs iš užpakalio, kad paleis į galvą.

Teko. Velniukas manė, kad mėnuo drožė į galvą už tai, kad jį bara, kam nešviečia, ir sako:

— Sviesk nesviesk, o mustis nėra už ką.

Apgautas velnias

Ėjo žmogus naktį ir susitiko velnią. Velnias klausia žmogų:

— Už ką labiausiai baratės?

— Už špygas: kai pradedam vienas kitam rodyti, tai baramės ir kaunamės.

Velnias vėl klausia:

— Ką jūs darot, kai susitinkat žmogų, kuris sunkiai neša?

— Padedam nešti.

Velnias nešęs pinigų maišą. Sako:

— Ir man padėk.

Žmogus paėmė tą maišą ir žinojo pakeleję linus. Įlindo į tuos linus su maišu ir sėdi. Velnias visaip šaukia tą

žmogų iš linų, o tas neina. Tai pradėjo jam velnias ap-
link vaikščiodamas špygas rodyti:

— Te špygą! Te špygą!

Manė, kad žmogus išeis kautis, ir jis atsiims pinigų. Žmogus nėjo. Gaidys užgiedojo, ir žmogui liko visi pinigai.

Skerdžius kunigas

Vienas skerdžius mokėjo geras dūdeles sukti ir su dūdelėmis gražiai groti. Syki jam begrojančiam, išgirdo velniukas. Klaūšęs, klaūšęs, ir jam labai patiko. Priėjęs prašo, kad jam duotų vieną dūdelę padūduoti.

— Padaryk mane klebonu, o mūsų kleboną — skerdžium, tai duosiu.

— Gerai, padarysiu.

Kaip matai nuo skerdžiaus kojų nusmuko klumpės, o kiti drabužiai persimainė, ir skerdžius pasidarė kunigu, o klebonas — skerdžium. Tikras kunigas: ir mišias laiko, ir pamokslus sako. Viskas gerai. Skerdžius negali atsidžiaugti.

Velnias dūdavo, dūdavo su ta dūdele, kažin kaip ir pagadino. Klebonas tuo sykiu pamokslą sakė. Beatlekiąs velnias prie jo:

— Pataisyk man dūdelę!

— Palauk, kai pabaigsiu pamokslą, tada pataisysiu,— atsakė klebonas.

— Bet aš liepiu, ir tu turi klausyti! — suriko velnias.

— Eik tu nuo manęs gult!

— Ar tai tu taip? Kaip skerdžium buvai, taip skerdžium ir būsi!

Velnias pasakė ir išėjo sau supykęs. Kaip matai klebonas ir negali sakyti pamokslo — nieko nežino. Nėra ką daryti, apsimetė liga.

Kas žinos, kas ne, o burtininkas tai viską žino. Tas burtininkas pasišaukė skerdžių pas save ir klausia:

— Ar tu nori būti kunigu?

— Noriu.

— Kai ateis pas tave velnias kaipo ligonio lankyti, tai tu jam skelk per žandą ir klausk: „Iš kur tas balsas — ar iš tavo žando, ar iš mano delno?“ Jis nežinos, ką sakyti, ir turės vėl padaryti tave klebonu.

Jam besergant, ir beįeinąs velnias. Kai tik jis įžengė į kambarį, skerdžius tik strykt iš lovos, kadgi skels velniui į žandą, tas net nuo žemės pašoko.

— Iš kur tas balsas: ar iš tavo žando, ar iš mano delno?

Velnias nežino, ką sakyti, nes nė iš vieno delno, nė iš vieno žando negali būti balsas.

— Na, kad tu toks mandras, tai būk vėl kaip buvęs klebonu.

Ir paliko skerdžius kunigu ligi pat mirties.

Mat, kaip pažino

Gano kaimo bernai miške arklius ir kūrena ugnį. Atsinešė bulvių — kepa. Ateina koks nepažįstamas ponaitis ir atsineša gyvą varlę. Tie žarsto bulves, o ponaitis ant pagalio pasimovė varlę ir šildo ją ant ugnies. Vaikinai valgo bulves, ponaitis perplėšė varlę, ją makt ir prarijo. Bernai kraipo galvas, stebisi. Vienas sako:

— Gal čia velnias?

O tas užsikvatojo ir sako:

— Na, mat, kaip pažino!

Paskui dingo ir pradingo visai.

Supykintas velnias

Motiejus Kavaliukas, gyvenantis Salako miestely, iš kažkur ėjo naktį. Ties žydų kapais susitiko kitą žmogų. Kalbasi. Kavaliukas uostė tabaką ir jam davė. O tas uosto — ir iš jo rankų byra tabakas. Tik Kavaliukas ir sako:

— Galgi tu velnias, kad tau byra tabakas?

Kai tik pasakė, tas žmogus pašoko su piktumu ir sako:

— Jei aš velnias, tai tu mano ežeran kojos nekelk!

Kai pasakė, ir prapuolė — nužė per mišką, nubraškėjo.

Žinoma, Kavaliukui nei šis, nei tas. Bet ežeran tai nėjo per visą gyvenimą.

Stiprus tabakas

Vienas žmogelis išėjo miškan su šautuvu pamedžiot. Pasitaikė jam kažkoks žvėris šauti — ir nenušovė. Tada atsisėdo ant kelmelio ir vėl prisimušė šautuvą. Tuo laiku atėjo velnias ir klausia:

— Ką tu, žmogeli, darai?

Žmogus atsakė:

— A ot, užrūkau savo pypkę.

Velnias sako:

— Gal ir man duosi užrūkyt pypkės?

Žmogus tada jam šautuvą burnon įstatė ir sako:

— Na, dabar žiūrėk, rūkyk, o aš uždegsiu.

Žmogus tada, įkišęs šautuvą velniui tiesiog gerklėn, ir šovė.

Velnias tada atsakė žmogui:

— Daugiau nenorėsiu rūkyti — labai stiprus tabakas.

Nesusidėk su mokytu

Eina velnias per miestą ir, rankoj turėdamas, maišo kortas. Studentas sako:

— Ką čia turi?

Velnias sako:

— Čia kortos.

— Ką daro su tom kortom?

— Su jom reikia grot; ką užsimesi, tą išgrosi — pinigų, gyvulius.

Studentas prašo:

— Duok man kortas.

— Aš dykai neduodu.

— Kiekgi prašai užmokėti?

— Aš iš pinigų nederu, deru iš tavo sielos.

— Tai labai gerai.

Suderėjo su velniu dvylikai metų.

Velnias nubėgo pragaran ir pasigyrė kitiems, kad po dvylikos metų paimsiu studentą. Velniai klausia:

— Kaip tu paimsi?

— Aš jam daviau kortas.

Kiti sako:

— Nesusidėk su mokytu, mokytas žmogus sunku pa-
imti; jis tave apgaus, ne tu jį.

— Aš nė kiek nebijau. Kad aš jo taip nepaimsiu, tai užminsiu tris mįsles, tai jis mano mįslių neįmins.

Studentas išgrojo daugybę pinigų, galvijų ir liko dideliai turtingas. Suėjo dvylika metų, atlekia velnias.

— Gana tau groti, eik jau,— sako,— su manim.

— Eik šalin, aš tavęs nepažįstu!

— Ogi aš tau kortas daviau.

— Kad kortas davei, tai te — atiduodu, o aš su tavim neisiu.

Velnias sako:

— Aš tau atnešiu tris mįsles, jei tu mano mįslių neį-
įminsi, tai tau reikės eiti su manim.

Atnešė velnias pirmučiausia aukso taureį ir sako:

— Įmink dabar: iš ko ji?

— Iš vandens putų.

Tuo laiku vanduo iš velnio rankų ištekėjo.

— Dar,— sako,— atnešiu aš tau mįslę.

Atnešė aukso diržą.

— Čia pakaruoklio nugaros išrėžiai.

Velniui iš nagų išlėkė pakaruoklio oda.

Velnias sako:

— Dar atnešiu.

Atnešė skrybėlę aukso.

— Čia pakaruoklio kiaušas.

Tuo laiku išlėkė iš velnio nagų šitas kiaušas.

Velnias parbėgo pragaran verkdamas — negali perpra-
šyti Liucipieriaus, per dvylika metų nieko nesuvedžiojo.
Ir prižadėjo daugiau niekuomet prie mokyto žmogaus
nepristoti.

Žmonių jaunintojai

Vieną kartą tėvas išmokė sūnų kalti. O jam maža darbo buvo. Tėvas mirdamas ir sako:

— Dirbk, ponui dievui apieravok, o velniui laimę atiduok.

Taip jis ir padarė: išpaisė ant durų velnią, o kaip beturtis, taip beturtis. Kai tik pradeda kalti, džiauna velniui per akis ir kala.

Vieną kartą įeina toks pagalbininkas prašyti, kad duotų darbo. O jis sako:

— Kad ir man pačiam nėra nieko dirbti.

Tas kalvis dar klausia:

— O kiek norėsi už mėnesį?

Pagalbininkas atsako:

— Keturiasdešimt rublių.

— Ak brolau, aš per keturiasdešimt metų neuždirbau keturiasdešimties rublių, gal kai du būsimė, daugiau uždirbsime.

Ir pradėjo dirbti. Tada pagalbininkas skiria kalvį už pagalbininką: prisako įritinti kalvėn didelį kubilą, pripilti vandens, medžių vežimą parvežti ir sukurti ugnį.

Sukuria ugnį, atidaro duris, degina taip, kad visa kalvė švyti. Eina pro šalį pavargėlis. Pagalbininkas išbėga ir klausia:

— Ar nenori — aš iš seno jauną padirbsiu?

Tas nieko neatsakė. O kalvis griebia jį už krūtinės, deda ant žaigzdės ir kepina, paskui sviedžia į kubilą — ir palieka jaunu žmogum.

Tada beturtis ir klausia:

— Kiek norėsi už tą?

Kalvis atsako:

— Kad pirmasis esi, tai veltui, bet apsakinėk kitiems, kad eitų pas mane, kas nori iš seno jaunu palikti.

Važiuoja pro šalį ponas. Pagalbininkas, išbėgęs ant kelio, klausia:

— Ar nori iš seno jaunu palikti?

Šis nieko neatsako.

Greit už krūtinės, traukia į kalvę ir pradeda kepinti.

Iškepinęs įmetė į kubilą — ir ponas palieka jaunu žmogum. Tada ponas klausia:

— Kiek už tai norėsi?

Kalvis atsako:

— Tris šimtus rublių.

Ponas apsimokėjęs išvažiavo, džiaugdamos, iš seno jaunu palikęs.

Paskiau kaip pradėjo eiti — nespėjo dirbti ir nežinojo, kur pinigus dėti.

Praeina mėnuo, pagalbininkas prašo mokėti už darbą. Kalvis nori, kad pasilikėtų ilgesniam laikui, bet jis nepasilieka ir prašo užmokėti už darbą. Kalvis, pamokėjęs pinigus, mano sau: „Tegu, aš vienas kalsiu.“

Taip ir padarė. Važiuoja pro šalį ponas, sugrobęs už krūtinės, traukia iš brikos ir, negalėdamas pakelti, kojas žeme vilkdamas, ritina ant žaigzdės ir kepina. Ponas šaukia. Paskiau įmeta į kubilą, ir kvit.

Tuo laiku vežėjas nuvažiavo į miestą, apsakė policijai, kad jam poną iš brikos ištraukė.

Atvažiuoja policija pas kalvį, suėmė jį ir pasodino visam amžiui į kalėjimą.

Besėdint kalėjime, atsiranda jo pagalbininkas ir sako:

— Jeigu daugiau akių nekaposi ir velnio ant durų neištepliosi, teksi valion.

Jis ir prižadėjo. Atbunda kaimyno ganyklose — nei pinigų, nei laimės. Taip ir paliko visą amžių beturtis.

Muzikantas pragare

Kartą gyveno vienas ponas. Jis buvo labai žiaurus ir skriaudė savo žmones. Kai jis mirė ir buvo palaidotas, ant kapo atsirado skylė. Kad ir kaip pylė tą skylę, vis tiek jos neužpylė. Ponia žadėjo tą apdovanoti, kuris sutiks leisti į skylę. Atsirado vienas muzikantas, kuris sutiko leisti. Jis pasiėmė ilgą virvę, apsirišo ja ir pradėjo leisti. Leidosi muzikantas ton skylėn septynis mėnesius. Nusileidęs išvydo tokį pat pasaulį, kaip ir žemėje. Besidairydamas pamatė velnius, kurie tuo ponu vežė kelmus.

Pamatę jį, velniai ėmė klausinėti ir viską vartyti, čiupinėti. Bevartydami užgavo smuiko stygas, kurios ėmė skambėti. Velniai paklausė:

— Kas čia?

— Smuikas,— atsakė muzikantas.

Velniai paprašė jo pagriežti. Muzikantas patogiai atsisėdo ir pradėjo griežti, o velniai šokti. Jam ir pirštai išopo begriežiant, o velniai vis šoka ir šoka. Velniai varė toliau jį griežti, o jei negriešias, tai grasino užkinkyti kelmų vežti. Muzikantas sumanė gudrumu atsikratyti velniais. Jis tyčia nutraukė stygą, ir smuikas pradėjo negražiai griežti.

Velniai paklausė:

— Kodėl taip negražiai grieži?

— Kad styga nutrūko.

— Ar negalima būtų surišti?

— Negalima, tada negrieš,— atsakė muzikantas.— Gal jūs turit kur stygų — galima būtų įdėti.

Bet velniai stygų neturėjo.

— Tai reiks keltis žemėn stygų pirktis,— sako muzikantas.

Velniai sutiko. Tuoj jie išrinko septynmetį velnią, kuris muzikantą per septynias minutes išnešė žemėn. Muzikantas nuėjo stygų pirkti, o velnias atsisėdo laukti.

Dar ir dabar velnias laukia, o muzikantas stygas perka.

Alkos ožys

Senais laikais nebuvo mašinų, todėl linus reikėjo minti su mintuvais. Tais laikais ūkininkai linų sėdavo labai daug. Linų minti susirinkdavo viso kaimo mergės ir vaikai. Ir pas vieną ūkininką mindavo po visą savaitę. Pas tą ūkininką pabaigdavo, išsikeldavo pas kitą. Ir taip eidavo per visą kaimą.

Ir priėjo talkai susirinkti į pamiškę pas vieną ūkininką. Ir buvęs toks labai pramislus vaikas. Jis pradėjęs sakyti:

— Žinot ką! Jau visiems įkyrėjo linus minti. Aš iš miško pritriūbysiu velnią. Padės mums išminti linus.

Talkininkams sumanymas patiko. Ir pradėjo sakyti:

— Būtų labai gerai, juk velnias yra mitrus, padėtų mums greitai linus išminti.

Vaikis susiradęs seną ratų stebulę, pasidėjęs ant tvoros, pasukęs ją į mišką ir pradėjęs pūsti. Laiką gavęs, išbėgs ir supūs į stebulę. Ir taip pūtęs per visą naktį. Bet nieko neprišaukęs. Kiti darbininkai juokėsi, sakdami:

— Matyt, tavęs velnias neklauso.

Antrą vakarą susirinkę. Vaikis vis dar nesiliovęs pūsti. Antrame miško gale tokiu pat balsu pradėjo atsiliepti.

Trečią vakarą pradėjo atsiliepti arčiau. O ketvirtą vakarą triūbydamas praėjęs netoli Alkos kalno. Šeiminkas pradėjęs sakyti:

— Nustok tu triūbijęs! Matai, kad velnias čia pat. Kai velnias pareis, ką tu jam pasakysi?

Vaikis ir pats pradėjo bijoti — nustojo triūbijęs. Bet miške vis dar triūbijo.

Baigusi pas tą ūkininką minti linus, talka išsikėiusi pas kitą. O miške triūbyti vis nesiliovė. Ir taip vis triūbijo kelis mėnesius. Paskui velnias perėjęs į Alkos kalną. Čia ir pradėjęs kriokti ožiu. Ir šiandien jis tebėra vadinamas Alkos ožiu.

Berniokėlis ant arklio

Vieną mano senelio arklį pradėjo velnias jodinėti. Su lyso, sublogo tas arklys. Jam kažkas patarė, kad reikia žvakę po puodu apvožti ir laukti. Kai pradės arklį jodinėti, tai atvožti. Turėt šermukšnio lazda ir ta lazda mušt velnias. Kertant vis sakyti: „Kartas! Kartas!“, nes kai pasakysi „Du“, tai velnias prapuls.

Taip ir padarė. Pamatė, kad juodas berniokėlis ant arklio. Tai duok jį mušt. Primušė labai ir vis sakė: „Kartas! Kartas!“ O kai pasakė „Du!“, tai tas berniokėlis prapuolė. Daugiau to arklio nejudė.

Pakartas kūlys

Sumanė žmogus pasikart. Nubėgo jis kluonan, užmetė kilpą ir jau karsis. Bet ėmė ton kilpon įdėjo šiaudų kūlį ir sako:

— Nu, velne, jeigu tu esi, tai pakelk šitą kūlį. Aš žiniosiu, kad esi, ir man tada bus lengva pasikart.

Žiūri, kad tas kūlys ir keliasi. Tai tam žmogui taip pasibaisėjo, kad išbėgo iš kluono ir daugiau nesikorė.

Pagalbininkas

Vienas žmogus ėjo pasikart. Nuėjo į klojimą, nusinešė vadeles, permetė jas per balkį ir, pasistatęs kopėčias, jau lipa kartis. Pasigirdo balsas iš galo daržinės:

— Palūkėk, palūkėk, aš padėsiu pakarti!

Atsigręžė žmogus pažiūrėti ir pamatė, kad atbėga velniukas, ragus pastatęs.

Nusigando žmogus ir nubėgo, viską palikęs, namo.

Patarėjas

Prispyrė žmogų bėda, tai eis kluonan ir pasikars. Nuėjo kluonan ir dairosi. Pasidairęs sako:

— Pasikarč, bet nėra ant ko.

— Agi, va, kopėčios! — sako kažkas.

— Kadgi neturiu kuo pasikart,— vėl sako žmogus.

— A prie tavo juostos pantis! — vėl tas pats balsas sako.

Jis buvo ir užmiršęs, kad prie juostos yra pantis. Tai žmogus nusigando ir bėgti namo. Nereikėjo nė kartis.

Viela šiaude

Buvo vienas toks linksmas bernas. Kartą kuliant jis ir sako kitiems:

— Va, imsiu ir pasikarsiu.

Nusitvėrė jis šiaudą, vieną jo galą įspraudė plyšin, o kitą apvyniojo sau apie kaklą. Kai tik jis apsuko šiaudą apie kaklą, egi tik blinkt ir parkrito. O parkritęs kad ėmė spardytis, kad ėmė krioct kaip tikras pakarailis. Kiti kūlėjai iškart manė, kad jis apsimeta. Bet vienas suprato, kad čia jau nebe juokai. Jis čiupo už šiaudo ir nuvyniojo nuo kaklo. Bernas atsigaiveno. Paskui, kai apžiūrėjo šiaudą, tai rado jo vidury geležinę vielą.

Jaunikaičio paslauga

Trys berniukai nuėjo į jaują — pabandys kartis.

Vienas iš jų sako draugams:

— Aš užsinersiu virvę ir pasileisiu. Tik jūs neduokite man visai pasikarti. Kai mane atleisite, pasakysiu, kaip buvo.

Tas berniukas užsinėrė virvę ir pasileido. Tuo laiku atsirado jaunikaitis. Jis sako kitiems:

— Jūs palaukite, nieko nedarykite. Aš jį atleisiu.

Jaunikaitis nuėjo lig pasikabinusio berniuko, palaukė, kol jis paliko nebegyvas, ir prapuolė.

Kiti du berniukai puolė prie draugo, bet jau buvo vėlu — berniukas buvo nebegyvas.

Sūkurys miežių lauke

Pasakojo man vienas žmogus. Sako, būdamas nedidelis, ganiau gyvulius netoli kaimyno Rasimo lauko. Rytas saulėtas, šiltas, jokio vėjelio. Rasimas su žmona kerta miežius. Rasimas kerta, o Rasimienė paskui dalgę ima. Ir abudu už kažką barasi, vienas kitą lojodami, keikdami. Aš pasivariau gyvulius arčiau jų, kad geriau girdėčiau. Jie apstojo bartis. Žiūriu — nuo jų per miežius žmogaus žingsnio greitumu slenka sūkurys gal metro spinduliu, miežių varpas sukdamas, maišydamas; atrodo,

kad jas išraus, išlaužys, nors aplink sūkurį nė viena varpa nesujuda. Taip ir nuslinko per miežių lauką. Daug esu matęs visur ir įvairaus dydžio sūkurių, bet tokiam tykiam ore niekad tokio nesu regėjęs.

Parėjęs pusryčių, papasakojau namie, ką buvau matęs ir girdėjęs. Motina sako:

— Tai velnias prie jų buvo pristojęs. O kai velnias nuo jų nuėjo, jie ir nustojo bartis.

Ūkininko bernas

Buvo toks bernas, kuris eidavo tarnauti. Vieną kartą atėjo jo samdyti šykštus ūkininkas. Bernas sutiko eiti pas jį tarnauti. Ūkininkas klausia, kiek metams reikia algos. Bernas sako, kad jam daugiau nieko nereikia, tik duoti valgį be druskos ir, kai pasibaigs metai, duoti tiek rugių, kiek jis pats paneš.

Ūkininkas manė labai pigiai nusisamdęs berną. Parsivežė namo. Bernas išėjo arti, o ūkininkas sako pačiai:

— Žinai ką, aš berną labai pigiai nusamdžiau.

Pati klausia:

— O kiekgi metams suderėjai?

— Visai pigiai,— sako jis pačiai,— duoti valgį be druskos ir, metams pasibaigus, duoti javų, kiek jis pats paneš.

Bernas gerai tarnavo. Kai praėjo trys mėnesiai, bernas išėjo į lauką ir pamėgino kelti klėtį. Jau vieną galą pakėlė. Kai praėjo kiti trys mėnesiai, bernas vėl pamėgino kelti. Jau pakėlė pusę svirno.

Pasibaigė metai, reikėjo bernui atsiimti algą. Bernas sako ūkininkui:

— Jau metai pasibaigė, ir aš einu pasiimti savo algos.

Ūkininkas labai apsidžiaugė, manė, kad bernas nedaug javų paneš. Ir išėjo atiduoti bernui algos. Bernas pasiėmė visus grūdus ir klėtį kartu ir išėjo. Ūkininkas labai nusigando ir nesumanė, kur jam bepasidėti. Paleido didelį šunį, manė, kad jį papjaus. Bet bernas tuoj šunį už

uodegos,— ant grūdų ir nešas sau. Ūkininkas, nebesumanęs, ką daryti, paleido veršį; manė, kad veršis tą berną subadys. Bet bernas tuoj čiupt veršį už uodegos,— ant klėties ir nešas sau. Ūkininkas, nebetverdamas pykčiu, nubėgo į didelį ežerą, išoko į vandenį ir prigėrė. Tada bernas grąžino pačiai visus visus gyvulius ir javus ir nukeliavo savo keliais.

Linų mynėjas

Vienas žmogus norėjo linus minti ir išėjo mynėjų ieškoti. Eidamas sutiko mažo ūgio žmogų. Pasveikinus šis klausias, kur eina. Žmogus atsakė:

— Mynėjų linams minti ieškau.

— Jei dar neturi gana mynėjų, ir aš ateisiu minti. Ar daug turi minti?

Žmogus atsakė:

— Turiu pilną jaujos kampą.

— Na, tai mudu šią naktį išminsim, kitų mynėjų neik ieškoti, nes aš moku gerai minti,— atsakė mažiukas.

Žmogus paklausė, sugrįžo namo ir pasakė pačiai, jog radęs gerą mynėją.

Vakare subrėskus išėjo žmogus su pačia jaujon minti. Jiems beminant, ateina tas žmogelis, kurs buvo velniukas, ir pagavo minti. Spaliai lėkė iki pat stogo, o linų saujas braukė vis per šakumą, ir mintuvai niekad nesustojo. Linai jau visi išminti buvo. Žmogus, matydamas, kad geruoju čia nesibaigs, susikalbėjo šnabžda su pačia ir sako velniui:

— Linų minti daug nebėra, likusius tu vienas išminsi, o mudu su pačia eisim pavakarius paruošti. Kad išminsi, meldžiame, ir tu pareik.

— Eikite, aš pasiskubinęs greit pareisiu.

Žmogus skubinosi su pačia namon, parėję užsidarė visus langus ir duris. Neilgai trukus pradėjo mynėjas į langą brozdinti ir sakyti:

— Giliukas, kad tokie gudrūs buvote namon pareiti, nes, linus išmynęs, būčiau ir judu taipgi sutrynęs.

Imtynės su maišu

Mano tėvelis pasakojo, kad dar tada, kai buvo jaunas, ėjo iš darbo namo pro užkeiktą kalną, nešėsi kirviuką ir kaltuką. Priėjus kalną, taką ir užstojo lyg koks pakulų ar pelų maišas. O buvo jau vėlus vakaras, vos ne vidurnaktis. Tas maišas jam šlamšt ant pečių. O toks sunkus sunkus! Jis jį numest — maišas nesiduoti. Jie imtis. Maišas vis puola. Sušilo, sumuro. Nežinia, kuo būtų viskas pasibaigę. Numetė ir kirviuką su kalnu. Tik kaime gaidys kakariekū ir užgiedojo. Dingo ir maišas. Sušilo, supluko, o ir nusigando. Parėjo namo visas perbalęs kaip drobė. Sako, neparsinešė nė įrankių.

Rytą nuėjęs rado ten numestą kirviuką, kaltuką. Ir nebuvo jokio maišo. Turbūt velnias ten buvo.

Kavalierius tuščiais batais

Tai atsitiko prieš kokią šimtą metų. Prie Deveikių kaimo, Šeduvos rajone, tuomet augo eglių miškelis. Tame miškelyj buvo kupstas. Sakydavo, kad toje vietoje yra kažkas laidotas. Prie to miškelio vyrai naktimis ganydavo arklius.

Kai tik ateidavo naktis, ant to kupsto išdygdavo sėdintis kavalierius su balta apykaklėle ir skrybėle. Tas kavalierius sakydavo vyrams:

— Einam ristynių.

Atsirasdavo drąsuolių ir eidavo su tuo kavalierium ristynių, bet jie visiškai nusikankindavo, privargdavo, o to kavalieriaus neužgalėdavo. Prieš dvyliktą valandą tas kavalierius prapulldavo.

Suko galvas vyrai, kas čia per kavalierius. Kartą besirisdami sumanė užminti jam ant kojų. Užmynė ir žiūri — tuščias batas, be pėdos. Suprato tada, kad jis velnias. Nuo to karto nebeidavo su juo ristynių, ir tas kavalierius nustojo rodytis.

Velnio kumeliokas

Mano tėvas Kostas Dubaka sirgo trejus metus drugiu. Visokių vaistų prigėrė — nieko nepadėjo. Kažkas patarė, kad reikia valgyt nuo kapų rūgštynes. Kurį laiką valgė rūgštynes. Valgydamas kartą guli saulutėje aukštiekninkas ir, kad saulė jam akių nedegintų, ant akių užsidėjo skiedrą. Tik mato — ateina koks ponaitis ir sako:

— Šitas kumeliokas, rodos, ne mano. Mano buvo ne laukas, o šitas laukas. Gana! Jau ant šito pajodinėjau. Dabar eisiu Antalgėn prie Aloyzo.

O tas Aloyzas drugiu besirgdamas ir numirė. O prsirgo trejus metus.

Pasmaugtas gąsdintojas

Buvo kūrė. Vienas žmogus nusirengė vienmarškinis, užlipo ant balkio klojime ir tupi. Atėjo žmonės su liktarna kult. Pažiūrėjo — tupi velnias.

— Velnias! — suriko ir išlėkė į gryčią.

Tas, kuris norėjo gąsdinti, pažiūrėjo — kitam balkio gale tupi kitas velnias. Išsigando jis dar labiau. Šoko nuo balkio ir lėkt iš paskos tų žmonių.

Žmonės atlėkė į gryčią ir užsikišo duris. Tikrasis velnias prisivijo tą, kuris norėjo gąsdinti, ir pasmaugė prie gryčios durų.

Imu, imu

Susiginčijo kartą dvi mergos su vyrais, kad jos atneš vakare iš kluono spragilą. Netrukus jiedvi išėjo. Atėjusios prie kluono, atidarė duris. Viena likusi prie pavarės, kita nuėjusi spragilo į peludę. Likusiajai lyg ilgu pasidarė stovėti, tad nekantriai šūktelėjusi:

— Imk, kad imi, ką tu ten taip ilgai veiki?

Ir vietoj mergos išgirdusi peludėj kažin ką storai prakalbėjus:

— Imu, imu, tik vieną mažiuką pirštuką turiu!
Suprato, kad jau velnias kailį lupąs. Tekina spyrusi
į gryčią. Bebėgant girdėjusi:

— Nagu nagu nykščio, skūrutė ant pantos pakabinta.
Be žado į gryčią atbėgusi šitoji mergina, o anai velnias skūrą ir pakabino ant pantos.

Pono svečiai

Kitąsyk prie baudžiovų buvo toks bedievis ponas, jis su velniu gyveno. Tas ponas turėjo labai švarų ir drūtą sūnų. Tas sūnus taip geras buvo, kad jį ne tik dvaras ir baudžiauninkai, bet ir visa apygarda godojo. Vieną dieną pamatė kerdžius, ganydamas laukuos gyvulius, kad laiکه pietų atvažiavo karieta, prisėdus kokių nepažįstamų ponų. Sustoję ties rūmais ir nuėjo į vidų. Klausė kerdžius dvaro žmonių:

— Kas per svečiai atvažiavo pas poną?

Sako:

— Visa diena mes čia, bet nė jokių svečių nematėm.

Sako:

— Kaip nematėt — lygiai pietuose saulė buvo, kai atvažiavo puiki karieta, šešetu juodžių, sustoję ties rūmais, o iš karios į rūmus nuėjo nepažįstami ponai.

Sulaukus vakaro, jau tie svečiai norėjo tą poną smaugti, bet tas ponas pamanė sau, kad jo sūnus labai drūtas, tai jis atsilaikys velniam. Tai tas ponas liepė jiems imti jo sūnų.

Kai tas sūnus nuėjo į savo kambarį gulti, tai tie velniai puolė jį smaugti. Jis kai buvo be galo drūtas, tai dar tąsėsi su jais iki gaidžių, bet galiausiai jį aukštiekninką pervertė ant lovos ir prismaugė.

Rytą tas sūnus ilgai nekėlė. Motina sako:

— Kas yra, kad taip ilgai nekelia,— jis niekad tolei nemiegojo.

O kada pravėrė kambarį, rado jį aukštiekninką ant lovos ir jau be kalbos. Kambarėlio grindys visos dervuotos. Kad net ir paveikslai ant sienų sudraskyti. Toji po-

nia neišmano ką daryti, negali su juo susikalbėti, bet sūnus parodė, kad jam atneštų rašyt. Toji ponja atnešė jam rašuką ir popieriaus. Jis viską surašęs, kaip tėvas ant jo užleido velnius. Iki gaidžių, sako, su jais ėmiausi, kai prieš gaidžius pailsau, jie mane ir pasmaugė. O kada gaidys kokterėjo, derva pasiliejo ir prapuolė.

Tą raštą padavė motinai, o jis ne po ilgam mirė. O vakaro sulaukus, ir tą poną tie velniai užsmaugė.

Stebuklinga dūdukė

Švento Jono naktį nosisuk dūdukę, tai, per tą dūdukę pažiūrėjęs, matysi velnią. Vienas bernas nosisuko tą dūdukę ir, kai vakarą jaunimas šoko, atėjo prie raktų skylikės ir viena akim pažiūrės. Ogi žiūri — kaip šoka, tai kuo smarkiau patrepsės, tai velnias botagu vis per kojas, per kojas! Jis, įėjęs pirkion, sako:

— Ei jūs, kvailiai, žiūrėkit, kaip velnias kapoja jus botagu per kojas. Kuo jis kapoja — jūs dar labiau trepsit.

Tas velnias priėjo pas jį ir klausia:

— Kaipgi tu mane matai?

Sako:

— Aš matau!

— Nu, bet kaipgi tu gali matyti?

Sako:

— Aš turiu tokią dūdukę, per ją pažiūriu viena akim ir matau.

— Tai,— sako,— katra akim tu mane matai?

— Šitąja.

Tai ėmė velnias jam ir išdūrė tą akį.

Velnio patarimas

Mergina pasisamdė dvaran ir eina jau tarnauti. Eina tokiu miškeliu ir susitiko poną.

— Kur eini? — klausia ponas.

— Einu dvaran tarnauti,— sako merga.

— Nu, nejaugi tu niekur kitur negavai tarnystos? — sako ponas.

— Tai dvare ramiau,— sako merga.

— Nu, eini, tai eini, tiktai tu manęs nekeik,— ponas pasakė ir nuėjo.

Merga nuėjo dvaran ir pasigavo vaiką. Eina jau merga iš dyaro raudodama. Vėl toj pačioj vietoj susitinka tą patį poną.

— Ko raudi? — klausia ponas.

— Gal velnias man davė tan dvaran nueit tarnaut! Nuėjau, ir blogai atsitiko,— sako merga.

Tai tada ją tas ponas išbarė, išbarė, kad jį dabar kaltina be kaltybės, ir pats prapuolė.

Tai buvo velnias.

Kavalierius vištos kojomis

Vienas ūkininkas buvo turtingas ir turėjo dukterį. Ji gulėjo svirne. Į svirną pas ją vaikščiojo toks kavalierius. Tai per naktis neduodavo jai miegot. Ji pradėjo nuo to džiūt.

Vieną kartą merga stovuose audžia. Ateina elgeta ir klausia:

— Kodėl tu, dukrele, tokia menka?

Ji sako:

— Tėvuk, kad pas mane vaikščioja toks kavalierius. Aš prieš naktį drūčiai užsistumiu duris ir nežinau, per kur jis ateina.

Tas senukas sako:

— Vaikeli, tavo tas kavalierius negeras. Kai eisi gulėti, tai paimk rėtį pelenų ir eik atbula, ir sijok net iki lovos. Tai pažiūrėsi, koks ten kavalierius.

Taip ji padarė, kaip senukas liepė.

Ryt užsikėlė ir rado vištos pėdas.

Tas senukas vėl pas ją atėjo. Ji jam pasakė, kad vištos pėdos buvo. Tas senukas jai taip pasakė:

— Nueik į laukus, prisiskink barkūnų. Iškaišyk svirno sienas, o vieną sieną palik neiškaišytą, ir lovą apkaišyk, ir pati apsikaišyk, ir atsigulk.

Ji taip ir padarė. Kai kavalierius atėjo, tai pasakė:

— Kad aš gudrus, o tu dar gudresnė... Aš pas tave būčiau ilgai nevaikščiojęs!

Labai didelis viesulas pasidarė, jis užstaugė ir su ta neapkaišyta siena išlėkė.

Kenčiantis velnias

Vienas ūkininkas buvo išleidęs savo sūnų į kitą kaimą į žentus. Tas sykį važiavo į savo tėvynę. O jam reikėjo važiuot per tokius krūmus. Jau buvo saulė nusileidusi, klauso — krūmuose kas dejuoja. Pamanė, kad koks žmogus, primuštas žmogžudžio, vaitoja. Ateina ant to daikto, kur girdi balsą,—nieko nematyt, tik dejuoja. Sako:

— Kas tu per vienas čia esi, kad aš tavęs nematau, tik girdžiu balsą?

Atsiliepė:

— Aš esu velnias.

— Tai ko tu čia unkšti?

Sako:

— Aš unkščiu, kad tame kaime šianakt to ir to ūkininko duktė pagimdys sūnų, o pagimdžius užsmaugs, tai aš turiu jos ligą atkėsti.

O tam žmogui tas ūkininkas buvo gerai pažįstamas.

Atstojęs nuo to velnio, suplakė arklius ir nuvažiavo pas tą ūkininką. Klausia:

— Na, kur jūsų Ona?

Motina sako:

— Atsigulė, skundėsi, kad jai galvą skauda.

Sako tas žmogus:

— Eime pažiūrėt, kas ten su ja dedas.

O kad atėjo pas ją, rado jau gimusį kūdikį ir besirengiant smaugti. Tada tą kūdikį nuo jos atėmė, ir negavo pasmaugt. O tas velnias turėjo dykai atkentėti.

Tada tas žmogus jiems išpasakojo, kaip jam atsitiko važiuojant.

Kelionė ponais

Kai seniau vyrai eidavo į darbus, tai ir iš mūsų krašto vyrai ėjo. Pabaigę darbus, grįžo namo. Grįždami kažkur nakvojo. Bet rytą vienas vyras nebepasikėlė — apsirgo. Tada visi susitarė, kad jis čia liks, o kiti eis namo ir iš namų atvažiuos jo paimt. Tie išėjo, o šitas, kokią dieną pagulėjęs, pagerėjo, tai pasikėlęs irgi eina namo. Mano, gal kaip nueis, o gal važiuoja paimt,— susitiks, vis arčiau bus namai. Nu, ir eina. Kiek paėjėjus, priveja jį koks ponas pora arklių. Priveja, sustoja:

— Kur važiuoji? — klausia.

Jis pasakė.

— Sėsk, pavėžėsiu,— liepia ponas,— bet kai sakysiu išlipt, tai šok greitai.

Nu, atsisėdo jis ir važiuoja. Bet taip greit lekia tie arkliai, kaip viesulas. Važiuojant vis arklius ragina. Vieną arklių vadina Bėgansku, o kitą — Kaminsku. Ilgai važiavo. Tik pasakė jam šokt. Kai šoko, tai išoko ežeran. O kur dėjos tie arkliai, tai jis nežino, nematė. Išbrido ežero kraštan kaip kvailas. Niekaip negali suprast, kas čia dedasi. Paežerėj susikūrė ugnį ir šildosi. Jau rytas, moterys varosi gyvulius laukan ganyt. Jį pamatė ir sako:

— A, va, gi mūsų Petras!

Tada pažino, kad jų kaimo moterys.

Atėjo jis namo, o jo draugai sugrįžo dar tik po dviejų savaitių. Atėję sako:

— Mes tai atėjom, bet kaip ateis mūsų Petras, jis liks sirgdamas.

Kai jiems pasakė, kad Petras jau seniai namie, tai jie labai stebėjosi.

Bėganskas ir Kaminskas — tai šitos apylinkės dvarininkai, bet jau mirę. Bėganskas tai Dūkšto, o Kaminskas kokio kito. Šitas žmogus pradėjo visiems kalbėti, kada ir kaip atvažiavo. Pradėjo kalbėti, kad jį atvežė ponais. Ta kalba nuėjo iki dvaro. Kai dvaras išgirdo, tai uždraudė tam žmogui kalbėti.

Velnių arkliai

Mataras Mykala ėjo iš Utenos. Mato, kad skersai kelio važiuoja du ponai su dviem arkliais. Sako:

— Sėsk, bet kaip pasakysim, greitai šok.

Tie ponai ir aiškina:

— Čia ponas Krasauskas — vienas arklys, o kitas arklys — Sirutėnų Lopa.

— Šok!

Kaip šokau, sako, kojas sušlapau. Mat, jie įvažiavo į ežerą. Tik pradėjo juoktis ir dingo.

O tas Lopa tai buvo labai blogas. Sako:

— Kukuok, duosiu rublį.

Jei negerai kukuoja, tai duoda rykščių.

Ponų arkliai

Ganė arkliaganiai arklius, visas kaimas. Ir atvažiuoja kokie ponai ketvertu arklių. Ir sustojo jie prie tų arkliaganių, pasisėmė iš židinio žarijų ir duoda savo arkliams. Trys arkliai ėda, o vienas neėda. Tie žmonės, kur ganė, ir seni, ir jauni, klausia:

— Kodėl tas neėda?

Sako tie ponai:

— Nuo Zaleckio pirkom, tai tas dar nepapratęs, neėda!

O buvo netoli pono Zaleckio dvaras.

Tie ponai pasišėrė degančiom žarijom savo arklius ir nuvažiavo.

Rytą tie bernai arkliaganiai klauso — girdi, kad ponas Zaleckis mirė. Tie atvažiavę ponai tai buvo velniai.

Viena kapeikėlė

Ėjo keleivis ir rado koplyčėlę, kurioj buvo šventieji ir prie jų metami pinigai. Šalia buvo išpieštas velnias. Keleivis ir sako:

— Še ir tau, velneli, kapeikėlę.

Ir eina toliau. Tik iš užpakalio pasiginė jį toks ponaitis.

— Seneli, kur eini? — sako velnias.

— Bene gausiu nakvynės, — sako keleivis.

— Einam su manim. Aš tau duosiu nakvynės. Aš einu į dvarą kortom lošt.

Nusivedė velnias keleivį į tą dvarą.

— Aš atėjau kortų lošt ir atsivedžiau savo senelį, kad galėtų pernaktoti.

Ponas sako:

— Gerai.

Įvedė į rūmus, keleivį paguldė, o jie susėdo kortom lošt. Kai ponaitis išlošia pinigų, vis atneša seneliui.

Ponas lošė ir pralošė visus pinigus. Ėmė lošt iš gyvulių — pralošė visus gyvulius. Ėmė iš paties dvaro — pralošė ir dvarą. Turi išeit. Ponaitis ir sako seneliui:

— Tu man nepagailėjai kapeikėlės, o aš tau palieku visą dvarą.

Velnias muzikantas

Berniukas labai mėgo groti ir nusipirko armoniką. Tik nusipirko armoniką, o jo draugas jau užprašo į savo vestuves muzikantu. Jis sako:

— Ką gi aš tau grosiu, kad aš tik pirkau armoniką, dar nė kiek nemoku.

Sako:

— Kiek mokėsi, tiek pagrosi, man vis gerai bus.

Nu tai tas, kaip savo draugui, tai reikia eit.

— Kiek mokėsiu, tiek pagrosiu.

Reikėjo eiti per mišką. Sutiko — eina toks žmogus.

— Nu, kur, draugas, eini su armonika?

— Einu į vestuves.

— Ar tu gerai moki grot?

— Ne, aš tik armoniką pirkau, o grot dar nemoku.

— Duok, — sako, — man, aš pamėginsiu.

Padavė armoniką. Kaip užgrojo tas žmogus, tai kas tik gyvas, tas šoko!

— O kaip,— sako,— dėde, puikiai groji! Ot kad mane išmokintum!

Sako:

— Nu va, imk už armonikos, aš prie tavo pirštų pridėsiu savo pirštus, ir pamėginsim groti.

Kai tas žmogus pridėjo savo pirštus, tai ir prilipo jo pirštai prie to berniuko. Ir tas berniukas taip pats groja.

— Nu, a! — sako.— Kolei, dėdule, savo rankas laikai prie mano, tai taip aš moku.

— Ne, mokėsi ir pats, tik, kai eisim į vestuves abudu, tai niekam nieko nesakyk ir nieko nedaryk.

Nuėjo į vestuves abudu. Tas berniukas įėjo, tai kiekvienas jį mato, kiekvienas sveikina. O tas žmogus, kur mokė grot, ir pranyko, jo niekas nemato. Paprašo jo draugas:

— Nugi pamėgink, kaip tu groji.

O tas kaip pradėjo groti!

— Ot kur! Sako: „Nemoku grot!“ Tu gi puikiausias muzikantas!

Nu, tai nieko, gerai, visi patenkinti.

Ryt rytą tas berniukštis žiūri: šeimininkė išvirė viršų, ištraukė iš krosnies, reikės pusrytį valgyti, o tas jo draugas, kuris išmokino grot, apžergė puodą ir ėmė subinę velėt puode.

— Nu, velniai tavęs nematė,— sako berniukas,— aš iš kito puodo valgysiu, o iš to jau nevalgysiu.

Žiūri, kad šeimininkė kitą puodą ištraukė iš krosnies — jis tą patį daro ir kitam puode: ir ten subinę velėja. Tai tas muzikantas kaip pastvėrė samtį, kaip duos gi tam per subinę, tai net samčio galas nukrito. Visi sako:

— Ot, muzikantas pasigėrė, kad sudaužė samtį!

O visi kiti nemato velnio, tik jis vienas.

Tas ir vėl pasislėpė.

Kai pasibaigė vestuvės, eina muzikantas namo per tą patį mišką ir sutinka šitą žmogų — velnią. Sako:

— Tu žinai, sakiau tau, kad ką matysi, nieko nesakyk

ir nieko nedaryk. O kam tu man taip davei per subinę? Ot, tai tau dabar bus čionai galas.

— Nu, tai,— sako,— galas tai galas, bet ir velniui yra toks galas! Kad tu žinotum, tai ir velniui yra gi galas!

Sako, kur ugnis deginta ir peržegnota, šitie nuodėguliai kaip lieka, tai kad velniui atgalia ranka duot ir sakyti „Vienas!“, tai velnias jau ir negyvas būtų.

O tas berniukas matė, kur buvo žmonių kūrenta ugnis, atlikę nuodėguliai. Pastvėrė vieną nuodėgulį, atgalia ranka davė jam ir sako:

— Vienas!

Nu, ir pasiliko kelmas.

Ir gerai mokėjo groti šitas berniukas.

Velnio paveikslas

Vienas ponas turėjo augintinį. Tas augintinis jau pūgėjo, ir reikėjo jam duoti kokį nors amatą. Ir išmokė piešėju. Jis piešdamas pagarsėjo visoj apylinkėj. Kartą ponas jam sako:

— Jei tu esi geras piešėjas, tai nupiešk velnią tokį, kaip gyvas.

Jis sutiko.

Ponas jam liepė eiti į miestą, nusipirkti drobės ir piešti. Jis, nusipirkęs sau reikalingus daiktus, eina iš miesto namo. Kely sutinka senelį. Senelis klausia jo:

— Kur eini ir ką nešies?

— Nešu medžiagą velniui piešt, bet nežinau, kaip reikia jį piešt. O ponas reikalauja, kad velnias būtų toks, kaip pragare.

Ir eina namo jie piešt. Senelis jį pamokė, kaip reikia daryti. Liepė pradėti nuo galvos ir, kiek papiešus, vis vynioti, ligi pabaigs piešti. Tik pačiam liepė nežiūrėti. Visiems parodžius, tuoj liepė pakišti po krosnim.

Jis, parėjęs namo, pradėjo savo darbą. Per dvi dienas velnias buvo nupieštas.

Ponas sušaukė puotą, kurioje bus žiūrimas tas velnias. Privažiavo daug ponų, panelių ir taip diduomenės. Per pietus piešėjas pradėjo rodyti velnią. Bet pamatė, kad

žmonės tik krinta, tik krinta ant žemės ir miršta. O pats piešėjas, nepažiūrėjęs to velnio, pakišo po krosnim.

Taigi velnio, panašaus į gyvą, pamatyti negalima, nes pamatęs tuoj mirsi ir kitam nepasakysi, koks jis yra: ar juodas, ar baltas, ar su ragais, ar su uodega.

Medžiotojo pagalbininkas

Buvo toks medžiotojas, kuris nieko nenušauna. Tai jis vis bėdoja, sako — jam nesiseka medžiot. Jis sutiko kažkokį nepažįstamą žmogų ir jam papasakojo savo medžioklės laimę. Tas žmogus sako:

— Tau pasakysiu: nueik į pavandenį ir prisirink kur iš vandens išplaustos kokios žolės. Iš tų žolių iškūrenk ugnį, tais dūmais parūkyk savo šautuvą ir pats pasirūkyk, tai tada tau zuikių bus!

Jis ir išpildė visą šitą pasakymą: pavandeny parinko žolių, sukūrė ugnį, po dūmus pasirūkė pats ir šautuvą parūkė. Vakaro sulaukęs, eis pasergėti zuikių. Na, sėdi jis nelabai toli nuo namų, agi mato, kad tasai žmogus, kuris pasakė šituos žodžius, su botagu atvaro pulką zuikių. Taip rodos, kad avių pulkas. Ir jam sako:

— Taisyk šautuvą, dabar šaudysi!

Tada jam pasidarė kažkaip baugu. Jis bėgti iš tos vietos į namus. Tasai žmogus jį vytis. Mato, kad į kambarį nepaspės parbėgti pasislėpti, tai greitosiomis bėga į klotimą. Šitas žmogus iš paskos į klotimą. Ten jam tuo botagu kaip kirto, tai ir paltas trūko, ir marškiniai, ir nugarą dar perkirto...

Tikras ir netikras velnias

Kitą kartą prie miško mažoje trobelėje gyveno našie su penketu vaikų. Ji buvo labai neturtinga, dirbdavo nuoręto iki vakaro, kad turėtų sau ir vaikams duonos. Kartą jai vaikai pasakė, kad dvyliktą valandą išeina iš pokrosnies raudonas gaidys ir su jais žaidžia. Suprato mo-

teriškė, kad gaidys yra ne kas kitas, kaip užkeikti pinigai. Kitą dieną ji nėjo dirbti — laukė gaidžio išlendant. Kai tik išlindo, drožė šermukšnio šaka. Iš gaidžio pabiro krūva pinigų. Našlė labai apsidžiaugė ir tuoj nubėgo pas kaimyną duonos pirkti. Šis pradėjo klausinėti, iš kur ji gavo pinigų. Našlė jam viską pasakė. Pavydus ūkininkas ėmė galvoti, kaip čia iš jos pinigus atimti. Vakare įlindo jis į ožio kailį, apsivyniojo žarnomis ir, atbėgęs prie našlės, ėmė daužytis ir šaukti, kad atiduotų jam pinigus.

— Jei ryt man neatiduosi pinigų, tai aš pasmaugsiu tave ir tavo vaikus! — šaukė jis.

Persigando moteriškė, kad velnias pinigus nori atsiimti. Meldėsi ir verkė per naktį,— bet ką padarysi, turi atiduoti. Pavakariais pas ją užėjo kažkoks ponaitis ir prašėsi, kad jam čia leistų kiškio patykti. Našlė labai apsidžiaugė ir atnešė ponaičiui sėstis, bet šis atsisėdo prieangyje ant kubilų krašto ir laukia. Po kiek laiko atbėgo „velnias“ ir ėmė daužytis apie langą. Ponaitis greit pašoko ir klausia:

— Kas tu toks esi?

— Velnias,— atsako šis.

— O kelintos gildijos? — klausė vėl ponaitis.

— Dvyliktos,— atsakė „velnias“.

— O aš pirmos! — sušuko ponaitis ir, čiupęs „velnią“, nujojo į pragarą.

Rytą rado po langu tik ožio odą, nagus ir ragus. Sužinojo, kad jos kaimynas buvo apsirengęs velniu ir norėjo nuo jos pinigus atimti. Tas ponaitis tai tikrai buvo velnias.

Už tuos pinigus našlė nupirko žemės, pripirko visokių gyvulių ir laimingai su vaikais gyveno.

Surdotas be siūlių

Ir velnias kitą sykį žmogui padeda.

Pirma, kada ponai turėjo valią ant žmonių, vienas ponas leido savo žmogų siuvėju mokytis. Užsigeidė vieną

sykį ponas, kad siuvėjas jam pasiūtų surdotą be siūlių. Jei nepasiūsi, girdi, tavo užkankinsiu. Pasiėmė žmogus gelumbę ir eina namo verkdamas.

Užėjo pakeleivis pas siuvėją ir prašos nakvynei. O apsinakvojęs klausia:

— Ko tu,— girdi,— toks liūdnas?

— Kaip aš nebūsiu liūdnas — ponas liepė pasiūti surdotą be siūlių, o jei nepasiūsiu, žada užkankinti.

— Parodyk gelumbę,— sako pakeleivis,— gal kaip sumanysime.

Paskui liepė siuvėjui imti žirkles ir karpyti gelumbę į kuo mažiausius gabalėlius, tokius, kaip pirštų dėjimas. „Ką,— mano siuvėjas,— ar šiaip, ar taip aš jau prapuoless — nepasiūsiu surdoto“, ir pradėjo karpyti. Siuvėjas karmo gelumbę, o svečias siuva, tas karmo, tas siuva. Taip per naktį jie dirbo dirbo ir pasiuvo surdotą be siūlių. Išeidamas pakeleivis prisakė, kad su tuo surdotu neitų į bažnyčią, o daugiau visur gali eiti.

Nunešė siuvėjas ponui surdotą, tas pamatavo — kaip nulietas, niekur nė žymės siūlės, visas iš vieno. Pagyrė savo siuvėją ponas ir apdovanojo.

— Visur, ponai, gali eiti su tuo surdotu, tiktai neik į bažnyčią,— sako siuvėjas.

— Man į bažnyčią nelabai reikia, man po svečius važinėti, į bažnyčią bile kokį galiu apsivilkti.

Ilgai nešiojo ponas tą surdotą. Vieną sykį atsitiko, kad užsimiršęs nuėjo su juo į bažnyčią ir atsisėdo į lonkas. Vis buvo nieko, bet kai kunigas išėjo krapyti žmonių ir apkrapino poną, tuojau surdotas subyrėjo į mažiausius gabalėlius, ir ponas paliko vienmarškinis besėdintis.

Vis velnias kaltas

Velnias, eidamas per girią, pamatė žmogaus arklį, įklimpusį į raistą, ir mano sau: „Ateis tas žmogus ir vers man bėdą, sakys: „Negi velnias tavo čia įkišo?“ Reikia jį ištraukti iš raisto.“ Kada ištraukė, žiūri, kad purvinas.

Vėl velnias mano sau: „Vėl bus man bėda — žmogus atėjęs sakys: „Negi velnias arklį išpurvino?“ Reikia numazgot.“ Numazgojo, žiūri — šlapias. Vėl velnias mano: „Bus bėda — sakys: „Negi velnias iššlapino?“ Reikia ir išdžiovinti.“ Parovė sausos žolės ir uždegęs pradėjo džiovinti. Bedžiovindamas apsvilino. Tada velnias visai nusigando ir tarė: „Na, dabar tai tikrai man bus bėda!“

Ir tuoj žmogus atėjo arklio vestis dirbti. Vedasi ir uodžia: koks čia velnias smirda? Žiūri, kad arklys apsvilintas, ir suriko:

— O negi velnias čia tave apsvilino? Kad jis derva pasileistų!

Velnias: „Matai, aš gana žmogui gero dariau, kaip manydamas, o jis mane kaltina ir dar sako, kad aš derva pasileisčiau. Kad ne aš, tai jis būtų radęs negyvą prigėrusį arklį.“

Paskui velnias, pasitikęs girnių, prašė, kad jį, paslėpęs maiše, pro dvarą ir pro tą žmogų praneštų. Girnius įsidėjo velnią į maišą, užsidėjo ant pečių ir neša. O žmogus pamatęs:

— Vai, kokį tu velnią ten neši maiše?

Velnias: „Kaip man, taip ir man — ir maiše negaliu pasislėpti.“

Kada nešė pro dvarą, dvariokai lauکه dirbo. Pamatę rėkė:

— Ar matot, girnius maiše velnią neša!

O kiti dvariokai:

— Velniai jį žino, gal jis šimtą velnių neša. Reikia pavyti ir pažiūrėti!

Dvariokai vytis, o velnias maiše duoda girniui į kuprą, liepia bėgti. Girnius parpuolė bebėgdamas. Velnias išsiriti iš maišo ir bėgo į raistą pasislėpti.

Dvariokai vijosi velnią ir besivydami įklimpo į raistą, sušlapo ir išsipurvino. Velnias pasislėpė. Dvariokai grįždami keikė:

— O kad jį šimtas velnių! Velnį vijomės ir patys lyg velniai sušlapom, į velnią mes dabar panašūs!

O velnias atsiliepė:

— Dar aršesni jūs ir už velnią!

Kalvis ir velnias

Gyveno kitąkart kalvis prie kelio. Vienąkart ateina koks panašus į žmogų, atsineša smulkių gabaliukų geležies ir prašo:

— Padaryk man reples.

Tas kalvis jam ir sako:

— Tai ką čia tu atsinešei? Čia tik į mėšlyną reikia išmest tokie smulkučiai kąsneliai.

— A, tai reikia juos suvirint,— atsako velnias.

— Tai kaip aš juos turiu suvirinti?

— Reikia,— sako,— tik smėlio sauso, kai pradeda geležis virt. Tada reikia bert sausu smėliu, ir geležis sulimpa.

Kalvis pamėgino, bet jam nieko neišėjo. Velnias paėmė, sako:

— Duokš, aš pamėginsiu.

Kai paėmė velnias, kaip matant ir suvirino tą geležį, ir smėlį vis bėrė. O kalvis žiūri.

Na, ir nuo to laiko visi kalviai taip pradėjo daryti ir vis geležį suvirina.

Ok, čiuk, sereda

Gale kaimo buvo tuščia pirkia, kurioj niekas negyveno. Ir tame pat kaime buvo du broliai. Vienas iš jų — kuprotas. Žinoma, visų paniekintas, nemylimas ir niekieno nelaukiamas.

Kartą tas kuprelis kažkur buvo išėjęs. Grįžta namo, lietus lyja; jau ir sulytas. Tai ėmė užėjo šiton pirkelėn, įlindo krosnin ir guli. Tiktai atėjo kokie žmonės ir kad ims šokt. Šoka ir patys dainuoja:

— Paldeninkas, utarninkas! Paldeninkas, utarninkas!

O kuprelis, krosny gulėdamas, pridėjo:

— Ok, čiuk, sereda! Ok, čiuk, sereda!

Šitie šokėjai kad apsidžiaugė! Šaukia jį pas save:

— Eik šen, žmogau, pasirodyk mums. Iš kur tu toks geras, kad palengvinai mums šoki?

Na, tada jis iš krosnies išlindo.

— Ko tu nori iš mūsų, mes tau užmokėsime, kad tu mums palengvinai šoki?

— Nieko nenoriu,— jis atsakė,— kad tiktai nebūčiau kuprotas.

Tada šitie šokėjai kad nutvėrė jį asloj kočėti, kad nutvėrė! Nors jam ir sopėjo ta kūpra, bet jis tylėjo.

Ir liko tiesus. Ištiesino jį, dar davė pinigų. Parėjo namo sveikas ir turtingas.

Dabar vyresnysis brolis ėmė jį klaust, nuo ko jis pasveiko ir iš kur turi pinigų. Jis viską ir pasakė. Ot, ir šitas brolis nuėjo ton pirkelėn, įlindo krosnin ir guli. Vėl ateina šokėjai ir šoka:

— Paldeninkas, utarninkas, ok, čiuk, sereda! Paldeninkas, utarninkas, ok, čiuk, sereda!

Patys dainuoja ir šoka. O tas, krosny gulėdamas, pridėjo:

— Četvergas! Četvergas!

— Kas tu toks, kad mums šoki apsunkinai?!

Jis nelenda iš krosnies. Tai tie jį ištraukė už kojų ir kad pradės mušt! Ir primušė kaip reikiant.

Velnias ir mergina pirty

Gyveno susituokę našliai. Nu, ir vyras turėjo savo dukterį, ir boba savo. Tai toji boba savo dukterį labai mylėjo, o podukros nekeitė. Kartą iškūreno pirtį ir nuėjo visi praustis, tik podukros neleido kartu.

— Tu labai sutrė, bjauri, tai nusiprausi paskui viena,— pasakė pamotė.

Nusiprausė jie, parėjo ir nusiuntė podukrą praustis, kad ją koks velnias paimtų. Podukra nuėjo pirtin, nusiengė ir prausias. Ateina toks gražus bernas ir sako:

— Prauskis greičiau, tai eisim pašokti.

— Kaip aš prausiuos, kad neturiu muilo? — atsako toji merga.

Kaip bematant, tas bernas ponaitis su muilu ir žast čia.

Mergina vėl prašo:

— Dar man reikia rankšluosčio nusišluostyt.

Ponaitis ir rankšluostį pristatė.

Mergina vėl prašo marškinių.

Ponaitis atneša ir marškinius. Atnešęs sako:

— Merga, merga, einam šokti!

— O kaip aš eisiu, kad neturiu suknelės? — atsako merga.

Ponaitis su suknele tuoj čia. Ir vėl sako:

— Merga, merga, einam šokti!

— O kaip aš eisiu šokti, kad neturiu batelių,— atsako merga.

Ponaitis atneša batelius.

— Merga, merga, einam šokti!

— O kaip aš eisiu, kad neturiu šukų? — atsako merga.

Ponaitis atneša šukas. Ir vėl sako:

— Merga, merga, einam šokti!

— O kaip aš eisiu, kad neturiu veidrodžio? — atsako merga.

Ir taip tam ponaičiui benešiojant daiktus, užgiedojo gaidys, ir tas ponaitis sukeikė:

— Kad tave velniai ir su tavo parėdais! Už juos neteko nė pašokti!

Ir pats prapuolė.

Podukra rytą parėjo kaip kokia ponia. Pamotė manė, kad ją uždusins, o čia dar parėjo taip pasirėdžius! Liepė smarkiai iškūrent pirtį, nusiprausė visi, o savo dukterį siunčia paskiausia vienai praustis, kad ir ją taip parėdytų ponaitis. Nuėjo jau toji tikra duktė ir nusirengus prausias. Ir vėl tas ponaitis atėjo ir sako:

— Merga, merga, einam pašokti!

— O kaip aš eisiu, kad man reikia muilo, rankšluosčio, batelių, šukų, veidrodžio...— išminė ji viską iš karto.

Ponaitis viską atnešė ir išvedė šokti.

Šoko, šoko, kol užšokino, burną perplėšė, iškišo galvą pro langelį ir pats prapuolė.

Rytą motina nesulaukus eina pažiūrėti duktės ir, pamčius perplėštą burną, sako:

— Tai ko, dukrele, taip juokies?

Bet, arčiau atėjus, pamatė negyvą dukterį su perplėšta burna.

Ragučiai su nagučiais

Marti labai neapkentė anytos. Ji žinojo, kad jaujoj renkasi velniai. Kartą ėmė nugabeno anytą jaujon ir paliko ten pernakt. Susirinko velniai ir siaudžia. Vienas sako jai:

— Kotre, Kotre, paduok ragučius su nagučiais!

— Kaipgi aš jums paduosiu, vaikeliai, kad man labai šalta.

Velniai tuoj jai atgabeno duknas ir vėl prašo.

Dabar ji sako neturinti šiltų kailinių, paskui — batų. Ir taip velniai jai visko nešė, kol pragydo gaidys.

Rytą eina marti išmesti anytos kaulų. Buvo tikra, kad velniai ją supesė. Ogi žiūri — ta guli sau apkrauta visokiomis gėrybėmis.

Kitąnakt nugabeno marti savo močią, apklojo šiltai ir paliko.

Vėl susirinko velniai, ir vienas sako:

— Kotre, Kotre, paduok ragučius su nagučiais!

— Nei aš žinau, nei aš duosiu, pabirbinkit man į uodegą!

Velniai tuoj ją ištraukė iš duknų, ėmė „birbinti“ ir be-matant užtęsė.

Eina rytą marti parsinešti turtų, ogi žiūri — jos močios tik kauleliai belikę.

Prakeikta duktė

Dar senų senovėj susirinkę pasikalbam apie visokius daiktus, užsimenam ir apie baisybes. Kas bijo, kas nebi-jo. Tada pradedam kalbėt: jei kas iš jūsų atsirastų, kad iš jaujos atneštų krosniadangtę, tai tam gorčius degtinės.

Tai vienas atsirado, nuėjo jaujon ir ima krosniadangtę. Kažkas jį iš užpakalio nutvėrė už rankų ir tūri, drūtai sumygęs. Jis manė, kad jo draugai gąsdina. Visai prašė, kad paleistų, bet vis tūri. Tada pasigirdo balsas:

— Paleisim, kad prižadėsi imt mano seserį.

Nebuvo jam kas daryt ir prižadėjo. Balsas vėl sako:

— Paskirtu laiku ateisi, tokioj ir tokioj nakty apie dešimtą valandą.

Tada buvo paleistas.

Atėjo jis namo, visas persigandęs, ir nežinojo, kas daryti. Rytą nuėjo pas kunigą patarimo klausti. Kunigas liepė tuoktis.

Ateina laikas ir toji naktis, kur buvo pasakyta. Prieš tą naktį jis susiprašė draugus, svotus ir ruošė vestuves. Manė, kad bus ne vestuvės, bet laidotuvės. Visi draugai liko gryčioj, o jis, nieko nesakęs, nuėjo jaujon. Atidaręs nepažino, kad jauja. Stalas padengtas, už stalo sėdi jaunoji su tiuliais, gėlėmis ir žiedais. Jis nusigando, viską pamatęs. Jaunoji sako:

— Ko nusigandai? Nebijok manęs, važiuosime bažnyčion tuoktis.

Taip pasakiusi, nusiėmė gėles su tiuliais, susidėjo į krepšelį, apsilviko, žiponu, ir abu išėjo. Atėjo ton vieton, kur laukė jų draugai. Arkliai jau buvo pakinkyti.

Atvažiavo bažnyčion. Kai suėjo visi bažnyčion, kunigas manė, kad jaunoji pragaiš, bet nepragaišo. Kunigas gražiai juos sutuokė. Iš bažnyčios parvažiavo namo, pradėjo linksmintis. Visa svotija geria degtinę, dainuoja. Jiems besilinksminant, jaunoji sako:

— Nešime abu mano broliams vakarieniauti.

Jaunasis labai nusigando, kad jau jam bus mirtis. Bet ką darysi, reikia nešti. Ir nuėjo abu jaujon. Jauja buvo tokia pat tamsi, kaip ir visada. Jos brolių nesimatė. Padėję kiaušininę ant krosnies, grįžo atgal.

Po kiek laiko jaunoji vėl sako:

— Eisim atsinešti dubens.

Jis vėl nusigando, bet reikėjo eiti. Jauja vėl buvo tamsi, ir nieko nesimatė. Tik vietoj kiaušininės rado pilną dubenį aukso. Jaunoji sako:

— Čia mano brolių dovana.

Abudu su auksu grįžo namo, ir vestuvės baigėsi.

Pradėjo abudu gyventi. Žmona užsiėmė daktaravimu. Labai ji pagarsėjo, visur ją vežiojo. Kuriam pasakydavo, kad mirs, tas ir mirdavo, o kuriam, kad išgis,—tas pasveikdavo. Labai plačiai apie ją žinojo.

Pas vieną moterį buvo trylikos metų vaikelis. Jis rėkė ir rėkė, nedavė motinai poilsio. Sužinojusi, kad yra tokia gera daktarė, atvažiavo ir parsivežė. Daktarė pasižiūrėjo į lopšy gulintį vaiką, paėmė ir išmetė pro langą. Motinai pasidarė labai gaila ir pradėjo rėkti:

— Ką tu padarei?!

Daktarė pasakė:

— Pažiūrėk, koks čia vaikas!

Motina pažiūrėjo pro langą ir pamatė, kad čia ne vaikas, bet kelmelis. Daktarė sako:

— Aš tavo duktė! Kai buvau maža, naktį rėkiau, ir tu užpykusi pasakei: „Kad tave velniai paimtų!“ Tuoju velnias mane paėmė ir nunešė, o vietoj manęs paliko kelmelį. Ir visą laiką velnias rėkė vietoj manęs.

Tada motina pradėjo klausinėti, ką tu ten veikei, kuo maitino. Duktė papasakojo, kad visą laiką ją maitino ugnies liepsna.

— Atnešdavo liepsnos, pakvėpuodavau ir būdavau soti.

— O ką tu ten dirbai?

— Saugojau pinigus. Auksinių pinigų buvo jaujoj.

Šiuos žodžius kaip papasakojo, užmiršo visą savo daktarystę, pasidarė paprasta moteris ir laimingai su vyru gyveno.

Vis tiek plaks

Kartą supyko ponas ant savo baudžiauninko ir liepė jam eit saugot jaujon, kad kas linų nepavogtų. O jo pati sako:

— Ten ne vagys ateina vogt, bet vaidenasi! Naktį velniai ateina, su dūdom groja ir šoka. Kai tu nueisi, tai užlipk ant krosnies ir lauk. Kai prie tavęs prieis velnias,

tai tu jam ant kaklo užmesk škaplierius. Ir tada nuvesi pas poną — vagį pagavai, pasakysi.

Jis viską taip ir padarė, kaip sakė jo pati: kai tik velnias priėjo, užmetė jam škaplierius, pagavo ir veda pas poną. Jis veda, o velnias sako:

— Kad tu būtum manęs nenuvedęs, tai ponas būtų tave plakęs, bet kad ir nuvesi, tai vis tiek plaks. Jei būtum nenuvedęs, tai plaktų, kad nepagavai, o kai nuvesi, tai plaks, kad baisų atvedei.

Nu, kaip kartas, nuveda velnią prie lango ir sako ponui:

— Va, ponai, vagį atvedžiau.

Kai ponas pro langą pamatė, tai labai nusigando, kad baisus. Ir nuplakė, kad tokį baisų atvedė.

UŽBURTI LOBIAI

Ta pati ranka

Buvo viena senelė, vieną sūnų turėjo, ir tas sūnus vedė. O ji daug pinigų turėjo. Kaip tik ta senelė susirgo, ir visai silpna. Taip ji sirgo, kad jau prie pat mirties. Bet neturėjo, kaip tų pinigų paslėpti, užkeikti. Ką ji darys? Kai visi išėjo,— ir sūnus, ir marti (sūnus buvo darbe, o marti žiūrėjo pro rakto skylutę),— nulipo nuo lovos, paėmė iš pagalvės pinigus, palindo po lova ir į smėlį užkasė. Užkasdama užkeikė:

— Kieno ranka užkasė, to ir gali atkasti!

Kol tas sūnus parėjo, motina jau mirus. O jam žmona pasakė, kad taip užkeikė pinigus. Tai jis greitai motiną nuo lovos, jos ranka pagrėbojo smėlį ir išgrėbė pinigus. Ir pasiėmė. Tuomet kėlė didžiules iškilmes per visas tas pakasynas.

Šiltos rankelės

Kitą sykį, sako, buvo tėvas senas, turtingas. Vaikai žinojo, kad jis turi daug pinigų. O senovėj tėvai vaikams nepalikdavo pinigų, miršta— ir turi kur nors paslėpti.

Vieną sekmadienį jis išvarė visus į bažnyčią. O vienas sūnus pasislėpė, žiūrės, ką jis darys. Tai, sako, tėvas ir išnešė pripylęs koki nedidelį puodžiuką auksiukų ir nunešė į sodą. O tas sūnus už agrastų, už agrastų— vis lenda arčiau veizėti, ką tas darys. Jis nuėmė po kokia obelaite velėną ir iškasė duobikę. Įdėjo tą puodžiuką į tą duobikę ir užkasė. Užtaisė, užvelėnavo dailiai, kad jokio ženklo nebūtų, ir užkeikė:

— Savo šilta rankele įdėjau ir be mano šiltų rankelių nieks neišims!

Dabar sūnus žino, kad yra pakasti pinigai, bet negali išsiimti, laukia.

Netrukus tas tėvas ir numirė. Tuoju sūnus tėvą lig šiltą gyvą ant pečių, į sodniuką nunešė, pametė ant duobės krašto, su jo paties nagais atkrapštė velėną ir išėmė tą puodeliuką.

Penkiolika galvų

Senas ūkininkas, sulaukęs šventės, visus per gvoltą išsiuntė bažnyčion. Jam rodės, kad visi išėjo, bet vienas bernas liko. Tas bernas neturėjo kuo apsivilkt, tai pasislėpė ir liko. Užlipo jis ant tvarto ir guli. Tik girdi — kažkas ateina. Žiūri — ūkininkas. Jis guli ant tvarto, ūkininkas jo nemato. Dienininko kampe iškasė duobę ir nuėjo. Palaukus atnešė puodą su pinigais ir, ton duobėn padėjęs, užkasė. Užkasęs sako:

— Šitų pinigų be penkiolikos galvų niekas nepaims!

Bernas, ant tvarto gulėdamas, sako:

— Gaidžių?!

Ūkininkas manė, kad čia kalba velnias, imdamas pinigus savo globon, ir sako:

— Žmonių!

— Gaidžių! — bernas atsako.

Ir taip kiek kartų. Bet vis dėlto liko berno viršus.

Po kiek laiko bernas susitaisė penkiolika gaidžių galvų, atėjęs išsikasė pinigus ir pasiėmė.

Surinktas kirkotis

Senas žmogus buvo, sirgo, labai silpnas. Dar buvo pati, duktė ir vyriškis samdytas. Rytą jis sau varo visus į bažnyčią — vienas bus namie. Ta duktė ir pati klauso — išėjo. O tas vyriškis galvoja: „Čia jau giltinė bus. Aš

neisiu." Nuėjo, ant pakuros užsilipo ir veizi pro skylutę, kas čia bus.

Ir atėjo tas senis. Atėjo tas senis, kastuvu nešinas, išsikasė duobę, atsinešė vieną kepurę pinigų, supylė į tą duobę, ir antrą. Paskui užkrapštė užkrapštė, pasiėmė kirvį, kirkotį perskėlė į keturias dalis ir, išnešęs laukan, išlaidė į keturis vėjus. Ir pasakė:

— Kas tą kirkotį susirinks, susidės, tas tuos pinigus išsikas!

Kai jis nuėjo, tas vyriškis tuos pagaliukus susirinko ir turi savo žinioj.

Pareina ta pati, ir ta duktė — jau senis nebegyvas. Kai nebegyvas, nubėgo greitai tas vyriškis tuos pinigus ir išsikasė. Tų pinigų daug buvo, tai ir jai dar davė. O jis pats paliko turtingiausias žmogus.

Prasmegę pinigai

Vienas senis turėjo baisiai daug aukso. Jis pradėjo sirgti ir nujautė, kad gali greit mirti. Gaila vaikams palikti aukso.

Vieną kartą, kai visi išėjo iš namų, jis pasiėmė auksą ir išėjo miškan paslėpti. Bernas nujautė, kad ūkininkas turi aukso, ir sergėjo.

Senis prie vieno beržo iškasė duobelę, supylė iš kišenių auksą ir nuėjo namo daugiau atnešti. Tada bernas išsiėmė visą auksą, paliko tik vieną eilelę, o pats įlipo beržan. Senis dar atnešė kitą skrynelę. Kai nuėjo, bernas vėl išsiėmė.

Senis tas nešė, o bernas išiminėjo. Kai sunešė visą auksą, atsivedė ožką, apvedė aplink tą duobę tris kartus. Paskui įgnybė ožkai uodegon. Ožka kad subliovė, kad net miškas nuaidėjo. Tada senis pasakė:

— Kiek šitas balsas nuskrido tolyn, tai tegul tiek skradžiai žemės prasmenga šitie pinigai!

Seniui ištarus šituos žodžius, pinigai iš berno kišenių, ir kur tik buvo prisikišęs, iškrito iš to medžio ir prasme-go, kur jiems senis sakė.

Katilas velnio, pinigai mano

Gyveno du broliai. Ir abu vedę. Vyresnysis buvo bevaikis, labai turtingas, nes pasidalindamas jaunesnįjį apgavo — visai be nieko atidalino. Tas buvo labai neturtingas.

Kaip tik susirgo vyresnysis brolis, tas turtuolis. Susirgo ir nežino, ką jam daryti, kaip tuos pinigus paslėpti. Reikia užkeikti. Nunešė katiliuką į daržinę, iškasė duobę, įstatė ir vėl parėjo. O tas jaunesnysis pastebėjo, kad brolis toks buvo silpnas, o dabar vaikšto. Nuėjo į tą daržinę ir pasislėpė už šiaudų. Pasislėpęs žiūri, kas toliau bus. Tas jo vyresnysis brolis atnešė pinigų, įpylė į katilą ir vėl išėjo. O tas jaunesnysis, už šiaudų sėdėdamas, neiškentė, nusiėmė rožančių nuo kaklo ir įmetė į tą katiliuką. Įmetė, o brolis atnešė dar pinigų, supylė ir sako — keikia jau tuos pinigus:

— Velniau, velniau, imk pinigus ir su katilu!

O brolis, už šiaudų sėdėdamas, sako:

— Katilas velnio, o pinigai mano!

Tas apsidairė, paklausė, apsižiūrėjo — niekur nieko nematyti. Iš kur tie žodžiai tokie pasigirdo? Ir vėl pakątojo:

— Velniau, velniau, imk pinigus ir su katilu!

Brolis ir vėl atsakė:

— Katilas velnio, o pinigai mano!

Turtingas brolis tiktai paklausė ir išėjo iš daržinės. Nuėjo į kambarį ant lovos ir miršta. O neturtingasis išsigandęs irgi parėjo ir atsigulė. Tiktai kažkas prilėkė kaip vėjas prie lango, pasisuko, pasisuko ir sako:

— Pasiimk pinigus, mums katilo reikia!

Tas išsigando, guli prie žmonos prisiglaudęs.

Palaukė, palaukė, antrą kartą ir vėl:

— Pasiimk pinigus, mums katilo reikia!

Tas ir vėl nepaklausė, nenuėjo pinigų paimt. Tiktai kad pašvilpino vėjas, kad davė per langą, stiklai tik žžžžžžžžžžžž — pinigai ir nubyrėjo jam į kambarį. O katilą nusinešė.

Čia riksmas pakilo — brolis miršta, brolis miršta! Greitai atsikėlė, nulėkė brolio aplankyti — jau brolis negyvas.

Matyt, jo sielą velniai, katilan pasodinę, nusinešė.

Kas gaidžiu ars

Senis užkeikė pinigus užkasęs. Pasakė:

— Kas ars pakaustytu gaidžiu, tas išars šituos pinigus, tas juos pasiims.

O bernas buvo netoli ir viską girdėjo. Kai senis numirė, jis skardom gaidžio nagus pakaustė ir arė. Pinigus išarė, pasiėmė ir sunaudojo.

Ožio balsas

Vienas senis per visą savo gyvenimą surinko daug auksinių rublių. Mirdamas gailėjo, kad kas jais nepasinaudotų, nunešė į klojimą, užkasė ir užkeikė, tardamas:

— Kas šiuos pinigus paims, tas ožio balsu subliaus!

Aišku, subliaus — ir mirs. Kažkas — ar bernas samdinys — girdėjo. Tikėjo ar netikėjo užkeikimu, bet parūpo jam paimt pinigai. Ima kastuvą, atkasa ir randa senio užkeiktus pinigus. Su džiaugsmu ima, galvodamas: „O, tai pralobsiu!“ Bet vos tik palietė pirštais — subliovė ožio balsu ir krito negyvas.

Viską piemuo matė. Jis paėmė tuos pinigus ir parsinešė namo pas savo tėvą. Jam jau niekas nebeatsitiko. Ir pinigai liko sunaudoti.

Kas šoks ir dainuos

Senelis iš pat ryto užsikosėjo ir sako marčiai:

— Martel, gyvenom nesantaikoj, matau, kad man reiks mirti... Išeik iš gryčios, man bus lengviau numirti.

Marti tuoj suprato, ką senelis nori daryti. Ji tuoj re-pečki, repečki kopėčiomis užlipo ant gryčios ir žiūri pro aukštinį. Senelis nulipo nuo lovos, iš po pagalvio išsi-traukė pinigų mazgelį ir pakasė po krosnim, sakydamas:

— Kas mano laidotuvėse pašoks ir padainuos, tas pa-ims pinigus.

Senelis numirė. Pašarvojo jį gryčioj. Susirinko daug žmonių. Marti, apsisiautusi skara, įbėgo į gryčią, ėmė šokti ir dainuoti:

Šešurėli, šešurėli, tau jau nebe žertas,—
Atsigulei ant lentelės paskutinį kartą!

Kada marti nuėjo kamaron, vyras nusekė ir sako:

— Ką tu padarei, žmonės juoksis.

Žmona tarė:

— Tylėk, matai!

Ir parodė, iš po skaros ištraukusi, mazgelį su pinigais.

Kas manim ars

Gyveno žmogus daug metų, paseno, ruošias jau mirti, o pinigų daug turi. Gaila palikt pinigai sūnui. Ir sako tėvas:

— Eik, sūnau, pakapok malkų, nes aš galiu numirti, tai reiks malkos duonai kept.

Sūnus tėvo paklausė — išėjo per duris ir stovi už du-rų, žiūri per užrakto skyelę.

Senis pasikėlė, palindo po krosnim, išsitraukė katilėlį pinigų, prakasė viduj pirkios duobelę, įstatė katilėlį su pinigais, užkasė ir sako:

— Kas po mirties manim ars, tas pinigus paims.

Užkeikęs pinigus, senis gulė lovon ir mirė. O sūnus, stovėdamas už durų, girdėjo, ką tėvas kalbėjo.

Atsinešė sūnus žagrę, tėvą už kojų nuo suolo žemėn, pavalkus ant galvos, užbedė noragais — ir išvirto katilas su pinigais. Sūnus tėvą palaidojo ir gyveno turtingai.

Suvalgyti pinigai

Buvo toks labai turtingas žmogus. Jis turėjo daug pinigų. Kada jau paseno, sirgdamas prašė savo sūnaus, kad jam atneštų varinį ąsotį su auksu pasidžiaugti dar prieš mirtį. Sūnus, nieko nemanydamas, atnešė jam tuos pinigus. Tas senis besidžiaugdamas pradėjo po vieną ryti ir surijo visus pinigus. O surijęs ir akis užmerkė. Sūnus rado tik tuščią ąsotį, o pinigėlių jau nėra.

Tą tėvą nulydėjo į bažnyčią. Kada atėjo vakaras, nuėjo ir sūnus į bažnyčią — nori tėvui pilvą režti ir išsiimti pinigus. Pamatė, kad gale karsto stovi kitas žmogus. Tas žmogus klausia:

— Ko tu atėjai?

Sūnus sako:

— Rešiu pilvą, išsiimsiu pinigus.

— Taip tai negerai, tu man odą sudarkysi. Eik šen, nuimk antvožą, aš tau pinigus iškrėsiu.

Tas tuoj nuėmė antvožą, velnias, paėmęs už kojų, pakratė — išbiro pinigai. Dar toliau krestelėjo — ir kaulus iškrėtė.

— Dabar,— sako velnias,— pinigai ir mėsa su kaulais tau, o oda — man.

Užsidėjo ant rankos ir išėjo žmonelių baidyti. O tas sūnus tuos pinigus parsigabeno namo.

Teliukas pirkioje

Atėjo ūkininkas naktį iš klojimo, kur dirbo, į savo pirkį sušilti. Pirkioj jis rado bevaikštantį teliuką. Kai jis eina, tai kojos brakšt, brakšt. Ūkininkas, pamanęs, kad tą teliuką atsivedė jo karvė, kuri buvo laukiama, ir kad jo žmona atnešė jį pirkion sušilti, vėl išėjo į klojimą dirbti.

Kai išaušo, sugrįžęs ūkininkas klausia žmonos:

— O kur tas teliukas pasidėjo?

— Koks? — klausia nustebusi žmona.

— Ogi, kai pirma buvau atėjęs, tai jis vaikščiojo po pirkia. Kai ėjo, tai kojos brakšt, brakšt.

— Eik, gal sapnavai ar tau tik akyse pasirodė,— pasijuokė žmona.

Bet ūkininkas tvirtino, kad matęs tikrą teliuką.

Ten ne teliukas buvo, o teliuko odoj supilti ir paslėpti pinigai. Jie vaikščiojo. Tam ūkininkui buvo atėję pinigai tiesiai į rankas. Reikėjo tik sudrožti pagaliu, ir tas teliukas būtų subyrėjęs į pinigus.

Juodas šuniukas

Mano motinos sesuo Grasilda Gegienė gyvena tam pačiam Ligūnų kaime. Kai vyras išeidavo kur nors kaiman, tai ji likdavo su vaikais namie.

Kartą ji sėdi, verpia verpstį ir vaiką supa. Girdi — kas žlegsi. Tai ji paėmė balaną, apsišvietė ir mato, kad nuo krosnies eina pas vaiko lopšį mažas juodas šuniukas. Šuniukas toks storutis, o kai eina, kojytės kelia ir stato ant aslos, tai stuksi, tartum pinigai žlegsi. Ji, kai pamatė, tai kaip išsigando, kaip ir supyko, sako:

— Prapulkit jūs! Kad aš jūsų nematyčiau trisdešimt metų!

Su tais žodžiais šuniukas prapuolė. Paskui jai prisisapnavo, kad reikėjo mest skarele ar koku rūbu, tai būtų buvę pinigai,— ten buvo jos laimė.

Vaikelis ant kelio

Kartą viena senelė ėjo į savo gimtąjį kaimą. Ėjo dieną ir miške ant kelio rado — sėdi mažas vaikelis. Gražus, švarus ir apie save pilsto smėlį. Ji pažiūrėjo, pažiūrėjo. O tas vaikas tai net akių nepakelia nuo savo darbo —

labai užsiėmęs. Ji pastovėjo, pažiūrėjo, nieko jam nesakė ir nuėjo. Ji manė, kad kokia merga šitą vaiką čia paliko.

Kai grįžo namo pro tą vietą, tai rado — ant kelio duobė. Duobė toj vietoj, kur sėdėjo tas vaikas, ir tokio didumo, kokios būta skrynelės. Vadinasi, būta pinigų, bet kažkas juos paėmė.

Žilas senelis

Žmonės ganė naktimis arklius. Ūkininkasėjo arklių ganyt ir ten nakvot. Prie kelio sėdi žilas senelis, kiša jam sužeistą pirštą ir sako:

— Žmogeli, aprišk man pirštą.

Žmogus truputį išsigando, kaip turėjo apinasrius rankose, šėrė jam per galvą ir pasakė:

— Prapulk tu po velnių su savo pirštu!

Tuo laiku pabiro maišas pinigų, suskambėjo ir atsiliepė balsas:

— Kvailas tu muzikas, nenorėjai užrišt maišo pinigų, ir tie pinigai žemyn nudundėjo.

Sidabro avinėliai

Tas buvo seniai, dar mano motina netekėjusi buvo. Ji, kaip ir aš, gyveno Magūnėlių kaime. Kartą atginė gyvulių namo, o vienos telyčios nėra. Jau saulei užsileidus, ieškojo tos telyčios. Tai savo kaimo lauke prie tokio krūmelio rado — guli du sidabro spalvos avinėliai. Prie krūmelio taip gražiai guli susiglaudę. Ji, juos palikus, toliau ieškojo telyčios.

Rytą pasipasakojo kaimynam, kad matė tokius avinėlius. Žmonės sakė, kad tai buvo pinigai. Paskui ji nuėjo dieną pažiūrėti ton vieton. Tai ne tik avinėlių, bet ir jokio ženklo nerado.

Katilas pinigų

Kartą susitarusios Ligūnų kaimo moterys eit pasipjaut vantų. Buvo prieš pat šventą Joną. Žmonės sako, kad tą dieną pjautos geresnės, negu kitą dieną.

Jų suėjo bent kelios. Ten buvo mano motina ir jos sesuo Gegienė. Ėjo visos kartu, o kai nuėjo krūmuosna, tai išsiskirstė po vieną. Tiktai pamatė mano teta Gegienė — stovi didelis katilas auksinių pinigų. Pinigai saulėje blizga. Apie katilą apsvyniojęs didelis žaltys. Ji pamačius šaukia savo seserį — mano mamą:

— Elžbiet! Elžbiet! Eik čionai! Žiūrėk, ką aš radau!

Kol atėjo mano mama, tai viskas prapuolė.

Balta moteris

Anksti rytą moterys ėjo iš mūsų kaimo į raras. Rimasiuose buvo vieškelis, o pakalnėj — gyvulių varykla. Jos baigė išeiti iš kaimo, žiūri, kad užpakaly iš paskos eina balta moteris ir prašo:

— Sušerkit jūs man!

Jos eina labai smarkiai, bet ta moteris neatsilieka ir vis sako:

— Sušerkit! Sušerkit!

Ji paėjo iš paskos gal kokius tris šimtus metrų ir truputį atsiliko. Apie tą vietą, kur buvo dvareliukas. Tada ta balta moteris pasakė:

— Tris šimtus metų rūdijau ir vėl tris šimtus metų rūdysiu!

Ir pranyko.

Tai buvo baudžiavos laikais.

Pakartas kumeliokas

Kažkoks mūs kaimo žmogus dieną ėjo iš Salako. Tada dar miškas buvo prie Piliakalnio vienkiemio. Eina jis ir mato, kad šone miškelio eglėj pakartas kumeliokas. Šir-

mas kumeliokas pakartas. Tai jis galvojo: „Kodėl gi dabar tas kumeliokas pakartas?“ Bet ėjo ir nuėjo. Toliau eidamas atsiminė, kad girdėjo senus žmones kalbant, kad tam miške ant vieškelio nežinia kokioj vietoj yra kažkokio karo metu pakasta kareiviškų pinigų kumelioko odoj. Tada grįžo to kumelioko, bet nieko nerado.

Žmogaus laimė

Užpalių miestelio žmogus šventą dieną nėjo bažnyčion, bet atsigulė. Gulėdamas sapnuoja, kad greit eitų vieškeliu, link Šeimyniškių kaimo, ir, ką pirmąjį susitiks, tam kirstų.

— Čia tavo laimė,— sako jam.

Jis nubudo, pagalvojo ir nėjo.

Užmigo — ir vėl jį kažkas kelia. Ir vėl jis nubudęs nėjo.

Taip jį budino kiek kartų.

Vis dėlto, kelintą kartą nubudęs, pasikėlė ir nuėjo.

Eina jis keliu ir toj vietoj, kur jam buvo sakyta, susitinka — važiuoja raštininkas. Tai jis neišdrįso kirst. Pravažiavo. Kai tik pravažiavo, tai:

— Cha cha cha! — nusikvatojo ir prapuolė.

Žarijos

Žmogus naktį ėjo kažkur. Ir pamatė, kad dega ugnis. Tai jis priėjo prie tos ugnelės ir užsidegs pypkę. Priėjo, paėmė žariją, bet kai žariją įdeda pypkėn — ji užgęsta. Kai užgęsta, jis tą anglių išmeta.

Ir taip kiek kartų. Pypkės taip ir neuždegė.

Rytą jis nuėjo ton vieton pažiūrėt, nes jam pasirodė, kad ta ugnis kokia keista. Nuėjo pažiūrėt ir rado — pri-

mėtyta sidabrinių pinigų po dvidešimt penkias, penkiolika ir dešimt kapeikų. Tada suprato, kad ten buvo pinigai, bet ne taip sau paprasta ugnis.

Važiuoti ponai

Juozas Braukėla buvo davatka. Jis gyveno Vešeikių kaime, Užpalių parapijoje. Jam kartą prisisapnavo, kad prie jo priėjęs senis tarė:

— Kelkis ir eik rartų, rasi pinigų — aš tau parodysiu.

Buvo adventai, jis atsikėlęs išėjo į Užpalius rartų. Priėjęs didįjį skardžių Šeimyniškių kaimo lauke, pamatė: iš kalno atvažiuoja du ponai pora arklių ir su vežėju. Jie kad pasileido nuo kalno taip smarkiai ir skersai vieškelį nužlegsėjo į Alaušo ežerą. Braukėla, nors ir pamatė, kad čia važiuoja pinigai, bet tokių ponų bijojo paliesti.

Kitą naktį Braukėlai vėl prisisapnavo:

— Kad tu būtumei mus nors kiek lazda palietęs, mes būtume pinigais virtę.

Velnias, pinigai ir katilas

Žmogui prisisapnavo, kad velnias kels pinigus iš vienos vietos į kitą ir neš pro Stirbio kryžių. Sekmadienį, dvyliką valandą, pirma eis ponas drūtas su didele juoda skrybėle, juodai apsirėdęs, po paskui lėks šuo, juodas kaip sabalas, dar po paskui lėks kiaulė, priūdroyus, didelė. Jam per sapną sako:

— Ponui nieko nedaryk, šuniui ausk, o kiaulei nori — duok, nori — ne.

Nuėjo sekmadienį žmogus, klotę užsivertęs, prie kryžiaus atsistojo ir laukia. Pamatė — ateina drūtas ponas juoda skrybėle, su lazda. Jis tam ponui nieko nedaro, veizi, kad tas ponas tūzina išsižergęs. Jam bežiopsant,

šuo šmurkšt pro kojas lėkė ir nulėkė — nebesuspėjo užduoti. Persiuto į antrą pusę, mano: „Kas ateis, tam ausių.“ Veizi — ateina kiaulė, didelė, priūdroyus. Jis su klotė taukšt per nugarą — tik skambt ir paliko didžiausias katilas begulįs.

Mat, pirmaėjo velnias, paskui — pinigai, o iš paskos — katilas.

Žmogus tą katilą ant kupros užsiritu ir parėjo nešinas.

Teliukas iš pakrosnies

Tėvai išeidavo dirbti į laukus, o būrį savo vaikų palikdavo namie. Vyresnieji prižiūrėdavo mažuosius. Vakare grįžusiems tėvams vaikai pasakodavo, kad iš pakrosnio išlenda žalias teliukas ir žaidžia kartu su jais. Jei kas grįžta, jis vėl pakrosnin palenda.

Suaugę netikėdavo, bet vaikai vis šnekėdavo apie žalią teliuką.

Pagaliau tėvai sako:

— Jūs bežaisdami už kojos pririškite, ir mes sugrįžę pamatysim tą jūsų teliuką.

Vaikai taip ir padarė. Pareina tėvai. Teliukas burzdosi burzdosi, niekaip negali ištrūkti. Tėvai į gryčią, o iš teliuko tik džirrrr... auksiniai pinigai.

Mažas senelis

Čia viena moteris pasakojo. Kai ji buvo septynerių metų, tai jai buvo toks nuotykis. Jie buvo išsinuomavę svetimą žemę Trakų rajone. Ir ten niekas tam namely negalėjo būti — vienam kambary vaidenosi.

Kartą jų tėvai išvažiavo į turgų, o jie keturiose vaikais pasiliko. Ji buvo vyriausia. Saulei leidžiantis, išbėgo vištos iš pakrosnio, ir išėjo toks mažas senelis. Vaikai

kad nusigando — užlipo visi net ant stalo. Jinai turėjo mažą rykštytę, tai išsigandus sako:

— Tiš po krosnim! Tiš po krosnim!

O tas mažas senelis ateina prie stalo. Ir kai eina, tai vis tuks, tuks, tuks, ir vis kalba:

— Pilsiu! Pilsiu!

O ji vėl:

— Tiš po krosnim!

Jis vėl ir nuėjo su vištom po krosnim.

Ir jie negalėjo būti tuos namuos. Metus pabuvē, išėjo.

Atėjo kitas žmogus ten gyvent. Jis turėjo sūnų. Tas senelis išėjo iš po krosnies ir, priėjęs prie to vaikino, sako:

— Pilsiu!

Tie išsigando ir nevalgė vakarienės.

O paskiau vienas senelis pasakė:

— Reikėjo su šaukštu tam seneliui duot per kaktą.

Tas sūnus sako:

— Tegul jis kitą kartą ateis, aš jam taip ir padarysiu.

Ir kai jis pasirodė, sūnus pasakė:

— Pilk! — ir pylė su šaukštu per kaktą.

Ir pasipylė iš maišelio auksas.

O ten buvo maišelis šilkinis, šniūreliais užrištas.

Mamos pinigai

Vienas našlys turėjo nedidelę dukrelą, ir jis apsidėdė kitą žmoną. Gyveno neturtingai. O tos mergytės mama turėjo po krosnim paslėpusi pinigų, bet mirdama nebespėjo pasakyti, kur ji tuos pinigus paslėpė.

Tėvas su pamote naktį išeidavo į klojimą kultti, o namie pasilikdavo tik viena mergytė.

Kartą pabudo mergytė ir mato, kad prie jos stovi ožys. Ožys lenda, bado ją, stumia. Mergytė bijo, bet nieko nedaro. Po kiek laiko ožys pranyko.

Kai iš klojimo sugrižo tėvas su pamote, mergytė pasiskundė, kad ją ožys vis bado, stumdo ir kitaip neduoda ramybės.

— Eik tu, kvaile! Nei čia buvo kas, nei ko. Prisisapnavai, ir viskas.

Mergytė nieko nebesakė. Bet kitą naktį ožys ir vėl jai nedavė ramybės.

Tas pats buvo ir trečią naktį. Mergytė skundėsi tėvams, bet jie jos visai neklausė.

Ketvirtą naktį vėl išlindo ožys iš po krosnies ir, atėjęs prie lovos, ėmė badyt mergytę. Mergytė supyko, pagavo ožį už ragų, pristūmė prie sienos ir ėmė mušti savo rankytėm. Ir tuoj iš ožio pabiro pinigai.

Kai tėvai parėjo iš klojimo, pamatė, kad jų grytelėj pilna pinigų.

— Iš kur tiek pinigų? — klausinėjo tėvas su pamote.

— Ogi lindo prie manęs tas ožys. Aš jį pastūmiau, ėmiau mušti, ir pabiro iš jo.

Tada tėvas su pamote patikėjo mergyte ir jos nebebarė. Susirinko jie tuos pinigus, ir turtingai visi gyveno.

Maža graži mergytė

Bružų kaime gyveno tokie Truklickai. Jie numanė, kad jų senelis turėjo pinigų, bet jis nieko niekam apie juos nesakė, ir, kai jis numirė, niekas jų niekur nerado.

Už kiek metų, tų Truklickų mergytė buvo, tai ta mergytė rytą, kai tik pasikelia, apsivelka ir išeina oran. Ir niekas nemato, kur ji būna, žaidžia — ateina tiktai valgyt. Kai pavalgo, vėl skubina išbėgt ir kažkur žaidžia lig vakaro.

Kartą mama paklausė, kur ji bėga ir kur žaidžia.

— A,— sako mergytė,— aš nubėgu jaujon, tai ten randu gražią mažą mergytę, mes abi ir žaidžiam.

Suprato mama, kokia ta mergytė yra. Tai pinigai. Ji liepė savai mergaitei, kai žais, kad užgautų tą mergytę. Mergaitė paklausė ir ėmus kirto tai mažai mergaitei. Kai kirto, ir pasipylė pinigai.

Šėmas jautis

Paketuriuos pas Juorevičius seniau tarnavus tokia merginė. Jai reikėdavę jot nakties. Vieną kartą vėlai vakare išjojus nakties. Jodama pajurgebaliu, žiūri — ant kelio drybso šėmas jautis. Arkliai baidosi, nei prajot negalima. Ji nulipus.

— Šiū!

Jautis neina, nesikelia, guli, ir tiek. Kaip droš pančiais — tik eina, eina pinigai ir suskambėjo. Prapuolė ir tas jautis, ir viskas. Ji persigandus — ant arklių ir apjojo kita Jurgebals puse. Apjojus pasisakė kitiem, kaip buvo. Tai, bra, kas gyvas rinkti! Tamsu, o žolė didelė, tai retai kas sugriebė. O rytą senelis Saplys, atėjęs kapot ežios pagal kelelį, tai prisirinkęs pinigų suvisai nemažai. O kad ta merginė būtų protingesnė buvus — tylėjus ir anksti rytą nuėjus, tai būtų čiupus.

Kamuolys iš po krosnies

Seniau pas vieną žmogų iki dvyliktos valandos negalima buvo miegoti namuose: kai tik kas nors miegodavo, tuoj išlįsdavo iš po krosnies juodas kamuolys ir dejuodavo, ritinėdamasis po aslą. Atėjo kartą pas tą žmogų elgeta ir prašėsi, kad priimtų į nakvynę, nes jau buvo vėlus vakaras. Tas žmogus ir sako:

— Kur aš tave priimsiu, nes ir patsai neturiu kur miegoti, o einu į daržinę ant šieno.

Bet elgeta atsakė:

— Aš nebijau.

Tai ūkininkas jį priėmė. Davė jam vakarienės, o pats išėjo.

Tas žmogelis valgydamas girdi, kad kažin kas pakrosny pradeda dejuoti. Jis pasiėmė į rankas gerą šermukšninę lazda ir laukia, kas čia bus. Stovi, kvapą užėmęs, tik mato, kad lenda kažkas iš po krosnies. Jis užsoko ant stalo, kamuolys pradėjo ridentis į jo pusę. O kur tik tas kamuolys ridenasi, tai vis palieka užpakaly savęs tamsią juostą. Kai tik tas kamuolys prisiartino prie el-

getos, jis kad režė jam ta lazda skersai išilgai. Tik su-skambėjo, suvaitojo,— ir pabiro po kojų auksiniai ir si-dabriniai pinigai.

Rytą atėjęs ūkininkas labai nustebo, radęs jį gyvą ir tiek daug pinigų. Pasidalijo tuos pinigus abu per pusę, ir abu buvo laimingi. O toj troboj daugiau nebesivai-dendavo,— mat, ten buvo užkeikti pinigai.

Dėžė pinigų

Buvo seniau dvi draugės, bet kur tik jos eidavo, vis ginčydavosi. Vieną dieną jos išsirengė į ežerėlį audeklų velėti. Eidamos ir šneka:

— Tai, kad, nuėjus į ežerą, išplauktų kokia skrynia su pinigais!

Viena sako:

— Aš imčiau, kiek norėčiau.

O antra sako:

— O aš ne, tik iki trečio karto.

Taip bešnekėdamos jos nuėjo į ežerą, įbrido ir apmerkė audeklus. Gi žiūri, kad atplaukia dėžė, o ant tos dėžės sėdi šuniukas. Priplaukė prie jų ir žmogaus balsu prašneko:

— Taigi sakėt, kad jums atplauktų kokia dėžė su pinigais, tai jūs imtumėt.

Atidarė tą dėžę ir sako:

— Eikit ir semkit, kiek galit, bet tik iki trečio karto.

Jos apsidžiaugė, priėjo prie dėžės ir semia. Toji, kur sakė „Aš imčiau, kiek norėčiau“, tai prisisėmė ir nieko. Sako:

— Gana.

O ta, kuri sakė „Aš tik iki trečio karto“, tai dar siekė daugiau semt, bet ta dėžė užsidarė su dideliu trenksmu ir nukirto jai rankas. Kilo didelis viesulas, ir ta dėžė nuplaukė kvatodama, iš kur buvo atplaukus.

Ir baigės liūdnei. Senas patarimas: „Nenorėk daug, nes ir mažai neturėsi.“

Gobšios moterys

Čiutėnuose yra ežeras, užaugęs žolėm. Ir vienam kraščiuke, tik kaip takas, yra smėlio įeit vidun. Ežeriukas suvis mažučiuokėlis. Tai pasakojo, laivelis plaukia, ir laivelyj sėdi ponia. Pusė laivelio pinigų, ir du šunys pikti. Priena uogaudamos moterys, ir šaukia jas ta ponia:

— Ką jūs uogas renkat, aš jums užmokėsiu pinigais. Eikit namo, ko jūs čia dvyliktą valandą sekmadienį renkat uogas!

Jos labai išsigando ir sako:

— Kad jūsų šunys labai pikti.

— Nebijokit,— sako,— eikškit!

Priėjo jos prie tos ponios, ji šunis nutildė ir duoda rieškučias aukso.

— Prašom,— sako,— va tau, va tau.

Ir vienai, ir kitai moteriai duoda ir sako:

— Jūs pasėdėkit, aš einu pasivaikšiot su šunim.

O ten yra toks lazdynais apaugęs kalnas.

Jos, dviese palikusios, galvoja, kad mums davė šitiek daug pinigų, tai kaip vyrams parodys, jie nusigąs. Jos susirišo skarelėn ir pasidėjo. Ponios nėr. Tai jos, sako, dar pasiims. Bet kai tik ims iš laivelio — nei laivelio, nei pinigų. Galvoja: „Prapuolė, tai prapuolė, bet skarelėj dar liko.“

Ima tuos — nėra pinigų, tik ant skarelių pelės vaikščioja. Išsigandusios lėkė namo, palikusios ir skareleles.

Skrynelė aukso

Pasakojo mano senelė. Ėjo ji su savo mama. Čia, Kriūkuose, prie miško yra tokia bala Dilgynė. Toji Dilgynė yra vadinama be dugno, susisiečia su Dusios ežeru. Buvo taip, kad sugavo žuvį ir pririšo jai skambutį, tai sugavo Dusios ežere. Tai ėjo ta senutė su maža mergaite, priėjo prie tos Dilgynės, ir išplaukė kokia mergaitė su

skrynelė. Skrynelė atdara. Priplaukė prie krašto, ir toji mergaitė sako:

— Semk!

Ta skrynelė pilna aukso. O ta moteris nusigando.

Antrakart sako:

— Jei sakau, tai semk kuo gali!

Ji pripuolė ir pasėmė rieškučiom aukso iš tos skrynelės.

Trečią kartą vėl sako:

— Semk!

Bet ji nebesėmė. Ta skrynelė tuoj užsidarė ir pasinėrė dugnan. Ir grimzdama pasakė:

— Tavo laimė, kad nesėmei trečią kartą!

Ji tą auksą ir parsinešė.

Laivelis pinigų

Tokia Navaničienė ėjo linų pažiūrėt, žiūri — laivelis pinigų išplaukęs. Sėdi ant jų panytė, ir šuniukas tupi. Ji paėmė ir pasėmė pilną skarelę aukso ir sidabro.

Navaničienė pavadino tėvą, ir bėga jie. Panytė sėdi, o šuniukas tupi. Sako panytė:

— Daug norėjai, maža turėsi.

Ir pažėrė iš skarytės tuos pinigus į ežerą.

Sako, paskiau žvejai ištraukė du puodus — vieną su pinigais, o kitą tuščią.

Čalnežerio lobis

Už Ginučių buvo užkastų pinigų. Arė ten senas žmogus. Pavargo. Paleido arklius, kad paėstų, o pats atsigulė ir užmigo. Dabar sapnuoja — sako jam:

— Kelkis, nemiegok, spėk šito ežero vardą. Kai įspėsi vardą, išplūs čalna pinigų.

Ėmė jis spėt. Spėjo spėjo. Pradėjo spėt prieš pietus, o kai įspėjo, buvo jau į pavakarę. Pamatė — išplūdo.

Iš džiaugsmo nubėgo pažiūrėti. Neturi kuo pririšt. Nuo kelnų dirželį išsitraukė ir prie krūmo pririšė. Pasikinkė arklius, parjojo maišų pasiimti ir atsivežti vežimo. Atvažiavo — jau pinigų nėra. Apibėgo aplink ežerą — gal vandenin nugrimzdė? Niekur nemato. Verkia senelis vaikščiodamas:

— Nors kišenę būčiau prisisėmęs!

Parėjo namo. O naktį sapnuoja: „Tau buvo didžiausia laimė skirta. Būt pinigų vaikų vaikų vaikams užtekę. Kam smirdančia šikšna pririšai, reikėjo smilga pririšt.“

O tą ežeriuką vadina Čalnežeriu.

Skrynios spyna

Vienas senis sapnavo, kad nueitų paežerėn, tai ten ras visą skrynią pinigų. Tos skrynios spynon įkišt mažojo piršto galą — ir skrynja atsidarys.

Nubudo tas žmogus, pagalvojo, ar eit, ar neit. Dėlto ėmė ir nuėjo. Tikrai skrynią rado, bet ant tos skrynios guli baisus baisiausias slibinas. Jis pamatęs nusigando ir sako:

— Eik tu skradžiai su pinigais!

Kai šitaip pasakė, tik žleg, žleg ir nužlegėjo pinigai skradžiai.

Senis atėjo namo ir atsigulęs užmigo. Miega ir vėl sapnuoja, kad tas slibinas tai buvo skrynios su pinigais spyna. Kad būt uždėjęs ant slibino lūpų pirštelį, tai būtų skrynja atsidarius.

Auka

Kimboriškėj buvo žmogus, pavarde Kimbarka. Jis gyveno su žmona ir turėjo vieną mergiotę. Sekmadienį jis vienas liko su ta mergiote. Atsigulė pailsėt po pusryčių

ir susapnavo: „Kelkis ir eik su vaiku tą ir tą valandą ant kapelių didelio turto pasiimti.“ Jis pasiėmė tą mergiotę ir nuėjo ant kalno. Kad pasikėlė vėjas! Viesulas susuko vaiką ir įmetė Ukojo ežeran. Tada nutilo vėjas, ir išsikėlė laivas su pinigais. Plaukė plaukė tris dienas. Tas rauduoja rauduoja vaiko, bet pinigų neėmė. Jam ir prisapnavo: „Kad neimi tų pinigų, ir nereikia, vis tiek mergiotė nesugriš.“

Pinigai ir paskendo.

Raudonas arklys

Mano senelis pasakojo. Ten koks ežeriukas buvo. Jis ieškojo karvės. Tik išlėkė iš ežeriuko arklys raudonas kaip žarija. Ir žmogus joja. Jis išsigando ir pasislėpė už pušelės. Tas arklys tik laksto, tik prunkščia aplink pušelę. Paskui ežeran davė ir prapuolė.

Kitą kartą ir vėl šitas arklys išplaukė. Ne vienas matė. Senelis sako, kad aš būčiau buvęs protingas, kokia lazda sušėręs,— ir būtų tas arklys subyrėjęs. Ir turėčiau krūvą pinigų.

Šėmas veršis

Gale Linkmeno, prie piliakalnio, yra toks ežeriukas. Mergos, rytą pasikėlusios, ganė veršius artojam, viena užsnūdo, kita juostas audė. Žiūri — ateina iš ežerėlio šėmas veršis. Oi, kaip kasa žemę, drasko kelmą, ragais ardo kimsus, baubia, uodegytę krutina! Kad tiktai jų ne užkliudytų! Ji budina:

— Marcele, Marcele, kelkis!

Kai tik ta atsibudo — jokio veršio nėra. Kai užmigo — vėl tas veršis.

Paskui toji susapnavo: „Kad tu mane vytele būtum kebekštelėjęs, tai būt pasipylęs sidabras!“

Sėniai prie duobės

Mamos brolis sapnavo, kad tokioj tai vietoj yra pakasti pinigai. Jį kažkas budina, kad eitų kast. Taip sapnavo kelis kartus.

Na, tai pasiėmė draugų ir nuėjo kast pinigų. Pinigai buvo prie pat vieškelio. Kasa. Tik eina koks senis ir jų klausia:

— Ką kasat?

— Duobę.

— Na, tai kaskit, vaikeliai.

Taip senis pasakė ir nuėjo. Jie vėl kasa. Tik palaukus, eina tokia senelė. Jie pažįsta ją. Bet tokia senelė, kuri jau kelinti metai guli ant patalo. Tai jie dabar mano — gal ji jau sveika, kad eina. Prie jų priėjo ir sako:

— Ką jūs čia kasat, vaikeliai?

— Duobę.

— Na, tai kaskit, vaikeliai,— pasakė ir nuėjo.

Dėlto jiems pasibaisėjo, ir jie, palikę duobę, parėjo namo. Rytą nuėjo sužinot apie tą senelę — gal ji tikrai pasveikus vaikšto. Sužinojo, kad ji guli, kaip gulėjus. Nuėjo pažiūrėti duobės. Kiek iškasę paliko, tiek ir stovi.

Tai kiti jiems sakė, kad jie būtų kastuvu kirtę tiems seniams, tai būtų pasipylę pinigai.

Kareiviai prie pinigų

Paluodės kaimo gyventojas Dudėnienė ėjo iš Salako iš turgaus namo. Ėjo jau vėlokai ir panašiai nuo Paluodės kaimo kokie du kilometrai, prie pat vieškelio, mato — dega pinigai. Tai ji priėjo pažiūrėti. Mato, kad ir katilo ąsos išsikėlusios viršuj. Ji kad ims rankom kast ir iškasė viršun katilą pinigų. Kas dabar daryt? Palikt negalima ir paimt negali. Tai ji semt tuos pinigus sijono sterblėn. Jau ir įsisėmė kiek pinigų, tik — joja kareivis. Po to — kitas, trečias. Joja pro ją. Tik vienas prišokęs kančiuku jai kai šėrė nugaron, kad net rūbus perkirto. Kai ją kirto, ji atsigrįžo pažiūrėt, kas kirto. Tuo tarpu pinigai žleg,

žleg ir nužlegėjo. Nužlegėjo ne tik tas katilas, bet ir tie, kurie buvo jos susemti sterblėn. Pasikėlė, žiūri — nėra nei to kareivio, nei ko. Jos rūbai sveiki, nors kareivis buvo prakirtęs lig kūno.

Piniginė

Kokie Eželių kaimo vyrai susapnavo, kad jų kaimo lauke, tokioj tai vietoj, yra užkasti pinigai. Tai jie susitarė ir nuėjo tų pinigų kast. Kasa kasa, ir tik iš kalnelio stačiai į juos atbėga dvylika jaučių. Jie nusigando ir parbėgo namo.

Vėl praėjo kiek laiko, vėl jie sapnuoja, kad eitų kasti pinigų. Vėl nuėjo. Kasa kasa, jau prikasa skrynią, jau ir iškelia tą skrynią. Gi pamatė, kad nuo kalno — jų dvaro ponas atvažiuoja. Važiuoja šešiais arkliais ir stačiai ant jų. O seniau dvaro ponas tai buvo ne bile kas. Jie labai nusigando ir pasislėpė. Ponas gi kai važiavo, tai ant jų duobės ir užvažiavo. Ratu užkliudė tą skrynią ir įvertė duobėn.

Jie tik kitą dieną nuėjo pažiūrėt. Tai duobę rado, bet nei skrynios, nei nieko. Nuo to laiko ir dabar tą vietą vadina „Piniginė“.

Baltkepuris

Buvo du siuvėjai — Indrijauskis ir Vermauskis — ir trečias kaimynas ūkininkas. Irėjo jie už Užvenčio kapų pinigų kasti. Visiems trims apsisapnavo.

Sako, nuėjom visi trys, valy kasti. Atkasėm — yra skrynia pinigų. Ir, sako, matyt, kad atleikia karieta, pilna prisėdusi ponaičių. Atlėkė, sustojo prie tos duobės, kar-tuves pastatė, virvę įsinėrė. O mes, sako, sutarėm nešnekėti, kasti. Užnėrė tą virvę tie ponaičiai ir klausia:

— O kurį karsim?

— O tą baltkepurį.

Tas Vermauskis buvo su balta kepure. Jis metė kastuvą ir dui. Ir visi iš paskos.

Rytmetį atėjo — kad ir duobė užlyginta.

Neiškasti pinigai

Kartą kaimynams prisisapnavę, kad giliai dirvoje esą užkasti pinigai ir kad jie turį eiti juos iškasti. Įpusėjus vidurnakčiui, abu vyrai pasiėmė kastuvus ir nuėjo kasti lobio. Tik prieš kasdami susitarė, kad nebijos ir nepabėgs. Pirmiausia kasa vyresnysis. Kasa jis, kasa, jau nemažai buvo iškasęs, tik antrasis kad pasileis bėgti. Pirmasis taip pat išsigando ir ėmė vytis. Pasivijęs klausia, ko tas bėgęs. Šis sako:

— Kaip aš nebėgsiu, jei iššoko kažkas iš duobės ir, prapjovęs tau pilvą, tik vynioja vynioja žainas.

— Et kvaily,— atsakė pirmasis,— juk aš gyvas, ir niekas manęs nepjovė.

Tada jie grįžo ir vėl ėmė kasti. Dabar jau kasa jaunesnysis. Kiek pakasus, jo draugas kad pasileis bėgti, kiek kojos neša. Kitas metė kastuvą ir paskui jį. Pasivijęs klausia, ko tas bėgęs. O šis sako:

— Kaip aš nebėgsiu, jei kažkas nukirto tau galvą, o ji, nusiritusi ant žemės, akimis tik mirkt, mirkt.

Taip vyrai, neiškasę pinigų, parėjo į namus.

Kariški pinigai

Nuėjo jie naktigonėn ir žiūri, kad šitam kalne, Dišiausų šniūruos, ugnys mėlynais pakraščiais. Iš karto tai kaip kaspiniai. Na, jie galvoja: „Kas čia šitaip žibuoja?“ Žiūri žiūri — ugnis pasidarė tvirta kaip katilas, paskui kampuota kaip stalas, didumo kaip skrynja. Tada jie supra-to, kad čia pinigai vaidenas. Jieėjo kast šitų pinigų. Nuėjo, kasa kasa pinigų — tik raitas ant arklio, ant balno gražaus lekia lekia šituo keliu. Ir sako jiems:

— Kaskit, kolei aš prie maršalkos sujodinėsiu, ateis maršalka!

Jie ir išsigando. Vienas eit namo, o kitas:

— Dar pakaskim!

Tada jie užvydo — per kalną daug lekia raitų, kaip kariuomenė. Tada jie bėgt namo. Atbėgo, nesulaukia nieko. Atbėgo — ir tie raiti tam daikte prapuolė.

Na, tai jiems tada sapne prisisapnavo, kad tai kariški pinigai: „Kad jūs būtumėte grynai atėję, tai būtute paėmę šituos pinigus, o kaip jūs apsilikę, tai ne. Tai jums būtų buvę vaikų vaikam!“

Ir šitie pinigai daugiau nesivaideno.

Nedraugiški kasėjai

Pamatė žmonės mėlyną ugnelę. Sako, dega užkeikti pinigai. O jei nori paimti užkeiktus pinigus, reikia eiti labai draugiškai, kad vienas kitam nepavydėtų.

Ir nuėjo dviejuos kaimynai kasti. Kasė kasė šitą vietą, jau visai netoli, jau skryn timer su pinigais va pasirodė, jau tik reikia atidaryti, bet vienas pagalvojo: „O kad aš vienas kasčiau!“ Kai tik pagalvojo, skryn timer ir nuėjo skradžiai žemėn, ir prapuolė. Tada jis prisipažino, kad negerai padarė, kad nedraugiškai kasė.

Paleistos žarnos

Kartą Savickas iš Juozapavos kaimo naktį ganė arklius. Ir pamatė, kad Pasartės miške dega ugnis. Jis nuėjo prie tos ugnies. Tenai rado nedidelį žmogeliuką, karstantį ugnį, kurio barzda iki žemės nutįsusi. O prie laužo supilta krūva pinigų. Savickas pradėjo semti tuos pinigus. Žmogeliukas išsitraukė kardą ir perrėžė jam pilvą. Žmogus ėmė bėgti, o jam iš pilvo pradėjo lįsti žarnos. Kai parbėgo namo, liepė žmonai, kad tuoj atvežtų daktarą arba jį pas daktarą nuvežtų. Žmona ir klausia, kam

reikia daktaro. Savickas ėmė pasakoti, kas su juo atsitiko. Bet kai iš tikrųjų žmona pažiūrėjo, kokia jo liga, pamatė, kad jis visiškai sveikas.

Tada pasišaukė Savickas daugiau žmonių ir nuėjo į tą vietą, bet ten nieko nerado — nei pinigų, nei ugnies.

Važiuoti ponaičiukai

Lygumų parapijoj kažkokio sodžiaus ūkininkui kelias iš eilės naktis prisisapnavo, kad jis eitų ir išsikastų paslėptus pinigus. Žmogelis neberimdamas nuėjo pasiklausti kunigo. Kunigas jam patarė eiti. Vieną vidurnaktį žmogelis nuėjęs pradėjo kasti. Atkasė kokį stuomens gilumą ir rado didelį katilą. Bet tas katilas buvo taip gudriai užkastas, kad pinigų tuoj negalėjo išsiimti. Pradėjęs apie katilą darbuotis, išgirdo, kad kažkas atvažiuoja. Privažiavo gražiuos ratuos ir gražiu arkliu du ponaičiai. Ir klausia:

— Ar niekas čia nevažiavo?

Žmogus atsakė, kad nevažiavo, ir ponaičiai nusiskubino toliau.

Tik tie spėjo nuvažiuoti — pamatė, kad vėl atvažiuoja vienas ponaičiukas pakinkytu ožiu. Privažiavęs ir klausia:

— Ar niekas čia nevažiavo?

Žmogus atsakė, kad važiavo.

Paskui vėl klausia:

— Ar aš juos dar pavysiu, ar ne?

Žmogus atsakė, kad jie dar netoli bus nuvažiavę ir jis juos dar pavysiąs. Ponaičiukas įsisėdo ir nuvažiavo toliau.

Žmogus skubina sušilęs, net uždusęs, kad tik greičiau atvertus katilą ir išsiėmus pinigus. Važiuoja pro šalį jaunas ponaičiukas, rogelėse žąsiuką įsikinkęs. Privažiavęs prie žmogaus, klausia:

— Ar nevažiavo kas pro šalį?

Žmogus, jau užpykęs, atsakė, kad važiavo. Ponaičiukas vėl klausia:

— Ar aš juos pavysiu, ar ne?

Žmogus nebeiškentęs piktai atsakė:

— Ką tu velnią su žąsiuku pavysi!

Kai tik tuos žodžius ištarė, tuoj sučežėjo prie pat kojų, ir katilas su pinigais nudundėjo žemyn. O ponaičius nubėgdamas skaniai nusijuokė.

Prisisapnavę pinigai

Vienam neturtingam žmoguiui per tris naktis prisisapnavo:

— Eik į Vilnių, ten ant tilto atrasi pinigų.

Jis nuėjo ir vaikščiojo po tiltą. Ant tilto sėdėjo kažkoks senukas. Tas jo klausia:

— Ko tu čia ieškai? Ar nepametei ko nors?

— Ne, nieko nepamečiau, bet man prisisapnavo, kad aš čia pinigų rasiu.

— Nėra ko sapno žiūrėti,— sako senelis.— Ir man kartą prisisapnavo, kad toj ir toj vietoj, po tokiu ir tokiu akmeniu yra pakasti pinigai. Nei aš žinau tos vietos, nei aš einu tų pinigų iškasti.

Žmogelis nusidžiaugė — toji vieta kaip tik buvo ant jo paties lauko.

Parėjęs namo, nuėjo prie to akmens ir ten atrado užkastus pinigus.

Žmogaus laimė

Buvo žmogus dikčiai neturtingas. Kaip neturtingas, taip visų ir pajuoktas. Turėjo tokią mažą trobelikę ir gyveno joje su pačia. Sekmadienio vakarą buvo šokiai kaimynuos. Eina vaikai, mergos į tuos šokius pro šalį. Vienas būrys nuėjo. Kolioja jį visaip, juokias. Ateina kitas būrys vaikų.

— Ė,— sako,— tą vargšą reikia paerzinti.
Tas būrys veizi, kad šuo negyvas guli ant tako.
— Šit,— sako,— jam mėsos ėmeskim per langą.
Pagriebė tą šunį už uodegos, džinkt per langą tam žmogui ir ėmetė. Patys ėjo ir nuėjo.
Persigando žmogus, pašoko, veizi — pilna troba auksinių pinigų prisklidus. Mat, šunyje buvo užkeikti pinigai.
Kad žmogus prasidžiugo, kad jis pradėjo gyventi, kad dulkės rūko į dangų!

Užmokestis

Parvažiavęs Jonas pristojęs prie ūkininko. Kai pristojęs, ūkininkas sakąs:

— Apsišerk laiku gyvulius.

Jonas klausia:

— Kodėl?

— Naktimis ten baugina.

— Vieni juokai,— nušijuokė.

Tyčia palaukė, kol sutems.

— Aš,— sako,— nė velnio nebijau.

Nuėjo su liktarna šertis — prie tvarto durų kažkas bestovįs. Jonas sako:

— Še, palaikyk liktarną.

Ir padavė jam. Kad tas griebė liktarną, vos nesulaužė.

Jonas pasišėrė, išėjo, paėmė iš jo liktarną ir parėjo namo. Ūkininkas klausia:

— Ar niekas nebaugino?

— Niekas. Kažkas bestovįs prie durų, įdaviau liktarną palaikyti, aš apsišėriau ir vėl sugrižau.

Antrą vakarą vėl nuėjo šertis. Vėl tam įdavė liktarną, vėl jis pašvietė.

Taip iš eilės ar tris vakarus.

Senovėj jaujose kuldavo vasarojų, rugius su spragilais. Ant pirties džiaudavo. Jonas darbuojas vakare. Tas ir prašnekęs:

— Aš padėsiu tau pridžiauti.

Sako, paėmė pusę daržingalio, užtelėjo su vėju ir užmetė ant pirties. Pridžiovė, paskui iškūlė. Jonui nė dirbti nereikia.

Ateina kalėdos, tas klausia:

— Jonai, ar bebūsi ateinančiais metais?

— Ne.

Tas pasakė:

— Kad tu man nieko nedarei, gerai elgeisi, tai čia,— sako,— yra užkrosny pinigų puodelis. Man neapsimoka, aš turiu ant Kaukazo kalno saugoti, tu išsikask juos ir turėsi.

Jonas išsikasė ir nebetarnavo daugiau.

Grumtynės su vaikeliu

Žmogus turėjo du sūnelius: Jonį ir Juzę. Juzė buvo mažesnis, o Jonis didesnis.

Vaikai toli laukuose ganydavo gyvulius. Visada ganydavo po vieną. Kai tik Juzė išgena gyvulius, pas jį atbėga mažas vaikelis. Jis Juzei vis sakydavo:

— Juzė, kai grumsimės, man strėnų nespauk.

Ir jis Juzę tiek privargindavo, kad tas vos kojomis paeidavo.

O kai gyvulius Jonis išgindavo, tada vaikelis pažiūrėdavo, kad Jonis gano, ir nubėgdavo atgal į krūmus.

Tėvai pradėjo Juzės klausti:

— Kodėl tu pareini taip pavargęs?

Juzė sako:

— Pas mane ateina vaikelis ir liepia eiti grumtis. Visą dieną neduoda ramybės. Ir vis prašo, kad strėnų nespaučiau.

Tėvai klausia:

— Joni, o pas tave ar ateina mažas vaikelis?

Jonis sako:

— Ateina, pažiūri į mane ir nubėga.

Tėvai pagalvojo: „Ar nebus tik pinigai?“

Jonį apdarė Juzės drabužiais ir įsakė, kad sakytus esąs Juzė. Ir kada grumsis, kiek galėdamas, spaustų strėnas.

Kai Jonis nuginė gyvulius, vaikelis tuoju ir atbėgo. Atbėgęs žiūri į piemenuką ir sako:

— Būtų bi Jonis, būtų bi Juzė.

Jonis sako:

— Ar jau nebepažįsti? Juk matai, kad esu Juzė.

— Nuo drabužių būtų Juzė, o nuo stovylos būtų Jonis,— vis nesiliovė vaikelis.— Pasakyk man, ar tu tikrai esi Juzė?

— Tikrai esu Juzė,— atsakė Jonis.

— Na, kad esi Juzė, einam grumtis.

Pradėjo vaikelis grumtis, o Jonis, kiek galėdamas, spaudė strėnas. Neilgai grūmėsi — sprogo statinaitės lankas, ir pabiro krūva pinigų.

Pinigai buvo žadėti Juzei, o gavo Jonis.

Mainai su velniu

Vienas ponas turėjo daug pinigų. Jisai sirgo, tai nešė slėpt tuos pinigus į duobę. Ir ėjo žmogus, prisivijęs pančių, nešė parduot į turgų. Norėjo nusipirkt duonos. Velnias pamatė, kad jis eina su tais pančiais, užbėgo už akių ir sako:

— Parduok man tuos pančius. Aš tau gerai užmokėsiu.

Sako:

— Gerai, pirk.

Ir nupirko tuos pančius. Tik velnias jam nedavė pinigų, sako:

— Palauk.

Velnias nusivedė žmogų toliau į krūmus ir sako:

— Tu čia pabūk.

Tuo tarpu ponas atsinešė maišiuką pinigų ir supylė į tą duobę. Ponas nuėjo dar atnešti, tai velnias sako:

— Eik pasisemk tų pinigų ir vėl čia ateik.

Tas žmogus nuėjo ir kiek pasisėmė. Ponas vėl atnešė

kitą maišiuką. Kai ponas nuėjo namo dar atnešti, tai velnias sako:

— Eik dar daugiau pasisemk.

Žmogus jau gerai pasisėmė tų pinigų. O velnias surišęs užmetė pančius ant medžio šakos. Ponas atnešė dar pinigų ir žiūri, kad jau daug nusemta, kad duobė iškabinta. Tai jis apsidairė aplinkui ir pamatė, kad pančiai pakabinti. Paėmė ir pasikorė tais pančiais. Velnias ir sako tam žmogui:

— Matai, matai, ką jis daro — jau karias! Tai, sako, vis: „Velnias gundina.“ Ar aš jį dabar gundinu?.. Tai dabar,— sako,— pasiimk visus pinigus, o aš eisiu, kur man reikia.

Nupirktą dukrė

Vienas žmogus, pavarde Liutkus, iš Juodinkių važiojo į turgų į Telšius. Tai buvo rudenį apie visus šventus. Suvėlavo parvažiuoti. Pradėjo lyti, sutemo. Privažiavo jauną vyrą, sunkiai nešantį skrynią.

Žmogus paprašė jį pavežti.

Liutkus pasisodino jį į ratų galą ir klausia:

— Ką taip sunkiai neši toje skrynioje?

— Pinigus,— atsako keleivis.

— O kur juos dėsi?

— Tau atiduosiu, jei pasižadėsi man duoti tą, ką pirmiausia sutiksi, parvažiavęs namo.

Jis žinojo, kad visuomet pirmiausia jo pasitikti išbėga šunys.

— Gerai,— sako jis,— atiduosiu, atiduok man pinigus.

Pasižiūrėjo — skrynیا pilna pinigų. Arkliai vos patraukia vežimą.

Jį apėmė šiurpas. „Velnias“,— galvoja. Atvažiavo prie kelio, kur visuomet atbėgdavo šunys. Švilpia nešvilpia — nė balso, nė vieno šuns. Nusigandęs ėmė prašyti velnią atsiimti savo pinigus. Tas nė kalbėti nenori.

Įvažiavo į kiemą — nė vieno šuns. Tik kur buvus, kur nebuvus išbėga jo septynerių metų dukrelė.

— Tėtušėlis parvažiavo! — sukrykštė ji.

Sušvilpė viesulas, ir pranyko mergelė ir gale sėdėjęs žmogus.

Tėvas įmetė pinigus į kūdrą ir greitai iš širdies skausmo išėjo iš proto.

Sužinojęs jo brolis ištraukė pinigus. Gėrė gėrė visą amžių. Jam mirus, jo žmona vedė kitą vyrą. Tas vėl gėrė gėrė, ir, kai jis mirė, kaimynė Šlitkienė rado penkis šimtus rublių gryno aukso ir daugybę sidabro.

Višta su viščiukais

Vienam valstiečiui prisisapnavo pinigai kluone. Ir jis eina kast jų. Nuėjo. Sako, kasa kasa, bet jį vis traukia kas už juosmens. Vis traukia žemėsna. Tai jis sako:

— Kas čia per velnias?

Ėmė ir atsišaukė:

— Kad pažadėsi vištą su viščiukais, tai gausi pinigus.

Jis ėmė ir pažadėjo — ir pinigus išsikasė. Ten būta kaitilo pakasta.

Tai jis ir gyvena. Jo žmona gyveno gyveno, bet jau prieina mirt, tai ir šaukia, rėkia: nešk pirtin, ir baigta!

Tai, va, Bolesiaus pati mirė, ir visos moterys tos giminės vis mirdavo pirty. Kai tik mirt, tai rėkia pirtin, ir gana. Kai tik nuneš pirtin, tai ir numiršta. Ten, mat, geriau, sako, velnias pagriebia ir išneša pro aukštinį.

Nepaimta laimė

Kartą mano mama girdi, kad ją kažin kas per miegą šaukia, lyg kokia moteris:

— Elžbiet, Elžbiet, kelkis! Paimk savo švogerį dėdę ir eik savo kluonan išsikask pinigų.

Ji nubudo, prikėlė savo vyrą, jam pasakė. Tas nusijuokė ir vėl užmigo.

Ir vėl ją kelia ta pati moteris ir sako tuos pačius žodžius.

Nubudino vyrą, tas ją net subarė.

Nu, ir vėl užmigo.

Ir trečią kartą kelia. Trečią kartą ir ji vyrą kelia. Nu, tada jau neapsikęsdamas eina vyras. Eina abu, ir tik priėjo prie kluono, kad pasikėlė koks ūžimas! Kai įėjo kluonan, tai rado — stovi šalinėj atverstas plokščias akmuo. O akmenio vietoj duobė. Duobė tokio didumo, koks buvo katilas. A būta didelio katilo.

Nu, ir atėjo jie abu namo. Kai užmigo, tai vėl jai sako ta pati moteris:

— Kodėl nepaėmei savo laimės? Dabar tie pinigai nuvažiavo šešiais arkliais.

Pasmaugtas brolis

Žmogus naktį ganė arklius. Ganydamas užsnūdo. Bemiegant prisisapnavo, kad ten ir ten yra pinigų lobis. Nubudęs nuėjo ton vieton ir rado kitą žmogų, kuris pasakė:

— Žinau, ko tu atėjai. Aš tau padėsiu paimti lobį, nes aš tavo brolis, kurį motina pasmaugė štai šita skaryte.

Vaiduoklis padėjo parnešti pinigus iki priebučio, o paskui, padavęs skarytę ir pasakęs, kad ją parodytų motinai, pranyko.

Kai tik motina pamatė šitą skarytę, tuoj nualpo ir po kiek laiko mirė.

Mėlyna ugnelė

Įėjo vienon pirkion elgeta ir šeiminkui sako:

— Prie namų dega kokia mėlyna ugnelė.

Šeiminkas suprato, kas per ugnelė. Greit išbėgo ir ton vieton padėjo duonos bandelę. Paskui išsikasė pini-

gus. Pinigai buvo tiek gilumo, kiek duonos bandelė storumo.

Užgriuvusi duobė

Netoli Tauragnų, Kazlų vienkiemy, kažkoks žmogus išsikasė pinigų. Sako, tų pinigų nemažai buvo. Pinigus išsikasė, o duobė ir liko atvira. Per kurį laiką užgriuvo ta duobė. O tam žmogui akys užaugo kokiom mėsom. Nepasigydo. Tai jam kažkas patarė, kad reikia tą duobę, kur iškasė pinigus, atnaujinti. Kai atnaujino duobę, tai jam pasitaisė akys. Nuo to laiko, kolei buvo gyvas, tai vis tą duobę kasė — ir akys buvo sveikos.

Nelaimingi pinigai

Už Ginučių yra Papliaušio eglynas. Kaimynas žinojo, kad ten užkasti pinigai, ir juos išsikasė. Išsimainė auksą ir perka, kas reikia. Apžabalo du žmonės — senelė ir dar kitas. Kas daryt? Naktį sapnuoja: „Kam jūs ėmėt pinigų? Jie ne jums skirti. Padėkit, iš kur paėmėt. Jei nepadėsit, visi būsit žabali.“

Rytą paėmę pinigus varto — gaila užkast, bet bijo žabali būti. Ir užkasė. Vėl sapnuoja: „Ne visus pinigus užkasėt — senelė ir liks žabala.“

Pereitinis pinigas

Kad kas pereitinį pinigą turėjo ir už jį ką nupirkdavo, tai jis vėl sugriždavo ir su savim parsivesdavo visus pinigus, kurie pas tą žmogų būdavo. O pinigai tada buvo metaliniai. Tai kuris žmogus tokį pinigą turėjo, labai gražiai galėjo gyvent. Žinoma, ilgainiui toks pinigas papuldavo į banką, į kasą. Kasoj jau juos pažindavo, buvo tokių specialistų. Tai juos nedėdavo prie kitų, kad visų

pinigų neišneštų iš banko,— pradurdavo skylę vidury to pinigų ir vinimį prikaldavo prie sienos. Tai kada tam pinigui ateidavo laikas sugrįžti, tai jis pradėdavo taip smarkiai suktis ant tos vinies, kad besisukdamas nudilindavo galvą ir vis tiek sugrįždavo pas tą buvusį šeiminką. Bet jau jis likdavo be vertės, kadangi pradurtas — vidury padaryta skylė.

Čia su burtais padarydavo.

Pavogtas žiedas

Gyveno du broliai. Vienas sako:

— Pasisodinsiu darže papartį ir saugosiu, kaip jis prąžys.

Saugojo saugojo. Išsinešė didelį laikrodį ir pasidėjo. Eina žvėrys pulkais. Dvi vištos didžiausią vežimą šieno veža. Jam nebaisu. Eina vėl žvėrys, nei vilkai, nei meškos, dantim didžiausiais. Eina moteris, neša nei paukštį, nei žvėrį, neša nepaneša. Praėjo. Pamatė — atšliaužia didžiausia gyvatė, ir dar daugiau prie jos. O papartis žysta. Jis kapt žiedą ir nutvėrė. Gyvatė šoko ant jo. Jis bėga pirkion. Brolis eina per priemenę, klausia:

— Ką turi rankoj?

— Paparčio žiedą.

Ir praskleidė pirštus. Brolis kapt nutvėrė ir išbėgo. Eina pirkion, o brolis guli, klausia:

— Kur dėjai žiedą?

Pasakė, jam atidavęs.

— Aš guliu,— sako brolis.

Tada jis suprato, kad velnias atėmė žiedą.

Žiedas už apivaro

Joninių naktįėjo bernas per mišką. Ejo užsigalvojęs. Ūkininkas ne koks buvo, labai mygo prie darbų, o valgių prastą duodavo. Tai bernui nelinksma buvo. Nepamatė,

kaip papartynan įbrido. O buvo lygiai dvylikta. Tą valandą paparčiai pražysta ir žiedai tuoj nulekia ir išnyksta. Tai vienas toks žiedas ir užlėkė bernui už apivaro. O paparčio žiedas stebuklingas. Ir pamatė bernas kiaurai žemę: kur pinigai užkasti guli, kur auksas paslėptas, kur kitokie lobiai. Eina per mišką, o po vienu kelmui mato pinigus, po kitu akmeniui — auksą ir sidabrą. Iškas juos ir bus pats šeimininku. Bet viską rytoj padarys, ko čia skubintis. Pirma iš tarnystės išeis. Ir kastuvo neturi. Negi nagais žemę kasi. Kas pažadėta — neprapuls. Taip galvodamas linksmas parėjo namo. Gultis susiruošė, apivarus atrišo — žiedas ir išsmuko. Išsmuko ir prapuolė. Ir bernas lobius užmiršo. Rytojaus rytą, kaip ir visada, darban išėjo. O pinigai, auksas ir sidabras ir dabar tenai guli, jei dar niekas neiškasė.

MARO DEIVĖS. GILTINĖ

Maro deivės

Maro laike vaikščiojusios po kaimą trys jaunos dailios mergos, gražiai baltai apsirengusios ilgais drabužiais ir, saulei nusileidus, vaikščiodamos iš namų į namus, nežinia, ar vandeniui, ar kuo, lašinusios viską. Užėjusios į namus, jos klausdavusios: „Ar yra kas namie?“, nes visi nuo jų slapstėsi. Jei kas atsišaukdavo, jos sakydavo: „Kas gyvas, tas teg ir bus gyvas.“ O jei kursai neatsiliepdavo, tai jos vėl sakydavo: „Kaip niekas neatsišaukia, tegul ir niekad neatsišauks.“ Ir jie išmirdavo.

Į Ožkabalius, sako, maro deivė atkeliavo karietoj su šešetu juodžių. Ji, sako, buvus puikiai juodai apsirėdžius ir važinėjus nuo namo iki namo. Žmonės išsigandę bėgo į galisodes, varyklas, kasė sau duobes ir įlindę rūkinosi visokiomis žolėmis. Kiti girioje slapstėsi. Bet kas davė! Visur ji užlenda, viską aplanko ir atranda — ir čion ji užsuko. Vieniems liepia eiti namon ir užkasti numirėlius, kitus kankina.

Viename name, tik nežinau kuriam, prieš tai dar visi apsirūkino ir nesibaugino josios. Bet kur tau! Atvažiavo ant kiemo ir siunčia savo vežėją, kad nuneštų pas šulinį pantį. Ant rytojaus marti nuėjo vandens, ir nutrūko seilas. Ji dar, radus pantį, užsirišo ir parsinešė namon. Ne po ilgam visi tų namų gyventojai iškrito.

Visame kaime liko tik trys broliai Baliūnai. Pamatę jie deivę, važiuojančią per kaimą, išbėgo ant kelio su buožėmis ir pradėjo karietą kulti, norėdami ją užmušti. Bet ji, iškišus galvą, sako:

— Liko viens, liko! — ir mostelėjo ranka — štai viens ir guli jau brolis.

Bet nuo šio laiko, ar išsigandus, ar ką, ir dingo ji.

Maro laike, sako, išlikdavę tik tie, kurie nuolat sėdėję pas sukurta iš visokių žolių, patrakų ugnį ir rūkinęsi dūmais.

Cholera karietoj

Senovės gadynėje buvo cholera. Būdavo, sako, važinėja ponija, apsirėdžius juodais drabužiais, ketvertu juodų arklių, per naktis ir pliauškina smaliniu botagu. Atvažiavus į kaimą, sustoja ir eina per visus ūkininkus; priėjus prie lango, pabarškina ir klausia: „Ar miegate?“ Jeigu iš gulinčių atsiliepdavo nors vienas, kad „nemiegam“, tai tų namų visi žmonės likdavo gyvi, bet jei žmonės miegojo ir neatsiliepė, tai ant rytojaus visus rasdavo negyvus. Cholera, atsitraukdama nuo lango, atsiliepdavus: „Kad miegate, tai ir miegokite.“ Žmonės, norėdami apsisaugoti nuo choleros, budėdavo vienas naktį kiekvienuose namuose ir, užklausus cholera, atsakydavo, kad „nemiegame“. Kiti kūreno per naktis gale kaimo ugnį, statė kryžius, kad sulaikytų cholera važiuojant į kaimą, bet nieko negelbėjo.

Vieną kartą į Daukšių kaimą atėjo tūlas kareivis ir davė šiokią rodą: viena diena suverpti, apmesti, suverti ir išausti audeklą, paskui, nunešus ant galo kaimo, užtiesti, o tada cholera jokių būdų negalėsianti įvažiuoti į kaimą. Kadangi šiokią darbą vienas žmogus negali atlikti, tai Daukšių kaimo susirinko visi vyrai ir moterys, dirbo per dvi dieni ir išaudė du tokiu audeklu; paskui nunešę užtiesė ant abiejų galų kaimo, ir tik tokiu būdu Daukšių kaimas išlikęs gyvas; cholera ten negalėjo įvažiuoti, ir žmonės visi galėjo miegoti be baimės.

Pavaišinta cholera

Seniau Urkionyse ėmė mirti žmonės, o Zaleckas jau žinojo, kad tai cholera. Kartą jis išvydo toliau atjojant ligą — ant balto arklio moteriškė baltais rūbais. Tai jis nubėgo į kanapes ir pasislėpė, pritūpė, kad neregėtų. O ji atjojus:

— Zaleckai, lišk iš kanapių, tu nemirsi, tiktai duok tabokos. Tu nebijok ir kitus laidok.

Jis padavė, tik ne gryna ranka, o su skuduru. Ji pažyžavojo ir nujojo.

Jis liko gyvas, nemirė, o kiti — kaip lapai išmirė, visas kaimas.

Kai mirė svietelis tąja netikėta mirtim, tai visaip mėgino gintis. Vienur moterys talkoj viena diena suverpė, aprietė ir išaudė rankšluosčius, įkasė abiejuose gatvės galuose po du stulpus ir tuos rankšluosčius ištempė aukštai. Tai ir nustojo mirt.

Tai buvo dar prieš sukilimą.

Pavietrė

Pavietrė seniau po pasaulį važinėdavo kaip kokia ponė. Važiuodavo karietoj, pakinkytoj pora arklių. Pati užsidėjus skrybėlę su raudonu kutu. Kur kaiman įvažiuoja, tai botagu pliaukšt, apsigrėžia — ir išvažiuoja. Tai tam kaime žmonės maru ir išmiršta.

Kartą ji užsakė suruošt jai vaišes. Tai žmonės ant lan-go pastatė dubenėlį šlapimo. Kai ji atėjo į vaišes ir rado pastatytą dubenėlį, sako:

— Supratot, ką man paruošt.

Išėjo po vaišių ir nieko daugiau žmonėm nedarė.

Jei kaimą apartum aplink vaga arkliu ar jaučiu iš dvynių, tai tam kaime žmonės pavietre nemirtų. O kai ji kaiman įvažiuoja, tai kad ją patiktų ir išlojotų žmogus iš dvynių, tai tam kaime irgi niekas nuo pavietrės nemirtų.

Pavietrė ir malėjas

Pavietrė žmogui nosį su pirštais suspausdavus, ir nuo to turėdavęs mirti. Vienas koks ten žmogus malės. O kai mala, tai nosį krutina. Ji graibius graibius nutverti už nosies, bet per krutėjimą negalėjus sugriebti. Tas žmogus ir išlikęs gyvas.

Atvežta cholera

Kai buvo užėję bado metai, žmonės pradėjo sirgti cholera, bet Žemaičiuose, apie Kuršėnus, dar niekas nesirgo.

Vieną vakarą dvaro vaikėzas važiavo iš malūno namo. Temstant pasirodė ant kelio moteriškė ir prašė pavežti. Tas sustojęs, ir moteriškė įlipusi į ratus. Kiek pavaišavęs, vaikėzas pažvelgė į moterį ir nusigando: ji buvo baisiai bjauri, nuplyšusi, sustyrusi ir labai smirdėjo. Prie dvaro kiemo vartų moteriškė išsoko iš ratų ir pasakė:

— Gerai, kad mane čia atvežei. Dabar iš čia greit neišeisiu.

Po tų žodžių ji dingo. Kitą dieną dvaro gyventojai ėmė sirgti cholera.

Sėdinti liga

Kartą iš Baravykųėjo moteris. Žiūri — sėdi boba ant kelmo.

— Tai kur eini?

— Rugių pjaut.

— Kas čia tavo yra?

— Pjautuvas.

— Einam imčių.

— Kur aš eisiu? Reikia eit rugių pjaut.

— Tai būtinai paskui užaik. Mes kad pažaisime!

Ji parėjo namo kitu daiktu. Paskui kad sirgo, tai sirgo. Sako, jos liga ten sėdėjo. . .

Giltinė prie mirštančio

Piklapienės vyras sirgdamas, giltinę nuo kapinių ateinant pamatęs, pasakęs savo pačiai:

— Antai jau giltinė ateina manęs išsivest,— ir ją siuntė greit duris atidaryt.

Pati prišokus atidarė, bet, nieko nematydama, jį dėl svaičiojimo subart norėjo. Bet jis ją sutrukdė, tardamas:

— Štai ji jau prie lovos ateina — pasitrauk į šalį, idant ji prieitų.

Ligonis, porą kart atsidadusėjęs, buvo negyvas.

Vaiko mirtis

Anksti rytą, dar protamsiais, senis Jurgauskisėjo arklių žiūrėti. Pro tarpvartį eidamas, pamatė, jog šunys kažin ką kad varo, tai varo. Kai priėjo arčiau, pamatė mažą vaiką, besimaišantį tarpe šunų ir besiginantį rankikėmis nuo jų. Jam priėjus arčiau, vaikas ištrūko iš šunų ir bėga tiesiai prie senio. Senis neturi ką daryt — sudavė vaikui apinasriais per nugarą. Jis ir nubėgo į kaimą.

Jurgauskis nuėjo į ganyklą, sužiūrėjo arklius ir, parėjęs namo, rado kaimyno vaikiuką mirusį. Mat, jis sutiko ne vaiką, bet to vaiko mirtį.

Giltinės liežuvis

Seniai, labai seniai, yra pasakojama, žmonės buvo pradėję baisiai mirti. Vienas senukas, matęs netrukus miršiąs, pasišaukė prie savo lovos vaikus, giminaičius ir kaimynus. Ketinąs jiems kažką pasakyti. Kad visi buvo susirinkę, jis tarė aplink stovintiems:

— Broliai, jaučiu, jog man reiks skirtis nuo jūsų. Numanau, pagal savo sopulius, jog giltinė nesierzindama lyžtelėjo liežuviu: jos nuodai spaudžia man širdį. Aš esmi senas, užtatai nenirštu jai, bet kad jinai nugalabijo mano sūnus, galabija kaimynus, giminaičius ir jaunus žmones, grūdama juos iš šio pasaulio, tai aš jai negaliu tai dovanoti. . .

Jis nutraukė savo kalbą ir, ilgai pagalvojęs, tarė:

— Kai aš numirsiu, padėkite prie manęs avikirpes žirkles čia prie šono,— ir parodė ranka.

— Ką dirbsi su žirklem? — klausė stovintieji.

— Žinosite.

— Kaipgi? Ar ateisi pas mus ir pasakysi, ką padaręs?

— Suprasite! — atsakė.

— Kaipgi suprasime, jei dabar nepasakysi?

Tai vėl, kurį laiką galvojęs, tarė aplinkui stovintiems:

— Taigi prašau jūsų, padėkite prie manęs žirkles: kai ateis giltinė prie manęs pasistiprinti — savo liežuvį su nuodais prikiš arti, aš pakreipsiu žirkles ir nukirpsiu jai liežuvį su nuodais.

Taip ir padarė.

Mirus senukui, mirtis pasiliovė, ir žmonės perstojo labai mirti.

Mirties balsas

Užnemunėję viename kaime buvo kapinės. O toks vaikas ėmė skųstis, kad jį šaukia iš kapinių: „Stasy!“ Jam dažnai tekdavo pro tenai eiti. Bernelis net ėmė bijoti, sakė, negi jį mirtis šaukianti.

Netrukus nuvažiavo su draugu į mišką malkų. Prisirovė ir važiuoja namo. Netoli namų atsisveikino draugai. Stasys suko į savo keliuką, apvirto vežimas su malkomis, o virsdamas jį užmušė.

Tikrai, kaip jį šaukė iš kapų — ir prisišaukė.

Giltinė krikštynose

Kumeliuos Naujokuos, Kraupiškio parapijoj, Ragainės pavieta, per krikštynas, svečiams į kūmus išvažiavus, Plutaitis likęs, po valandos taręs šeimininkei:

— Ar pas jus kas serga?

Ji nusidvydama atsiliepus:

— Ne.

Vakare, kūmininkams parvažiavus, jis, jau šauniai apsišlerbęs, vėl taręs:

— Ar pas jus kas serga?

Visi svečiai, ypač šeimininkė, didžiai nusidvydami klausę:

— Dėl ko?

— Na,— sakęs jis,— aš giltinę vaikščiojant matau...

Po poros dienų šešerių metų vaikelis apsirgo ir numirė.

Bėdos balsas

Žmogui kai yra bėda ar prieš bėdą, tai visada jis guli, rankas sudėjęs už galvos. Nuėjo bernas, kaip ir visada, į klojimą gulti. Atsigulė, rankas sukryžiaęs už galvos, ir tik užmiegant kas atidarė klojimo duris ir ateina pas jį. Bernas klausos, bet jis nei miegojo, nei nemiegojo. Tas atėjūnas ir sako:

— Jonai, tau bus šiandien didelė bėda.

Vėl apsidairė jis — nieko nėra. Ir tik akis sumerkė — vėl sako:

— Jonai, tau bus šiandien didelė bėda.

Bernas sako:

— Aš tau! Tu man dar čia kalbėsi! Eik čia, aš tau įdėsiu tą bėdą,— ir šliaužė nuo prėslo žemyn tiesiog ant šakių ir persidūrė pilvą.

Ant rytojaus ūkininkas rado perdurtą berną klojime tik gyvą. Tas už trijų dienų ir numirė.

Ten jį šaukė mirtis.

Mirtis ir priežastis

Dvi mergos gulėjo kluone ant šieno. Viena jau miegojo, o kita ne. Ta, kur nemiega, girdi, kad kas apie kluoną vaikšto ir sako:

— Mirtis yra, nėra priežasties.

Taip sako kiek kartų, tačiau ji, nors ir girdi, nieko nebijo. Vis dėlto ėmus pribudino savo draugę. Draugė irgi girdi. Jai pasibaisėjo, ir ji sako:

— Eikim pažiūrėkim, kas ten apie sienas vaikšto.

Ji nuo šieno lipo, paslydo. Kur ten šakės stačios stovėjo, ir nupuolė ant šakių. Ot ir priežastis, ir mirtis.

Laikas yra, žmogaus nėra

Tauragės rajone, už Eičių kaimo, buvo ežeras, kuris vadinosi Būgnelis.

Vieną kartą pro tą vietovę ėjo žmogus su dalgiu šieno pjauti. Ir jis staiga išgirdo, kad iš tos vietos kažkas šaukia:

— Laikas yra, o žmogaus nėra!

Žmogus išgirdęs stabtelėjo. Pažvelgė į ežerą ir pamatė didelę lydeką. Žmogelis pagalvojo: „Reikia tą žuvį nukirsti.“ Kaip tarė, taip ir padarė. Bet kai jis ėmė nuo pečių dalgį — užsimos lydeką kirsti — beindamas sau galvą nukirto. Iš to matome, kad žuvis buvo velnias, kuris pranašavo žmogui mirtį. Taip manė prietaringi žmonės.

NUMIRĖLIAI

Mirštančiojo draugai

Sako, seniau kaime namai stovėjo vienoje gatvės pusėje, o tvartai, klojimas — kitoje. Sykį rudenį viena šeimininkė ėjo iš tvarto. Buvo vėlyvas ruduo, lapai nukritę. Mato, ateina būrys žmonių. Visi tyli, nesikalba. Ji palaukė praeinant, tačiau nei lapų čezėjimo, nei jokio garso neišgirdo. Visi nuėjo į kaimyną. Ten buvo jau silpnas senelis. Šeimininkei šurpas tik perėjo, bet grįžo į gryčią. Ogi atbėga kaimynė merga suolų skolintis laidotuvėms. Sako:

— Neseniai mirė senelis.

O ten numirėliai atėjo pasitikti savo draugą ir pasiimti su savim. Užtai taip be garso ir šlamesio ėjo.

Mažylėlės jūs mano

Vieną sykį sirgo sena moteriškė, bet dar niekas netikėjo, kad ji mirs. Piemuo patvirtėje kapojo virbus. Mergikė išėjo įsinešti. Jiems ten bestovint, šuniukas ėmė lodamas, pakaukdamas kabinėtis ant tvartų sienos. Vaikai nusigandę subėgo į vidų. Šuniukas paskui lodamas, kaip žmogų lydėdamas, prilojo prie pat lango. Žiūri — troboje ligonis bimirštąs. Moterys girdėjo, kaip ji mirdama šnibždėjo:

— Mažylėlės jūs mano. . .

O ji turėjusi daug išmirusių vaikų, tai jų dvaseles šuniukas atlojo prie mirštančios motinos.

Dvasregis

Mūsų kaime senovėje gyveno toks žmogus, kuris buvo gimęs vėlinių naktį ir matydavo dvasėles. Visi mato, kurie gimė tą naktį.

Tai jis niekad neidavo į laidotuves, sako, aš paskui bijau, nes ten matau begalybę dvasių.

Eina kada būryje visi. Jis atsisuko ir sako:

— Negi jūs nematot, kad koks baltas seka?

Niekas iš einančių daugiau nieko nematė, tik jis.

Arba sėdi visi kambary, šneka. Jis rodo, sako:

— Žiūrėkit, žiūrėkit, kaip staltiesė styra styra ir nei iš šio, nei iš to pavirto į kaulą.

Bet niekas nieko daugiau ir nepastebėjo.

Sukviestos dvasios

Kitą kartą girdėjau Galbrasčiuose, Ragainės pavieta, pasakojant apie tokį žmogų, kuris dvasias sukviesti galėjęs. Tas vis sakęs:

— Dvasias sušaukti ne taip sunku, bet kas jų nemoka nuo savęs atstatyti, tas prapuolęs.

Kartą jis ėmėsis su savim draugą ir išėję ant kapinių dvasias sušvilpti. Tos ir susiradusios vis pulkais, kad abiem baugu buvę. Juodu turėję bėgti kaip drūtu į namus. Dvasios juodu vijosi iki jų kiemo. Pro vartus įbėgęs, tas žiniūnas greitai kirvį tik šmakšt į vartų stulpą įkirtęs. O savo draugui pasakęs:

— Jei nebūčiau žinojęs, kaip dvasias atstatyt ir nuo kiemo atlaikyt, tai dabar mudviem būtų bėda!..

Tas žiniūnas, man rodos, bus Radžuvaitis iš Karčiaukinių.

Žmogaus mirtis ir gimimas

Buvo seniai vienas kareivis. Jis galėjo matyt viską, ko žmogus negali matyt. Užėjo jis į vienus namus — ten

miršta žmogus, tamposi, nusilpsta ir vėl atgyja — kankinas. Moterys, sustojusios aplink mirštantį, šnabžda:

— Koks gyvenimas, toks ir mirimas.

Suprask, kad buvo blogas žmogus, tai jo ir mirtis nelaiminga, velniai sielos nepasidalija. O kareivis stovi duryse ir mato, kad siela atsiskiria nuo kūno, pasimau-do puodelį ir priėjus bučiuoja jam lūpas ir dėkoja:

— Tu buvai geras, nieko blogo nesakei niekam, tavo rankos niekam blogo per gyvenimą nepadarė, gaila man su tavim skirtis.— Žmogus ir vėl atsidobi.

Tada vėl ji pasimau-do — ir žmogus susilpnėja. Priėjus vėl bučiuoja jam kojas:

— Tavo kojos vaikščiojo gerais keliais. . .

Neiškentęs kareivis palingavo galvą ir sako:

— A jūs, moterys, moterys! Jūs nesuprantat, kad jis negreit miršta dėl to, kad geras buvo, ir siela nenori jo apleist. Tik blogas žmogus greit miršta — siela džiaugias jį palikus, velniai nusineša, ir baigta.

Moterys šoko ir išvijo kareivį:

— Ką jis kvailys žino!

Užėjo kareivis kiton pirkion; gimsta moteriškai sū-nus. Stovi kareivis ir žiūri. Visi ten susirinkę džiaugias, kad gimsta sūnus artojas. O šitas mato, kad gimė su visa kareivio apranga — ginkluotas. Ir sako kareivis:

— Nematysit artojo iš šito sūnaus, jis bus kareivis.

Kad šoks vėl į jį moterys:

— Kaip tai ne artojas?! Tas vienas sūnus, reikia ar-tojo!

Ir čia jam papuolė.

Bet taip ir išsipildė: kai užaugo sūnus, jį ir atidavė į kariuomenę.

Nuvarginta siela

Kartąėjo du draugai. Beeidami pavargo ir atsisėdo ant kelmo pailsėti. Vienas besilsėdamas ėmė ir užmigo. Už-migus iš jo burnos išlėkė paukštytė. Palakstė palakstė

po medžius, atlėkė ir vėl įlindo jam į burną. Pabuvo kiek ir vėl išlindo. Palakstė palakstė ir vėl įlindo atgal. Jai taip belakiojant iš burnos ir vėl į burną, pamatė ją antrasis draugas. Kai paukštytė palaksčiusi norėjo vėl įlįsti į burną, draugas uždengė ją savo ranka, ir paukštytė nuskrido atgal. Kiek pabuvusi paukštytė vėl atlėkė, bet žmogus vėl uždengė draugo burną. Paukštytė nulėkė atgal ir greit nebeatskrido. Kai atskrido, žmogus vėl neleido į draugo burną. Nuskrido ir nebeatlekia ir nebeatlekia. Žmogus jau pradėjo laukti, bet paukštytės vis nėra. Pamatė, kad jo draugas jau ėmė balti. Susirūpino, ką daryti. Galų galė atlėkė paukštytė, bet pamažu pamažu. Žmogus nebeuždengė draugo burnos ir įleido ją į burną. Kai tik įleido, žmogus vėl paraudonavo, atsigavo ir atbudo. Atbudęs sako draugui:

— Ot, kad laksčiau, tai laksčiau po medžius ir šakas. Tai buvo žmogaus siela išskridusi palakstyti.

Bitelė iš burnos

Vieną kartą išėjo pasivaikščioti dvi mergos. Buvo vasaros diena. Viena labai norėjo miego ir sako savo draugei:

— Aš atsigulsiu, o tu pasėdėk šalia manęs.

Ji atsigulė palei krūną, o jos draugė atsisėdo šalia jos. Ir užmigo.

Paskui ta, kuri sėdėjo, pamatė, kad iš miegančiosios lūpų išlėkė bitelė. Ir ta bitelė nulėkė toliau prie kelio. O šalia to kelio buvo gluosnis išpurtes. Ta bitelė įlindo į tą gluosnį. Pabuvus vėl išlėkė. O ta, kuri sėdėjo, sekė vis tą bitelę ir matė, kad ta bitelė sugrįžo atgalio į burną. Ta tuojau pabudo ir pasakojo savo draugei:

— Ar žinai, ką aš sapnavau? Kad aš buvau nuėjus į šitą išpuvusį medį, tenai pamačiau odinę terbą su pinigais. Tai eiva pažiūrėti.

O ta, kuri sėdėjo, sako:

— Nei tu tikėk į burtus, nei nieko,— ir nuramino.— Eiva namo.

Paskui, kai parėjo, tai ta, kuri sėdėjo, nuėjo viena ir rado pinigų terbą.

Vyro mirtis

Per Prancūzų karą 1870 metais vienos moteriškės vyras už daug šimtų mylių į kovą buvo nutraukęs. Jo paliktoji pati jį labai mylėjo ir kasdien rūpinosi, kaip jam eina.

Ilgą laiką vislab buvo gerai: jis vis parašė dar sveikas esąs. Bet vieną dieną ta moteriškė susyk sukliko:

— Dabar mano vyras nušautas — aš jį regėjau, kaip jis, kulka per galvą gaudamas, sukrito. . .

Visi jai tą mintį iškalbėti bandė, bet ji tvirtai prie jos pasiliko, kad šią valandą jos vyras toli svetimoje žemėje nušautas esąs. Ir jį apgedėjo, kaip numirusį.

Po kelių dienų parbėgo žinia, kad jos vyras tą ir tą dieną, tame ir tame mūšyje kritęs, kulka jam pataikiusi į galvą. O gerai išsiteiravus, tai ir ta valanda buvo, kurią jis jai buvo pasirodęs.

Tokių atsitikimų daug pasakojama.

Balsas iš ežero

Gyveno Valeniškių kaime Dilijonas. Turėjo jis tris vaikus ir žmoną. Vaikai buvo dar nedideli, vyriausias dešimties metų, o jauniausias penktų. Tas Dilijonas labai gražiai sugyveno su savo žmona. Vieną vasarą ima ir serga jo žmona ir už kiek laiko miršta. Lieka trys našlaičiai ir Dilijonas.

Palaidojus žmoną, labai Dilijonui buvo neramu: čia gaila žmonos, čia mažyčiai vaikučiai likę našlaičiais, bet nieko nepadarysi, dirbt vis tiek reikia. Vieną gražią bir-

želio dieną, kada reikia pūdymus arti, pasikinkė Dilijonas arklį ir netoli ežero išėjo arti pūdymo. Visą dieną arė, ir nieko neatsitiko. Vakare, saulei nusileidus, jau norėjo eit namo, tik žiūri — atbėga nuo kalnelio du jaunesni jo vaikučiai. Tėvas sustoja ir laukia. Štai tik koks balsas pasigirdo vandenyje:

— Laikas, laikas — ir dar nėra!

Vaikučiai nuo kranto bėga prie vandens ir sako:

— Mus mama šaukia.

Ir vienas po kito nuo kranto šoko į vandenį.

Tėvas, matydamas, kad vaikai šoka į vandenį, skubiai lekia prie vaikučių, bet kol pribėgo, tai tik koks vėjas suūžė, ir vaikučiai dingo. Tėvas pakėlė riksmą ir sukėlė visą Valeniškių kaimą ant kojų. Sulėkė kaimynai, atsinešė tinklus. Visaip bandė ir nesurado, atrodo, kaip kokia ežero pabaisa būtų tuos vaikučius prarijus. Už kiek laiko buvo atvažiavę žūkliai su dideliais tinklais, ir tie niekur nieko nerado.

Sudegintas numirėlis

Tėvas mirdamas pasakė sūnui:

— Man mirštant, pažiūrėk pro kamanas. Jei man bus blogai, tai nedaryk taip, kaip aš dariau.

Kai tėvas ėmė mirt, sūnus užlipo ant krosnies ir žiūrėjo pro kamanas. Pamatė, kad prisistatė velniai. Jie nuėmė odą, kūną išsinešė. Į odą įlindo vienas velnias ir būna.

Sūnus pašarvojo numirėlį, pakvietė žmones. Paskui priėmė malkų, užkūrė krosnį, labai prikūreno. Atsinešė grandinę, virvių ir, kaip įmanydamas, pradėjo raišioti numirėlį.

Žmonės pyko ir barė, kad jis savo tėvą taip niekina. Bet sūnus dirbo savo. Suraišiojo, paėmęs įmetė į krosnį ir uždegė. Kai tik oda sudegė, velnias kad lėkė ir krosnį išgriovė.

Tada visi suprato, kas to numirėlio viduj buvo.

Jei sūnus būtų numirėlio nesudeginęs, tai jis būtų vaikščiojęs ir nedavęs žmonėms ramybės.

Senelė prie lango

Vieni tėvai turėjo sūnų ir mergytę. Pas juos gyveno taip pat sena senelė. Tas sūnus buvo labai geras ir tėvams, ir senelei. Senelė sakydavo:

— Žinai, vaikeli, kai aš mirsiu, aš ateisiu pažiūrėt, ar tu visada toks geras būsi.

Po kiek laiko senelė mirė.

Buvo žiemos laikas. Žmonės, kad būtų šilčiau, užsida-rydavo langines. Tų namų langinėse buvo išpjautos širdys. Mergytė išėjo pas savo draugę vakare. Švietė mėnuo. Ėjo ir sutiko tą senelę. Nieko nei ji, nei ta nesakė, prasilenkė ir eina toliau.

Mergytė pažino senelę. Jai parūpo pažiūrėt, kur ji eina. Senelė priėjo prie lango, užsidengė rankom galvą ir ėmė žiūrėt per išpjautą širdį į vidų. Žiūrėjo žiūrėjo ir pranyko.

Tas berniukas buvo viduj. Rytą mergytė jo klausė:

— Ar tu matei, kaip į tave žiūrėjo senelė?

— Ne, nemačiau,— atsakė berniukas.

Pokalbis su numirėliu

1935 metais mūsų, Aukštakalnių, kaimas pasidalijo vienkiemiais. Tuoju po to jau sklype ariau. Jau vakaras, eisiu namo. Nustojau art, prisirišau kumelę ir einu. Gi prie paties kaimo susitikau Joną Juracką, tada jis jau keli metai buvo miręs. Susitikau ir nenusigandau, nei ko. Jam sakau ir rodau, kur paėmė sklypus jo broliai.

— Ot, šitą sklypą,— rodau,— paėmė tavo brolis Tamošius.

O jis numojo ranka ir sako:

— Kvailystė jo šitas sklypas.

Pasakęs nuėjo į Salako vieškelį, ir jį mačiau toli, kol galėjau matyt,— nuėjo Salako pusėn.

Prancūzų kariuomenė

Netoli Antazavės miestelio yra prancūzų kapai. Dabar pievos tenai. Du vyrai ėjo ieškoti naktį arklių ir matė tomis pievomis jojančią kariuomenę. Niekad nematę prancūzų, tiksliai nupasakojo jų išvaizdą, aprangą — antpečiai, kutosai, špagos.

— Tokia šviesa ten pasirodė apie kariuomenę, kai jodinėjo,— kalbėjo parėję namo vyrai.

Vienas iš tų vyrų buvo Ciprijonas Girčys.

Petras Kudokas

Dar prieš dieną važiavo žmogus ratais į Baibokų kaimą. Atsisuko žmogus atgal ir nustebo — jo ratuose sėdi nepažįstamas žmogelis. Nei žmogus anksčiau jį matė, nei jis prašė pavėžinti.

Kiek pavažiavęs, žmogus ir klausia:

— Kas tu toks ir kur tu važiuoji?

Žmogelis sako:

— Aš Petras Kudokas. Važiuoju pas vaikus į Baibokus. Jie mušasi ir mane mirusį keikia. Aš juos nuraminsiu.

Pavežė kiek, o kai privažiavo Baibokų kaimą, žmogelis pranyko.

Nakvynė numirėlio grytelėj

Žmogus girtas naktį ėjo ir sutiko savo kaimyną, kurį vakar palaidojo.

— Kas tu toks? — klausia žmogus.

— Tavo kaimynas.

— Juk mes tave vakar palaidojom,— nenori tikėti girtuoklis.

Numirėlis paėmė jį už rankos ir sako:

— Einam į mano grytelę.

Parsivedė numirėlis tą žmogų ir sako:

— Nusivilk paltą, pasikabink, o pats lipk ant krosnies.

Žmogus nusivilk, pakabino paltą ir užlipo, o numirėlis nuėjo už krosnies.

Taip šalta, taip šalta paliko žmogui. Nė kur dėtis.

Rytą pabunda — guli ant žemės, o paltas pakabintas ant alksnio.

Žemės drebėjimas

Miręs tėvas ateidinėdavo visą pavasarį. Jis buvo palikęs dešimt vaikų. Vyriausiam buvo penkiolika metų. Jis ateidinėjo į kluoną ir mokė tą vaiką, kur ką sėt, ką veikt. Atėjo paskutinę dieną, kai įsėjo, ir klausia:

— Pabaigei, vaikuti?

— Pabaigiau, tėveli.

Tada tėvas mokino jį visam gyvenimui: liepė nekriaust brolių, seserų. Sūnus kiekvieną dieną lydi tėvą į kapus. Palydėjo ir dabar. Tėvas liepęs grįžus neverkt ir nekelt motinos, nes bus žemės drebėjimas.

Vaikas parėjęs verkt ir papasakojo viską motinai. Namuose pasidarė kaip šermenys.

Naktį tėvas prisisapnavo, priekaištavo, kam neverkė, sako:

— Jūsų name buvo žemės drebėjimas.

Daugiau niekada neatėjo.

Mirusios motinos darbai

Mirė viena moteris, ir liko jos visai mažas vaikas, mergytė. Vakaraus vyras girdi, kad virtuvėj kažkas pakuria ugnį, sušildo vandenį, mato, kažkas kilnoja,

prausia, maudo vaiką, jį vysto, migdo. Jos pačios nemato, bet jaučia, kad čia yra. Ry tą išeina. Vakara vėl tas pats.

Ir taip buvo ilgą laiką.

Voverytė

Numirė mano vyras. Po laidotuvių marti nešė nuo stalo indus. Jai benešant, pasirodė tas numirėlis ir sako:

— Aš padėsiu tau nurinkt, tik atiduok man trupinius.

Marti sako:

— Neimk trupinių, aš duosiu daug maisto.

Tada jis sako:

— Man nereikia daug, aš esu voverytė — nedaug valgau.

Surinko jis trupinius ir išėjo.

Atgaila krosnį

Vienoj vietoj gyvena vedęs sūnus ir jo mama. Buvo anyta ir marti. Ir numirė anyta. Naktį ji sapnuojasi marčiai ir sako:

— Man paskirta atgaila — būt jūsų krosnį trejus metus. Tai būk tokia gera ir nekūrenk krosnies.

Gal ji prašė marčią, kad niekam nesakytų, nes marti net ir savo vyrui nesakė.

Na, marti ir klausia. Krosnies nekūrena, bet vis verda ant priežedos. Net ir duoną kepavo ant priežedos. Kokia ten duona, ant priežedos kepta,— žalia. Vyras barasi, net ir kumšteli kada. Marti vis kenčia — nieko nesako. Pasibaigė treji metai. Tai mama marčiai sapne padėkojo, kad jai daug padėjo. Tada ji pasakė savo vyrui, kodėl virė ant priežedos. Vyras toks geras liko. Jam buvo nesmagu, kad ji gerai darė dėl jo mamos, o jis ją bardavo.

Kenčiantys broliai

Seniokas toks buvo, jis ganydavo arklius. Bet toks drąsus buvo. Būdavo, ganydamas dvaro arklius, nueina ant kapų, atsisėda po kryžium ir rūko.

Kartą jis šitaip sėdi po kryžium ir rūko. Tik pradėjo vienas kapas krutėti, krutėti, ir kelias iš to kapo numirėlis. Pasikėlė jaunuolis ir sako:

— Kad nebijai, tai ir nebijok! Aš ir mano brolis čia gulim. Mes abu kenčiam dideles kančias už tai, kad daug svetimo turto prisigriebėm. Tas turtas čia, po kryžium, užkastas. Tu ateik čia kitą naktį. Iš to kapo,— parodė iš kurio,— pasikels mano brolis. Jis dantyse turės raktus. Paimsi iš jo raktus. Atkasi tą turtą prie kryžiaus—ten bus didelė skrynja. Skrynią atrakinsi tais raktais. Tik visą turtą išdalink neturtingiems. Nieko sau nepaimk! Kai šitaip padarysi, tai mes tau gerai užmokėsime.

Tas numirėlis vėl atsigulė, o seniokas parėjo namo.

Kitą naktį jis atėjo ant kapų, kaip buvo sakyta. Kai tik pradėjo tas kapas krutėti, pasikėlė numirėlis ir turi dantyse raktus. Seniokas bijo prieit, paimt raktą. Numirėlis ir iš karsto išlipo. Tada seniokas bėgt. Numirėlis jį veja ir rėkia:

— Palauk! Paimk raktus! Palauk! Paimk raktus!

Jis bėgdamas raktus turi dantyse. Bet seniokas bijojo atsigrižt — bėgo ir nubėgo.

Mirusio pono prašymas

Mano mama pasakojo. Ji dar jauna buvusi, na, ir žinai, čia arklius ganė. Ir jie beganydami susilაžino. Sako:

— Ten, Velniadaubėj, negali arklių ganyti — baido.

— Nu, ta dabar,— sako.

Ir susilაžino.

Ir išeina ganyti. Gano tuos arklius ir sėdi ant kelmo prie pat kelio. Vieškelio dar nebuvo. Ir mato, kad nuo

Karklėnų atvažiuoja karieta, vežėjas sėdi — baisu matyti!

— Tprū!

Ir sustojo, kai atvažiavo prie jo.

— Kieno,— sako,— ganai tuos arklius?

— Bytauto.

— Ar Felikso?

— Taip.

— Tai,— sako,— pasakyk rytmetį, kai pareisi, kad jis nebeteistų ir nebebaustų žmonių taip, kaip aš baudžiau. Aš esu jo tėvas. Ir aš,— sako,— žmones plakiau, kankinau.

Atskleidė jis savo paltą — sako, vienoj ugny.

Tas vaikinys dikčiai persigando, parėjo, dvi dienas pasirgo ir mirė.

Nežinomas brolis

Vieno kaimo vyrai važiuodavo uždarbiauti kokiais septyniais arkliais. Per vasarą dirbo. Atėjo ruduo. Šalta, važiuos namuosna. Važiuoja važiuoja, jau netoli savo laukas ir ežeras. Ežero pakrašty alksniai. Visų arkliai eina, tik vieno bernioko neina. Stumia — neina. Berniokas buvo nevedęs. Sako:

— Jūs važiuokit namo, aš parvažiuosiu.

Jis pasiliko, atsisėdo po pušim ir sėdi. Ateina toks ponaitis, gražiai apsirengęs, ir sako:

— Sveikas, brolau!

Sako:

— Aš nė kokio brolio neturiu.

— Ne,— sako,— aš pirmasis, o tu antrasis. Ką tu darai?

— Arklys mano pailso.

— Kai mes apsėdom tavo vežimą, tai arklys ir nepaeina.

Įdavė berniokui terbelę, o pats pakėlė kerplėšą ir sako:

— Tūrėk terbelę, aš tau pripilsiu pinigų.

Semia rieškučiom ir pila. Pripylė pusę terbelės, tada sako:

— Imk šitą skarytę ir parvažiavęs pamesk, kad motina pamatytų.

Jis atvažiavo, išsikinkė arklį. Tėvai klausia:

— Kiek uždirbai?

— Pusę terbelės.

Jie ramūs.

Paskui jis sako:

— Mama, jei tu pamestum kokį daiktą, ar pažintum, kad tavo?

— Kodėl, pažinčiau!

Jis ištraukė iš užančio skarelę. Ji — lapt ir negyva. Mat, ji pagimdė berniuką, susupo į tą skarytę ir pakišo po kerplėša.

O tas nužudytasis brolis dar pasakė:

— Kai mamytė ateis į mano vietą, aš pasilsėsiu.

Nužudytų dvynukų dalis

Prie gerų, turtingų ponų tarnavo tarnaitė. Kiek jai duodavo valgiui pinigų — vis jai maža ir maža. Kad nebūtų sarmata nuo ponų, tai ji dar savo pinigų pridėdavo valgiui. Ir vis tiek maža. Ji niekaip negali suprasti, kas čia yra.

Buvo jai pažįstama senelė. Kartą ji klausia senelę:

— Kas yra, kad nėra skalsos?

Ta senelė jai sako:

— Prisipažink man, dabar čia mūsų niekas negirdi, ar tu kada neturėjai vaiko? Gal jį nužudei?

Ji pasisakė, kad turėjo dvynučius ir juos nužudė.

— Na, matai, — sako senelė, — jie atsiima savo dalį, už tai ir nėra skalsos.

— Tai ką man dabar daryt?

— A, ot, — sako senelė, — paimk linų, suverpk ir nemazgotų linų išausk drobės. Nemazgotos drobės pasiūk dvejus marškinius ir ten padėk juos, kur stovi tavo valgiai.

Ji taip ir padarė. Kai pasiuvo marškinius ir padėjo sandėliuke, tai jų nerado. Po to jai viskas buvę skalsu.

Pakaitalas

Vieną kartą nuvažiavo berniukas arklių girdyti. Arkliai nunešė toli, jis ir prigėrė. Jį palaidojo.

Po kiek laiko ėjo ta paežere jo teta ir pasirodė — gultas berniukas. Ji ir klausia:

— Vaikeliuk, ko gi tu čia guli?

— Aš laikiu, kol mane pakeis kas nors.

Ir, neilgai trukus, po kokio mėnesio, toj vietoj prigėrė vaikas.

Balti vyrai

Kartą vienas žmogus atsigulė daržinėje. Po sunkios darbo dienos greitai užmigo. Viename daržinės gale buvo šienas, o kitame ratai, vežimas.

Vidurnaktį žmogų prikėlė triukšmas. Pramerkęs akis, pamatė, kad baltai apsivilkę du vyrai vienas kitam mėto vežimus. Ir vis eina arčiau prie jo. Priartėję vėl ėmė tolti į kitą daržinės galą.

Taip jie pravaikščiojo iki pat ryto.

Kai išaušo, atėjo namų šeimininkas ir paklausė, ar niekas nesivaideno.

— Čia,— sako,— yra pasikorę du vyrai.

Sukaustyti kaliniai

Viename name niekaip šeimininkai negalėdavo nakvoti. Dieną gyvena, o naktį eina kitur. Mat, kai tik sutemsta, tai pradeda vaidintis.

Vieną kartą pas juos užėjo kareivis ir prašo nakvynės. Šeimininkai sako:

— Mes mielu noru priimtumėme, bet kad ir patys kitur einame nakvoti. Kai tik sutemsta, čia pradeda vaidintis.

— Vis kaip nors pernakvosiu.

Užsidegė jis šviesą, pasidėjo prieš save veidrodį, pasiėmė knygą ir skaito. Kai tik visiškai sutemo, kažkas pradėjo kampe už jo nugaros žvangėti. Pažvelgė į veidrodį ir mato: iš kampo kaliniai kyla. Vienas su kitu grandinėmis sukaustyti. Išskyla iš kampo, pereina kambarį ir kitame kampe prapuola. O jiems einant, grandinės žvanga.

Rytą atplėšė grindis ir tenai rado užmūrytus kalinius. Mat, ten kadaise kalėjimas buvo.

Kalinius palaidojo. Nuo to laiko daugiau nesivaideno.

Pavėžintas pakaruoklis

Dikiškių kaime prieš daug metų pasikorė žmogus. Praėjo metai nuo jo pasikoro dienos, kai to kaimo žmogus važiuojo iš Vydžių. Buvo šviesu, mėnesiena. Tiktai prisivijo kokį žmogų. Tokioj vietoj privijo, kad, va, tik įvažiuot girelėn. Atsigrižta — tas žmogus, gi tas jo kaimynas, kur pasikorė. Pasakė labas, padavė ranką. Pasi-sveikino. Ranka tokia šalta. Ir prašo jį pavėžėt. Nėra kas jam daryt, liepia sėstis. Atsisėdo, veža. Tai jį vežė panašiai tris kilometrus — maž kuo per visą giraitę. Bet taip sunkiai arklys ėjo, kad, sakytum, su didžiausiu vežimu. Baigėsi giraitė.

— Tai dabar,— sako,— dėkui,— jis toliau nevažiuos.

Išlipo ir sako:

— Kad tu mane pavėžėjai, duosiu tau obuolių, parveši vaikams.

Ir davė jam obuolių. Tokie gražūs, raudoni obuoliai. Prisikrovė pilną užantį.

Pakaruoklis nuėjo šonan kur tai, o šitas žmogus parvažiuoja namo.

Parvažiavęs buvo kaip nesavas. Šaukia žmoną, kad išrinkytų arklį. Ta bardamasi atėjo išrinkyt, jis sako:

— Tu nesibark ant manęs. Žiūrėk, kas man buvo.

Ir jai apsakė, kaip vežė pakaruoklį. O pati vėl jį bart:

— Tu per daug gėrei, tai ir matei nér žinios ką.

Jis ginasi, kad negėrė.

— Va,— sako,— dar ir obuolių davė vaikam parvežt.

Išima iš užančio obuolius — ne obuoliai, bet arklio nėšlas.

Poros iš koplyčios

Už Norių kaimo laukuose buvo sena koplyčia. Ta koplyčia stovėjo ant kalnelio. Ji buvo mūrinė su išdaužytais langais. Toje koplyčioje buvo baronų Arinių karstai. Dar mano senelis atsimena, kad ant tų karstų buvo sudėta tai virvės, tai šautuvus, tai kalavijas. Nė vienas Arinių nemirė savo mirtimi. Visi žudydavosi. Kas kokia nirtimi mirdavo, tokie buvo ir ženklai ant karsto. Kas paikorė — virvės padėtos, kas nusišovė — šautuvus. Koplyčia buvo apaugusi tankiais alksniais, o už tų alksnių buvo pelkėta vieta, pilna ančių. Aplink buvo labai neauku net dienos metu.

Kartą mano senelis išėjo medžioti su Jakimavičium. Buvo šventa diena ir labai tylu. Senelis turėjo didelį šunį. Tas šuo vis urzgia ir urzgia, o aplinkui nieko nematyti. Tik staiga žiūri: išeina iš koplyčios pora. Vyriškis apsivilkęs juodai, o panelė kad jau gražiai apsitačiusi, kad jau laiba, kad jau šypsos! Ir nuėjo, nuslinko į krūnus. Po tos poros vėl pora, vėl pora ir vėl. Kad pradėjo eiti, kad pradėjo eiti be galo. Visi ponai gražūs, brangiai apsitaisę, ir vis dingsta krūmuose. Senelis įsižiūri — ogi poros eidamos nesiekia žemės.

Pasiėmė šautuvus, pašaukė šunį, kad bėgo nuo tos vietos, ir daugiau niekados tenai nebeidavo medžioti.

Šunelis iš žvyrdubių

Naprelių dvarą valdė labai žiaurus, negailestingas ponas. Pas jį ilgai neištarnavo nė vienas tarnas. Nesugyveno ir su savo šeima. Dažnai tas ponas savo karieta važiuodavo į Avelių miesčiuką. Važiuoti reikėjo pro šv. Jono upelę. Prieš tą upelę buvo kalnas, visas išraustas duobėmis, iš kurių žmonės imdavo žvyrą. Kai ponas važiuodavo pro tas žvyrdubės, iš jų iššokdavo šunelis ir lodavo. Kartais iššokdavo net į pačią karietą. Kai paprastai žmonės eidavo arba važiuodavo, jokio šunelio nebūdavo. Kai pasirodydavo šunelis, visada nukrisdavo karietos ratai. Kol šuo lodavo, ponas negalėdavo pajudėti iš vietos. Kai nustodavo loti, jis išlipdavo iš karietos, užsidėdavo ratus ir nuvažiuodavo. Žmonės sakydavo, kad tose duobėse ponas savo ranka užmušęs keletą tarnų. Tie tarnai ir neleisdavo ramiai pravažiuoti.

Toks gyvenimas

Eina vyras per pakaruoklių, nekrikštų kapus, ir jį kažkas susistabdo, paklausia:

— Kur eini?

Žmogus buvo nebailus, pasakė, ten ir ten.

Ir dar užklausė:

— O tu kas per vienas? Ką čia veiki, ką dirbi ir kur gyveni?

— Ot, mes čia taip ir gyvenam. Lakstom pavietrėm, tai sukuri sukeliame, tai medžius su šaknimis išverčiam ar stogus nuplėšiam, stulpus nulaužiam,— atsakė dvasia iš negerų kapų.

Batai numirėliui

Vienas siuvėjas pasakojo, kad kažin kur pas stambų ūkininką gyveno su šeima batsiuvys daržininkas. Vėlai

rudenį mirė ūkininkas. Palaidojo, apverkė giminės ir kaimynai. Būdamas gyvas, ūkininkas padavė daržininkui pasiūti batus, kurių jam gyvam nesuspėjo baigti. Daržininkas, palaidojęs ūkininką, po vakarienės siuvo batus. Vėlai naktį kažin kas pabeldė į duris. Batsiuvys manė, gal kas ateina iš kaimynų, išėjęs atstūmė duris ir į tamsią priemenę įsileido numirėlį. Numirėlis sako:

— Nebijok! Aš niekam blogo nedarysiu. Nekelk ir šeimos, kad neišsigąstų.

Batsiuvys įsivedė jį į pirkia. Numirėlis sako:

— Dabar šalta, gruodas su kojineėmis vaikščioti, bado kojas. Baik man batus siūti, aš palauksiu.

Darbo buvo nedaug, greit baigė, numirėlis apsiavė naujais batais, sumokėjo už darbą auksiną. Batsiuvys baisiai išsigando ir bijojo paklausti, kodėl jis iš numirusių prisikėlęs ir vaikščioja.

Nuo tos nakties pradėjo tam ūky naktimis belstis. Kartais šeima naktį matydavo vaikstant po kiemą ir po tvartus. Šeima ilgai negalėjo kentėti tokių baisių dalykų. Kaip kitur buvo girdėję, taip ir jie — atkasė kapą, atidarė karstą. Šeimininkas gulėjo naujais batais apsiavęs. Galvą atkirto ir gale kojų padėjo, kad rankomis nepasiektų. Karstą užkalę užkasė. Numirėlis daugiau namo neparėjo.

Nustebintas numirėlis

Biržų apskrity, Daukniūnų kaime, žmona labai verkė savo mirusio vyro. Po kiek laiko vakarais, kai žmona vis verkė sėdėdama, jos miręs vyras pradėjo ateidinėti. Nulipa kopėčiomis nuo gryčios, įeina ir sėdi. Pasėdi kiek ir vėl dingsta.

Ir taip kiekvieną vakarą.

Žmona išsigando ir eina klausti kunigo, ką daryti. Kunigas pasakė:

— Kai sulauksi vakaro, tai parėjus taisyk vonią. Kai ateis tavo velionis vyras ir klaus, kam darai vonią, tai

atsakyk: „Taisau vonią, duktė galės eiti su tėvu tuoktis.“ Jei po to tėvas neatsilieps, tai blogai, nes tada jis vis dar ateis ir ateis. Bet jei atsilieps, tai bus gerai.

Žmona taip ir daro.

Vakare ruošia vonią, ir ateina jos velionis vyras. Pamatęs, kad žmona rengia vonią, klausia:

— Kam rengi vonią?

Ji atsako:

— Rengiu vonią, nes dukterį reiks vežti į šliubą — tėvas atėjo ir laukia važiuoti tuoktis su dukterim.

Tada velionis tėvas sako:

— Kaipgi bus, kad nė vienas tėvas dukters neveda, o aš vesiu?

— Kaip čia yra,— sako motina,— kad nė vienas velionis iš kapų neateina, o tu ateini?

Nuo to vakaro daugiau nebeatėjo.

Numarinti jaunieji

Gyveno senas kavalierius. Jis labai mėgo šokius. Vienam kaime buvo vestuvės. Sulaukęs vakaro, tas kavalierius išėjo vestuvėsnai. Vos tik išėjus, pradėjo lyti. Lyja ir lyja, jau jį visą perlijo. Jisėjo pro kapines. Užėjo ant kapinių nuo lietaus. Tik mato, kad vienas kapas kruta, ir išsikėlė iš kapo karstas. Iš karsto išlipo vyras ir su vėju nežinia kur nulėkė. Kavalierius pasiėmė karsto pusę ir užsistatė nuo lietaus. Jau nustojo lyti, kai atšvilpė tas pats vyras. Jis prašo kavalierių karsto, bet šis neduoda, sakydamas:

— Pakol nepasakysi, kur buvai ir ką ten veikei, tol neduosiu.

Numirėlis nenoromis pasisakė, kad buvo vestuvėse ir numarino jaunuosius.

— Ar negalima jų atgydyt? — klausė kavalierius.

— Kodėl gi, jeigu atplėštum mano palos skverną ir parūkytum ant ugnies, jie atgytų.

— Tai duok man palos, jei neduosi, tai ir aš karsto neduosiu.

Mato numirėlis, kad jau tuoj bus ir dvylikta nakties, o karsto vis neduoda. Ėmė ir atplėšė savo palos gabalą. Numirėlis pasiėmė karstą ir įlindo duobėn, o kavalierius, pasiėmęs palą, nuėjo vestuvėms. Tenai rado baisų reginį — abu jaunieji negyvi.

— Jeigu man atlyginsit, tai išgydysiu jaunuosius.

Visi prižadėjo atlyginti. Atplėšė jis palos, padegino ant ugnies — ir jaunieji atgijo. Šį kavalierių suėmė, sakydami, jog jis buvo jaunuosius numarinęs. Šis pradėjo ginčytis, parodė palos gabalą ir papasakojo, kaip buvo. Nuėję ant kapų, atkasė duobę ir rado vyrą be palos. Prietaikius ir spalva tiko. Tada tą kavalierių gausiai apdovanojo, o jaunieji ilgai ir laimingai gyveno.

Mirusių vyrų pagalba

Gyveno du broliai vedę. Po kiek laiko mirė. Paliko jų žmonos su vaikais. Vieną kartą, rugius pjaudamos, žmonos kalbėjosi:

— Jeigu būtų mūsų vyrai, tai padėtų rugius pjauti ir visus rūpesnius aprūpintų.

Staiga pamatė besiartinančius prie jų du vyrus. Jie pasveikino savo žmonas. Nors buvo ir išsiilgusios, bet pamačiusios norėjo bėgti. Jie pradėjo kalbinti, pagaliau net padėjo rugius pjauti — jų norą išpildė.

Apsipratusios visą dieną linksmai pjovė rugius, bet besikalbėdamos vyresnioji pastebėjo, kad jų nosyse nėra skylių. Pati labai išsigando, bet jaunesniajai nesakė. Jos buvo girdėjusios, kad jei nosyse nėra skylių, tai esančios piktos dvasios. Vyresnioji pasisiūlė eiti vakarienės virti. Jaunesnioji pasiliko pjauti rugius su vyrais.

Vyresnioji, pasiruošusi vakarienę, laukė jų pareinant. Nesulaukusi pasiprašė keletą kaimynų ir išėjo ieškoti pjovėjų. Nuėjusi ton vieton, rado marčios pamėlynavusį lavoną.

Žmonės pasakoja, kad, saulei nusileidus, ją pasmaugė.

Numirėlio ir šuns imtynės

Nežinau kur, ėjo kareivis su šuniu. Ėjo ėjo, ir jau naktis. Aplink tokie tyrai, kad niekur žmogaus nėra. Tai kur jam dabar dėtis? Dairės dairės ir pamatė ugnelę. Ėjo prie tos ugnelės ir rado mažą pirkele. Įeina vidun pirkelės — nieko nėra. Ugnelė mažutė dega ant stalo, o pirkioj nieko nėra. Viduj pirkios guli vienas numirėlis.

Kareivis atsisėdo ir sėdi. Laukia, gal ateis žmonių. Tik iš nieko pradėjo šuva birbt. Žiūri, kad numirėlis krutina pirštus — trotina šunį. Jam tada labai pasibaisėjo, ir jis pasikėlęs ėmė bėgt. Jis bėgt — šuva jo paskui. O numirėlis juos abu vyt. Šuva atsigrižęs pjaut numirėlį. Kareivis, palikęs šunį su numirėliu, ėmė bėgt. Bėgdamas susitiko, kad eina žmonės į laidotuves. Tai kareivis su šitais žmonėmis sugrižo pažiūrėti, kas ten yra. Kai sugrižo, šunio nerado. Šunio krauju ištepta krosnis, ir likęs tik guzas mėsos. Numirėlis guli savo vietoj.

Kortuotojai

Vienoj bažnyčioj iš po nakties viskas būdavo sujaukta. Tai žvakės išvartytos, tai šiaip kas kur numėtyta. Jau visi mano, kad bažnyčioj vaidenasi. Klebonas sako:

— Kad atsirastų toks, kuris naktį galėtų eiti sergėti, pažiūrėti, kas čia taip padaro.

Ir atsirado vienas žmogus.

— Aš,— sako,— galėčiau, tiktai dar man reikia kokią dieną kitą palaukt.— Sako: — Čia visgi gal negyvėliai kokie trankosi? Aš galėsiu pasergėti.

Jis turėjo pasisiūdinęs naujus kailinius. Nuėjo, iškasė duobę, tuos kailinius įmetė ir užvertė žemėm, kad jie kiek prasmirstų. Po kelių dienų juos ištraukė. Tie kailiniai subliuškę, patrešę. Jis apsilvilko jais ir sako:

— Šiąnakt aš galėsiu jau eit.

Ir eina į bažnyčią. Naktį atsiklaupė vidury bažnyčios ir klauso, kas čia bus. Išgirdo, kad ant vargonų tik braška, tik poška viskas. Ir klauso, kad nuo vargonų jau li-

pa žmonės, nešdamiesi su savim kėdes. Susinešė jie tas kėdes į vidurį bažnyčios, susėdo, pasiėmė kortas ir pradėjo kortuot. Jis prašo:

— Priimkit ir mane pakortuot.

Jie sako:

— Gerai, gerai.

Kortuoja. Bekortuodamas jis pradėjo iš jų išlošt pinigų. Jie vis piktai į jį pažiūri. Kelintąsyk išlošus, kaip šoks vienas ant jo:

— Gal tu ne negyvėlis?

O jisai sako:

— Kaipgi ne negyvėlis — aš negyvėlis!

Vėl kortuoja toliau. Jis ir vėl išlošia. Tada vėl kaip šoks keli ant jo ir vėl suriko:

— Kad tu ne negyvėlis!

O jisai sako:

— Nugi pauostykit!

Tada pradėjo jį uostyt. Vienas uosto, kitas uosto, trečias — visi iš eilės, ir visi sako:

— Negyvėlis.

Bekortuojant dar ilgiau, atėjo jau ir pusiaunaktis. Tada su sykiu viskas į šalis tik truktelėjo, ir viskas prapuolė, kas ten buvo,— ir kėdės, ir vyrai. Tada žmogus, dar kiek palaukęs bažnyčioje ir matydamas, kad niekas nieko blogo nedarė, nuėjo ir viską papasakojo klebonui.

— Dar,— sako,— va, ir aš kiek iš jų pinigų išlošiau!

Numirėliai prie laužo

Vieną vakarą Namajuška iš pirtiesėjo per skardį. Žiūri — vidury skardžio, netoli upelio, dega didelis ir labai ilgas laužas. Aplink jį susėdusi visa jo mirusi giminė: tėvas, motina, seneliai. Jie kažką verda ir valgo. Kiti lošia kortomis. Staiga vienas iš numirusių pašaukė Namajušką. Tas paspartino žingsnį. Tie dar kartą pašaukė. Namajuška pradėjo bėgti. Tada vienas iš numirusių stvėrė kirvį ir vytis. Privijo ir stvėrė už kojos. Numovė batą ir toliau nebesivijo.

Namajuška parėjo namo ir atsigulė. Rytą atsikelia ir eina pažiūrėt savo bato. Ogi jis visas taip smulkiai sukapotas, kad net nesuskaitytum visų tų gabaliukų.

Vėlių kelias

Kadaise mūsų kaime senelis pasakojo tokį atsitikimą. Sakė, kad jam taip buvo.

Dar jaunas būdamas, jis išėjo naktigonėn. Ir ant tokio keliuko atsigulė miegoti. Jau pradėjus snausti, kažkas nutraukė sėmėgą nuo galvos iki kaklo. Jis, nekreipdamas dėmesio, pasitaisė ir vėl pradėjo snausti. Vos tik tai pradėjus migt, kažkas ir vėl nutraukė jam tą sėmėgą iki pusės. Jis pasikėlė, pažiūrėjo, kad nieko nėra. Pirmąkart manė, kad gal kas iš pažįstamų jį gąsdina. Pasitaisė, vėl galvą apdengė ir pradėjo snausti. Vos tik tai pradėjus migt, kažkas taip truktelėjo tą sėmėgą, kad net porą metrų numetė nuo jo. Susikeikęs jis pasikėlė, paėmė sėmėgą ir perėjo į kitą vietą. Užmigęs prisisapnavo, kad, žmogau, tu negulk ant kelio, kur visi vaikšto! Vadinasi, tais keliais vėlės naktimis vaikšto. Gyvam žmogui ten negalima gult.

Nutraukta kepurė

Kartą buvę šokiai. Atėjo jau ar vienuolikta valanda, sako:

— Būt gerai išgert! Kad kas čia degtinės atneštų!

Ir reikėjo eiti per kapus, pro kitur nebuvo kaip. Tai dabar vienas sako:

— Aš tai jau neičiau!

O viena mergina buvo drąsi.

— Na,— sako,— ginčykimės, aš atnešiu.

— Neatneši.

— Atnešiu!

Susiginčijo, ir ta mergina nuėjo tos degtinės per kapus. Jau dvylikta stojo. Ji nuėjo, niekur nieko nematė,

tos degtinės nupirko. Pareina atgal, žiūri — taip dabar prie kapo, prie kryžiaus, vyriškis stovi. Ji manė, kad iš tų pačių draugų. Tai ji tokį juoką iškresianti — paėmė ir nutraukė jam kepurę. Tą kepurę nusinešė į jaunimą, galvoja — čia bus juoko. Pareina ji į tą jaunimą, žiūri — ta kepurė visai nepažįstama. Jau ji nusiminė. Kas čia darosi?

Jaunimas pašoko, pasilinksmino ir išsiskirstė. Ir ta mergina parėjo namo, atsigulė. Nespėjo atsigulti, ir pradėjo prašyti:

— Atiduok mano kepurę!

Tą naktį ji šiaip taip iškentė. Išaušus jau nežino, ką daryt. Eina klaustis kunigo.

— Nugi,— sako,— paėmei, turi ir nunešt.

Susirinko daugiau žmonių, ir kunigas, ir visi iškilmingai nešė tą kepurę. Atėjo maždaug prie tos vietos — ir mergina dingo iš vidurio. Nieks nei matė, nei žinojo. Tik rytmetį radę pirščiuką su jos žiedu. Ir daugiau nieko.

Lelijos

Vienas kaimo drąsuolis susivaržė su kitais, kad jis tamsią naktį nueis į kapus ir nuo kapo, kur žydėjo daug lelijų, parneš penkis žiedus.

Nuėjo ir prie kapo rado stovintį žmogų. Tas žmogus, nieko nepasakęs, brūkštelėjo ranka vaikinui per veidą. Vaikinas neišsigando, nes pamanė, kad ir tas atėjo lelijų pasiskinti.

Parnešė penkis lelijų žiedus, bet, vos peržengus namų slenkstį, visi laukiantieji pastiro iš baimės. Vaikinas parėjo be vieno žando. Išsigandęs vėl nunešė visas lelijas ant to paties kapo ir prie kapo teberado stovintį tą patį žmogų. Padedant lelijų žiedus, žmogus vėl savo ranka brūkštelėjo jam per veidą.

Grįžęs į namus, vaikinas namiškius rado kiek apimtusius — jis grįžo sveikas ir gražus, kaip kad pirmą kartą išėjo.

Mirusios žmonos kerštas

Pasakojo kitąsyk, kaip vieno žmogaus pati mirdama paliko mažą vaiką. O ji prieš mirsiant pasakė savo vyrui, kad kitos pačios nevestų.

Kada pačią palaidojo, trečią naktį jis pamatė ir gerai pažino, kad jo velionė pati tą mažiuką likusį kūdikėlį nešiojosi.

Visus metus pranašlavęs, o dar pradėjo žmonės iškalbinėti: „Ką tu vienas veiksi, maži vaikai!“, jis ir panūdo vesti kitą. Pamiršo, ką jam pati sakė, kad kitos nevestų.

Kaip tik parvedė kitą, pirmą naktį su ja begulint, pamatė ateinant savo pirmąją pačią. Pati, priėjusi prie lovos, kirto jam šalta ranka, sakydama:

— Aš tau sakiau, kad daugiau nevestum!

Tas žmogus taip persigando, kad už trijų dienų mirė.

Numirėlių vakaruškoje

Trys bernai, trys draugai, sekmadienio vakarąėjo vakaruškon. Jau naktis buvo. Eina jie keliu, o šalia kelio kapai. Jau seni kapai. Kapai kalniuky, o ant vieškelio buvo toks skardis, ir žemės byrėjo. O su byrančia žeme išbyrėdavo ir numirėlių kaulai. Tuokart, kaiėjo šitie trys bernai, iš kapų buvo išriedėjus žmogaus galva. Eina jie, ir vienas iš jų ėmė tą galvą ir paspyrė koja. Kiti visai nieko nesakė. Nuėjo gal metrą ir pamatė, kad su jais eina jau ketvirtas žmogus. Tas žmogus toks pat jaunas, kaip jie, ir taip apsilvkęs, kaip jie. Eina tas žmogus su jais ir nieko nekalba. Eina visi tylėdami. Šitie trys bernai supranta, koks čia jų draugas, bet nieko nesako.

Atėjo vakaruškon. Jau jiems ne galvoj vakaruškos. Svečias tik pasėdėjo, nešoko. Norėjo nuvilkt šeiminin-

kai — nesidavė. Priėjo laikas, eina visi namo, tai ir jie eina. Bet nori taip išeit, kad svečias paliktų. Jie pasivogę išėjo, svečias pasiliko. Bet nenuėjo nė dviejų sieksnių, prisivijo ir ketvirtas draugas. Eina visi tylėdami. Kai priėjo kapus, tada svečias prakalbėjo ir sako:

— Na, draugai, aš pas jus buvau vakaruškoj. Dabar jūs pas mane eikite. Bet užsilaikykite pas mane taip, kaip aš pas jus.

Ir niekur jie nėjo, tik žiūri, kad jau kokiam kambary, ir čia renkasi jaunimas. Čia irgi grojo, šoko, dainavo. Jie ir tik pasėdėjo. Pasibaigė vakaruška. Tai juos draugas palydėjo.

— Čia,— sako,— ta pati vieta, kur aš jus paėmiau. O dabar eikite, kur norite.

Draugas prapuolė, o jie stovi. Pažįsta vietą, bet neranda namų. Ir tik paskui sužinojo, kad jie vakaruškoj prabuvo keturis šimtus metų.

Numirėlis ir linai

Trys panos, Ona, Marytė ir Teresė, turėjo po kavalierių. Jie visiėjo vakarot. Buvo miręs kaimyno vaikinai. Eidama Marytė pro kapus pasakė:

— Kelkis, Stanislovai, iš kapo, gana čia tau gulėti. Einam vakaroti!

— Tuo ir aš pribūsiu!

Nusigando Marytė ir sako:

— Argi gali būti, kad jis kalbėtų?

Nuėjo jie į vakaruškas, žiūri, kad ir jisai atėjo.

Viskas būtų gerai, bet kad ant jo užpakalio yra uodega, kojos kanopinės kaip arklio. Ir jis pradėjo Marytę imt šokti ir sako:

— Mane kvietei — dabar ir einam abudu.

Jinai išbėgo iš vakaruškų ir jaujon už linų užlindo. Jis atėjo į jaują ir sako:

— Kas čionai manęs dabar neleidžia?

Linai atsakė:

— Mes. Kolei neišminsi mūsų, neišbruksi, tol mes tavęs neleisim į jaują.

Marytė sėdėjo už antros linų eilės. Pirmoji eilė atgriuvo. Tai dabar yra viena. Marytė antroj eilėj linų. Vainas sako:

— Leisk, antroji eilė, mane prie Marytės!

Linų eilė atsakė:

— Kolei manęs neišminsit, neišbruksit, nesuverpsit ir neišausit — neleisiu.

Tuo kartu gaidys užgiedojo. Jisai uodega suplasnojo ir pasakė Marytei:

— Tavo laimė yra, ne mano!

Ir visa.

Numirėlių imtynės

Kartą vienas žmogus, eidamas namo, išgirdo skambinant varpus. Jam atėjo į galvą mintis, kad jau vienas kas nors išsiskyrė iš šio pasaulio. „Bet juk žmonių yra daug, ir jie kiekvienoj sekundėj po vieną miršta“, — mąstė žmogus.

— Na, gerai! — sušuko jis, — jei kas dabar tą minutę mirė savo mirtim, tam amžiną atilsį, o kas ne savo — tegul pats sau žinosi.

Jam bekeliaujant, ėmė temti. Netoli kelio pamatė krūmus ir iš jų atlinguojančią baidyklę, kuri ėmė jį vytis. Mat, ten buvo pakaruoklis, pasikoręs tą pačią minutę, kada jis sakė: „Kas ne savo mirtimi mirė, tegu pats sau žinos.“ Pakaruoklis pateko į pragarą ir už tai supyko. Taip pat tą pačią valandėlę mirė vienas, kuris pateko į dangų. Kai baidyklė ėmė vytis, žmogus ėmė taip smarkiai bėgti ir nepamatė, kaip pribėgo trobelę, kurioje girdėjosi giedant ir žibėjo žvakė. Uždusęs įbėgo į vidų ir atsisėdo. Žmonės nutilo ir užmigo. Jis liko vienas gyvasis tarp mirusiųjų. Staiga numirėlis sujudėjo, atsisėdo ir tarė:

— Nuauk man batus!

Žmogus paklusniai nuavė. Numirėlis atsistojo ir išėjo. Kai išėjo, pasigirdo didelis triukšmas, lyg kas eitų risty-
nių.

Pagaliau numirėlis įėjo, visas sudraskytas, purvinas ir tarė:

— Apauk man batus. Aš tave išgelbėjau už tai, kad tu pasakei tą valandą už mane amžiną atilsį, ir aš patekau į dangų.

Žmogelis drebedamas užmovė numirėliui batus, ir šis vėl atsigulė, kaip gulėjęs. Žmonės atbudo ir vėl ėmė giedoti. Tada žmogus ir klausia:

— Kodėl jūs miegojot? Jūs nežinot, kad yra kitas numirėlis, už durų, ir šis numirėlis išgelbėjo man gyvybę.

Žmonės nusijuokė ir tarė:

— Kas, ar tu girtas, kad sakai, jog mes miegojome? Argi tu nematai, kad mes giedame.

Pagaliau pamatė, jog numirėlio rūbai sudraskyti, ir tik tada patikėjo. Išaušus rytui, rado kieme sudraskytą kažin kieno lavoną.

Taigi žmogus turi visada skaitytis su piktu žodžiu, nes kartais gali jam blogai atsiliepti.

Du draugai

Buvo du draugai, seni bernai. Gražiai jie gyveno, nesivaidijo. Kur eidavo, vis abu. Kur tik vienas, ten ir ant-
ras.

Kartą vienas draugas pasimirė. Kitas liko vienas. Jam nesmagu, nepatogu kur eiti — vis vienas ir vienas. Jau ir nejaunas, turbūt reikia vesti. Negerai be draugo — nėra su kuo pasikalbėti. Nors žmona bus.

Na, ir tuokias. Nuvažiavo pas mergaitę, jau čia ir vestuvės, susituokė. Važiuoja jis į bažnyčią su broleliais, su pamergėm. Kaip tik važiuoja pro tas kapines, kur jo draugas palaidotas.

— Va, čia truputį sustokit. Aš,— sako,— užėisiu pas draugą, poteries sukalbėsiu.

Jis užėjo ir kaip tik rado savo draugą — stovi ant kapinių.

— O tai,— sako,— stovi, manęs lauki?

— Draugas, jau turbūt tuokies?

— Tai jau,— sako,— tuokiuos.

— Tai še, imk nors vieną stikliuką vyno išgersi nuo manęs.

Jis išgėrė. Paskui truputį pasikalbėjo. Ir antrą išgėrė. Davė jam trečią išgert. Ir trečią išgėrė. Porą žodžių pakalbėjo.

— Eisiu jau, nes jiems nusibos laukti.

Jis išėjo iš kapinių, eis prie savo nuotakos. Ateina — kad čia jau nėra. Nėra. Vytis po pasku, bėgt, bėgt.

— Jau jie nuvažiavo, manęs nelaukė.

Bėgo bėgo, atbėgo į tą miestelį — viskas jau ne taip. Atbėgo į bažnyčią — ir čia viskas kitaip.

— Na kas čia tokio? Viskas persimainė!

Jis nuėjo pas kleboną. Sako:

— Ar čia buvo tokios ir tokios vestuvės?

Sako:

— Aš visai nei mačiau, nei girdėjau.

Atsivertė knygas, varto varto — kad jau praėjo trys šimtai metų, kai jau tos vestuvės buvo. Jis jau liko nevedęs. Nei brolių, nei giminės nebebuvo. Tuoju pasimirė ir nuėjo pas draugą. Ir vėl ten abu draugavo. O tai būtų buvę vienas vedęs, kitas ne.

Išduota paslaptis

Dvi draugės susitarė: kuri pirma numirs, ta kitai pasirodys ir apsakys viską, kaip ten yra numirus. Abidvi buvo jau nebejaunos, ištekėjusios.

Dabar ėmė viena ir numirė. Ir prisikapnuoja tai jos draugei, kur gyva:

— Kaip sutarėm, taip ir ateinu aš pas tave. Jei tu liežuvį turėsi užspaudus, aš tau viską pasakysiu, kaip ten yra.

Ta:

— Nesakysiu, niekam nesakysiu!

Prižadėjo niekam nesakyt, ką jiedvi šnekės, ir kad matė tą savo draugę, kur numirė.

— Sekmadienio rytą prigers šuliny kaimynės duktė. Kai atlydės ją ant kapų, ateik ir tu sykiu su žmonėm ir tada mane pamatysi. Tik niekam nesakyk, kai mane pamatysi.

— Gerai, nesakysiu.

Kaip tik sekmadienio rytą atlékė kaimynė raudodama, kad įkrito duktė į šulinį ir prigėrė.

Dabar leidžia tą mergaitę į kapus. Ateina ir ta moteris palydėt. Žiūri ji — ir ta, kur numirus, eina sykiu, leidžia. Priėjo ji prie tos savo draugės:

— Tik tu niekam nesakyk, kad mane matai.

— Nesakysiu, ne!

Nueina ant kapų, nulydi tą mergaitę. Duobė iškasta. Žiūri ta moteris — pilna žmonių: ir pažįstamų, ir nepažįstamų, giminės visi, kur seniau išmirę,— visi ant kapų. Jai rūpi pasakyt savo vyrui, kad čia tiek daug žmonių pristojo. Priėjo ji prie savo vyro:

— Ar tu matai ką?

— Nieko aš nematau, tik tuos žmones, kur atlydėjo.

— Eik tu! Žiūrėk, ir tas, ir tas, ir tas čia stovi,— rodo ji su pirštu.

— Eik tu, kvaile! Čia nieko nėra, tik tie, kur atėjo ant kapų, kur atlydėjo.

— Bet žiūrėk: ir tas, ir tas, ir tas,— rodo ji pirštu.

O tas jos vyras nieko nemato.

Kai tik duobę užkasė — nieko nebėra, pražuvo viskas, nebemato, nebėra, ir ta draugė pražuvo jau.

Naktį jai vėl prisisapnuoja ta jos draugė.

— Mat, aš tavęs prašiau, kad niekam nesakyk, o tu išplepėjai. Dabar aš tau nebepasirodysiu. Būč aš tau viską pasakius, kaip ten yra numirus.

Mergina iš koplyčios

Vienas vaikiną vakaruškose susipažino su mergina. Visuomet ją šokindavo, o po šokių palydėdavo. Bet ta mergina neleisdavo lydėti į namus. Sakydavo, kad tėvai draudžia. Tik iki kapų, pro kuriuos ejo kelias.

Kartą vaikiną, ją palydėjęs, pasislėpė krūmeliuose — sergės, kur ji eis. Žiūri — priėjo prie kapų koplyčios ir dingo.

Po to jie vėl susitiko vakaruškose ir gėrė vyną. Jis tyčia užpylė vyno ant jos suknutės, kuri buvo balta. Ir pasidarė dėmė. Po šokių jis vėl palydėjo ją iki kapų.

Dieną vaikiną nuėjo pasiteirauti kapų sargo, kas ji tokia ir kur jos namai. Nupasakojo, kad ta mergina nesileidžia toliau palydėti, kad ji dingsta prie kapų koplyčios, kad apsirėdžiusi balta suknete.

Sargas sako:

— Tu pažiūrėk gerai — tokia mergina yra koplyčioj palaidota.

Vaikiną nenorėjo tikėti. Sargas atrakino koplyčią ir parodė jos karstą. Žiūri — tikrai ta pati mergina, o ant baltos suknutės vyno dėmė.

Vaikiną persigando ir pasitraukė iš to krašto, kad neberekėtų su ja susitikti.

Motinos ašaros

Vienoje jaunoje šeimoje vis mergaitės gimdavo. Tėvam labai norėjos sūnaus. Po kiek metų gimė sūnelis. Tėvai labai džiaugėsi tuo sūneliu, mylavo jį, augino. Po pusantrų metų tas jų sūnelis mirė. Motina tiesiogėjo iš proto — labai raudėjo, verkė. Palaidėjo jį ilgais marškinėliais, kaip seniau buvo mada.

Ta motina vis ejo į kapines, verkė ten, draskė rankomis smėlį. Net žemė pasidarydavo šlapia nuo jos ašarų.

Po kiek laiko motina su tėvu važiavo pro kapines. Buvo vėlinių naktis. Jie prisiminė savo sūnelį ir paminėjo

jo vardą. Tuo metu jie pamatė, kad iš kapinių į bažnyčią pradėjo eiti didžiulė žmonių minia. Visi buvo liūdni, nuleidę galvas, vienas į kitą nežiūrėjo ir nekalbėjo. Motina pradėjo dairytis, pradėjo dairytis savo sūnelio. Ir pamatė. Išsoko iš vežimo, norėjo pasivyt ir pataisyt jam marškinėlius, nes šie buvo labai ilgi ir painiojosi po kojom. Norėjo jį paimt, bet tas vaikelis nesustojo, nekalbėjo,ėjo su ta minia irėjo.

Motina verkdamą parvažiavo į namus, o naktį jai prisisapnavo, kad neverk, nes matei, koks aš esu visas šlapias. Man kapuose labai sunku, jeigu tu manęs taip verki ir raudoji.

Aplietos karštu vandeniu

Bernas nusižiūrėjo mergą ir jau su ja tuokiasi. Bet tuokdamasis pasakė:

— Kai mes gyvensim ir turėsime vaikų, jei vaikas mirtų, prisizadėkim vienas kitam, kad nei aš, nei tu neverksim.

Ji prisizadėjo.

Na, ir susituokė jie. Kiek pagyvenus — gal metus ar daugiau — ir gimė jiems mergytė. Vėl kiek pagyvenus — gal metus, gal dvejus, gal trejus — vėl gimė mergytė. Auga tos mergytės. Kiek jau metų turėjo, nežinau, tik ėmė ir numirė viena. Neverkia nė vienas. Palaidojo tą mergytę.

Vėl kiek pagyvena — miršta ir kita mergytė. Vėl neverkia nė vienas. Gyvena jie dabar vieni, daugiau neturi vaikų.

Ji pradėjo pastebėt, kad jis, kai tiktai dvylikta valanda dienos, kažkur išeina. Ji pradėjo saugot. Prisaugojo, kad jis eina ant kapų. Nuėjo ir ji po pasku. Ir mat, kad kaip tik jis nueina ant mergaičių kapo, tuoj mergaitės ir atsiranda, jį bučiuoja, gėlelių atneša. Ji nepasirodė nei vaikams, nei jam, bet labai susigraudino ir supyko.

Kai parėjo vyras namo, tai ji ėmė bart ir apsiverkė.

— Gal, manai, man negaila? Gal aš nenorėč pamatyt jų? Mano gi sopuliai didesni, kaip tavo!

Po to susibarimo mergaitės daugiau neatėjo. O paskui jai prisisapnavo:

— Tu mus apliejai karštu vandeniu, tai mes negalim daugiau ateit.

SLOGUČIAI. KLYSTŽVAKĖS

Numestas slogutis

Pasakoja, vieną kartą vienas šienpjovys papietavęs išsiplakė dalgį ir atsigulė pas akmenį primigt popietės. Per miegus jis matęs išlendantį iš po akmens mažą vaiką, apsivilkusį baltais marškinėliais, susijuosusį juosta. O tai buvo slogutis. Atėjęs pas tą žmogų, jis užgulė ant krūtinės, ir tam žmogui taip sunku buvo, kad nebegalėjo pajudinti nei kojų, nei rankų! Bet iš kančios, kiek tik pajėgdamas, pasisukęs į kairiąją pusę ir numetęs nuo savęs slogutį, kursai ir vėl po akmeniu sugrįžęs, sakydamas:

— Ką tu padarei?

O tas šienpjovys tuo kartu pabudęs.

Imtynės su slogučiu

Mano mamos buvo du broliai: Domininkas ir Nastaziukas. Kartą Domininkas atsigulė savo kluone ant šieno. Ir kaip pradėjo migt, girdi, kad kluonan kažkas atėjo. Jis sako:

— Nastaziok, ar tu?

Niekas nieko neatsakė. Tai jis vėl nurimo, bet kaip norėjo užmigt, tai jį kažkas užgulė — primygo. Tai jis jį nuo savęs nustumė ir primygo. Tas kaipmat iš po jo išsmuko ir vėl ant jo. Toks, kaip žmogus, bet kažkoks slidus.

Ir taip ilgai grūmėsi. Niekaip jis negali jo užveikt, bet ir jis neatstoja. O atstodamas savo ranka jam per veidą pabraukė, o jis tuo kartu jam į pirštą įkando. Kai kando, tai net kriaukštelėjo, bet nei suvaitojo, nei ką sakė. Ranka per veidą pabraukęs, nuo jo atstojo. Tada dėdė Domininkas įėjo pirkion. Pirkion įėjo ir negreit atsigavo — negalėjo prakalbėt. Po to sirgo net visą savaitę.

Apgauta slogutė

Grigaliauską iš Kampinių, būdavo, kasnakt slogindavo slogutė, na, ir jis niekaip nuo jos negalėjo atsikratyti. Tai kažin kas patarė jam, kad, eidamas gulti, atgalios prieitų prie lovos ir, taip priėjęs, nusiautų klumpes ir atgaliom, tai yra neapsisukęs, priešakiu į lovą, atsigultų.

Taip jis ir padaręs. Tai nuo to sykio jį kaip pametė, tai, sako, ir šiandien neslogina.

Vedybos su slogute

Vieną vyrą naktimis miegant vis slogindavo slogutės. Jis gulėjo vienas klėty. Klausinėdavo žmonių patarimo. Vienas žiniūnas jam patarė, kad reikia tvirtai užsidarinėt langus, užkišt rakto skylutę. Po puodu pavožt degančią žvakę — ir pagausi slogutę.

Taip jis ir padarė.

Vos tik pradėjo miegoti, ir pajuto, kad jį kažkas užgulė ir slogina taip tvirtai, kad turėjo pabusti.

Pabudęs pakėlė puodą ir apšvietė klėtį. Staiga kaip iš ugnies iš po jo patalų iššoko nuoga, visai jauna, labai graži mergina ir norėjo išlįsti pro rakto skylutę, bet — užkimšta. Jis ėmė ją gaudyt, nes buvo jam pasakyta, kad slogutę reikia pagauti, kad daugiau neslogintų. Vaikinas taip ir padarė. Bet kadangi mergina buvo labai graži, tai jis aprengė gražiai ją, prisijaukino ir apsivedė.

Ji apsiprato, bet vis klausinėjo vaikino, kaip ją pagavo.

Vieną naktį toj pačioj klėtelėj jis ir pasakė, kad užkišęs rakto skylutę ir nuvožęs puodą, kur buvo paruošta žvakė.

Vos tik baigė pasakot, ji pakilo iš po patalų ir išnėrė pro rakto skylutę.

Žiburėlis klaidintojas

Momkauskis, eidamas vėlų vakarą, išvydęs žiburėlį. Manęs, kad kas su liktarna eina, ir pašaukęs. Žiburėlis tuojau atbėgęs, pro akis prašokęs į antrą pusę, ir per porą žingsnių eina greta. Namai buvę jau priregimai, bet tas žiburėlis vis sukęs ir sukęs ir į tokius arimus nuvedęs, kad nebegalįs nė beišeiti. Kad jis sustojęs — ir žiburėlis sustojęs, tas eiti — žiburėlis vėl lygiai. Visa išvaizda buvusi kaip verpstės ratas. Tada Momkauskis užėjęs vieno žmogaus vienkiemį, atradęs tvorą ir pagal tą tvorą vos parėjęs namo. Žiburėlis šokinėjęs iš vienos pusės į kitą ir niekaip negalėjęs paklaidinti. Kuomet įėjęs į vidų, tas palikęs paprūdėję bestovįs. Paskui pakilęs truputį į aukštį, apsižvalgęs, vėl nusileidęs ir nuėjęs į Gargždą, kur tokie šiukšlynai, krūmynai apie Pašilės kalnus.

Nepavytos žvakelės

Kartą grįžo žmogus iš talkos, kur kaimynai pjovė rūgius. Po talkos kaimynas jį pavaišino alumi. Sutemus talkininkas išėjo namo. Eiti reikėjo per krūmokšniais apaugusią vietą. Staiga priekyje pamatė kokią dvidešimt liepsnelių. Jos nesiekė žemės ir tarsi skraidė ore. Būdamas įgėręs, žmogus įsigeidė prie jų prieti, tačiau kuo arčiau eina, tuo toliau bėga. Ir taip iki ryto. Ir tik kai

ėmė švisti, liepsnelės pranyko. Kai patekėjo saulė, žmogus pamatė, kad stovi prie kaimo kapinėlių.

Žmogus liepsnose

Mano žmogus pasakojo. Jis važiavo į malūną, į Laučiškę, pikliavoti. Kaip daug suvažiavo, kol gavo, vėlai jau buvo, naktis, rudens laiku. Supikliavojo ir išvažiavo namo. Tai dabar, sako, aš važiuoju namo, ir, nuo kalno į pakalnę važiuojant, dirvos yra, o toliau kapukai. Tai, sako, aš važiuoju vieškeliu ir žiūriu — eina. Manau, kad žmogus su liktarna. Atvažiuoju arčiau, žiūriu, kad jis eina antroj griovio pusėj, ir eina žmogus, o jam iš šonkaulių liepsnos kyla, ir taip kyla, kaip iš puodo garas, tas išeina — kitas eina. Aš važiuoju vieškeliu, o jis antroj pusėj griovio krantu eina. Aš pamažėliais žingsniais važiuoju — ir jis. Ėjo, ėjo, sako, sykiu su manim, ir kaip atėjo lig tų kapukų, skersai to vieškelio pro arklių nosis perėjo ir nuėjo, ir nuėjo ant tų kapukų.

Tai tas tikras atsitikimas buvo.

Atsivijusi šviesikė

Gyveno vienas šaltkalvis, pavarde Adomaitis. Jis netikėdavo, kad vaidenas, buvo labai nebaugus. Netoli buvo Pasandruvio kapukai. Vieną kartą šaltkalvis, eidamas iš Raseinių, pamatė patvoriais landant šviesikę. Kai jis praėjo pro kapukus, šviesikė pradėjo eiti paskui. Jis eina greičiau — ir šviesikė greičiau. Iki namų pareiti buvo kilometras. Jisai pradėjo bėgti, įbėgo į trobą, užkišo duris ir per prieangį nuėjo prie kitų durų per skląščio skylikę pažiūrėti, ar bus matyti, kur pasiliko ta šviesikė. Ta šviesikė atsirado prieš pat jo nosį. Šaltkalvis taip persigando, kad susirgo ir kelis mėnesius gulėjo lovoje. Daugiau jis niekam nebesakydavo, kad nieko nebijo.

Apipiltos ugnimi

Bacionių Abromaitytė ir Balčaitytė ėjo pas Abromavičių vilnų karšti. Tuo keliu, kur jos ėjo, iš abiejų pusių sekė žvakutės. Tada Abromaitytė pasakė:

— Nelįsk, velne, gausi su pagaliu!

Kai taip ištare, žvakutės puolė jas ir apipylė ugnimi aplinkui. Jos išsigandusios atbėgo pas Abromavičių.

Užkamuotas sūnus

Vienas jaunas žmogus važiavo keliu. Žiūri — žvakė eina. Paėmė jis ir uždavė botagu.

Parvažiavo namo tas jaunuolis, nori miego, bet bijo eiti miegoti. Tėvas bara jį:

— Kas yra? Visą laiką eidavai miegoti vienas, o dabar neini.

Sūnus sako:

— Šiandien miegosim kartu.

Naktį atėjo žvakutė, kuriai uždavė botagu, ir užkamuvo tą jauną žmogų.

Tėvas ir motina nieko negirdėjo, tik rytą sūnų rado negyvą.

Peršautas žiburinis

Mynė mynėjai jaujoj, ir pradėjo sakyti kažkas, iš lauko įėjęs, kad žiburinis eina. Vienas sakąs:

— Aš nebijau, man parodykit.

Išėjo su revolveriu, pykšt ir peršovė. Peršovė, ir nieko, vėl įėjo.

— Man ir niekas nieko! — sako.— Jūs bijot, kodėl aš nebijau? Tokio velnio šūdo,— sako,— bijoti!

Ir visi mina.

Na, gerai. Pareina namo, pavalgo ir sugula. Sako, sugulė visi mynėjai — į aslą padėjo šiaudų ir sugulė. O

šeimininkė nieko nežino. Tas vyras jos, šeimininkas, džiovina jaujoj linus. Tie parėję miega. Sumigo, šeimininkė skuta bulves prieštikiui virti. Ji pamato — pro visus langus praeina žiburinis. Pagalvojo žadinti, bet nepažadino. Įėjo ir skuta vėl bulves. Tik sugrįžo tas žiburinis, tįst per langą ir pavirto į paną. Taip ranka užsidėjo ant akių ir eina per visus mynėjus žiūrėdama. Ir prie to. Priėjo prie to, kur šovė. Priėjo, abiem rankom taip dėliojo nuo galvos lig kojų. Vėl tįst per langą ir prapuolė. Ta šeimininkė ir iš krėslo išvirto.

Na, tat ji nualpusi guli, tie miega. Pareina šeimininkas, liktarna nešinas, žiūrėti, kodėl neateina minti. Parėjo žadinti mynėjus. Parėjo — tie tebemiega, niekas nežadino. Žiūri, kad prieštiekis dar nevirtas tebėra. Įeina į virtuvę — ta jo žmona tebėra nualpusi, asloj guli.

Visi mynėjai sušoko, nieko nežino. Sušoko, trina ją, atitrynė. O tas negyvas guli, kur šovė.

O kamėjo šauti, kas kaltas?!

Sudeginti trobesiai

Sakė, buvusi tokia moteris, pelkėse gyvenusi ir ar tris vaikus turėjusi. Išeina ji vakarą — kiekvieną vakarą žiburiniai aplink trobą vaikšto ir vaikšto. Na, ir ta moteris trečią vakarą, su šluota išėjusi, sako:

— Ko čia, čierauninkai, ar trobą norit padegti!

Kaip pradėjo su šluota mojuoti — jie ir prapuolė.

Na, ir ketvirtą vakarą saulė nusileido — atėjo tie žiburiniai ir sudegino visus trobesius.

Pasirodęs žiburinis

Viena kokia žmona sako:

— Aš nesu mačiusi žiburinio, aš noriu pamatyti.

Žiburinis nakties dvyliktą ir atėjęs prie lango.

— Na,— sako,— kelk, norėjai pamatyti mane, dabar pamatysi.

Ta žmona persigandusi, veizinti — žmogysta viena, kriauklai ir žvakė dega, kaip širdis kad yra.

Persigando ta žmona ir mirė.

Sako, matininkai, kurie neteisingai išmatuoja, kai numiršta, jiems tokios atkylanės būdavo kentėti.

RAGANOS IR BURTININKAI

Raganų plukdymai ir deginimai

Kitą kartą buvę labai daug raganų. Tai jas girdydavę, bet niekaip negalėdavę prigirdyt — kočėlą, samtį nusi-tverdavus ir nebeskėsdavus. Tai ir žinodavę, kad ta ra-gana. Atveždavę šiaudų, apkraudavę ir uždegdavę. Ra-gana visa sudegdavus, bet jos širdis nesudegdavus, pasi-likdavus visa ledu apšalus, apgargėjus. Tai visi ir žinoda-vę, kad ta tikrai buvus ragana. Bet kitą ir tokią sudegin-davę, kad visa, ir širdis, sudegdavus — tai ta nekalta buvus, ta jau buvus ne ragana.

Sudegintos seserys

Netoli miestelio Krekenavos, į pietus, ant lauko auga trys pušys. Apie jų išaugimą yra tokia sekmė.

Senovėje daugumas moterų bendravo su juodaisiais ir, jiems tarnaudamos, darydavo daug blogo žmonėms savo nedorumu: ką į šunį paversdavo, ką į vilką, arba su-traukdavo žmogų į krūvą kaip kamuolį. Lenkų vyresny-bė pradėjo šitas raganas naikinti. Paims, būdavo, mote-riškę, įmes į vandenį ir žiūrės: jei plaukia — tai ragana, o jei ne — tai ne ragana.

Toj vietoj buvo daug raganų. Ėmė jos sužavėjo ne-kaltas seseris ir apskundė vyresnybei jas raganomis esant. Kai įmetė į vandenį, tai jos, mat, sužavėtos, ir ne-skendo. Ir sudegino jas gyvas ant laužo. Ant tos vietos išdygo trys pušys, viršūnėmis pasilenkusios ant Kreke-navos bažnyčios.

Raganų kilmė

Viena moteris išėjo miškan grybauti ir išsinešė su savim naują kraitį. Jai begrybaujant, pradėjo labai lyti. Tada ji nusivilko visus rūbus ir pavožė po kraičiu. Pati pastovėjo po medžiu, kol nustojo lyti. Paskui sausais rūbais apsivilko ir vėl grybauja. Begrybaudama susitinka velnią. Velnias klausia:

— Ar grybavai per lietų?

Ji sako:

— Grybavau.

Tada velnias klausia:

— Kaip tavęs nesulijo?

Moteris sako:

— Žinau tokią paslaptį, kad manęs lietus neima.

Tada velnias pradėjo prašyti tos moters pasakyti tą paslaptį. Moteris sutiko pasakyti tik tada, kai jis pasakys savo velniškas galybes. Velnias išsakė viską, ką tik žinojo.

Tada moteris sužinojo, kaip reikia žmones apraganaut ir kaip vėl išgydyt.

Nuo jos ir prasiplatino raganos. Moteris sako:

— Kai eisi miškan, vis turėk naują kraitį, kai pradės lyti, apdengsi rūbus ir nesulis.

Tada velnias nusispjovė ir nulėkdamas surėkė:

— Eik tu su savo žiniom!

O ta moteris nuo to laiko ir paliko ragana.

Raganos vaikas

Vienas vyras buvo vedęs raganą žmoną. Jis to nežinojo. Kai atėjo gimdymo laikas, žmona prašė pakviesti pažįstamą moterį, kuri taip pat buvo ragana. Kad vyras nematytų burtų, žmona liepė vyrui iš namų išeiti. Jis neišėjo, bet užlipo ant trobos ir pro skylę žiūri, kas viduj darosi. Tuoju po gimdymo ta moteriškė atsisėdo ant slenkščio, o jo žmona ant suolo. Gimusį vaikelį turėjo

žmona. Ta moteriškė ir šaukia jį pas save. Vaikelis atsikėlė nuo motinos ir bėga pas tą moteriškę. Jis galėjo bėgti dėl to, kad irgi buvo raganius.

Raganų žirniai

Nebuvo apkalbėtos dvi mergos — niekas jų nežinojo. Prieš tris karalius vakarą šokdamos jos sušilo ir išėjo prasivėdinti. O buvo tenai berniokas priesieny. Jis užgirdo jas kalbančias. Viena klausia kitos:

— Kur šianakt josim?

— Tenai,— sako,— josim mėnesio perkirsti.

O kita sako:

— Ne, šianakt jokim ten, kur yra žalių žirnių.

Klausia viena:

— Ant ko josim?

— Yra avilys pašalėj.

Tasai berniokas nuėjo ir įlindo tan avilin.

Palaukus atleikia abidvi, sėdo ant avilio, pasikėlė aukštyr ir joja. Viena sako:

— Kas čia yra? Sunku jot. Čia yra žmogus!

O kita sako:

— Ne, neteisybė.

Tai nujojo, kur yra žirnių, pametė tą bernioką su aviliu žirniuose, o pačios nulėkė, stebuklus darydamos. Viena sako:

— Kai žirnių žiedų prirašysiu, tai kam tik duosiu, tas bus sutrauktas!

O kita sako:

— O kai aš prirašysiu žirnių, tai kam tik duosiu, tas bus negyvas!

Tai berniokas palūkėjęs ir nusirėškė žirnio žiedų.

Atlėkė abidvi prie avilio, sako:

— Gana žirniaut, dar paspėsime šianakt ir mėnesį perkirst.

Užjojo, perkirto mėnesį. Tuo laiku jodama viena sako:

— Kas čia yra? Čia yra žmogus!

Kita sako:

— Ne, nėra žmogaus.

Parjojo, pametė avilį pašalėj.

Tasai berniokas per tris karalius nuėjo bažnyčion. Kai jis turi žirnio žiedą, tai mato, kad pusė bažnyčios — raganų. Jis patykino užkišti kunigui už kamžos šitą žiedą. Kunigas iš sakyklos sugrižo — negali sakyti pamokslo. Sako kitiems kunigams:

— Aš šiandien nesakysiu pamokslo, nes negerai bažnyčioj.

Ėmė berniokas parodė kunigui šitą žirnio žiedą. Kunigas paklausė:

— Kaip, kur tu paėmei žirnio žiedą?

Berniokas papasakojo kunigui visą atsitikimą ir pasakė, kad raganos mėnesį perkirto. Kunigas tą žiedą po kojom sumyniojo, sutrypė ir pasakė:

— Nekalbėk niekam, nes jos atims tau gyvybę.

Jis prieš kunigą prisizadėjo nekalbėti.

Paskui, vakaro sulaukę, nuėjo vakarot. Žmonės kalba, kad matė mėnesį perkirstą. O tas berniokas atsiliepia, sako:

— Ašei ten buvau ir tai nesakau. Dar buvau šiąnakt ten, kur žirnių paraškomų yra!

Paskui, tuos žodžius pasakęs, išėjo oran. Tai išlėkusios mergos suplėšė jį į kšnelius.

Jono žirgas

Kitą sykį buvo našlė. Ji turėjo dukterį. Kaip motina, taip ir duktė — abi buvusios raganos. Pas jas tarnavęs vaikezas, vardu Jonas.

Motina ir duktė išvirdavo kažkokios košės, vakare ta koše pasitėpdavo pažastis — ir jų nelikdavę.

Jonas, nužiūrėjęs, kur tą košę deda, šeimininkėms vieną vakarą dingus, įsinešė į vidų piestą, su vadžiomis prisirišo ir pasitėpė koše pažastis.

Manė, kad prisirišus velnias negalės jo išnešti. Bet kur tau! Su visa piesta pro aukštinį išlėkė!

Atsirado ant Šatrijos kalno. Žiūri — didžiausias raganą būrys, o senas velnias su kančiuku jas lupa, moko. Žiūri — ir jo šeimininkė su dukra čia. Tos nustebusios klausia:

— Jonai, tai ko tu čia?

— Gi aš, pamatęs, kad jūs pažastis pasitėpėt, taipgi pasitėpiau — ir atsidūriau čia!

— Jonai,— sako šeimininkė,— tu nieko nemoki, tau bus blogai. Eik namo greičiau!

— Kaipgi aš eisiu namo, kad nežinau, nė kurioje pusėje tie namai.

Tada šeimininkė ragana atvedė Jonui gražų, širmą arkli, labai gražiom kamanom. Duodama arkli, prisakė, namo parjojus, paleisti, ir tegu jis eina, kur nori. Dar įsakė, kad tas širmis pats Joną parves — jis kelią žino.

Sėdo Jonas ant arklio ir nė juste nepajuto, kaip medžių viršūnėmis parlėkė namo. Nusėdo nuo širmojo driganto ir jau būtų paleidęs, bet pagailo tokį gerą arkli paleisti. „Rytoj gi arti reiks! Tai smagiai paarėsiu!“

Įvedė į tvartą ir pririšo prie ėdžių, o pats nuėjo gulėti — mat, buvo gerokai pavargęs besitrankydamas. Rytą eina širmio pašerti, gi žiūri, kad vietoj arklio — didžiausias beržo rąstgalis, karklo vytimis prie ėdžių pripainiotas. Vos atnarplojo ir laukan išvilko.

Raganos pyragai

Buvo vyras su pačia. Jie turėjo berną. Ta pati buvo ragana. Vieną kartą bernas grįžo vėlai iš kuokinės, atsigulė ant suolo ir užmigo. Tik girdi — kas įėjo pirkion. Jis pramerkė akis, žiūri — atėjo kaimynė. Ji priėjo prie jo šeimininkės ir kelia ją. Ta greitai pasikėlė, padėjo savo daikte šluotą. Tada klausia kaimynė:

— Tu turi pyragų?

Ta atsakė:

— Dar neturiu, bet greitai turėsiu.

Ji greitai paėmė kviečių, sugriovė krosnį ir pasėjo kviečius. Šie greitai užaugo, prinoko. Ji juos nupjovė,

iškūlė, sumalė. Tada iš pusės miltų iškepė pyragų, o iš pusės padarė košės. Abidvi apsižergė šluotas, paragavo košės ir išskrido pro aukštinį. Bernas pasikėlė. Jis prisi-rišo prie savęs sienoją, paragavo košės — ir išskrido pro aukštinį.

Skrenda skrenda, žiūri — atskrido mėnulin. Prie mėn-
ulio vartų susitiko senelį. Senelis sako jam:

— Tu pirkioje susitiksi savo šeimninę. Ji, priėjus
prie tavęs, norės apspjaut. Bet tu nelauk, kol apspjaus,
bet greitai užmesk ant jos apynasrį.

Jis taip ir padarė. Kai tik šeimninė priėjo prie jo ir
norėjo spjaut, jis greitai paėmė ir užmetė apynasrį. Ta
pavirto į kumelę. Tada jis užsėdo ir nujojo namo. Žiū-
ri — ūkininkas dar miega su šluota. Prikėlė jis, parodė
į kumelę ir sako:

— Čia tavo pati.

Ūkininkas supyko ir nušovė savo pačią.

Pienas iš apynasrių

Kitą kartą ėjęs vaikas, arklius nuvedęs. Veizi — mote-
riškė velka tokią skarą ir sako:

— Man per pusę, per pusę!

Tas vaikas paėmė tuos apynasrius ir sako:

— Man visas! Man visas!

Ir velka tuos apynasrius.

Parėjo. Senovėj tokios priemenės buvo, ir pakabi-
no tuos apynasrius priemenėj. Pakabino, įeina šeim-
ninkė.

— Ne,— sako,— kas tą pieną čia paliejo?

Nu, kelmo — nè tas, nè tas nepaliejęs. Visi įsiveizėjo,
kad iš tų apynasrių varva tas pienas.

— Nu,— sako,— stebuklas!

Tas šeimnininkas ir šeimnininkė klausia to vaikio:

— Kaip čia yra?

Vaikis sako:

— Aš girdėjau — tokia moteriškė vilko skarą ir šaukė: „Man per pusę! Man per pusę!“ O aš vilkau tuos apynasrius ir šaukiu, kad man visas. Aš sakiau tyčia, aš nieko nežinojau.

Nu, dabar ta moteriškė ateina skolinti. Jis mato, kad ta pati moteriškė, kur vilko. Ji visai nebeturėjo pieno iš savo karvių nė lašo. Ir ateina skolinti.

— Paskolink,— sako,— man pieno bent truputį.

O jau tas vaikas sako:

— A-a,— sako,— tu nuo kito gali atimti pieną, o aš nuo tavęs atėmiau visą pieną!

Ta moteriškė ir rėkia, ir atsiklaupus prašo, kad nors lašelį įpilk.

Nu, ir jai neskolino nė lašo to pieno. Ir tą metą ji išbuvo sausai be pieno.

— Ar bedirbsi? — sako.— Kaip tu žmonėms, taip ir aš tau!

Melžiamas rankšluostis

Šilėnų kaimo gale buvo maža pirkelė, kur gyveno kampininkas su savo žmona. Jie turėjo devynerių metų dukterį. Per pačią rugiapjūtę atėjo šlėkta iš to paties Šilėnų kaimo samdyti kampininką rugių pjauti, bet rado tik tą mergaitę. Paklausė, kur tėvas su motina. Ji atsakė — nežinau. Tuo laiku ginė kaimo gyvulius.

— Ar žinai, ponas, kuri karvė daugiausia pieno duoda? — paklausė mergaitė.

Ponas atsakė:

— Ką aš galiu žinoti.

— Va, šita,— mergaitė, nugriebusi kibirą, pastatė po rankšluosčiu, kartą patraukė — pusė kibiro pieno pribėgo. Ponas klausia:

— Kolgi viso neišmelži?

— Kad ir mano motulė viso niekad neišmelžia, sako, jei visą išmelžtum, tai karvė neištūrėtų.

— Duosiu aš tau pinigų, tik melžk visą.

— Bijau, muš mane motutė, o karvė nugaiš.

Ponas davė dvidešimt kapeikų, o ji kitą kartą į kibirą patraukė — pribėgo pilnas kibiras pieno, o karvė, parėjus namo, tarp vartų nusibaigė.

Eina šlėkta namo — kad verksmas jo kaimyno name. Paklausė apie karvės mirtį, kokia priežastis, bet skerdžius tvirtino, kad buvo sveika per dieną, ėdė ir gėrė, tik dabar kas užėjo, krito, ir baigta. Žinodamas, kas kaltas, šlėkta išsiėmė trisdešimt rublių, užmokėjo ir liepė neverkti.

Vakare, kai visi susirinko į kampininko grytelę, jis užraišiojo duris ir uždegė. Nė vienas neišėjo, visi sudegė, ir daugiau nereikėjo svetimų karvių pieno valgyti.

Nubausta ragana

Vienai Radžiūnų kaimo moteriai raganos pagadino karvių pieną — niekas nebesiskiria, ir tiek, tik pamelžk, tai tuoj ir sutraukia, nenusistoja. Taip ji, pasiėmusi skarelėn sūrį, sviesto kiek ten, marš Rudiliuos pas Kubilių. O tas Kubilius tai buvęs tartum koks tų raganų karalius. Kai nuėjusi, tai jis ir klausias:

— Ko nori tam žmogui už tai, kad tau pieną pagadino — ar kad jis per metus pieno nevalgytų, ar kad apžabaltų?

Ji atsakiusi:

— Gal kad pieno nevalgytų.

— Na, tai gerai, eik namo.

Ta, palikusi sūrį, sviestą, ir išėjo. Mat, tokie žmonės pinigais neimdavo, tik dovanom: kas sūrį, kas rankšluostį, kas lašinių.

Kaip tik, sako, brūkšt ten jos kaimynė ir nebegali pieno valgyti. Kai tik pieną pamato, nors ir tik pamelžtas, šiltas, ir jau norėtų — kai tik artyn į burną, tai pie ne ir voliojasi kirmėlės, kaip nykščio galas, baltos. O širdis ir neužleidžia.

Tai taip visus metus.

Užburtas mazgutis

Vienas siuvėjas siuvo pas ūkininką ir žiūrėdavo, kad šeimininkė tik puoduką smetonos įpila į muštuvį — ir primušą kelis dubenis sviesto. Tai tam siuvėjui parūpo, kaip čia tiek daug sviesto primušą. Tai jis sergėjo, ką ji daro. Žiūri, kad išima kokį surištą mazgutį iš to muštuvio. Tas siuvėjas ima ir pavagia tą mazgutį, parsineša namo ir liepia žmonai pilt smetonos truputį. Ta įpylė ir liepė jam mušti sviestą. Įmetė tas siuvėjas tą mazgutį į tą muštuvį — ir primušė daug dubenų sviesto. Ta šeimininkė, kurios buvo tas mazgutis, pasigedo jo, nes visi burtai nuėjo šalin.

Tas mazgutis buvo užburtas.

Apgauta ragana

Dvare gyvena mano senelė. Ir toj pačioj priemenėj priešais gyvena ragana Mieželaitienė. Sako, būdavo, žiūrėk, nueini pasimelžt karvę — tuščias tešmuo — išmilžta. Bet kas išmelžė? Mes jaučiam, kad čia Mieželaitienės darbas. Kiti irgi per tą priemenę keturi vaikščiojo. Ir su jais panašiai: nueina melžt — ir nėra pieno. Iš keturių gyventojų vis vieno tą dieną išmelžta karvė. Dabar pradeda ją sekt, kas čia darosi? Nugi vieną kartą žiūri — pasikabinusi palei duris, mazgotę melžia — ir bėga piešas. O jau vienam iš keturių gyventojų nėra pieno! Na, tu šėtone! Kas čia dabar bus?

Dabar joninės. Atėjo joninės, o mes jau žinom, kad joninių naktį ji išlekia į Kijevą — ten, kur visos raganos susirenka. Aš taip nueinu į josios trobą, dar kitąsyk spygų nebuvo, duris atsidarau, ugi žiūriu — vindas be rato ir šluota aukštyn kojom pastatyta. Aš tą šluotą paimu ir pastatau taip, kaip ji turi būti pastatyta. Ir dabar laukiu, pažiūrėsiu, kaip ji parlėks. Pats joninių nakties vidus, pati glūduma, gaidžiai pradėjo giedoti. Giedra, rodos, buvo naktis, tylą, tik staiga pakilo toks vėjas, uži-

mas ir tiktai pirrr, pirrr, pirrr ta moteris. O ji turėjo pataikyt į kaminą su tuo vindo rateliu. Tai jai, vaikeliai, tas vindo ratelis nuo stogo nusirito, o ji pati galvotrūkčiais nuo stogo žemyn, dribo kaip maišas ant žemės.

Tai kokias dvi savaites išgulėjo patale.

Nuo to sykio nereikėjo jai per mazgotę melžt.

Mat, raganos išlėkdamos šluotą pastato aukštyn kojom, kad galėtų lygiai į tą pačią vietą grįžt. Ji per kaminą kaip išlėkė, taip turėjo ir sugrįžt, o kadangi šluota pastatyta kitaip, tai ir nepataikė.

Prapuolęs pienas

Seniai, labai seniai, dar caro laikais, vienas kariuomenėj atitarnavęs kareivis grįžo namo. Jam grįžtant visko teko pamatyt ir išgirst. Daugiausia jis išgirdo žmonių nusiskundimų, kad raganiai ir raganos atimdinėja karvių pieną.

Pas vieną žmogų nakvojant, pasakojo tas žmogus, kad jo karvės buvo pragaišęs pienas, o kiekvieną rytą ir kiekvieną vakarą jis matydavo prie tvarto rupūžę. Jam parūpo, kad galbūt tos rupūžės ir žindžia jo karvę. Jis paėmė geležines šakes, įsmeigė rupūžei į koją ir palaido.

Už poros dienų klauso, kad jo kaimynė serga. Nueis pas kaimynę aplankyti, žiūri — apsvyniojus ranką ir skundžiasi, kad jai labai ranką suka. Tas žmogus suprato, kad ta moteriškė visuomet jo karvę melžė, pasivertusi rupūže.

Nuo to laiko to žmogaus karvės pienas atsirado.

Pagadinta karvė

Švento Jono rytą, dar saulei netekėjus, išvedžiau pamelžus savo karvę laukan ant kapelių. Tiktai karvę prišau, ir saulė ėmė tekėti. Aš einu namo, pamačiau —

atbėga moteris, kurią visi vadina čerauninke. Ji bėga tiesiai į mano karvę. Aš atsitūpiau už krūmo ir žiūriu, ką ji darys. Mano karvė buvo žala. Ji priėjusi paėmė prijuostę, glosto ir sako:

— Žalut, žalut, duok daug pieno!

Ir nuėjo.

Aš tada priėjau prie karvės, žiūriu — tešmuo toks kietas, pilnas pieno, nors mano jau buvo melžta. Parsivedžiau karvę namo, pradėjau melžti, bet nieko negaunu. Karvė trypia, spardos... Priėjo ir mano vyras Antanas. Ir jis nieko nepadare. Aš pradėjau verkti. Ir Antanas verkia.

Mums beverkiant, atėjo Zvanienė ir paklausė, dėl ko mes verkiam. Mes viską jai pasakėm. Zvanienė apžiūrėjo karvę ir sako:

— Matos, kad karvė apiburta — pienas atimtas. Bet aš ją išgydysiu. Duokit sietą ir vandens.

Atnešiau sietą ir vandens. Ji padėjo sietą ant karvės kryžiaus ir pila į sietą vandenį.

Paskui man sako:

— Tūpkis ir melžk.

Aš pradėjau melžti. Primelžiau pilną kibirą pieno. Dabar ji sako:

— Pilk šitą pieną kryžiškai ant karvės nugaros.

Aš perpyliau. Tada sako:

— Ir vėl melžk!

Dabar primelžiau pusę kibiro pieno.

Zvanienė sako:

— Dabar pilk šitą pieną ant pirmutinių ir paskutinių karvės kojų.

Kai pyliau, tai karvė tik trypia ir trypia.

Taip karvė ir atsitaisė.

Paskui Zvanienė pasakė:

— Šitos karvės nelaikykit, parduokit. Be to, žinokit, kad švento Jono rytą, saulei tekant, ar prieš tekėjimą, karvių laukan vesti negalima. Reikia jas vesti tiktai saulei patekėjus.

Čia palšosios, čia žalosios

Vieną kartą taip atsitiko Grigaliūnui. Švento Jono naktį, anksti, dar prieš saulės tekėjimą, išginė jis karves. Išsivaro ir gano, švilpauja, dūdelę pasidareš. Ir kiti pie-menys atginė. O kitąsyk, kad jau švento Jono šventė, tai kad gins karves namo, tai puošia vainikais. Pina visi dainuodami. Kadgi žiūri — lekia, ir nežino kas. Balta marška užsisupusi, ant kažergos raita, basa, plaukai iš-leisti, apsikaltūnojus. Jie pirma išsigando, kad koks žvė-ris ar kas ten. Kai įlėkė karvėsna, kad pradėjo po kar-ves lakstyti, sakydama:

— Čia palšosios! Čia žalosios! Čia margosios! Čia juo-dosios!

Tada jie suprato, kad čia jau buria. Tai jie bizūnais kai pradėjo kapot, botagais, lazdom! Ir nuginė, nedavė jai pabaigt to būrimo.

Nuo to laiko jos visi labai bijojo ir sergėjo, kad šven-to Jono dieną neprieitų nei prie namo, nei prie kiemų — niekur. Ir prie gyvulių neprileido.

Išmazgotas q sotėlis

Kartą tina bernas dalgį ir žiūri, kad rupūžė šokuoja per kiemą. Jis pasikėlė, nuo pasvirnės.

— A, — sako, — bjaurybė, tai Raugalienės pasiūsta!

Jis paėmė akmenį ir uždėjo ant tos rupūžės. Sako:

— Tuoį atbėgs Raugalienė jos gelbėt.

Kaip ten buvo, ar toji moteris taip su reikalu atėjo, ar ko — bet ateina ir toji Raugalienė. Ateina ir sako:

— Kam jūs kankinat tą nekaltą gyvulį?

Ir numetė akmenį.

O tas bernas sako:

— A, tai tavo pasiūsta gerti mūsų pieną!

Dar ji atsiprašinėjo:

— Aš nieko nežinau. A,— sako,— jūs, moterys, nemo-kat išmazgot puodelio — ir genda pienas.— Sako,— duo-

kit,— aš išmazgosiu jūsų puodelį, ar nebus pienas geras!

Sako, išnešė ji tą ąsotėlį, ar ten mazgojo, ar nemazgojo, ir atnešė. Ir, sako, nuo to pienas pagerėjo.

Pienas iš beržo

Važiavo kartą pauperiai iš vieno atlaidų į kitus ir pakely apsistojo beržynėly, netoli dvaro. Vienas iš jų pasiūlęs pieno kibirą. Netoliese ganėsi dvaro banda. Kiti manė, kad šis eis arba karvių melžti, arba parsineš pieno iš dvaro. Bet jis įsmeigė peilį į beržą ir pakišo kibirą. Bežiūrint ėmė pienas per peilį bėgti į kibirą, ir tuoj buvo pilnas.

Kitiems besistebint, pamatė ateinant dvaro šeimininką — latvį. Tas jau iš tolo šaukia:

— Ja, rupūžės, kam jūs mano karves išmelžėt?

Tie ginasi, kad nė vienas nemelžęs. Tada latvis paėjo kokį dvidešimt metrų į šalį, nusivilko savo kailinukus, pamatė ant žemės ir ėmė lazda tvoti. Tas, kuris parūpino iš beržo pieno, pakrito ant žemės ir ėmė šaukti, voliotis, raitytis, lyg būtų mušamas:

— Gelbėkit, užmuš!

Latvis, gerokai kailinius išpėręs, tarė:

— Tas kitąsyk mano karvių nebemelš.

Sviestas ežere

Mano vyro mama kalbėjo, kad jos vyras buvo išvažiuęs, na, kaip važiuodavo vasarą užsidirbti burliokystėj seniau Rusijon, kur ten toli. Na, ir, sako, irstomės po ežerą mes visi. Ten vienas jų, tų darbininkų, sako:

— Vyrai, norit jūs sviesto?

Tie sako:

— O iš kurgi imsi sviesto? — Sako: — Norim.

Visi sako:

— Norim! Norim!

O kitoj pusėj ežero, sako, stovi karvės, subridusios į vandenį. Na, kaip šilta, gyvuliai ežeran brenda. Jis pradėjo irklui maišyt vandenį tam ežere. Va, taip, sako, suko, suko, suko. Na, sako, karvės tai tiesiog bliovė ne savo balsais. Tai susuko poros kilogramų gužą sviesto. Ant irklo užkabino, sako:

— Valgykit.

Sako, kad mums taip baisu pasidarė, kad mes šito sviesto nė nevalgėm. Ir, sako, kas ten buvo, ar čia tikrai, ar čia kaip. Bet jis pats buvo, pats kalbėjo žmonai. Ir man tada jo žmona pasakojo.

Kruvinas sviestas

Kartą mano tėvas buvo Vydžiuose turguj. Ir turguj žmogus turi sviesto parduot. Prie to žmogaus priėjo kitas, kaip ir pirt norėdamas, ir sako:

— Tu ne savo sviestą parduodi!

— Kaip tai ne savo?

— A, ot — pusė tavo, o pusė ne tavo.

Jie dėl šito susiginčijo. Čia jau ir žmonių prie jų sustojo, klausosi. Tai šitas žmogus, kuris norėjo pirt, sako žmonėm:

— Gal kas turit peilį?

Atsirado ir peilis, jam padavė. Tai jis sviestą peiliu perrėžė ir rodo jam, sakydamas:

— Va, šitas sviestas tavo — švarus, gražus. O šitas sviestas ne tavo, nes kruvinas.

Ir visi mato, kad sviestas kruvinas.

Nuskustas karosas

Vienam ūkininkui kažin kas nukirpdavo avis. Kai tik avys apželdavo, tai kiekvieną naktį rasdavo po vieną ar po kelias avis nukirptas. Vieną naktį ūkininkas su visa šeimyna išėjo saugoti, ar kas neateis. Apie vidurnaktį pastebėjo, kad kažin kas įėjo į avių tvartą. Tuoju pra-

dėjo versti visus pašalius, ar ką nors neatras. Ilgai ieškojo, bet nieko negalėjo rasti. Pagaliau vandenyje (avių geldoje) pastebėjo karosą, kuris labai blaškėsi. Tuo laiku pas žmones buvo toks paprotys — kai randa ką nors nereikalingą, tai tuojau ką nors padaro. Taip ir dabar: jie sugavo karosą, parsinešė namo ir nuskuto jam žvynus. Nuskutę paleido į kūdrą.

Kitą dieną išgirdo mirštant vieną kaimynę, kuriai praeitą naktį kažkas odą nuskuto. Tada ūkininkas suprato, kad karosas buvo ne kas kitas, kaip ta kaimynė.

Kitam ūkininkui taip pat iš nakties sušildavo arkliai. Vieną naktį apieškojo jis visą tvartą ir arklio karčiuose rado miežio grūdą. Jis paėmė žirkles ir nukirpo abu miežio galus.

Kitą dieną jis sužinojo, kad vienam ūkininkui šią naktį nulupo galvos odą ir nukirto kojas ligi kelių.

Subadyta rupūžė

Pjaunant rugius žiūri — apie pėdus kad vaikščioja rupūžė, kad šniukštinėja. O tam pjovėjų pulke buvo viena čerauninkė. Tuo pažino, kokia čia rupūžė, ir subadė ją pjautuvu. Po to nuėjo pas kaimynę ir rado ją gulintį ir sergantį. Kai paklausė, kas yra, tai ji skundėsi, kad jautis subadė. O tai ją subadė čerauninkė pjautuvu. Rupūžė pasivertusi ta kita čerauninkė vaikščiojo apie rugius, norėdama ką nors bloga padaryti tam rugių šeimininkui.

Nulaužta šakė

Vienas ūkininkas nusiskundė, kad jam avis naktimis kerpa. O čia jam patarė žmona.

— Žinai ką tu,— sako,— įdurk vidury avidės šakę!

Na, tai jis taip ir padarė: įdūrė vidury avidės šakę, nusinešė žvakę, uždegė ją ir pavožė po puodu. Kai išgirdo žirklių čežėjimą, nukėlė puodą nuo žvakės ir pamatė

tą šakę bestovincią kerčioj. Jis paėmė, atlaužė vieną šakės nagą ir vėl tą šakę įdūrė. Ir paliko.

Parėjo į namus, atsigulė. Ir tuojau atbėgo kaimynas. Sako:

— Kaimyne, duok arklius, važiuosiu daktaro parvežt — pati susirgo!

— O kas,— sako,— tavo pačiai atsitiko?

Sako:

— Šianakt, beeidama vandens, išsilaužė vieną ranką.

Pamušta antis

Vienam ūkininkui pradėjo nebeiti žinion arkliai. O buvo taip: tame lovyje, kur girdydavo arklius, gerdavo ir plaukydavo jo antys. Paskui prie jo ančių iš kažkur pradėjo atskristi svetimos. Kai tik arklių girdyti — ir yra svetimų. Na, ir arkliai jau liesėja, neramūs. Mato, kad jau raganos gadina arklius. Ką daryti? Nueina pas geriausią burtininką raganių. Tas sako:

— Aš pasiversiu antinu ir nuskrisiu pas tavo antis, kai svetimosios bus atskridusios, ir ten būsiu prie lovio. O tu tada sudrožk šermukšnine kuoka toms antims, tik antino nemušk.

Taip ir padarė. Gi vienai ančiai ir pakliudė su kuoka. Dabar tas burtininkas sako:

— Eik ir žiūrėk, kuri tavo kaimynė serga, tai ta ir ragana.

Ir tikrai. Nuėjęs rado kaimynę moterį nei iš šio, nei iš to sergant.

Šunimi ir žvirbliu paverstas vyras

Kitą kartą vienas sodietis nuėjęs užkuriais į miestą už miestietės. O ta buvus ragana. Ji ant to savo vyro supykus, pavertus jį į šunį ir išvarius. Tas šuva bėgęs per laukus, per miškus ir radęs vieno dvarininko arklinin-

ką, arklius beganantį. Tas žmogus, arklininkas, šį pamatęs bėgantį ir pašaukęs:

— Sargi, Sargi, čiu, čiu!

Tas šuva priėjo ir pristojęs, padedęs jam arklius die-nom ir naktim ganyti. Ir taip gerai ganąs, kad niekur nei tų arklių į žalą neleidžias, nei kokio svetimo žmogaus prie arklių neprileidžias. Taip gerai ganąs, kad nė koks žmogus geriau nebegalėtų paganyti. Tas arklininkas jam duoda, kada ką beturėdamas: duonos plutų ar kokių paplavų, ir būna sau namie — apie arklius nė rūpinte nebesirūpina. Ponas, jį vis namie matydamas, ėmęs bartis:

— Ko tu pas arklius nestovi? Ko tu nežiūri? Gali kas pavogti!

Tas arklininkas ponui atsakęs, kad ir kas norėtų prie jo arklių prieiti, tai jo Sargis neprileis.

Tas ponas ir pasamdęs vagį tokį, liepęs jam savo arklius pavogti. Tas naktį eina prie arklių — šuva kapt jam už gerklės, tuoj prie žemės ir tūrįs apžergęs. Kai arkliai jau eina į javus, tai jis nubėgęs atgena į ganyklą ir vėl, tą vagį suginęs, deda prie žemės ir vėl tūri apžergęs per visą naktį ligi ryto.

Tas arklininkas ateina pas arklius ir atranda savo Sargį tą vagį betūrintį, pasiguldžiusį prie žemės. Parėjęs namo į dvarą, nusiveda ir patį poną parodyti, ką tas jo Sargis padaręs. Nu, tas ponas dabar ima derėt iš jo tą šunį ir sumoka jam tris šimtus rublių.

Dabar, kai parėjo Sargis į dvarą, jau gavo geresnį ėdimą ir lakalą: jau gaudavo ir mėsos, ir geresnės, su pienu uždarytos, šunų putros.

Pas tą poną buvo pokylis, ir suvažiavo daugybė iš visur ponų.

Ir jie visi įsišneko apie to šunies gerumą. Ėmė jie iš to pono derėt. Tas sau nori gauti, kitas — sau. Įvarė jie į didelius pinigus — į kokį tūkstantį rublių. Ir atpirko jį vienas turtingas miesto mėsininkas į tą patį miestą, kur ta jo pati ragana buvo.

Pas tą mėsininką būdamas, taip jis paliko riebus, gražus, kad jo plaukai spindėte spindėjo. Pas mėsininką būdamas, pamatė jis tą savo pačią, pro šalį gatve einan-

čią. Ją pamatęs, emė gerintis, lankstytis, prieš ją eidamas, su uodega vizgindamas. Šioji, jį pamačius, tuoj pažino, sakanti:

— O-o, tai mano vyrelis! Matai, koks gražus palikęs: nusipenėjęs, kad spindi! Tai aš nenoriu, kad tau čia taip gerai būtų, tai dabar tu lakstyk sau žvirbliu.

Tas tuoj spurst žvirbliu ir nulėkęs. Daugiau lakstęs lakstęs šen ten su žvirbliais ir nulėkęs kur ten toli. Per žiemą, kai visur sniego buvo, nebėra kur maisto gauti. Jie įsimanė į kokią ten burtininko daržinę lįsti, kur būvę nuo pašarų daugybė pabirų. To burtininko vaikai uždėję ant skylės tos daržinės skliautuose kryptį. Ėmę su žabais plaikstyti, maišyti ir įvarę daug kitų žvirblių, ir šį po drauge. Tuos žvirblius vaikai nusinešę į vidų, o tas burtininkas ėmęs juos po vieną iš tos krypties mušt, taškyt į žemę. Kitus užmušęs, bet, šį paėmęs, sakęs:

— Vargšelis! Kaip tu čia įkliuvai? Nu, aš tave paleisiu, būk vėl žmogum kaip buvęs.

Dabar šis vėl į žmogų atsivertęs ir pas tą burtininką gyvenęs. Šit, neilgai trukus, ateinanti susirietus, susitraukus ir jo pati, rėkianti, vaitojanti, kad jai smaugia širdį. Tas burtininkas ją tuoj pavertęs į kumelę, pakinkęs, prikabinęs akmenį, malūno girnapusę ir šiam padavęs lakstyt, važinėt ne tik žeme, bet ir oru, padangėmis, kol tiktai ji nusprogs.

Arkliu paverstas bernas

Žmogus buvo už berną pas vieną ūkininką. To ūkininko pati buvo ragana. Tam bernui buvo ten labai sunku: per dienas laukuose dirba visokius darbus, ateina vakaras — šeimininkė kamanas ant jo galvos užmauna, paverčia jį arkliu, užsisėda ir joja ant Šatrijos kalno. Ten nujojus, pririša prie tvoros, ir esti pririštas per visą naktį. Ateina laikas, šeimininkė ant jo užsisėda ir joja namo. Parjojus namo, numauna kamanas, paverčia į žmogų, ir eik į darbą.

Žmogui labai nusibodo toks varginimas. Jis pradėjo šnekėti apie tai kitiems. Kažin kas jį pamokė:

— Kai jinai nujojus pririš tave prie tvoros, tu zulinkis, trinkis į tvorą, kad kaip nors nusimautum kamanas. Kai nusimausi, tai ji prieis atgal užmauti, tu taikinkis kaip nors tas kamanas jai užmauti.

Jis taip ir padarė. Kai tik nujojus pririšo jį prie tvoros ir paliko, tai jis trynė trynė apie tvorą, nusimovė kamanas ir pavirto į žmogų. Pamačius, kad jis nusimovė, jinai sako:

— Oje, mano arklys pasileido, reikia eiti pamauti.

Atsiskyrė nuo viso būrio ir priėjo prie savo arklio, to berno, užmauti kamanas. Priėjus vargo vargo, bernas nesiduoda, net nė kamanų iš savo rankų neduoda, taikinas kaip nors jai užmauti. Kažin kaip jinai pasisuko, tik jis šmukšt ir užmovė kamanas ant jos galvos. Ir pavirto ji į gražią širmą kumelę. Jis tuojau užsisėdo, papliekė:

— Nešk,— sako,— namo! Tu žinai kelią.

Ir parjojo ant tokios gražios riebios kumelės, jau gerai praašus. Parjojęs pririšo prie tvoros, o pats atsigulė.

Išsimiegojęs atsikėlė, savo kumelę išpliekė ir į darbą pakinkė. Dirbs dirbs per dieną, vakare pririša prie tvoros. Kad gerai, tai dar kokių šapų pameta, o kad ne, tai ir tų neduoda. Rudenį kumelė taip sublogo, kad vieni kaulai ir oda atliko, šonai prasitrynė. O kamanų nenumauna, ir gana.

Atėjo žiema. Visi veda arklius kaustyti, ves ir jis. Nuvedęs paprašė kalvio, kad jis jo kumelę kitaip nekaustytų, kaip tik raudonai įkaitintomis pasagomis. Kalvis pridėjo raudoną pasagą prie nagos, kumelė tik dreba ir prašneko galiausiai:

— Ai kūmai, kad skauda!

Bernas liepė kalviui pasagą atimti, kamanas numovė, ir kumelė pavirto atgal į šeimininkę, tik buvo vos pažįstama — vieni kaulai ir oda.

Raganos širdis

Kartą gyveno motina. Ji turėjo sūnų, Benis vardu, ir samdytą vaikėžą. Ta motina buvo ragana, velniui pasidavusi.

Kartą sekmadienį sūnus išėjo, o vaikėzas ir motina liko namie. Vaikėzas, į priemenę išėjęs, girdi, kad seklyčioj šeiminkė rėkia, šaukia:

— Kaip sakysi, taip darysiu! Kaip sakysi, taip darysiu!

Mat, ją velnias muša, kam neparduoda savo sūnaus sielos. Kai jau šeiminkė ėmė pasižadėti viską padarysianti, ko velnias pareikalausiąs, tada vaikėzas girdi velnią mokinant šeiminkę:

— Rytoj, išėjus su vaikėzu šieno pjauti, išvirk kruopų košės ir nunešk jiems pusryčių. Stenkis, kad sūnus į rankas lauknešį paimtų.

Bernas, nusiklausęs tokio pokalbio, parėjusiam sūnui sako:

— Rytoj anksti, pjaunant šieną, motina atneš pusryčius. Tu pjauk pirma, o aš paskui, ir neimk lauknešio į rankas, kad ir kaip prašytų, liepk padėti ant žemės!

Rytą, sūnui su bernu išėjus šieno pjauti, motina, išvyrusi kruopų košės ir sudėjusi į lauknešį, atneša pjovėjams pusryčius. Jau iš tolo smagi, šypsosi, kalbina:

— Padėk dieve, vaikeli, atnešu pusryčius. Gal jau labai išalkot, gal seniai pjaunat? Še, paimk, Beniuk, lauknešį!

Tas varo neatsisukdamas pradalgę ir liepia ant žemės padėti. Motina sekdamą paskui:

— Paimk!

Sūnus:

— Padėk!

Motina:

— Paimk!

Sūnus:

— Padėk!

Ir taip vis motina ragina paimti, o sūnus neima.

Jau ir saulė kyla, jau aukštakai, o sūnus vis neima. Mato ragana, kad nieko nepadarys,—metė lauknešį ir nuėjo rėkdama, kaukdama laukais namo. Tada pjovėjai, dalgiais prilaikydami, išvertė košę iš lauknešio. Žiūri — pusė kruopų, pusė kirminų. Jei sūnus būtų savo ranko-

mis košę paėmęs, būtų kirminai jį nusmaugę, ir siela būtų velniui tekusi.

Pranešė apie viską pristavui. Tas liepė sukrauti didelį laužą ir raganą sudeginti. Žmonės taip ir padarė: sukrovę laužą, raganą sudegino. Visa sudegė, tik pelenuose liko nesudegusi širdis, visa juoda ir apžėlusi.

Raganos kerštas

Kur ten buvęs koks bandininkas. Tai jis, vienoj vietoj tarnaudamas, pasergėjo, kad šeimininkė rytą, kai tik eina atsikėlus maltuvėn, tai vis iš tokio ragelio pasitapa sau akis. Iš karto manė, kad ar akys nesveikos, ar kas, bet paskui pamatė, kad taip sau dėl ko kito, o ne dėl nesveikumo. Taip jis, vieną rytą maldamas atradęs tą ragelį, ir pasitapė akis. Kol malė, tai nieko, o kai įėjo gryčion, tai net nusigando. Žiūri ir netiki. Visi žmonės kaip reikia taisos vakarienę valgyt, o šeimininkės galva atsisukus kiton pusėn — užpakalin. Ar ką neša, tai vis eina tartum atpakalia. Jis jau nebevalgo, bet tik žiūri, kaip šeimininkė vaikščioja, valgo ir juokias vis. Galiausiai nebeiškentė ir sako:

— Teta, ko gi tavo galva kiton pusėn apsigrižus?

Visi kad ėmė juoktis, kad bandininkas jau šulėlį pametė — jo akys dvinytos. Visi mato, kad kaip reikia, o jis — atžagaria. Šeimininkė gi tik pasižiūrėjo ir išsišiepė. Bet vis tiek ir ji juokias.

— Tavo tai gal atžagaria, o ne mano!

O jis gi rodo pirštu ir sako:

— Žiūrėkit, žiūrėkit — kad ji eina atpakalia.

Visi prisijuokė, kad bandininkui nuo girnų galva apsisuko, ir išėjo gulti.

Tik bandininkas užmigo — šeimininkė nuėjo ten, kur jis guli, išgręžė abi akis ir liežuvį ištraukė.

Rytą eina ūkininkas kelti, ogi žiūri, kad bandininkas visas kruvinas. Žiūri gi, kad be akių ir be liežuvio. Taip per savo nekantrumą liko ir žabalas, ir be kalbos. O kad būtų tylėjęs, tai viskas būtų buvę gerai.

Raganos duktė

Vienas ponas vaikščiojo su savo dukterim po lauką. Lauke javai puikūs, o vienas sklyputis tai tikrai puikus rugių. Duktė tarė tėvui:

— Ar žinai ką, tėtė, kad aš norėčiau, tai šitą sklypą tuoj sumuštų ledai.

— Nagi norėk, tegu sumuša!

Tik bematant užkilo debesėlis ir tą sklyputį sumušė į balną. Tėvas nusidvyvijo, o duktė dar pasigyrė:

— Ar žinai, tėtė, dėl ko mes taip daug pieno turim?

— Na, dėl ko?

— Kai pareisim namo, tai aš tau parodysiu.

Parėjo namo, atnešė po rankšluosčiu rėčką, traukė sykį — ir pribėgo pilna rėčka. Kitą rėčką atnešė, sykį traukė — ir ta pribėgo. Tėvas liepė:

— Dar sykį trauk.

O duktė atsakė:

— Negalima, paskui kraujas bėgs.

Tada tėvui pasidarė baisu.

— Kas tave taip išmokino? — tėvas klausė.

— Ugi mama,— atsakė duktė.

Tada tėvas apskundė vyriausybei, kuri sukrovė laužą, apliejo smala ir sudegino dukterį su motina.

Suvalgytos uogelės

Viena moteriškė kunigui sakiuis:

— Aš, ateidama į bažnyčią, suvalgiau vieną uogelę įsirpusią, o kitą sirpstančią — ar yra man nuodėmė?

Tas kunigas buvęs dar jaunas — nesupratęs. Pasiklausęs senesnio. Tas jam išguldęs, kad tai ta buvus ragana, tai ji buvus pagadinus vieną seną, o antrą jauną žmogų.

Pakerėtas vyras

Buvau darbuose prieš Didįjį karą Novgorodo gubernijoje, Demiansko apskrity. Kartą per darbo pertrauką ilsėjomės paupy. Tiktai iš pirties išėjo trys moteriškės ir maudosi upėj. Ir suvis netoli mūsų. Mes žiūrim visi, ir mums keista. Buvo dar keli vyrai rusai, bet daugiau lietuvių. Tiktai Kaulėnas toks iš Margavonės kaimo, Salako parapijos, gulėdamas į jas žiūri ir sužvengė.

Tos moterys pasimaudė ir vėl pirtin suėjo.

Kelias vyrai į darbą, o Kaulėnas nesikelia. Jį pakliudė vyresnysis — jis sužvengė. Pakeliam — nekalba, tik žvengia. Jį parvedė namo, o mes nuėjom į darbą. Visi suprato, kad čia pakerėta.

Vakare, pabaigę darbą, trys vyrai nuėjo kaiman ieškot čerauninkės. Įėjo vienon pirkion. Rado — virdulys ant stalo verda, o šeimninė šukuoja galvą. Matosi, kad iš pirties. Sėdasi ji gert arbatos ir vyrus šaukia. Priėjo vyrai gert arbatos. Gerdami pasisakė, kas jų draugui atsitiko. Tai ji nieko nesakė. Vyrui pamanė, kad ne šita. Pagėrė ir jau eina namo. Šeimninė juos išlydėjo. Išlydėjus sako:

— Dabar jūsų draugas bus sveikas, nustos žvengt. Tiktai jam pasakykit, kad niekada daugiau nekliudytų to, ko nereikia kliudyti.

Draugai parėjo namo ir rado savo draugą sveiką — jau nebežvengė.

Išdygę ragai

Buvo vestuvės Pabeldonyse, ir viena moteris mokėjo paverst žmones vilkolakais. Važiuoja vestuvės, o ta moteris, iškišus galvą per langą, visus vestuvininčius ir paverst vilkolakais. Visi iššoko iš vežimo ir nulėkė kiekvienas sau. O piršlys sako:

— Atidaryk man, kad vėl visi vestuvininčiai vežimuos — na ateitų!

O ji sako:

— Kad jau nemoku!

Atidaryt nemoka. O piršlys mokėjo atidaryt. Piršlys atvertė, kad visi vestuviniškai vėl būtų žmonėmis. Ir visi vežimuosna vėl susėdo. O ji kaip iškišo galvą, tai piršlys taip padarė, kad ragai užaugo po metrą — ir nebegali per langą ištraukt galvos. Tai kai grįžo vestuvės, tas piršlys tada jai atidarė — vėl atvertė kaip buvo. Liepė daugiau nedaryt — nemoki atidaryt, tai nedaryk!

Senelio kerštas

Buvo vestuvės Rekučiuos. Ir buvo ten tam kaime senukas ir senelė svetimi, kaip rokuot, kaimynai. Šitą senelę paprašė į vestuves valgyt išvirt. O senuką ir užmiršo paprašyt. O jis čerauninkas buvo. Prisieina bernui jau pas mergą važiuot, ieško ieško šito berno — ir niekur neranda. Tada svečiai nueina kluonan. O ten dvejys durys buvo. Tai žiūri jie nuėję, kad tas bernas per užpalkalines duris neša visą šieną su šiaudais ir rokuoja:

— Tol nevažiuosiu, kol neišnešiu visko iš kluono.

Ir svečiai niekaip jo neatitraukia — jam reikia nešt, ir tiek.

Tada viena moteris nubėgo pas tą senelę ir sako — šitaip ir šitaip yra, ir nežinia, ką daryt. O šita senelė ir sako:

— Bėk pas mano vyrą.

Nubėgo pas tą senelį svečiai, o šitas ir sako:

— Ko manęs jis neprašė į vestuves? Už tai jam ir reikia nešti šienas.

Tada tas senelis ir sako bernui:

— Jonai, važiuok pas mergą! Tai šitaip, Jonai, kad manęs neprašei į vestuves!

Kai išvažiavo jie į vestuves, tai svečiai šieną kluonan vėl sunešė.

Muzikantai vestuvėse

Taip buvo dar mums bernaujant, dar aš pats jaunas buvau.

Buvo Vaičiukišky vestuvės. Tai ten panelės buvo paprašytas muzikantas — toks senelis. O jaunikis, Česukas iš Bulainiškės, atsivežė labai gerus muzikantus — su cimbolais, su smuikom, su klarnetais ten visokiais. Kai atvažiavo, šitie muzikantai ėmė kraipytis ir juoktis iš senelio. Žinai, senybos — jis ten dūduoja ir dūduoja. Svečiai ir už stalo susėdo, o šitas senelis — dūduoja ir dūduoja, ir niekaip nesustoja. O jie juokias, kad senelis peles iš užkrosnio varinėja.

Kai jie pavalgė ir išėjo iš už stalo, tai mes prašom, kad nauji muzikantai užgriežtų. O jis vis dūduoja. Ir mes jau paprašėm:

— Nustok tu, seneli, tegu jie padūduoja.

Na, ir jis nustojo, sako:

— Dabar žiūrėkit, vaikai, kaip jie dūduos.

Kai tik pasiėmė jie smuiką su cimbolais, tai kaip nedūduoja — stygos vis trūksta ir trūksta, ir cimbolų ir smuikos. Ir pristigo jie stygų, o jau laikas ir bažnyčion važiuot. O šitas senelis juokiasi.

Galų gale reikia senelį perprašyt. Perprašė šitą senelį. Tai senelis ir sako:

— Jūs, vaikai, jauni atvažiavot šitan šonan, aš senas, nereikia iš senelio juoktis; aš kaip moku, taip ir dūduoju.

Ir tada, kai perprašė senelį, tai netrūko daugiau stygos — ir jie galėjo dūduot.

Senelio pokštai

Buvo kada. Ar iš Stalgonių vestuvės važiavo Dieveniškėn. O Daubutiškėj buvo toks senukas žmogus. Jis su lazdele eina bažnyčion. Žiūri — važiuoja vestuvės su arkliais, visi su varpeliais. Pirmiausia važiuoja svotas. Šitas senelis sako:

— Ar galiu aš su jumis pajuokaut?

— Kodėl ne, galima.

Šitas senukas pabūrė — ir arklys sustojo vietoj, ir nė žingsnio neina. O tas senukas stovi nuošalėj ant kelio ir juokiasi. Visi rėkia svotui:

— Važiuok! Ko susilaikei?

Svotas atsigręžęs:

— Kad arklys neina.

Vestuvininkai pradėjo barti šitą svotą. Kaip bart, kai tik atvažiuoja ton vieton — ir kitas arklys sustoja. Ir visi baras — ir visų sustoja. Tada jau svotas kalbina šitą senį:

— Leisk jau mums važiuot, aš ten Dieveniškėj litrą pastatysiu.

Senis sako:

— Tai važiuok, ko čia stovi?

— No-o, kumeliukai!

Ir svotas nuvažiavo. Tada visi paskui svotą ir nuvažiavo.

O seneliukas nuėjo Dieveniškėn.

Baltas ir juodas sūris

Sako, krikštynose buvo vienas senelis, ir kitas. Nu, ir ten sėdos valgyti. Padėjo baltą sūrį. Ir ėmė tie, kaip išgėrę, bartis. Vienas sako:

— Aš tą sūrį juodu padarysiu!

O kitas sako:

— Tu padarysi juodu, bet ar tu atidarysi, o aš,— sako,— atidarysiu!

Ir barasi.

Tas padarė juodu. Tada mušė tą senį.

— Tu padaryk baltu!

Jis sako:

— Ne, aš neatidarysiu; aš ką padariau — ir padariau.

— O aš,— sako,— atidarysiu!

Ir padarė vėl baltu.

Jis buvo stipresnis čerauninkas.

Surasti arkliai

Prie Užvenčių kaimo yra toks raistas, vadina jį Kūmaraiščiu. Prie to raisto buvo maža pirkelytė, kurioj gyveno viena moterėlė. Ji burdavo kortom.

Kartą tame kaime prapuolė vieno žmogaus arklys — kažkas pavogė. Tai tas žmogus su savo kaimynu nuėjo pas tą moterėlę paburt kortom.

Paėmė ji kortas, pakilojo, pavartė ir kažkur išėjo. Kai ji išėjo, tai jie patyliukais paskui ją pasekė.

Ji priėjo prie raisto ir klausia nežinia ką:

— Kur yra tokio ir tokio arklys?

Iš ten atsako:

— Tokioj tai vietoj — jaujoj ras.

Jie vėl pirma jos pirkelėn atėjo. Ji, kai atėjo, tai rado juos — sėdi, tarsi niekur nebuvo išėję. Ji įėjo pirkion, kortas padėjo ir pasakė, kad arklį ras jaujoj.

Nu, ir rado arklį jaujoj.

Įkliuvęs urėdas

Vienas dvaro kumetis vis užmiršdavo lauke pakinktus: išnerdavo arklius ir parvesdavo namo. Urėdas jam liepė daugiau pakinktų nepalikti, o jeigu paliks, tai gaus bizūno paragauti.

Bet, atėjus vakarui, kumetis vėl užmiršo pakinktus: išnėrė arklius, o plėškes paliko ant lauko.

Urėdas, pamatęs, kad vėl tas kumetis neparnešė pakinktų, nuėjo į lauką pats jų parnešti, kad galėtų šviesmėlyniai kumečiui užkirsti. Jis nuėjo į lauką, užsidėjo ant pečių pakinktus ir akėčias, bet negali nė žingsnio paeiti.

Ant rytojaus nujojo kumetis į lauką ir rado savo urėdą su akėčiom ir pakinktais bestovintį. Kai kumetis atėjo, jie urėdai nuo nugaros nukrito.

Užburti dobilai

Kitas toks atsitikimas buvęs. Keleiviai pritrūkę pašaro. Privažiavę dobilų lauką ir mąstą, kad reikia įsidėti porą glėbių arkliams pašerti. Ponas vėl buvęs užbūręs. Kai tik dobilus pradėję krauti — ir nebegalima sustoti, vis krauna ir krauna. Prisikrovę didžiausius vežimus. Besikraunant ir išaušę. Pamatęs šeimininkas besidarbuojant žmones dobilų lauke ir sakąs žmonai:

— Greit taisyk pusryčius, parvažiuos žmonės su dobilais.

Žmonės prisikrovę didžiausius vežimus kaip tik arkliai traukia, ir visi pasukę į to šeimininko kiemą. Suvažiavę visi į kiemą, o šeimininkas išėjęs juokiasi:

— Kokie jūs geri vyrukai! Patys atvažiavote į talką, nereikėjo nė prašyti.

Šeimininkas tuoj atidaręs daržinę ir liepęs važiuot dobilus iškrauti. Keleiviai matą, kad esą sužavėti, labai išsigandę. Jie manę, kad reikės visą dieną už dyka dobilus vežti. Bet kai dobilus iškrovę, šeimininkas liepęs eiti papusryčiauti, o paskui pasakęs:

— Dabar važiuokite namo.

Tie labai apsidžiaugę ir išvažiavę.

Suspaustas liežuvis

Kelį važiavo žmogus. Žiūri — vidury kelio sustojusi moteris, taip pat važiuota. Ką tik ji nedaro savo arkliui — tas nė krust, nė iš vietos nepajuda. Žmogus klausia, kas pasidarė. Moteris sako:

— Važiavo kažkoks latvis pro šalį, sukirto arkliui botagu — arklys ir nebeina.

Žmogus išsoko iš ratų, paėmė moters botagą, nupjovė botkotį, perskėlė ir įspraudė į perskeltą botkotį sustabdyto arklio liežuvį.

Praslinkus trumpam laikui, žiūri — atbėga latvis, iškišęs liežuvį, o ant liežuvio — botkotis. Šaukia, kad nuimtų botkotį. Tada žmogus kad pradės savo botagu vanoti lat-

viui kailį, kad ims perti! Latvis tik šaukia, rėkia. Žmogus sako:

— Moki sustabdyti, mokėk ir paleisti! Žinok, su kuo juokus krečias!

Gera išpėręs kailį, nuėmė latviui botkotį nuo liežuvio. Vos nuėmė, žiūri — ir arkliui nukrito. Tada visi nuvažiavo savais keliais.

Įkirstas kirvis

Kitą kartą keleiviai važiuodami pritrūkę arkliams pašaro. Privažiavę dobilų lauką, dobilai sukrauti į kupetas. Visas laukas aptvertas tvora. Buvusi naktis. Keleiviai apsisotę, ir vienas iš jų nubėgęs atnešti arkliams pašerti dobilų. Kaip ėmęs glėbį dobilų, taip ir prikibęs prie kupetos. Keleiviai, nebesulaukdami ateinant su dobilais, išėję žiūrėti. Radę draugą, prikibusį prie kupetos. Neišmaną, ką daryti. Vienas keleivis pradėjęs sakyti:

— Reikia įkirsti kirvį į sklandos galą, tada tik bus išeitis.

Taip ir padarė. Kirvį įkirto, bet tas žmogus vis tiek negali nuo kupetos atsitraukti. Netrukus atjojo dvaro komisaras, šaukdamas:

— Kur, vyrai, kirvį įkirtot, greitai imkit lauk! Mūsų ponui plėšia galvą pusiau!

Keleiviai pasakė:

— Tegul paleidžia mūsų žmogų nuo kupetos, tada kirvį išimsim.

Komisaras greit nujojo namo ir pranešė ponui:

— Tol kirvio neišims, kol to žmogaus nepaleis.

Ponas tuojau tą žmogų atbūrė. Žmogus tada kirvį išėmė, ir keleiviai susėdę nuvažiavo.

Sūnus ir tėvas

Tas ūkininkas, pas kurį aš tarnavau, turėjo devyniasdešimt metų, o sūnus jo — šešiasdešimt šešerius. Jie turėjo tokį kumelioką. Ir kai pašėlo kumeliokas, tai sūnus

nieko nepadaro. Tada išėjo senis drebėdamas iš lovos — sveikatos jau neturėjo — ir sako:

— Aš, vaike, kai turėjau tavo metus, tai ne šitokius arklius valdžiau. Aš kaip buvau jaunesnis, tai mano visi arkliai buvo sutvarkyti.

Sūnus spjovė tėvui: „Eik tu, dvėsenai, gult!“

Tėvas tada priėjo prie arklio ir paglostė arklių per kaklą ranka. Ir stojos arklys kaip įkastas, kaip medinis. Ir sako tada tėvas sūnui:

— Kinkyk, kvaily, nes tu dar nemoki su jais apsieit. Pakinkė, o tėvas sako vėl:

— Kad nori, dabar važiuok.

O sūnus iš vietos arklio nepavaro, kaip medžio.

Na, ir tada sako sūnus:

— Greičiausiai, kad jį prie notrynų piktoji kirto.

O tėvas sako:

— Ne piktoji, bet kad nori, tai aš ir vėl padarysiu, kad arklys kaip reikia nueis, ienose nuvažiuos. Sėsk,— sako,— vežiman.

Paėmė vėl senis arklių ranka paglostė — ir vėl nuėjo arklys, kaip buvo.

Mes ten daugelis buvom ir matėm.

Užburta mergaitė

Nuotekose toks Vyšniauskas buvo, o mes gyvenom Bratnavos vienkiemy. Tas Vyšniauskas arklius romydavo, senas bernas. O aš mergiotėlė, bet kasiaus prie mergų. Vyšniauskas kalbina mane, tai kiti man sako:

— Tu su juo nekalbėk — jis ne vieną apibūrė!

Visi sakė, jis labai mylėjo vieną mergaitę, kai buvo jaunesnis. Ta už jo nėjo. Jis paėmė ir užbūrė, kad jos viduj kalbėjo, ką jai daryt — ji kalba, o jai iš vidaus atsakinėja. Ji pradėjo sirgti. Tada ją tėvas nuvežė pas kitą burtininką, kad atburtų. Nu, tas antrasis to pirmojo burtus nuėmė ir pasakė, kad tas žmogus ateis vėl ir at-

neš kokį daiktą ir kad neimtu iš jo jokių daiktų, nes kaip dar kartą užburs, tai nebeatbursiu.

Taip ir buvo: parvažiuoja jie namo, ir atėjo tas pats bernas ir atnešė saldinių, bet ji neėmė, bijojo, kad neužburtų, ir išvijo lauk. Visi žinojo, kad jis buvo tikras čerauninkas.

To dvaro važiavo žmonės Ukmergėn, ir reikėjo jiems užeit pas Vyšniauską. Durys buvo atidaros, o kai jie priėjo prie durų, jos užsidarė, ir niekaip negalėjo įeit. Jie daužė daužė, ir nieko. O tas Vyšniauskas paėmė užbūrė ir sako:

— Žiūrėkit, jum vežimai dega su šienu!

Tie atsigrįžta — tikrai, kad dega. Prišoko, išdraskė šieną, atkabino, išdaužė, ienas sulaužė, o nieko nebuvo. Kiti atvažiavo ir sako:

— Ką jūs čia darot? Ar girti? Jūs sulaužėt vežimus!

— Čia dega!

Ir man liepė su juo nekalbėt; aš bijojau, kišenėj špygą laikiau.

Burtininko nemirtingumas

Dar senais laikais, kada buvo daug raganių, vienas pasirodė labai gudrus, ir jis visus kitus raganius apeidavo. Šitas raganius išsyk buvo prasčiokas baudžiauninkas. Kai pasidarė raganiū, tai labiausiai pykdydavo ponus, nes jis ant jų labiausiai buvo įpykęs. Būdavo, nueina jis į kokį dvarą ar miestą, tai kai ims ponus erzinti, tai jie, negalėdami jam nieko padaryti, iš piktumo net plaukus nuo galvos raudavosi. Taip jis, išdaigas bekrėsdamas, labai įsipiko viso pasaulio ponams, kurie visaip norėjo jį pagauti, bet nieko nepadarydavo.

Kai jau pradėjo raganius senti, tai pasiėmė vieną vaikną už gizelį. Gizelį jis irgi išmokino, ką pats mokėjo. Vieną dieną tas raganius sako gizeliui:

— Tu mane užmušk, visą kūną sukapok į tokius gabaliukus, kaip pirštas, supilk į karstą ir užkask, o kai pra-

eis devyneri metai, tai ateik ir atkask, nes aš būsiu jau gyvas. Šitaip padarius, jau daugiau mirti nereikės. Kai aš atgysiu, tai aš ir tau taip padarysiu, ir abu galėsime amžinai gyventi. Tik žiūrėk, kad apie šitą niekam nesaikytum, nors ir labai tavęs prašytų.

Gizelis išklausė ir sako:

— Na, tai gerai, meister, sutinku taip padaryti.

Tuoju paėmė kirvį, raganių užmušė, sukapojo į smulkius gabaliukus, sudėjo į karstą ir užkasė.

Praėjo kiek laiko — tuoj visi žmonės ėmė šnekėti, kur dingio tas raganius, kad jo niekur nematyti, o tik gizelis. Tada pradėjo tą gizelį gaudyti, kad pasakytų, kur tas raganius. Išsyk dar gizelis vis laikėsi, ir jo nepagavo, bet kai pradėjo visur šnekėti apie kažkokį gizelį, tai jis niekaip negalėjo išsisukti, ir vieną sykį jį sugavo. Kai tik sugavo, paklausė, kur jo meisteris. Gizelis išsyk dar gynėsi, bet kai ėmė labiau kankinti, tai pasižadėjo nuvesti parodyti. Pasiėmė kastuvą ir išėjo su visais žmonėmis į laukus to raganiaus atkasti. Kasė kasė, prikasė karstą. Karstas dar buvo nė trupučio nesupuvęs, o kai atidarė, tai jau raganius buvo visas sugijęs ir šoko iš karsto. Bet kai tik gavo oro, ir numirė. Jau nuo užkasimo buvo praėję aštuoneri metai, ir jei dar būtų palaukę metus, tai tas raganius būtų visai atgijęs.

Medžiotojas ir bernas

Pas vieną medžiotoją buvo bernas. Medžiotojas užpyko už kažką ir sako:

— Ryt per pietus būsi nušautas.

Eina bernas keliu nusiminęs — nušaus. Stovi žmogus pakelėj.

— Ko verki?

— Taip ir taip. Buvau pas medžiotoją už berną. Užpyko ant manęs, sakė, nušaus.

— Eikš, aš tave išgelbėsiu.

Bernas, eina, kur neis, kad tik liktų gyvas. Tas žmogus atsivedė berną į kamara, atsinešė lėkštutę, perplovė kairės savo rankos mažiuką pirštuką, prileido kraują.

Per pietus džy-y-y kulka į lėkštę. Pasitaškė pasitaškė, apsvėlė kraujais ir guli.

— Eik dabar tu medžiotoją ir nušauk,— sako bernui. Bernas nenori.

— Eik, ir gana,— beveik privertė.— Kaip jis tave šovė... Te, išeik laukan, šauk ir ateik.

Bernas išėjęs šovė ir atbėgo. Parodė jam veidrodį. Žiūri — medžiotojas stogą dengia. Dengė dengė, atsilošė ir nuvirto nuo stogo. Atbėgo pati, vaikai, kelia — negyvas.

Panaikinta burtų galia

Gyveno kartą žmogus. Netoliese buvo kaimynė latvė, su kuria jis pykosi.

Kartą žmogus sunegalavo. Juo tolyn, juo blogyn. Akyse ėmė nykti. Vazinėjo jis pas įvairius gydytojus, bet nė vienas jam ligos nenustatė. Kartą nuvažiavo pas seną gydytoją, kurį žmonės burtininku laikė. Apžiūrėjo jį gydytojas ir sako:

— Tamsta apkerėtas esi. Su kuo nors pykstiesi, todėl bloga akis pačiam sveikata atėmė.

Nedavė gydytojas žmogui jokių vaistų, tik liepė dvi savaites iš namų niekam nieko neskolinti, o po dviejų savaičių vėl atvažiuoti.

Parvažiavo žmogelis namo.

Kitą dieną ateina kaimynė latvė, baisiai maloniai prašo paskolinti rėtį. Žmogus neskolino. Kitą dieną kaimynė vėl atlėkė, vėl prašo paskolinti. Bet žmogus neskolino jai rėčio nei tą, nei kitą kartą.

Antros savaitės pabaigoj išgirdo, kad kaimynė sunkiai apsirgo. Nuvažiavo žmogus pas gydytoją, tas viską išklausinėjo ir sako:

— Tai ta kaimynė buvo nužiūrėjusi. Dabar parvažiavęs paimk baslį, nueik ant ežios, kur ribojasi jūsų žė-

mės, ir įkalk jį. Kai išgirsi, kad kaimynę votimis nuvertė, tada ištrauk baslį, nukirsk žemėtąjį galą ir sudegink. Taip išnyks kaimynės burtų galia.

Žmogus taip ir padarė. Įkasė į žemę baslį, o kai išgirdo, kad kaimynę votys kankina, išrovė ir, nukirtęs žemėtąjį galą, sudegino. Kaimynė netrukus išgijo, bet ilgiau tame kaime neliko gyventi. O žmogus liko sveikas ir laimingas.

Išvarytas velnias

Netoli mūsų, Nuolekų kaime, Lyduoklių parapijoje, buvo čerauninkas Karklas — senas bernas. Vieną kartą jis buvo pajauniuose su pamergėm. Visiem pripylė po stikliuką degtinės, ir jis paėmė vienai pamergei pripylė. Paėmus gerti, ji pamatė, kad tokios kirmėlaitės kruta. Ji negėrė. O visi sako, kaipgi gers, kad čerauninkas padarė. Jis klausia:

— Ko tu negeri?

— Kad pabūrei.

Paskui kitai pamergei pabūrė — ir ta gėrė. Ir ėmė pilve šnekėt velnias. Šnekėjo viską, šnekėjo:

— Duokit valgyt, duokit gert! Pieno duokit, mėsos! Ji labai išsigando.

Jis mokėjo padaryt ir atidaryt, atitaisyt. Ėmė nuvažia-vę jo prašyt:

— Kaipgi čia tu padarei jaunam žmogui?

Tada tas liepia, sako:

— Išlįsk.

Pilve sako:

— Per kur? Aš per galvą lįsiu!

Sako:

— Negalima!

— Tai aš lįsiu per pilvą!

— Negalima!

— Tai,— sako,— per ranką!

— Negalima!

— Tai,— sako,— per koją!

Sako:

— Negalima! Tik per vieną kojos mažutį pirščiuką! Tai, kaip lindo, ir nunešė kojos mažutį pirščiuką. Jis davė vaistų, ir nieko nebuvo.

Kurie moka tik paburt, tai bjaurūs. Kiti moka ir atburt.

Nematyti vyrai

Vienas žmogus nusipirko juodą knygą ir skaitė: „Ateis nematytų vyrų...“

Prisirinko į gryčią visai nematytų vyrų ir prašo darbo. Žmogus ką tik pasako, tuojau jie padirba.

Padavė jiems rėtį ir liepė iš ežero išsemt vandenį. Ir tą tuojau išsėmė. Atėję vėl prašo darbo.

Buvo ant kiemo daug privežta smėlio statybai. Žmogus sako:

— Eikit, privykit man virvių iš smėlio.

Nuėjo tie vyrai, suka suka, nieko negali padaryti, jokios virvės.

Atėję sako:

— Duok kitą darbą — iš smėlio mes jokios virvės negalime padaryti.

Žmogus sako:

— Kol to nepadirbsite, kito darbo neduosiu.

— Koks tu gudrus! — pasakė vyrai ir išnyko.

Žmogus sudegino juodą knygą ir nebenorėjo užsiimti su ja.

Varnos prie lango

Vieną kartąėjo toks senukas. Ejoėjo ir paklydo. Dabar, sako, aš paprašiau pas vieną nakvynės. Gal, sakau, bijo — nesileido, sako:

— Eik tenai, žmogus vienas gyvena, tai jis priims.

Sako, nuėjau ir priėmė tas žmogus. Grytelytė ologa, langai sušarstyti su pagaliukais. Jis kur ten ant krosnies nulindo, o mane savo lovon paguldė. Sako, naktį žiūriu — per tuos stiklelius kažkas lupas gryčion. Užsidegu žiburį — varnos. Tų varnų daugybė lupas per stiklus. Man, sako, keista. Nuėjau ant krosnies, pakėliau tą, sakau:

— Kas čia per stebuklas, kad naktį varnos lupas?

Tada tas pasikėlęs sako:

— Gerai, gerai, aš jas sutvarkysiu.

Kai išėjo, tai daugiau negrįžo. Ir varnos daugiau nesilupo.

Tas ryte pasikėlęs ir išėjęs. Nuėjau pas kaimyną, klausiu:

— Kas čia per žmogus, kad varnos lupos?

Pasakė, kad jis turi juodą knygą baltom raidėm ir su velniais draugauja.

Balti suolai

Statė meistras namus. Užbaigė ir klausia šeimininką:
— Šeimininke, ar nori, kad suolai būtų juodi, ar kad balti?

Šeimininkas sako:

— Noriu, kad būtų balti.

Nu, tai kiek gimė vaikų tam name, tiek mirė. Suprato, kad tai balti suolai, kad užbūrė tas meisteris, kuris meistravo. Tada šeimininkas pardavė tą namą ir išvažiavo Amerikon. Amerikoje, kai išėjo iš tų namų, kiek rados vaikų, tiek ir augo.

Apiburta duktė

Zomašosėj buvo burtininkas, tai savo dukterį užbūrė. Nusivarė ji gyvulius anksti rytą ganyti ir ėmė giedoti miške. O jis išėjo oran ir sako:

— Kas ten gieda? Kad jį užimt!
Jis ir nemanė, kad tai jo duktė — ir paleido burtus su vėju. Įeina pirkion ir klausia:
— Kas ten gieda?
Sako:
— Mūs duktė.
Sako:
— Kaip duktė?
Nuvažiuoja — kad jau negyva, apiburta ir liko negyva.

Toks tokį pažino

Kai statė Sausininkuose tiltą ir jau ruošėsi tiest balkius, važiavo žmogus ir, žinoma, kai tiltas buvo suardytas, tai važiavo per upę. Jis sugalvojo iš to meisterio, kur tiltą statė, pasijuokti, sako:

— Nugi, tu, meistrelī, sutrumpinai visus balkius, jie neperteks per upę!

Tas meisteris greitosiomis vieną ištraukia, patikrina — tikrai, per keturias pėdas per trumpas. O tas, iš upės žiūrėdamas, juokiasi, sako:

— Na, ar ne mano teisybė?

O tas meisteris sako:

— Bet tu žiūrėk, kad upėj neprigertum!

Tik staiga vanduo pakilo — vežimo ratai nusimovė, arkliai susipainiojo, jau ir patį semia iki pažastų vanduo. Ar tam važiuotam žmoguiui nereiks to meisterio prašyt, kad jį išgelbėtų. Sako:

— Gelbėk, brolau, nes aš prigersiu!

Tai tas meisteris sako:

— Tai mudu susitaikykim: tu man ištesk balkius, kuriuos savo burtais sutrumpinai, aš tave išgelbėsiu iš vandens.

Taip jie ir padarė — balkiai bematant ištįso, vanduo nusiūgo, arkliai susitvarkė. Tas važiuotas žmogelis atsišveikino tą tilto meisterį ir nuvažiavo.

Matyt, toks tokį pažino ir ant alaus pavadino.

Kareivio pasakos

Kareivis ėjo, kaip kadaise, atitarnavęs dvidešimt penkerius metus, ir pasiprašė vienoj vietoj nakvoti. Priima jį naktigultan ir net žada duoti valgyti, bet reiks sakyti pasakas. Jis sušalęs, valgyti nori, kas jam dabar daryti? Jau naktis, eiti nėra kur — prižadėjo sakyti pasakas.

Davė jam valgyti. Pavalgė ir su šeimininku sugulė ant palų. Šeimininkas gula prie krašto, o jis pasieny. Dabar, kai sugulė, sakys pasakas. Bet ir nejuto, kaip abu užmigo. Mato šeimininkas, kad šitas kareivis meška, o jis — vilkas. Na, ir lekia abu per laukus. Lekia lekia abu. O nori valgyti, alkani. Užbėgo pririštą kumelę:

— Pjaukim,— sako meška.

— Nepjaukim, čia mano kumelė,— vilkas sako.

Nepjovė. Lekia toliau. Vėl alkani lekia. Lėkdami susitiko — eina moteris.

— Pjaukim,— sako meška.

— Ne. Nepjaukim. Čia mano moteris,— vilkas nesutinka.

Nepjovė. Jiems taip belakstant, jau ir ruduo, ir jie abu žiemai sulindo olon. Užpuola kokie žmonės juos oloj ir mešką užmuša.

— Tai tu dabar lišk už manęs, o kai man baigs lupt kailį, tai tu per mane šok — ir vėl atvirsi žmogum,— spėjo meška pasakyti.

Vilkas taip ir padarė. Jau meškai baigia lupt kailį, tai jis šoko per mešką. Kai šoko nuo palų žemėn, susitrenkė ir nubudo. Žiūri — dar jo pati sėdi, vakaroja.

— Dar tu gyva? O aš, vilku būdamas, tave norėjau papjaut,— sako jis pačiai.

Gerai susitrenkė, bet daugiau nieko neprašė sakyti pasakų.

Pervesti kontrabandininkai

Vieną kartą vargonininkas Pranciškus Pleikis susiderėjo su vyrais kontrabandininkais:

— Aš jus pervesiu per rubežių iš Vokietijos, jums nereikės bijoti, tik duosite po dvidešimt kapeikų nuo vyro už pervedimą.

Tie sutinka:

— Vesk.

Pleikis ištraukė ilgą virvelę, suraišiojo mazgelius ant jos, padavė kiekvienam po mazgą, ir visi susikibę eina: čia pirmas, o visi kiti, susikibę už mazgų, eina iš užpakalio. Laimingai perėjo stačiai pro pereinamąjį punktą plentu. O stovi ten kareivis, ir jis visiškai jų nemato. O iš didelio būrio yra ir balių. Vienas, paskutinis vyras, tą mazgelį paleido, ir tuoj jam kareivis:

— Stok!

Ir sustojo jis. Sako:

— Nešauk, nešauk, čia eina visa partija!

Jį paėmė ir uždarė, kamėjo be leidimo. O tuos pervedė ir paleido.

Uždegtas vežimas

Medkirčiai plovė lentas. Eina tas vargonininkas Pranciškus Pleikis ir sako:

— Vyrai, ką jūs man duosite — aš išlįsiu per rąstą išilgai?

— Mes duosim litrą!

— Gerai!

Vargonininkas priėjo, pridėjo galvą prie rąsto, ir pradėjo traškėti rąstas — jau lenda. Vis lenda lenda, jau jo nematyti — sulindo visas. Atvažiuoja žmogus su dideliu vežimu šiaudų. Jis dar nebuvo atvažiavęs, kai vargonininkas pradėjo lįsti, ir jam nebuvo apdumtos akys. Tas atvažiavęs ir sako:

— Ko jūs veizit, juk jis viršum medžio slenka.

Tas vargonininkas sako tam šiaudiniui:

— Veizėk, kad tavo vežimas dega!

Pažiūri — kad tikrai didelė ugnis užpakaly vežimo. Tik užpakaly vežimo dega. Tai pribėgo, nuplovė arkliams

trumpai pakinktus, kad nesudegtų arkliai. Kai arklius pavarė, atsisuka — nė cypt nė kokios ugnies. Tai tas vargonininkas sako:

— Kitą kartą, kad matysi taip darant, tūrėk liežuvį už dantų!

Išvežta krosnis

Vienas burtininkas pakinkė dvi silkes ir sako:

— Žiūrėkite, kaip aš išvešiu krosnį iš gryčios.

Žmonės žiūri ir mato — krosnį veža.

Pajuoktos moterys

Ėjo moterys į bažnyčią ir sutiko senuką. Jis atrodė toks keistas, ir jos ėmė juoktis. Jis sako:

— Nu, nu, iš jūsų labiau juoksis.

Truputį paėjus, pradėjo tekėti per kelią upelis. Taip srauniai vanduo teka per kelią. Moterys pradėjo sijonus kelti aukštyn ir bristi per vandenį. O žmonės iš paskos eina ir juokiasi:

— Ką tos moterys ten dabar dirba?!

Mat, tie, kur paskui ėjo, jokio upelio nematė, nes jo nebuvo.

Elgetos kerštas

Kartą į vienus namus užėjo elgeta ir pasiprašė naktigulto. Ant krosnies gulėjo senis. Jis ir atsakė jai. Elgeta kažką suniurnėjo ir išėjo. Nieko nemanydamas, senis užmigo. Kiek ten jis numiegojo ir nubudo. Nubudęs nustebo — pilna gryčia vandens. Vanduo sunkės vidun pro duris, ir vis daugyn. Pribėgo pilna gryčia vandens, jau lig stalo, jau ir stalą apšėmė, jau pradėjo siekti priekrosnį. Mato senis, kad blogai — vanduo pasieks krosnį, ir

reiks prigerti. Taigi jis — plaukt. Girdi, priplauks duris ir išners laukan. Išskėtęs rankas, pasispyrė nuo krosnies ir — vandenin. Bet vandens kaip nebūta. Pliumptelėjo senis tiesiai viduaslin stačia galva. Susitrenkęs ir prasiskėlęs kaktą, suprato, kad vandens gryčioj iš viso nebuvo, o tik akių dūmimas, paleistas elgetos. Taip ji atkeršijo už tai, kad nepriėmė naktigulto.

Čigono pokštas

Vienas žmogus labai nekenė čigonų. Jeigu pas jį užeidavo čigonas ar čigonė, tai jis išvydavo.

Kartą ūkininkas vienas buvo namie, ir ateina čigonas. Jis norėjo čigoną išvyti, bet tas sako:

— Kam tu varysi mane? Aš pats išeisiu. Aš, žmogau, parodysiu tau vieną pokštą. Už tą pokštą tu mane paminėsi visą savo gyvenimą. Na, kiek kainuoja šitas tavo pastatas? — rodo į kluoną.

— Na, šimtas auksinų, o kad du šimtai, tai labai gerai. O jau kad trys šimtai auksinų, tai ir dėkui pasakyčiau,— sako žmogus.

Čigonas padavė jam tris šimtus auksinų. Priėjo prie kluono ir uždegė jį iš visų keturių kampų. Įsiliepsnojo kluonas, jau kaip griūt, tai čigonas sušuko:

— Vot tak!

Tik siena kaipmat nustojo degt, ir kluonas stovi, kaip stovėjo.

Žmogui dyvai.

Čigonas ir kitąkart pakartojo šitą pokštą.

— Kad taip aš padaryčiau,— sako žmogus.

Ir anas prie čigono padegė ir, kai įsiliepsnojo, tai pasakė: „Vot tak!“ — ir nustojo degt kluonas — užgeso.

Žmogus patenkintas, kad išmoko daryti tokį pokštą. Čigonui pinigų atidavė, dar ir paltį lašinių padovanojo.

Kai atėjo pati, tai jis ir pačiai parodys, kokį pokštą moka padaryt. Priėjo ir uždegė kluoną. Pati rėkia ant jo, o jis juokias. Kluonas dega. Atbėgo žmonės gaisro gesinti — jis neduoda. Kai jau gerai įsiliepsnojo, jis rėkia:

— Vot tak!

Nepadeda.

Jau rėkė rėkė, kiek galėdamas:

— Vot tak! Vot tak! Vot tak!

Bet niekas nesidaro — negęsta kluonas. Taip ir sudegė.

Išvarytos gyvatės

Mano tėviškėj tvarte kasmet gyvatė vis kokių gyvulių užkirsdavo. Mama pradėjo sakyt savo nelaime žmonėms.

Jurgiškių kaime gyveno toks Rančius. Kartą tas Rančius atėjo pas mus. Mama ir pasisakė jam savo nelaime. Tai jis tvartan nuėjo, prie tvarto stovėdamas, kažką pašnibždėjo,— ir iššliaužė iš tvarto dvi gyvates. Abi prigu-lė ir prišliaužė prie jo kojų. Jis jom rykšte ėmė šveist ir nuvarė į mišką.

Daugiau jau tame tvarte gyvulių niekas nekliudė.

Svirplių išvarytojas

Pociūnų sodžiu, joniškiečiuos, pas Skablacką buvę jaujoj daugybė svirplių. Viena kartą atėjęs elgeta pas juos ir išprašęs į nakvynę. Buvęs ruduo, kuliamas laikas. Nuėjęs su šeimyna į jaują gulti, sakąs:

— Aje, kas čia pas tamstas tokia daugybė tų paukš-telių. Juos reikia išginti.

Kiti juokdamiesi saką:

— Išgink, jei gali.

Elgeta paprašęs kuškį žirninių virkščių. Piemuo nubė-gęs, atnešęs. Tas elgeta ėmęs su tom virkščiom apie kros-nį apmaišęs, aptrynęs šnabždėdamas ir išmetęs laukan, ir langą palikęs atvirą. Tai kai pradėję tie svirpliai pro langą lėkt, ir išlėkė laukan visi lig paskutinio.

Pelių išvedimas

Gervėčių parapijoj, Galčiūnų sodžiuj, prieš karą atsirado žmogus, kuris susitarė su visais galčiūniečiais, kad iš sodžiaus visas peles išvarys. Jis pynė sau botagą dvi savaites. O kai atėjo paskirtoji diena, išėjo į galą sodžiaus. Bet, prieš pinant botagą, jis uždraudė juoktis, kai peles varys. Jis supliaukšėjo savo ilguoju botagu,— irėjo visos pelės iš visų kampų viduriu gatvės. Pelėsėjo irėjo, o jų buvo tokia daugybė—net akyse mirgėjo. Jis jau varė į kitą galą, kai išbėgo iš vieno kampo kreiva pelytė, ir ji kulzojo pati paskutinė. Bet štai vienas žmogus užsijuokė iš kreivos pelės, ir visos pelės išbėgiojo po sodžiu.

VILKTAKIAI

Vilktakis tėvas

Dar nelabai didelė buvau, nuvažiavau kartą į svečius pas dėdę Radviliškyje. Pamenu, kad buvo pati šienapjūtė. Vakare, parginęs bandą, piemuio ėmė sakyti, kad to paties kaimo gyventojas atėjęs su dukterim grėbti pamiškėj šieno, kur ir tas piemuio ganė. Apie pietus tėvas dukteriai sakęs:

— Aš einu į mišką kokiam pusvalandžiui, ir žiūrėk, jeigu atbėgtų vilkas, nemušk jo su grėblio dantim į galvą, tik ginkis su kotu.

Ir nuėjo.

Pabuvo kiek laiko, sako piemuio, aš pasivariau bandą toliau nuo pamiškės ir ganau. Gi tik žiūriu, kad atbėga vilkas, o toks didelis, ir tiesiai pro šalį mano bandos pas tą dukterį. Nu ir pult! O ta gintis. Gynės gynės su grėblio kotu — nieko nepadaro. Apsuko grėblį ir tiesiai su dantim vilkui į galvą. Gerokai apkruvintas vilkas nubėgo sau į mišką, į mano bandą nė nepažiūrėjęs.

Praėjo vėl koks pusvalandis, ateina kaimynas kruvina galva...

Apie tą kaimyną seniai buvo šnekėta, kad jis vilktakis. Netikėjom piemeniu. Pritemus nuėjo pati dėdienė. Ir iš tikrųjų, rado kaimyną gulintį su apraišiota galva, taip, kaip piemuio sakė. Nori — netikėk, o viskas kaip ant delno, žinai gi, niekas nesisakys, patys slepia.

Sudegintas vilktakis

Buvo vienas burtininkas. Kartą jis nuėjo į mišką. Kitas žmogus buvo miške ir pastebėjo, kad jis nešasi kaž-

kokius pagaliukus, susmeigė juos į žemę, nusirengė drapanas, persivertė per galvą — pavirto vilku ir nubėgo į mišką. Tas žmogus viską matė ir atėjęs apžiūrėjo tuos pagaliukus. Vienas pagaliukas buvo toliau išmeigtas. Jis tą pagaliuką ištraukė ir nusinešė į krūmus, pažiūrės, kas bus. Neilgai trukus atsineša vilkas aviną. Numetė tą aviną žemėn, verčiasi per galvą ir pasidaro žmogus, tik su vilko uodega. Ir kitą kartą verčiasi, ir trečią kartą verčiasi — vis uodega yra ir yra. Tada jis užsimovė kelnes, susikišo tą uodegą į kelnes, užsivilko drapanas, pasiėmė aviną ir nuėjo į kaimą.

Tas žmogus nuėjo į savo kaimą ir pasakė kitiems vyrams:

— Mačiau — buvo vilkas, atsinešė aviną ir pasidarė žmogus, tik su vilko uodega. Eisiu ieškot vyro su vilko uodega.

Pradėjo visus vyrus kratyt ir rado tą vyrą su vilko uodega. Tai jie kaimišku būdu nuteisė, kad jį reikia į ugnį įmesti ir sudeginti.

Privežė didelę malkų krūvą, uždegė tas malkas, įmetė burtininką ir sudegino. Nieko neliko, tik viena širdis. Perplovė tą širdį ir rado ledą širdy.

Išpjautos avys

Vinkšnėnų kaime, maždaug prieš aštuoniasdešimt—devyniasdešimt metų, atsitikusi didelė nelaimė — visos į pamiškę išgintos ganyti avys, kokie du šimtai, buvo išpjautos ir suguldytos ratu, nors nė viena nesuėsta. Liko gyva tik viena avis. Ten pat buvę piemenys nė matyti nematė, kas tas avis išpjovė.

Vyrai ėmė piemenis rykštėmis tardyti, plakti. Seniai ėmė juos drausti, kad vaikų neplaktų,— mat, jiems atėjo galvon, kad tai galėjęs būti vilktako darbas. Ėmė vaikų klausti, ar niekas pas juos nebuvo atėjęs. Vaikai atsakė, kad buvo žmogus.

— Apie ką jis kalbėjo su jumis? — klausia seniai.

— Apie avis,— atsakė vaikai.

Klausė dar, kaip atrodeš, kur nuėjęs, bet vaikai neįsidedėmėje — ėjęs ir nuėjęs tolyn. Jie pažaidę, žiūrį — avys išpjautos, ratu suguldytos.

Seniai tada sakė, kad tai vilktako darbas esąs. Nebuvo tik protingo žmogaus, kuris būtų vilktaką pažinęs. O pažinti jis lengva — pradėjus apie avis šnekėt, jam pradedanti kyšioti vilko uodega. Tai aiškiausias vilktako ženklas.

Paverstas vilku

Vieną kartą susipyko valstietis su burtininku. Ir pradėjo nuo to laiko jis norėti naktigonėn joti. Taip nori, kad niekaip negali nusimaldyti.

Nujojo. O ten ir burtininkas arklį gano, po krūmu atsisėdęs, pavalkus taiso. Užėjo noras žmogui į tuos pavalkus įlįsti. Niekaip negali susivaldyti.

Burtininkas, kaip žinodamas, nuėjo kažko į krūmus, o pavalkus paliko. Pribėgo valstietis, apsimovė pavalkais ir pavarito į vilką.

Po to jis trejus metus vilku lakstė. Ir prie savo namų atbėgdavo. Sustaugia tik liūdnei — ir daugiau nieko negali padaryti. Žmonės stebėdavosi, ko tas vilkas taip liūdnai staugia.

Kartą jis su kitais keliais vilkais užpuolė avių bandą. Tik piemuo kad šmaukstelėjo jam kelis kartus botagu per nugarą. Ėmė jis nuo to ir vėl žmogumi pavarito.

Pamotė ir sūnus

Mirė ūkininko pati, jis vedė kitą. Pirmosios pačios buvo likęs sūnus. Antroji pati to vaiko nekentė. Kai jis užaugo vyru, kartą nuėjo arti. Antroji pati buvo ragana ir nutarė jį paversti vilku. Jis atsisėdęs valgo pietus, o pavalgęs žiūri, kad jam ant kojų, rankų dygsta plaukai.

Nesupranta, kas jam yra. Žiūri — ir uodega lenda. Taip jis ir pavirto vilku.

Sėdi jis prie jaučių vieną dieną, kitą. Niekas prie jo neprieina. Ateina šlubas vilkas ir sako:

— Einam į Valaunes pasipjaut jautį.

Tikrasis vilkas, pasipjovęs jautį, plėšė mėsą ir ėdė, o tas pavirtęs negali.

Taip jis vargo trejus metus. Kai jau labai išalko, tai, įsilipęs į laidarį, ėmė žvieginti kiaules. Su juo buvo ir daugiau vilkų atėję. Kiti vilkai, išgirdę ateinant žmones, iššoko ir pabėgo. O jis nebesuspėjo, tai palindo po šlajomis ir pasislėpė. Bernas jį pamatė ir liepia lįsti lauk. Tas išlindo. Bernas įsivedė jį į jaują ir sako:

— Šok per kartį!

Tas, kaip šoko, ir atvirto žmogumi. Bernas liepė jam eiti į namus. Paleisdamas jį, sako:

— Kai rasi pamotę namie, tai pirma neik į trobą, turi pirmutinę ji įeiti. Kai ji eis, tai tu sakyk: „Kaip aš bėgiojau, tai ir tu taip bėgiok!“

Sūnus taip ir padarė. Tai pamotė tuoj pavirto vilku ir kudul nubėgo.

Mergos juosta

Pas mergą ėjo vienas bernas. Paskui pradėjo eiti kitas. Tai ji pirmojo nekenčia. Ji išaudė stiprių siūlų juostą ir, kai atėjo tas nekenčiamas bernas, padavė jam tą juostą ir pasakė, kad apsijuostų. Bet kad apsijuostų ne jos pirkioj, o išėjęs.

Kai bernas išėjęs apsijuosė, virto vilku ir išlėkė miškan prie vilkų. Mat, ta merga buvo burtininkė ir užbūrė tą juostą. Jis lakstė su vilkais dešimt metų.

Kartą lekia bent keli vilkai į aveles. Ir jis su jais. Bėgdamas šoko per kokį griovį ir tuo kartu jis vėl pasidarė žmogumi. Gal juosta trūko? Kai virto žmogumi, tai gynė aveles nuo vilkų ir apgynė.

Paskui jis sakė, kad jam sunku labai buvo. Ateina į savo kaimą. Savo žemės šniūrą pažiūsta. O žmonės, kai tik pamato, tuoj pradeda rėkt kaip ant vilko ir nutulioja.

Vilktakiu paverstas piemu

Astravų kaime, Obelių valsčiuje, maždaug prieš šešiasdešimt metų buvo kaimo pasamdytas kerdžius, kuris paversdavo piemenis vilktakiais. Tas kerdžius kasdien prieš savęs pasilikdavo po vieną piemenį, kurį pavertęs vilktakiu lengvai išganydavo daug galvijų. Žmonės apie pavertimus nieko nežinojo, o kad prie tokio kerdžiaus vieno piemens užteko, tai buvo visiems gerai, ir užtat jam geriau mokėdavo, kaip kitiems kerdžiams.

Vieną kartą tas kerdžius vertė Leikučių piemenį vilktakiu. Vienoj vietoj buvo jo prikalta šermukšnių kuolelių, per juos liepė virsti, ir besiverčiant pavirsta vilktakiu. Kai kerdžius piemenį vilktakiu vertė, užėjo bernas ir viską matė. Ėmė jis vieną kuolelį ir ištraukė. Sulaukus vakaro, kerdžius atvertė tą piemenį, tik ne visai gerai. Kai vieną kuolelį tas bernas ištraukė, tai piemeniui negali pašalinti vilko uodegos: visas žmogus, o vilko uodega užpakaly. Tai kerdžius, nežinodamas, ką daryti, įgrasė piemenį, kad niekam nesakytų, o rytoj vėl ateitų ganyti, tai gal ir atvers kaip reikia.

Bet vaikas negi nukęs. Parėjęs namo ir verkia. Močia klausia, kas yra. Anas nesako. Bet per ilgą klausinėjimą pasakė, kad turįs uodegą. Tuoj sužinojo visas kaimas, ir tas bernas atidavė kuolelį. Kerdžius jį įvarė ir bernioką atvertė kaip reikia. Tada tą kerdžių atstatė iš vietos.

Vilktakiu paverstas žmogus visai panašus į vilką. Tai tas vilktakis apibėga apie galvijus, galvijai niekur ir neina. Arba kad reikia pagražinti, tai greitai pagražina — kerdžiaus jis klausydavo.

Vestuvinė - vilkotakiai

Buvo vienas žmogus. Tuokėsi. Vestuves sutaisė. Didelė labai kompanija išvažiavo iš kaimo. Kaimo žmonės padarė jiems bromą prie miško. Ir kurie išvažiavo per tą bro-

mą, tie pavirto vilkotakiais. Parvažiavo namo — jų nepažino ir išvaikė po laukus. Parvažiavo kiti, kurie nevažiavo per tą bromą, klausia:

— Kurgi jaunoji? Kur kiti?

Sako:

— Prieš dvi valandas išvažiavo.

O jaunoji buvo su nuometu. Tai jie atsiminė, kad vienas vilkas buvo su balta nugara, balta galva ir uodega. Tai suprato, kad čia buvo vilkotakiai. Ir pradėję jie tuos vilkotakius vaikyt per tą bromą. Kurį tik perveja, tas ir atvirsta žmogum. Kai visus atvertė, parvažiavo namo, ir toliau vestuves kėlė — dainavo ir pasakas sakė.

Tėvas vilkalokas

Vienas buvo vilkalokas. Ateidavo kaiman prie savo vaikų ir ima su jais žaisti. Kai ateina žmonės, tai jis bėga miškan. Ateidavo, po kaimą vaikščiodavo. Jo duktė prašė, kad jo nešautų. Tada jie susirinko ir norėjo jį sugauti. Kai jis pasikėlė, šoks per kelmą — ir plyšo vilko kailis. Ir stovi nuogas žmogus.

Nuogas tarp vilkų

Kartą žiemą žmogus buvo paverstas vilku. Jis bėgiojo po laukus, miškus, o nakčia, kada būdavo šalčiai, gulėjo miške su kitais vilkais. Po kiek laiko atėjo ta naktis, kada jis turėjo atvirsti žmogum. Naktį gulėdamas pajuto, kad šalta. Pabudo ir nusigando, pamatęs, kad jau ne vilkas, bet žmogus, tik nuogas. Tada jis tykiai peržengė per visus vilkus, įlipo į eglę ir ėmė rėkti. Vilkai, pajutę žmogieną, pradėjo graužti eglę. Tuo tarpu pradėjo aušti. Žmonės, bevažiuodami per mišką, užgirdo riksmą ir nuėjo pažiūrėti. Atradę jie išėmė žmogų iš eglės ir vėl parvežė namo.

Užmuštas vilkas-žmogus

Pas mano senelį priprato vilkas. Kai tik žiema ateina, ir vilkas ateina. Dieną jis kur vaikšto, o naktį įlenda tvartan ir guli prie gyvulių. Pritaisė jam skylę lįst.

O seniau žydai vilko iltį kabindavo ant kokio šniūrelio vaikui ant kaklo. Vaikas pagrauzia tos ilties, tai jam išauga stiprūs dantys. Na, ir kailis — pinigai. Tai sumanė senelis papjaut ar užmušt vilką — bus pinigų.

Pritaisė toį skylėj, kur jis lįsdavo tvartan, maišą. Vilkas, kai lindo, ir įlindo maišan. Tada tą vilką pjovė. Kai pjovė, tai jis rėkė ir cypė kaip žmogus. O kai jam kailį lupė, tai po kailiu rado žmogų.

Išgelbėta jaunoji

Bernas kūreno jaują — statys linus. Bet atėjo namo, pasėdės, kol sudegs malkos. Pasėdėjęs nuėjo vėl kluonan ir pro pravertas duris mato, kad prieš ugnį sėdi ir šyla jaunoji. Vilko kailis atmestas. Jis ją mato, o ji nemato. Jis mato — graži, jam patinka. Net ir tuoktūsi su ja, bet nežino, kas daryti. Stovi stovi, net drebėt pradėjo. Stovėdamas ir sušalo, ir bijo. Užtai ir dreba. Tik vienu metu šoko ir nustvėrė ją glėbin. Vilko kailį nutraukė ir metė ugnin. Tai kol kailis degė, ji visokiais balsais spiegė. O kai sudegė, nurimo. Tada jis ją atsivedė namo. Palaukęs kiek, su ja ir susituokė. Tai dešimtį metų nekalbėjo, bet paskui pradėjo.

Vilkalatai jaujoj

Kalbėdavo, kad senovėj važiuoja vestuvininkai — ir visus paverčia vilkalatais.

Kadaise kūrendavo jaujas javams džiovinti. Nuėjo šeiminkas, pakūrė ir guli ten jaujoj. Tik eina tokie vilka-

latai vidun. Jis ir galvoja: „Kas gi čia tokio yra?“ Net septyniuos atėję. Išsivilko vienas, žiūri — jaunas su kvietkelio. Išsivilko kitas, žiūri — jaunoji. Tada, žiūri, — išsivilko pamergės. Išsivilko visi ir šyla, kaitinas. Jie ir kalba kaip žmonės. Na, tada šitas žmogus ir klausia jų:

— Kas čia per žmonės?

Jie pasakė:

— Vestuvininkai.

Tada sako:

— Tai kaip, — sako, — tai vestuvininkai — ir su kailiais?

— E, — sako, — mus pavertė vilkalatais.

Tada jie sakė:

— Mums dar ilgai reiks nešiot tuos kailius.

Paskui jie apsivilko tais kailiais ir vėl išbėgo vilkalatais.

Vilkaloto vardas

Kur yra vilkais paversti žmonės — vilkalotai, tai jie žmonėm atsiverstų, jei išpėtųm jo tikrąjį vardą ir juo pavadinum.

Vienoj vietoj žmonės pažino, kad ne vilkas, o vilkalotas. Tai tada sakyt, sakyt visokius vardus. Sakė vardus vyriškus ir moteriškus — ir išpėjo, nes iš vilko pasidarė moteris. Ir dar ne taip moteris, o jaunoji. Matai, vilkalotais apversti buvo jaunieji ir visa svotija. Juos apvertė burtininkai.

Takmakas

Vienas ponas, važiuodamas keliu, arti didelio miško radęs žmogų bestovintį. Tas žmogus jam sakęs:

— Pon, nevažiuok per tą mišką, čia vilkas tamstą užpuls.

Ponas sakąs:

— Aš turiu mušketą.

Žmogus:

— Ką daugiau turi?

Ponas:

— Turiu šoblę.

Žmogus:

— Tai ką dar turi?

Ponas:

— Dar turiu takmaką.

Tas žmogus ir nebesuprato, kas tas takmakas. O tai buvo tabokmalis.

Tas žmogus buvo vilkatakis, tai jis tuos ginklus, kuriuos suprato, visus užkeikė, pakerėjo, pagadino.

Išklausinėjęs žmogus nuėjo sau, o ponas nuvažiavo į mišką. Vidury miško tą poną ir užstojęs vilkas. Ponas šaunąs iš muškietos — negali, šaunąs iš puštalių — vėl negali, kertąs su šoble — ir su šoble negali įkirsti, griebęs savo „takmaką“, kai pagavęs duoti, tai tuoj ir subukinęs tą vilką.

Tas vilkas atsitraukęs, nubėgęs, o ponas nuvažiavęs sau.

Vilktakiai ir merginos

Seniau gi namuose verpdavo, ausdavo ir viršutines ir apatines drapanas, drobes, rankšluosčius — visa ką. Buvo paprotys, ypač subatvakariais, kad moterys sueidavo į vieną vietą ir vakarodavo iki kokių dviejų valandų. Nu, ir vieną tokį šeštadienio vakarą suėjo vienon pirkion panelės ir verpia. Kiekviena, žinai, kaip panos, girias, kokį turi vaikną, kuris gražesnis. Nu, ir kalba.

Įeina trys jaunikiai į pirkią — gražūs vyrai, apsitaisę gražiai. Pasisveikino ir susėdo ant suolo. Susėdo, o panos, dar čia šeimininkės duktė, nudžiugo, kad šitokie gražūs vaikinai atėjo. O asla neiššluota. Pasiėmus šluotą, ir šluoja, ir šluoja prie pasuolių, apie tuos jaunikius. Žiūri šluojant — iš už suolo styri uodegos! Aha! Tada ji vie-

nam bakstelėjo į tą uodegą, gal, rokuoja, taip kas pritaisė — tas pasišokėjo. Vadinas, kad tikrai šitie, kaip vadinavo, vilktakiai! O jeigu tik jie pavirsta į vilką, tai pasielgia kaip vilkai. Šitoji mato, kad čia gali dabar blogai baigtis, kad gali jas visas suplėšyti, sukandžioti. Viena kitai slapta šnektelėjo, kad jau taip dabar pas mus yra. Nu, tai tada, kas jom daryt? Jos nori išeiti, bet tie neleidžia. Tada viena, kuri drąsesnė, sako:

— Jūs eikit kur sau, ar laukan, kur susigalvojusios, o aš viena liksiu ir čionai šauksiu.

O jos šeimyna, broliai, tėvas, miegojo kitam gale.

Nu, jos taip ir padarė. O šitoj atsisėdo už ratelio ir taip smarkiai suka ir rėkia:

— Kad aš jauna ištekęčiau,

Dovydą turėčiau!

Dovydai! Dovydai! — kiek gerklė įrėkia.

Išgirdo šeimyna. Kas čia yra? Kas ten rėkia taip smarkiai? Įeina, gi žiūri — šitie tebesėdi jaunikiai, šitie vilktakiai. Ji pasakė:

— Kaip sau norit, šituos reikia likviduot!

Šeimyna juos paėmė, nurengė. Kai tiktai nusirengė drabužius, ne tiktai jau uodegos — ir veidas liko vilkiškas. Ėmė nugalabijo juos, nuėmė kailius ir pasisiuvo skrandas. Ir dar šiandien tebenešioja — labai stiprios.

Išpjautos vakarotojos

Buvo vyras su pačia, ir jie išvažiavo į vestuves. Duktė paliko namie. Pas ją susirinko vakarotojos verpti. Atėjo daug bernų, pilna pirkia. Tie bernai sėdi prie mergų, vakaroja. Ir nulėkė vienos verpstelė. Ji pasilenkė tos verpstelės, ogi žiūri — pasuolėj uodega. Persigando labiausiai, suprato, kad vilkalotai, ne bernai. O balanas senybėj degindavo. Balanos žibinturiuose įsmeigtos. Tą ugnį užpūtė ir ištrūkus bėgti į girią. Ištrūko.

Ateina rytą — visos papjaustytos, krūtinės iškrimstos dantimis.

Vilkalatai ir mergaitė

Senovėj, kai nebuvo ratelių, tai verpdavo verpstėm. Buvo mama ir duktė. Mama sena, užsiprašė vakarotojų. Mergaitė maža ant krosnies gulėjo. Ir bernai atėjo pas vakarotojas. Vienos mergos atsinėrė siūlas nuo verpstės, ir verpstė šlum ant žemės. Ji pasilenkė verpstės, žiūri — è vienas bernas su uodega. È ten buvo ne bernai, bet vilkalatai. Taip viena vienai, viena vienai pašnibždom — kad tai ne bernai, o vilkalatai. Eina jos namo. Ir mama kartu išėjo.

Tie vilkalatai rado ant krosnies mergaitę. Jie laukė laukė — mama neateina — ir pristoję prie mergaitės.

— Pasakyk, kur mama, o ne — tai pirštelį kąsim.

Ir kanda pirščiuką.

Mergaitė rėkt:

— Mama, mama, man jau pirščiuką kanda! Mama, mama, man jau pirščiuką kanda!

Mama neateina. O tie nukando visus pirščiukus ir mergaitę suėdė.

NEPAPRASTI GYVŪNAI

Žalčio išmintis

Nežinau, kiek metų turėjau, bet jau daugiau negu dešimt, kai ganiau gyvulius Sarakovkos kaime, pas Biveinį.

Kartą radau tvarte po loviu žalčio kiaušinius ir išnešiau paėmęs pirkion. Pamatęs šeimininkas liepė išnešti atgal — padėti, kur radau. Išnešiau. Bet kol aš juos turėjau pirkioj, žaltys spėjo pamatyti, kad nėra kiaušinių. Jo nuėta pirkaitėn ir apnuodyta puodynė pieno. Kai atėjo iš pirkaitės, tai jau rado mano padėtus kiaušinius. Tada vėl nuėjo pirkaitėn, apsivyniojo apie puodynę ir ją apvertė.

Išgelbėtas ūkininkas

Tvarte, po loviu, žaltys buvo susidėjęs kiaušinius. Ūkininkas su bernioku vežė mėšlą. Berniokas atrado žalčio kiaušinius ir sudaužė juos. Žaltys matė, kad berniokas sudaužė.

Buvo name padėtas ąsotėlis su vandeniu atsigerti. Žaltys įlindo į ąsotėlį ir užnuodijo vandenį — norėjo atkeršyti berniokui.

Ūkininkas užsinorėjo gerti ir eina prie ąsotėlio. Žaltys, pamatęs, kad ne berniokas, bet ūkininkas eina gerti, greit prišliaužė prie ąsotėlio ir pavertė jį, išliedamas vandenį.

Prieina ūkininkas prie ąsotėlio ir žiūri, kad jis pavirtęs, vandens nebėra. Sako:

— Kaipgi tas ąsotėlis pavirto?

Nežinojo ūkininkas, kad žaltys jį gelbėjo, o bernioką būtų nunuodijęs už jo kiaušinių sudaužymą.

Pasmaugta žmona

Viena moteriškė be galo bijodavusi gyvačių, kurių neskirdavusi nuo žalčių ir driežlių. Panorėjęs jos vyras ją prie žalčių pripratinti, užmušęs žalčio patelę ir parnešęs namo. Žaltys nepastebimas sekęs įkandin žmogaus ligi namų, o kai žmogus padėjęs užmuštą patelę ant lentynos, kurioje buvusios sukrautos knygos, nuėjęs pasakyti savo žmonai, kad atneštų jam knygą, tai žaltys tuo metu užsirioglinęs lentynon prie savo negyvos patelės. Atėjusi moteriškė knygos paimti, o žaltys apsimyniojęs jai apie kaklą ir pasmaugęs ją.

Žalčių kerštas

Pas vieną ūkininką buvęs bernas. Tuose namuose gyvenę žalčiai. Bernas su jais taikiai gyvenęs. Kartą naktį pajutęs, kad šalia jo guli žaltys. Paėmęs ir užmušęs.

Ryto metą ūkininkas radęs tvarte negyvą karvę. Sako, tai kiti žalčiai atkeršijo.

Supykintas žaltys

Važiavau kartą iš Salako į Gerveliškių kaimą. Kokius tris kilometrų reikia važiuoti mišku.

Ot, randu vienoj vietoj prie pat kelio — guli, apie kelmą apsiraitęs, žaltys. Šildosi saulėj. Galva padėta ant kelmo. Mano arklys buvo geras, bet ir botagas šikšninis geras irgi. Tai aš, vežime sėdėdamas, kai pyliau tam žalčiui. Tik sušnypstė, tartum koks garas trūko, ir kad ims mane vyt! Arklys bėga kaip įkerta, tai aplenkė arklių. Taip vijo mane per mišką kokius du kilometrus. Bet už miško jau nevijo — liko miške.

Margas žaltys

Bus kokia dvidešimt metų, kai Vaitkuškių dvariuko lauke kažką dirbę vyrai sėdėjo, ilsėjos. Nežinau, ar tai buvo šieną pjovę, ar malkas kirtę. Gal malkas kirtę, nes turėjo kirvį. Tarp tų kelių vyrų buvo pats to dvariuko šeimininkas. Taipgi buvo mūsų kaimo gyventojas Balys Kardelis. Kardelis ir dabar dar yra gyvas.

Jie sėdi, rūko, kalbasi, tik girdi, kad varlės kažką rėkia ir visos eina vienon pusėn. Tai jie eina žiūrėt, kas yra. Mato — guli didelis margas kirminas. Guli išsižiojęs, o varlės jam gerklėn pačios eina. Vienas iš ten buvusių vyrų norėjo žaltį kirst kirviu — užkapot. Bet šeimininkas nedavė, sakydamas:

— Gerai, jei jis vienas, bet jei yra jo draugas, tai išpjaus mano gyvulius. Kažkur šitaip užkirto ar užmušė didelį kirminą, tai to šeimininko paskui visus gyvulius išpjovė.

Gyvatės dvaras

Nujojo vienos moteris naktigonėn. Tik viena moteris ir sako:

— Čia negraži vieta. Jokim iš čia!

Visos ėmė ir nujojo toliau, o viena liko.

— Man,— sako,— gerai ir čia. Aš niekur nejosiu.

Ji likus užmigo. Ją budina, kelia kokia ponia:

— Kelkis,— sako,— čia mąno dvaras!

Ji nubudo, bet nesikėlė.

Užmigo. Vėl ją kelia ta pati ponia. Ji ir vėl nesikėlė. Jau trečią kartą kai liepė keltis, tai pasikėlė. Žiūri, kad prie jos guli didžiausia gyvatė — stora, stora! O prie jos didžiausias urvas. Tai gal ta gyvatė ją ir kėlė — ten jos gyvenimas buvo.

Gyvatės dėkingumas

Nuėjo moteris miškan ir rado — gyvatė, apie medį apsisukus, gyvačiuojas. Ji turėjo duonos, padėjo ir sako:

— Man sunku gimdyt, tai ir tau sunku. Suėsk nors šitą duoną.

Ta moteris buvo nėščia.

Už kiek laiko ji, viena namie būdama, pagimdė. Tik žiūri — atšliaužia į namus gyvatė ir padėjo po slenksčiu karūną.

Nuo to laiko ji viską žinojo. Ji pagimdė berniuką. Ji dabar žino, kad jos vyras mano: jei gims berniukas, tai jį nužudys, nes jam mergaitės reikia.

Atėjo vyras — liepia duoti valgyt. Ji neduoda, nes sako, kad negali pasikelti — pagimdė vaiką.

— Ką pagimdei? — klausia vyras.

— Ką dievas davė, tą ir pagimdžiau, — atsakė.

Ji žinojo viską, bet reikėjo niekam nesakyti, — neprisipažinti, kad žino.

Dabar, kai ji žinojo vyro mintis, tai labai pradėjo jam įtikti. Pradėjo jie gerai gyventi, taikiai.

— Kodėl tu man tokia gera pasidarei? — sako vyras.

Tuokart ji ir pasisakė, kad žino jo mintis. Nuo to ji daugiau nieko nežinojo, nes pasisakė, kad žino.

Gyvačių miegas

Iš Milkūnų nuėjo žmogus miškan rugsėjo aštuntą ir dairo, kad gyvatės keliu vyniojasi kaip virvės ir eidamos vis čiupt žolę ir įsikanda. Pasidairė tas žmogus, ir jis įsikando tą žolę ir prarijo.

Eina namo, ir kad jį apmarino miegas — negali ir eiti. Į savo namus negalėjo pareiti, vos parėjo lig kaimyno kluono, o ten po kluonu buvo kūlių. Įlindo į tuos kūlius ir užmigo. Pramiegojo net iki Blovieščiaus. Per Blovieščių parėjo namo.

Jo ieškojo, ir mišias atlaikė — niekas neregėjo ir neregėjo. Per Blovieščių pats parėjo. Klausia:

- Kur buvai?
- Miegojau.
- Kur miegojai?
- Po Banelio kluonu, kūliuose.

Gyvačių duobėj

Tai buvo labai seniai. Mano motina pasakoja, kad Lygūnų dvaro pono eigulys ėjo Sciūriu. Eidamas ir įsmuko duobėn. Samanos užsitraukia, užsitraukia, ir sėdi jis ten duobėj. Žiūri — ten daug gyvačių, o viena labai stora, didelė. Bet jam jos nieko nedaro. Mato, kad duobės kampe yra toks mėlynas akmuo, ir visos gyvatės jį palaižo. Jis, ten būdamas, jau ir valgyt nori. Ėmė ir jis tą akmenį laižyt. Pirštu per akmenį pabraukia ir palaižo. Ak valgyt ir nenori. Gerai.

Tai ir išbuvo toj duobėj lig šv. Jurgio. Pradėjo jau ir gyvatės iš duobės iššliaužt. Iššliaužia viena, kita — ir visos. Liko tiktai ta viena didžioji. Ta didžioji tada pradėjo šniokšti pykdama ir vis apie jį sukasi — vis nori jam tarp kojų įkišt galvą. Jis, kaip ten nuo jos besisukinėdamas, ir išsižergė. Tai gyvatė jam įkišo galvą tarp kojų. Jis pasidarė kaip raitas ant jos. Tai ji, tada savim kai metė jį, ir išmetė viršun. Ir jis parėjo namo. Kai pasisakė dvaro ponui, kur jis buvo ir su kuo buvo, tai dvaro ponas jį kažkur išvežė, ir jis daugiau negrįžo.

Gyvatės karūna

Mes — Ambrazai, bet nežinau, kodėl mus vadina Samuliais. Vienas iš tų Samulių buvo labai stiprus — tai mano senelio brolis.

Tokioj baloj, kurią vadina Sciūriu (Lygūnų kaimo lauke ta bala), rado, kad guli didžiausia kaip sienojas gyvatė ir su aukso karūna. Tai jis pasiėmė šmaikštų kuolą ir derintis derintis prie tos gyvatės. Prisiderino ir kai rėžė kuolu, tai nukrito jai karūna. Bet ji nuo šito kirtimo atsi-

stojo piestu. Jis nusigando ir bėgti. Mato, kad gali neišbėgti, nes gyvatė veja. Tai nusimetė nuo savęs sėmėgėlę. Taip dievas davė, kad sumanė. Ir išbėgo.

Paskui nuėjo žiūrėti sėmėgėlės ton vieton, kur numetė. Sėmėgėlė buvo labai tankaus milo, kaip ir vilokas, tai rado tiktai vilnas.

Paskui jis sapnavo, kad kažkas sako:

— Eik pasiimk karūną, kad numuše.

Bet jis bijojo eit ir nėjo. O kad turėtum tą karūną, tai daug žinotum.

Karūnuota gyvatė

Aželių kaimo gyventojas Gumbrys atėjo pasipjauti stogui vytelių netoli tos vietos, kur dabar stovi mano namai. Ten yra bala, kurią žmonės vadina Ežerėliu.

Tai ot, girdi Gumbrys, kad kažkas tam Ežerėly sušvilpė. Jis pjauna vyteles ir galvon neima. Bet kai daug kartų švilpė, tai nuėjo pažiūrėti, kas yra. Pamatė, kad Ežerėly guli gyvatė. Gyvatė tokia didelė, visa auksinė, su karūna. O gyvačių apie jį tai krūvos!

Čia, šitoj vietoj, kur aš gyvenu, gyvena Narbutiškių dvaro pono eigulys Černiauskas. Gumbrys pasakė Černiauskui, o Černiauskas davė žinią Narbutiškių dvaro ponui. Atvažiavo pažiūrėti pats dvaro ponas. Ponas liepė tos gyvatės nekliudyti. Niekas tos gyvatės ir nekliudė.

Sparnuota gyvatė

Bus koks trisdešimt metų, gal ir daugiau. Dar buvau netekėjus. Vasarą šitaip nuėjau pasirinkt žemuogių. Nuėjau Zelionkos dvaro miškan. Toks papartynas, tai aš paparčius rankom praskiriu ir renku uogas. Jau buvau prisirinkus nemažai uogų. Kartą praskyriau paparčius ir pamačiau, kad guli susiraičius gyvatė. Kai susiraičius, tai didesnė kaip sietas. Kirmėlė su sparnais. Sparnai didesni kaip vištos, bet tokio sudėjimo, kaip šikšnosparnio. Visa

žalios spalvos. Pamačius mane, pakėlė galvą ir prasižiojo. Jos nasrai raudoni. Aš baisiai persigandau ir bėgti iš tos vietos, net uogas papyliau.

Gyvačių susirinkimas

Kažkur buvo toks burtininkas, kad galėjo sušaukt gyvates. Kartą prišaukė jis daug daug gyvačių. Ir atėjo viena tokia didelė, graži ir su karūna. Tai ji prie šito žmogaus burtininko prišliaužė, apsivyniojo apie jį ir galvą padėjo ant peties. Tada jis kažką pasakė. Visos gyvatės pradėjo šliaužti iš to susirinkimo. Ir ta didžioji gyvatė irgi nuo žmogaus atsivyniojo ir paskui kitas nušliaužė.

Persekiojamas piemuo

Piemuo, ganydamas bandą, vis rinkdavo gyvates ir mesdavo jas į skruzdėlyną, kad skruzdėlės suėstų. Vieną rytą taip bemetant, iš kažkur atšliaužė tokia didelė gyvatė su karūna ir puolė ant to piemens. Piemuo ėmė bėgti, o gyvatė vytis. Bebėgdamas per mišką, piemuo sutiko senelį. Senelis paklausė, kodėl jis taip smarkiai bėga. Piemuo pasakė. Tada senelis ištraukė lazdelę ir ją pamosavo. Gyvatė pradingo. Senelis pasakė piemeniui, kad daugiau gyvačių nenaikintų, ir nuėjo savo keliu.

Gyvačių karalius

Panašiai buvo 1925 metais. Tada vasarą dirbau melioracijoje apie Panevėžį. Ėjom dviese su draugu iš Panevėžio pėsti siauruku geležinkeliu. Panašiai apie Anykščius. Draugasėjo kiek pirma. Tik staiga draugas atšoko, surikdamas:

— A, va!

Priėjęs žiūriu ir aš. Matau, kad skersai geležinkelio guli gyvatė. Jos uodega kaip riestainis suraityta vienoj pu-

sėj geležinkelio, o galva kitoj, ir apie keturis metrus nuo žemės pakelta aukštyr — dairosi. Snukis kaip lydekaičio su kuodu. Vidury kuodo dar kažin koks pyplys kaip pirštas. Visa tartum rutuliukais nusėta auksiniais žiedeliais, o per kaklą daugiau kaip piršto platumo auksinė juostelė, tartum šuva su dirželiu.

Aš draugui parodžiau pasitraukti, o pats turėjau tokią aštrų kastuvą, tai kad rėžiau! O ji tartum negirdėjo. Vis dėlto ėmė šliaužt. Ir jau šliaužia per bėgius. Tada aš jai rėžiau ir kitą kartą — ji ir vėl kaip negirdėjo. Tada ji nusileido paatkorėn. Aš jai kirtau trečią ir ketvirtą kartą. Ji vėl tartum negirdėjo. O paskui įlindo paparčiuosna, ir aš jos daugiau nemačiau.

Kai nakvojau pas žmones ir papasakojau, ką mačiau, tai jie man pasakė:

— Tai tavo laimė, kad jos neužkirtai, o tai ir tu pats būtum negyvenęs. Tai buvo arba vaikas, arba pats gyvačių karalius.

Baltoji gyvatė

Žemaičiuose buvo tokia didelė giria, kad žmonės pro medžių tarpą negalėdavo išlikti. Didžiausi skuslai, pelkės, o gyvačių — devynios galybės! Būdavo, nė vienas žmogus nebus neįkastas gyvatės. Daug tuo laiku išmirė žmonių. Visi to krašto gyventojai aimanavo, nes negalėjo nuo gyvačių apsisaugoti.

Vieną kartą susirinko visi žmonės pasitarti, kaip reikėtų tas bjaurybės išnaikinti. Vienas žmogus atsistojo ir paklausė:

— Jei toje girioje niekas nematėt baltosios gyvatės, tai aš visas jas išnaikinsiu.

Žmonės labai nudžiugo ir sakė nė vienas nematęs baltosios gyvatės. Tada tas žmogus liepęs visiems pasiimti kirvius ir eiti į Kebšgirį. Čia jis įsakė nugenėti didžiausią eglę, ją ligi pusės įpjauti, o aplink sukrauti didžiausią laužą. Žmonės viską padarė.

Kai jis įsilipo į medį, liepė pakurti laužą iš visų pusių ir patiems iš miško bėgti. Jis sušvilpė baltosios gyvatės balsu, ir iš visų pusių krūvomis bėgo gyvatės į tą laužą. Ir sudegė.

Neilgai po to jis pamatė didelę kaip rąstą baltąją gyvatę, kuri bėgo tiesiai į laužą. Žmogelis persigando, bet buvo po laiko. Baltoji gyvatė, perbėgusi ugnį, davė su uodega į medį ir nubėgo tolyn. Medis nulūžo, o žmonių išgelbėtojas atsidūrė lauže ir sudegė.

Nuo to laiko Kebšgiryje daugiau nebuvo nė vienos gyvatės.

Vandens gyvatė

Tas buvo gal prieš kokį keturiasdešimt metų. Buvau jau paaugęs vaikėzas, bet dar ne vyras. Su mūsų kaimo tokiu bernioku nuėjom Luodžių ežero krantan, kur vadinama Sidabrine, ir jau nusivilkom. Nusivilkę paėmėm dantysna kepures (kiaušiniams sudėti) ir plauksim, netoli kranto tokia kaip salelė, tai narai suka lizdus ir deda kiaušinius ant vandens.

Krantas plačiai užaugęs ligi tos salelės viksvom, bet jei eitum, tai klampu — nelaiko dumbblas, o viršuj stovi vanduo. Užtai prisirengėm plaukt. Mes nusivilkę dar stovim, tik matom, kad viksvos tik skiriamos, skiriamos, ir išlenda gyvatė. Gyvatė stora, didelė, galva kaip veršioko, o pati keleto metrų ilgumo. Pilka, didelė. Mes nusigandom ir, rūbus nustvėrę, bėgt. Kiek pabėgom ir atsigręžę žiūrim, kur ji pasidės. Tai per ežerą nuplaukė, vis matėm — rangės ir rangės tokiais kamuoliais ton pusėn, kurią vadina Žvėrinčium.

Mes tol stovėjom ant ežero kranto, kol mūsų akys ją matė.

Prieš šitą mūsų matymą vienas Plavėjų kaimo gyven-tojas, eidamas Luodžių ežero pakraščiu, rado ženklą, kad tėtis koks sieniojas. Pagal to sienojos storumą jį turėjo traukt arklys, bet ant smėlio nėra arklio pėdų. Tai jis ir kitiem pasakojo, ir niekas nesuprato, kas yra. Bet kai

mes pamatėm tokią gyvatę, tai tik tada supratom, koks ten ženklas buvo, koks sienojas buvo tėstas. Tai buvo šliaužta tos gyvatės, kur mus išgąsdino.

Driežlės—žmogaus gelbėtojos

Driežlė yra gyvačių padėjėja. Ji paima geluonį iš dilgynių ir nuneša gyvatėms. Driežlė padeda ir žmogui, saugodama jį nuo tų pačių gyvačių.

Vienas medžiotojas bemedžiodamas pavargo. Prigulė pailsėti ir užmigo. Atlėkė trys driežlės. Jos ėmė jam laksytį po veidą, apie kaklą, bet žmogus nejautė ir neatbudo. Po to viena iš jų ėmė lįsti jam į ausį, ir žmogus tuoj atbudo. Atbudęs pamatė, kad gale jo galvos trys didelės susirangiusios, pripūtusios gyvatės, ir tiek jos šnypščia, tiek šnypščia! Jos būtų tą medžiotoją sugėlusios, bet driežlės jį išbudino ir išgelbėjo.

Rupūžių karalienė

Vienas kaimynas pasakojo, kad jis beganydamas matęs Šilabalės duobėje rupūžių karalienę. Didumo ji buvus sulig tupinčia kate, o ant galvos turėjusi blizgančią karūną. Kvailas jis — išsigandęs ir pabėgęs, nes, sako, kai ji būtų prunkštelėjusi, būtų buvę po jo. Tik namie sužinojęs, kad nuo savo laimės pabėgęs. Sugrįžę jie keliese ieškoję, bet veltui.

— Ir užtat man dabar taip nesiseka,— nusiskundė žmogelis.

Gandro kerštas

Atsirado toks išdykęs vaikas, kuris išdraskė gandro lizdą ir išmėtė vaikus. Kartą pamatė, kad atskrenda gandras ir turi snape nuodėgulį. Tą nuodėgulį padėjo ant to kluono stogo, kur buvo jo lizdas. Užsidedė kluonas. Nuo to kluono daugiau trobų. Ir sudegė kone pusė kaimo.

Kregždžių miegas

Rudenį kregždė rengias miegot žiemai. Pievoje ji suranda ir pauosto tokią žolę, o paskui eina miegoti.

Vienas žmogus matė, kaip kregždė uosto žolę pievoje, o paskui nubėgo upės kraušan, įlindo ir užmigo. Jis surado tą žolę, pauostė ir parėjo namo. Tada jis labai užsionorėjo miego. Prie kluono buvo didelė krūva spalijų. Jis nulindo tuosna spaliuosna ir visą žiemą gražiai pramiegojo.

Kai laikas kregždėm atgyt, ir jis išsikasė iš spalijų krūvos.

Kregždžių žiemojimas

Kregždė žiemoja ežere ant nendrių — nendrė pasilenkus nuskęsta, ir ji tenai būna negyva iki pavasario. O kai pavasaris atšyla, kregždės pernykštės atgyva, o jau senos tenai pasilieka amžinai. Jeigu su tinklais pagauna, kai žvejoja žuvis, tai atgyja.

Mūsų, Paspėrių, kaime žiemą žvejojo ir sugavo kregždę, atnešė į kambarį, atšilo ir puolė skraidyt. Paskui išnešė į lauką — ir vėl sustingo. Jau tada nebeatgijo. Dar mažas buvau, kai tą kregždę pagavo. Tėvas pasakojo, aš nemačiau.

Kregždė lipinėja, lipinėja ant nendrės, kol užšąla, o pavasarį atgyja, nuo Jurgio atgyja.

Vilkas ir muzikantas

Kai buvo baudžiava, tai mano gimtinis Pliukų kaimas ėjo darbus Nuoliškių dvaran pas poną Žulį. Kartą ėjo mūsų kaimo žmogus vakare, jau buvo tamsu. Ėjo iš dvaro namo. To žmogaus pavardė buvo Šimonėlis. Su savim jis turėjo lūpinę armonikėlę. Kai ėjo, tai stačiai ir įkrito vilkaduobėn. Įkrito ir ten rado vilką. Vilkas tupi ir palaukus pradėjo jį pešiot. Tai jis pradėjo grot armonikėle.

Kai groja, tai vilkas jo nekliudo, tupi ir staugia. Kai tik nustoja grot, vilkas vėl jį pešioja. Nėra kas jam daryt, tai grojo ir grojo pernakt. Nuo grojimo jam sutino lūpos. Rytą ėjo žmonės pažiūrėt tos duobės ir rado vilką ir Šimonėlį. Išėmė pirma vilką, tada Šimonėlį. Nuo to laiko jį pradėjo vadint Dūdele.

Vilkės atsilyginimas

Kitą sykį vaikai ganė karves miške. Ir jie beganydami užėjo mažus vilkiukus. Jie susitarė — iškirsti pokštą. Nusidrožė iš medžio mietukus ir užkaišiojo visiems vilkiukams užpakaliukus. Ir sudėjo atgal į lizdą.

Parėjo ta vilkienė, veizi: tų vilkiukų akys pilnos ašarų, tiek jie cirpia, tiek cirpia. Ji pradėjo veizėti ir galvoti, kas čia yra. Pamatė, kad užpakaliukai užkaišioti su tais pagaliukais.

Bėga ji, ir eina žmogus per mišką. Ėmė jį gintis. O tas žmogus bėgti. Suginė tą žmogų, dantimis paėmė už palo, duoda su uodega ir vedas į mišką. Jau ar taip, ar taip — tas žmogus eina. Ir nusivedė į mišką. Privedė prie urvo, pati cypia ir lenkia už to palo prie urvo, prie tos skylės. Jis pasilenkęs pažiūrėjo, kas ten yra, veizi, kad vilkiukai. Pagalvojo: „Reikia paveizėti, kas jiems yra.“ Ištraukė vieną, veizi, kad užpakaliukas užkištas su mietuku. Ištraukė. Paveizi kitus. Ir tiems ištraukė.

Ta vilkienė įlindo prie vilkiukų į urvą, o tas žmogus nuėjo sau.

Eina jis per mišką. Ir išgirdo, kad atbilda. Veizi, kad atleikia vilkienė ir atsineša avį. Užlėkė už akių, pametė ir pati nubėgo į mišką.

Tas žmogus parsinešė tą avį ir suvalgė su vaikais.

Vilkų kerštas

Ažėnų kaimo gyventojai kažkur miške rado mažus vilkiukus. Tai ėmė vieną vilkiuką pagavo ir visas keturias

kojytes prikalė vinimis prie lentelės. Taip ir paliko vilkiuką.

O tas žmogus turėjo septynias aveles. Tai iš nakties rado visas aveles vilkų papjautas.

Vilko gudrybės

Viename kaime gyveno žmogus. Jis turėjo arklių. Viena kartą jis apsiliko kailiniais, pasiėmė šautuvą ir išėjo ganyti arklio.

Buvo tylus vakaras. Žmogus atsigulė ir miega. Prie jo kūrenasi ugnis. Staiga prie to žmogaus priėjo vilkas ir pradėjo apuostinėti. Vilkas apuostė ir nuėjo. Žmogus jau ir nubudo. Jis suprato, kad būta vilko, tai jis ir nepasikėlė.

Ir vėl atėjo vilkas visas šlapias. Apžergė ugnį ir pradėjo kratytis ant ugnies. Ugnis pasidarė mažesnė. Vilkas vėl dingo. Nuėjęs išsimaudė upėje ir atėjo dar šlapesnis. Vėl apžergė ugnį, ir ugnis pasidarė dar mažesnė, negu pirmą kartą. Vilkas vėl nuėjo. Žmogus suprato, kad vilkas nori jį papjauti. Paėmė jis kailinius, padarė juos kaip gulintį žmogų, o pats nuėjo už krūmo.

Vilkas atėjo trečią kartą ir besikratydamas visai užgesino ugnį. Tada puolė ant kailinių ir laiko prispaudęs, nes manė, kad ten yra žmogus. O žmogus iš už krūmo paėmė šautuvą ir nušovė vilką.

Jurgis — žvėrių karalius

Išėjo dvi kvieslės dainuodamos į vestuves kviesti ir paklydo girioje. Sutemo, ir radosi naktis. Jiedvi, baimingai aplink beklydinėdamos, pamatė tokiam krūmų tankumyne ugnį degant. Jiedvi artinos ir išvydo žmogų prie ugnies, o daugybė vilkų apgulę apie ugnį šildėsi. Jiedvi labai persigando, bet tas žmogus liepė artyn eiti ir nebijotis — tie vilkai nieko nedarysią. Jiedvi ėjo artyn, apsišildžiusios papasakojo, iš kur esančios ir kurėjusios.

Tai liepęs tas žmogus vienam vilkui jiedvi parvesti. Bet tas, dantis iššiepęs, prieš tauškęs, priešijos, bene prašęs algos. Žmogus atsiliepęs:

— Tu turi eit, kas iš tų namų popirm pro vartus iššoks — tai tavo alga.

Tai liepė tas žmogus tą vilką sekti. Ir jis jiedvi parvedė, jau dienai išaušus, į namus. Bernai šėrė bandą, o kai vartus atvėrė, tai ėrys pro vartus iššoko, ir vilkas, tą paėmęs, į girią nusinešė.

Vilkams paskirtas žirgas

Vienas jaunas vyrukas, girioj besitrainiodamas, išvydęs pulką vilkų, kurie, galvas iškėlę dangun, kaukė. Tai permanoms balsas jiems taręs:

— Nekurioj vietoj,— apženklinęs ten bei ten,— rasit vakare širmą žirgą, tas jums priklauso.

Šis vyrukas labai persigando, nes tai buvo jo mylimas žirgelis. Jis greit prie jo nubėgęs, dumblais aptepęs, atstojo, žiūrėjo iš tolo, kas nusiduos. Vilkai atbėgo, balto žirgo nematydami, vėl į girią grįžo.

Antrą dieną, tuo pačiu laiku, vėl išgirdo vilkus bekaukiant, bene besiguodžiant, jog nerado balto žirgo. Tai atsiliepė balsas:

— Tas, kuris tą žirgą dumblais aptepė, turi jums tekti.

Tai girdėjo keli bernai, ir visiems žinoma padarė. Naktį, žirgus ganant, ėmė širmuko poną į savo tarpą, norėdami jį apsaugoti, bet, auštant dienai, užmigo. Kai pabudo, jis buvo prapuolęs, vien dešinę ranką bei kairę koją pagiry terado. Vilkai jį buvo suėdę!

Meškos dėkingumas

Moterys rugius pjovė. Ir sena bobutė buvo. Gal ji ten vaiką supo. Kad užėjo lietus! Jos susėdo po medžiu. Sėdėdamos žiūri, kad meška drevėj. Meška prisisėmė, prisisėmė medaus ir leidžias. Plėšė plautą ir įsipaišino lete-

na. Ji nupuolė nuo drevės ir eina į moteris. Moterys bėgt. Moterys bėga, o senutė nepabėga. Atkulziavo atkulziavo meška prie senutės. Marmoja ir rodo leteną. Senutė suprato. Išlupo tą pašiną, sopulį apšluostė, apspaudė. Ir sėdi bobutė susitraukus, dreba. Kas čia bus? Meška įkopė drevėn, prilupo prilupo korių. Nukopė. Bobutei ir vieną korį, ir kitą. Apkrovė bobutę, apkrovė koriais. Pamarmojos labai meška ir nuėjo, o bobutė iš tos baimės sėdi, nė nekrusteli.

Meška ir žmogus duobėje

Žmogus turėjo daug bičių. Ir kažkas pradėjo ateit į bites. Jis nesupranta kas. Paėmė jis ir netoli avilių iškasė duobę. Duobę nemažą ir gilią. O ateidavo į bites jo kaimynas. Dabar kaimynas kaiėjo, tai stačiai duobėn ir įkrito. Įkrito duobėn, nėra kas daryti, sėdi, išlipt negali, nes aukšta. Sėdi duobėj ir girdi, kad dar kažkas ateina. Žiūri, kas čia bus. Tik lopt ir įkrito. Žiūri — meška. Meška įlėkus irgi tupi, jam nieko nedaro. Patupėjo meška, patupėjo ir atsistojusi žmogui rodo, kad ją keltų. Žmogus padėjo jai atsistot ir, kai ji šoko, įsitvėrė — norėjo, kad ir jį kartu iškeltų. Meška įkrito vėl duobėn, bet, matyt, suprato, kad žmogus sulaukė, nes suurzgė piktai. Vėl rodo padėt jai šokt. Žmogus padėjo, bet ir vėl įsitvėrė. Dabar suurzgė dar pikčiau. Jau trečią kartą žmogus padėjo jai iššokt, netrukde. Trečią kartą meška iššoko. Iššoko ir nuėjo. Žmogus sėdi, žiūri, kas čia bus. Tik palaukus ateina meška. Atnešė didelį žaginį ir įstatė duobėn. Žmogus per tą žaginį išlipo iš duobės.

Taip abu ir išsigelbėjo.

Šungalviai

Seniau per karus nebuvo ginklų, tai turėjo tokius žmones, vadinos vienakiai arba šungalviai. Tai jie pagaudavo žmogų ir suėsdavo. Tokiu būdu ir kariaudavo. O kad

žmogus pradeda bėgt, tai anei kaip negali išbėgt, tik greitu laiku reikia atmainyt autuvus ant kojų — atgręžt priekį į užpakalį, tai tada šungalviai suglūšta ir nebegali žmogaus paimti.

O kai nakties sulaukia, iškasa gilią duobę, juos suverčia, uždengia lentom ir aprita akmenim. Jiems duoda ryti bet kokią mėsą: ar arklio, ar kiaulės.

Nuplikintas šungalvis

Buvo pusė šunio, pusė žmogaus. Jei apsiautum vyžom kaip žmogus, tai jis pavytų, suuostų, bet jei užpenčiais priekin, tai ne.

Buvus pirkelė pas Kleinickienę. Atėjo tas šungalvis, atsisėdo ant slenksčio ir neišleis, kaip suskėtrioja rankom. Ė boba,— kaip krosnį kūreno, kaip virė katilas vandens,— tai jam ant galvos! Tada išlindo akys, ir baigta.

GAMTOS REIŠKINIAI

Ugnies prasivėdinimas

Iš po krosnies ugnis išeinanti prasivėdinti. Liepsna kaip paklodė vaikščiojanti po visas trobas arba jaujoje po ar-
dus ir pro duris laukan išeinanti, po visas pastoges vaikš-
čiojanti ir tai niekur nekimbanti. Tiktai, ją matant vaikš-
čiojant, nieko nereik sakyti, nereik rékti, o ugnelė vėl su-
grįšianti po krosnim ir vėl gražiai kūrensis. Bet kas
surinka nusigandęs, tuoj kimbas ir dega. O kad ugnis iš-
einanti, tai krosny nieko nebesą, nè vienos degančios
anglelės.

Kaimyno ratai

Vieną kartą susitiko dvi ugnys, vieno kaimyno ir kito.
Viena ugnis sako:

— Mano šeimininkas labai blogas, niekada nei užklo-
ja, nei pakloja. Deginsiu jį.

Kita sako:

— Degink, kad nori, bet nesudegink mano šeimininko
ratų, kurie stovi tavo šeimininkų paklaimėj, nes mano
šeimininkas geras — jis visada mane užkloja ir pakloja.

Pirmoji ugnis sudegino visas trobas, tik paliko kaimy-
no ratus.

Ugnies pasivaikščiojimas

Mačiau, kaip iš jaujos ugnis išėjo pasivaikščioti. Labai
prikūrenau, atsiguliau prie durų. Prie durų prisitrau-
kiau — kad netrauktų. Tik burbtelėjo, o ugnis paliuo-

kom lig lubų, nuo lubų lig durų, į duris atsimušė ir vėl į krosnį — tokios juostos kaip vaivorykštė. Per tris kartus išėjo. O kai išeina, tai žarijos kaip apgesintos kiek žiburiuoja, bet liepsnos nebėra. Prieš išėjimą smarkiai kūrenas, o kai išeina, lieka be ugnies. Išeina ir šoka juostom į lubas, o nuo ten į duris. Aš laiku užsitraukiau. Tęsėsi porą akimirų.

Ugnis dėl to išeina pasivaikščioti, kad perdaug karšta, kad karštis dusina ugnį. Malkos nebegali degti.

Neišsivaikščiojusi ugnelė

Visi seniai buvo užsikišę, gulėjo, mat. Tik girdi, kad kažkas grabaliojasi priemenėj apie duris. Paskui ir rankeną jau klibina, nori įeiti. Girdisi balsas:

— Įleiskit!

Šeimininkas sako:

— Kad čia nėra vietos kur, eik į aną namo galą, į seklyčią.

Nuėjo ten.

O ten buvo ugnelė. Jei būtų įsileidę, ji būtų išsivaikščiojusi.

Kitą rytą lydė taukus. Ir užsidegė. Nugi ir tas namo galas sudegė. Į seklyčią įsileido ugnelę, ji išsivaikščiojo — tas namo galas liko nesudegęs. O šiame namo gale ugnelė neišsivaikščiojo, sudegė namo galas.

Besivaikščiojanti ugnelė

Ugnelę gerbt reikėjo. Mano močiutė pasakojo, kaip šeimininkė visada sakydavo savo tarnaitai, kad ugnelę visada, einant gult, gražiai užžertumėt — užklotumėt peleinais. Ir, sako, kartą begulint prasivėrė durys, įsirito raudonas kamuolys per slenkstį. Tas kamuolys ir prašnekėjo, sako:

— Eime pasivaikščioti!

Tai, sako, pirkioj atsišaukė balsas:

— Mes neisime, mums gerai pakloja ir mus gerai užkloja!

Tada kamuolys pasakė išsirisdamas:

— O man nepaklojo ir neužklojo!

Išsiriti per duris, ir durys užsidarė.

Tik mes, gulintieji, klausome, kad riksmas pakilo kaimė. Pašokę iš lovų, žiūrime, kad jau dega kaimelyje trobesiai.

Tai, matyt, kad ugnelė nori, reikalauja, kad ji būtų šventai prižiūrima.

Nuvesta ugnis

Apstainy (Vilkyškių parapijoje, Tilžės paviete), ugniai atsiradus, ūkininko dukterys vis klykė, kad ir stuba neužsidegtų, o su ja ir jų visos puikės. Bet tuo žygiu Vilkyškių dvaro užveizdas, raitas atpleškinęs ir tris kartus apie ugnį apskriejęs, kiek įgalėdamas, skubinosi per upeį, iki kurio ugnis vis didžiais kamuoliais paskui ją ritos. Todėl gyvenamoji nebuvo ugnies užgauta.

Žmogaus žvaigždė

Seniau žmonės pasakodavo, kad, kai žmogus užgimsta, ir nauja žvaigždė kartu sužiba — kiekvienas žmogus turi savo žvaigždę. Jeigu išeitum giedrą naktį, kada matyti daug žvaigždžių, ir imtum, į jas žiūrėdamas ir rodydamas pirštu, minti, skaityti, sakytum:

— Gal šita mano? Gal šita mano? ..— kokius penkis — dešimt kartų, ir jei pataikytum parodyt tą savo žvaigždę, tai staiga numirtum. Tai niekas taip ir nedrįsdavo daryti — nemindavo tų žvaigždžių.

Saulė, vėjas ir žiema

Ėjo sykį vienas žmogus pro kryžių. Žiūri — po juo sėdi trys vyrai: vienas buvo labai raudonas, antras — labai

baltas, o trečias — nei šioks, nei toks, storlūpis. Pamatęs juos, žmogus nusigando, pakėlė kepurę kryžiui ir greit vėl nuėjo. Atsisukęs žiūri — kad jį atsiveja tie trys žmonės. Prisiviję klausia:

— Prieš kurį tu nusiėmei kepurę?

Žmogus labai bijojo ten buvusio storlūpio, todėl sako:

— Tam storlūpiui.

Raudonasis jam sako:

— Žinok, žmogau, kai ateis vasara, aš tave sudeginsiu — aš esu saulė!

Storlūpis sako:

— Nebijok, žmogau, aš esu vėjas: papūsiu šaltu vėju, ir tu nebijosi to karščio.

Tada jam sako tas baltasis žmogus:

— Ir aš tau atkeršysiu. Aš esu žiema, aš tave sušaldysiu!

— Nebijok,— sako jam tas storlūpis,— aš pradėsiu pūsti šiltu vėju, tai ir sniegas pradės tirpti. Džiaukis, žmogau, kad pataikei kam kepurę pakelti,— dar pasakė ir nuėjo vėl sau.

O žmogus smagus nuėjo savo keliu.

Miegantis vėjas

Žmogus vaikščiojo darže ir rado — tarpe ežių guli ir miega vėjas. Pūtė pūtė, privargo ir atsigulė pailsėt. Vėjas pats nedidelis, bet labai dideli ilgi, žili ūsai. Nes vėjas pučia per ūsus.

Vėjas be kelnių

Viena mergaitė, eidama į lauką šieno grėbti, užtikus pakrūmėje besišildantį prieš saulę vėją be kelnių. Persigandęs vėjas prašęs mergaitės, kad ji niekam apie tai nesakinėtų.

— Aš tave,— sako,— už tai turtinga padarysiu.

— O kaip tu mane padarysi turtinga? — paklausė mergaitė.

— Ogi kai tu ištekėsi, tai kai reiks, ant tavo lauko lie-
taus atpūsiu, o kai nereiks — nupūsiu.

Mergaitė ištekėjo, ir viskas gerai klojos, kol ji niekam nepasakojo to atsitikimo. Bet sykį, gulėdama su vyru klėtyje, pradėjus jam pasakot, kaip anuomet radus vėją be kelnių ir kaip jis prašęs nesakinėti. . .

Akies mirksnyje pakilęs viesulas nunešė stogą ir sugriovė klėtį.

Vėjo ryšys

Sykį vienas berniukas, į priegulę eidamas arklius ganyti, atrado ant vieškelio pantį. Jis, tą pantį pasiėmęs, aplink pilvą apsirišo ir užsisprunkliavo. Vos tik tai padarė, pagriebė jį viesulas ir, iškėlęs į orą, pradėjo su juo suktis. Berniukui laimė buvo, kad viesulas, galą nešęs, jį už medžio užkliudė. Čia tas pantis atsimezgė, ir berniukas nukrito ant žemės, bet nieko nepasižeidė. Kai atsigavo, to pančio ieškojo, bet neberado.

Sako, tai buvęs vėjo ryšys, bet tas vaikinai, subrėškus esant, jo nepažinęs. Tokie pančiai esą nei iš linų, nei iš kanapių, nei vyti, nei sukti — tik vėjo ryšiai.

Vėjo galybė

Eina kažkur žmogelis savais reikalais. Beeidamas pamatė po krūmu gulintį žmogų dideliais ūsais ir tarė jam:

— Ko taip raivais? Mesk tinginį ir kelkis! Matai, kad laikas brangus.

— Aš esu vėjas. Duok man ramybę ir eik tolyn nuo čia!

Kai žmogus nesiliovė žadinęs, tada tas vėjas, pakėlęs ranka vieną ūsą, papūtė truputį per lūpas ir, vėl ramiai atsiguldamas, rūščiai pridūrė:

— Eik tik tolyn, išnyk iš mano akių!

Žmogelis, daugiau nieko nebesakęs, nuėjo toliau.

Bet, parėjęs namo, kaip jis nustebo, kartu ir nusigando: jo trobelė aukštyn kojomis apversta ir viskas išdaryta. Suprato žmogelis, kad tas vėjas, kai pūstelėjo, gulėdamas po krūmu,— suvertė jo trobelę. Mat, supyko, kam išdrįso žadinti.

Tai tokia vėjo galybė.

Į teismą paduotas vėjas

Vieną žmogų, grįžtantį iš darbo namo per tiltą, nustūmė vėjas ir labai sumušė. Jis verkdamas išlipo iš upės, parėjęs namo, papasakojo pačiai, kad jį vėjas numetęs nuo tilto, o už tai eisias skustis. Pati draudė, bet žmogus jos neklausė. Nuėjus į dvarą, teisėjai ir raštininkai iš jo pasijuokė ir išvarydami dingojo, kad jis paikiojās. Bet vienas raštininkas juokais pasakė:

— Kad gerai užmokėsi, aš tau duosiu laiškėlį.

Tas žmogus, užmokėjęs jam, nunešė tą laiškėlį ir užkabino ant kryžiaus, tardamas:

— Viešpatie, daryk gi man bylą su vėju, kuris be reikalo stumdo mane.

Kai atėjo diena, paskirta į teismą stoti, tas žmogus pirmiau pribuvo, ir iš jo visi dvare juokėsi, kad toks negirdėtas paikis atsiradęs.

Tą pačią valandą, kurią laiške buvo rašyta stoti vėjui į teismą, pakilo baisus viesulas, ir tuo sykiu žmonės pamatė, kaip pratėgiui atvažiavo ketvertu arklių baisus ponas su didele galva, tarsi puodu, apklastytu geležiniais lankais. Įėjęs į teismą, paklausė:

— Kur tas žmogus, kursai apskundė vėją?

— Aš čion,— atsiliepė žmogus.

— Nuo tilto ne aš tave numečiau, bet mano brolis, kursai šiandien nuvažiavo svetimon šalin į pokylį. Kai jo nėra namie, aš į jo vietą pribūnu, ir jis man liepė nesi-
bylinėti, bet susitaikinti. Už tai te tau pinigų maišą.

Tas žmogus labai pradžiugo, o vyriausias teisėjas, atėjęs pas vėją, tarė:

— Kam tu kvailiui davei tiek daug pinigų? Kad tu man būtum pusę davęs, būčiau aš tavo pusėn bylą išsprendęs.

O vėjas, matydamas, jog čia ne pagal teisybę bylinėjasi, brakšt teisėjui galvą nusuko ir pametęs nuėjo po dvarą pasivaikštinėti.

Einant tam žmogui namo, išbėgo priešais raštininkas ir prašė, kad dar duotų jam už surašymą laiško. O žmogus atsakė:

— Palauki, eisiu paklaust vėjo, ar gali taip daryt, ar ne.

Raštininkas nudūlino, nosį nuleidęs, namo, sakydamas:

— Galą gauki tu su savo pinigais ir su vėju!

Sužeistas vėjas

Vienas žmogus vėtė rugius kluone. Kai tik mes su šiūpele — vis pavėjui. Užaina už durų — per duris vėjas pučia ir pelus ant rugių neša; užeis nuo peludės — iš už peludės vėjas pučia. Vėtė vėtė dar valandėlę, bet taip jau ant vėjo įniršo, jog, išsiėmęs lenktinį peilį, kaip paleis per duris! Vėją tarytum kas ranka atėmė! Gražiai dabar sau rugius išsivėtęs, išeina žmogus iš kluono peilio ieškoti. Peilio nėra, tik aplašinta krauju žemė. Jis dar toliau sekęs pagal kraujo lašus ir atėjęs į girią. Stovi čia dailus butelis. Įeinąs į vidų, žiūrįs — senas senis guli, serga.

— Ar neradai tu mano peilio? — paklausęs žmogus.

Su šiais žodžiais senis parodęs savo veidą, didžiai peiliu pervertą.

— Aš tą peilį atiduosiu, tik tu pūstelnk sykį į šitą dūdelę, — ir padavęs žmogui į rankas dūdutę.

Šis pūstelėjęs sykį, atsiėmęs savo peilį ir namo išdrožęs.

Pareinąs namo — o čia nė vienos trobos, tik akmenys iš pamatų likę ant vietos. Taip pats nupūtė savo namus.

Sukruvintas tarnas

Išėjo vyras art. Kai susisuko viesulas — ir jau į jį. Jis kai duos peiliu — pragaišo peilis. Ieškojo ieškojo ir nesurado.

Po kiek laiko atėjo ruduo, važiuos jis Rygon, sėmenis veš. Nuvažiuoja tenai pas pirklių, padavė jau jam valgyt nemokamai. Šitas tik kapt peilį ir varto. Šeimininkas sako:

— Kam tu vartai, gal čia tavo peilis?

— Teisybė, mano!

— Besarmačiai,— sako,— aš paleidžiu tarnus pažiūrėt, ar vasarojus užaugo, o jūs peiliais badot. Atėjo su kruvinu šonu — peilis įsismeigęs. Va, ir peilis tas pats.

Ten buvo aitvaras!

Broliai vėjai

Senovėje buvo du broliu vėju. Iki šiai dienai juodu dar gyvi, bet tik vienas jau bepučia. Kad pučia iš rytų, tai nepučia iš vakarų arba iš kitos pusės. Atsiversdamas į kitą pusę, jis ir vardą kitonišką gauna. Pietų vėjas vadinasi Pundušas, vakarų — Terteušas, žiemų — Jovušas, o rytų — Merkeušas.

Kaip prisimena senukai, antrasis vėjų brolis jau seniai sergęs galvos skaudėjimu. Jam sukėlę galvą geležiniais lankais, ir jis dabar nebepučia. Jeigu tik pūsteltų, tai tuo jau lankai trūktų, ir jis numirtų. Jis dabar, sako, pas savo vyresnįjį brolių iš malonės duonos gyvenąs. Vyresnysis brolis turėjęs tris sūnus, bet jie visi prigėrę mariose šiokių būdu.

Vieną kartą sūnūs ir tėvas susitarę, sako, norėję išpūsti iš marių vandenį, ant kurių dugno jie manę rasią daug žuvų ir lygių pievų. Jie sustoję iš visų keturių pusių ir pūtę vandenį ilgą laiką, bet vanduo, iškildamas tiesiai į padanges, vėl atgalion nupuolęs. Jiems taip bepučiant, einąs pro šalį žmogus. Vienas sūnus pasiklaus to žmogaus, kas tai esą, kad jiems taip nesisekąs darbas. Tas žmogus pažiūrėjęs, sakąs:

— Taip, iš visų keturių pusių pūsdami, nieko nelaimėsite, bet užėikite visi iš vienos pusės, ir kartu pūstelkite, tai vanduo uždamas išeis iš marių.

Taip vėjai ir padarė. Susirinko visi ant vieno kranto ir kaip pūstelėjo — vanduo staugdamas ir uždamas iš marių išėjo!.. Dabar vėjai lydavojo po dugną ir džiaugėsi jo gražumu. Tėvas buvęs arti krašto, nes čion netoli sergantis brolis miegojęs ant kranto, bet vaikai buvę toli nuėję ir vaikštinėję marių dugne, visokius nuostabius daiktus apžiūrinėdami. Taip jiems besitriūšiant, vienu sykiu tėvas surikęs:

— Vaikai, bėkime, vanduo grįžta — paskandins!..

Pats tėvas dar paspėjęs išbėgti ant kranto, o vaikai, kaip toli nuo kranto buvo, taip ir prigėrė visi... .

Ir liko tik tuodu broliu.

Šalčio avys

Senovėje buvusi kartą labai šalta žiema. Vienas keleivis keliavo tolimą kelionę. Atėjo naktis, ir jis neturėjo kur pernaktvoti. Beeidamas per mišką, rado mažą trobelę. Jis įėjo į tą trobelę, pasisveikino, o senis, sėdėdamas ant krosnies, nieko jam neatsakė. Keleivis paprašė nakvynės, o jis vėl nieko neatsakė. Keleivis nusitaisė ir atsigulė.

Paskui keleivis išėjo laukan savo reikalo. O tas senis, kur sėdėjo ant krosnies, nulipo ir užkišo duris. Keleivis, būdamas plikas lauke, ko nesusėjo, bet paskui rado mažas dureles ir įlindo. Jis ten rado šešias avis, jas nusmaugė ir apsidėjo save, kad nebūtų šalta.

Rytą anksti keleivis atsikėlė ir įėjo į trobą drabužių atsiimti. Duris rado atkištas ir įėjo. Pasiėmęs drabužius, pasakė sudiev ir išėjo, o senis, sėdėdamas ant krosnies, nieko neatsakė.

Tas senis buvo šaltis. Jis manė: „Kaip nesusėjo tas žmogus, būdamas plikas lauke?“ Jis padarė dar didesnę šaltį, manydamas, kad keleivis sušals. Tas šaltis, užbėgęs keleiviui už akių, ir sako:

— Ar ne šalta?

— Šalta, tai šalta. Kur aš nakvojau, ten to žmogaus šešios avys sušalo!

Šaltis tuoj padarė atlydį ir grįžo namo.

Mėnesių pagyros

Kitąsyk trys mėnesiai pradėjo taip kalbėtis. Sausis gyrėsi, kad daugiau už visus gali šaldyti. Sako:

— Aš galiu poną vilkuose sušaldyt.

Atsiliepė vasaris:

— Aš tai galiu sušaldyt veršį karvėje, o tu giries, kad poną vilkuose sušaldytum. Dar tu šito prasto žmogaus apdriskusio, kur ana važiuoja į girią, nesušaldysi!

— Naje! — atsiliepė sausis ir pradėjo tą žmogų šaldyt.

Tas žmogus, iššokęs iš rogių, bėgt, rankas muštis; nubėgęs į girią, ėmė medžius kirst; prisikirtęs tuoj pėsčias namo! Šaltis žiūri, kad tas žmogus, priešingai, ima šilt, ir turėjo pamest šaldęs.

Vasaris sako:

— O ką, ar sušaldei?

— Kur tu jį sušaldysi! Kaip ėmė bėgt, man su rankom per snukį mušt, ir turėjau pamest šaldęs!

Tada kovas ir paniekino sausį, išjuokdamas:

— Aš,— gyrėsi kovas,— tai galiu šaldyt, medį iki šerdžiai sušaldau. Tik vargas, kad saulė man dieną neleidžia.

Išsriaubta kūdra

Buvo po lietaus. Kad nudavė būrys, tai visur iš vieno šlapia paliko.

Ėjau į ganyklas arklių parsivesti. O ganyklose, pačioj palaukėj, buvo kūdros. Didelės kūdros. Nė vasarą neišdžiūdavo. Ten gyvulius vasarą girdydavo, rudenį linus merkdavo.

Kaip tik tuo laiku, kai aš pro kūdras ėjau, žiūriu — ant praėjusio debesio laumės juosta taisosi taisosi. Didelė

didelė, per visą dangų. Ir jos vienas galas pamažiukais eina eina, slenka slenka — matosi, kaip slenka. Ir prislinko visiškai netoli manęs ir — makt į kūdrą, žiūriu, kas čia bus. Tai kaip tik makt į kūdrą, tai tuoj sriūbt vieną kartą! Žiūriu — jau vandens mažai kūdroje. Kitą kartą tik sriūbt! Jau visiškai nebedaug vandens beliko. Trečią kartą sriūbt! Ir dyka kūdra. Bet taip dyka, kaip sunkt išsunkta. Tik varlės išsigandusios visos po dugną šokinėja. Kelios mažos žuvelės plekšt, plekšt uodegėlėm į dumblyną. Tai tu tik pagalvok: sriūbt, sriūbt — per tris kartus, ir baigta!

Ir kaip tik kūdrą išsriaubė — tuoj tos laumės juostos galas slenka slenka pamažu tolyn — ir nuslinko.

ŠVENTĖS. BŪRIMAI. PRAKEIKIMAI

Šventadirbė

Viena merga audė drobes. Ji norėjo pabaigti išausti vėlai šeštadienį. Ilgai audė. Audė audė ir suaudė vieną sekmadienio valandą. Kažkas pasibeldė į duris. Mergina paprašė į vidų. Įėjo dailus ponaitis, pasisveikino, nuskundė ją, kad ilgai dirbanti, ir paklausė, gal norinti užvalgyti naktipiečių. Mergaitė juokaudama atsakė, kad gerai būtų užkąsti. Tas ponaitis atsisuko ir išėjo atnešti naktipiečio. Išeinant ji pamatė, kad jo kojos panašios į gaidžio. Labai išsigando. Kai tik išėjo, ji tuoju užrišo duris ir atsigulė.

Po kiek laiko beldžias į duris. Ji neįsileidžia. Iš už durų prašė jis visų daiktų, kad jį įleistų: ir audeklo, ir visų varstoto dalių, ir kėdžių — niekas jam durų neatdarė. Paskiau paprašė balanų, o jos vis degė sienų plyšyje. Balanos paklausė — išlindo iš sienos plyšio, prišoko prie durų raiščio ir pradėjo deginti. Ir jau buvo nudeginę, ir buvo beprasiveriančios durys, bet tuo laiku pragydo gaidys. Atsiliepė ponaitis, kad ji esanti laiminga, o jei būtų paspėjęs įeiti, tai būtų jai parodęs, kas yra šventadirbystė. Merga persigandusi užmigo.

Rytą išėjusi rado — prieangy pastatyta pintinė arkliashūdžių. Jeigu būtų jis atėjęs, tai būtų ją užspranginęs. Taigi, vaikuti, sekmadienį nedirbk.

Kerštaujuantis sekmadienis

Kita šeimininkė subatvakariais pati ilgai verpdavus ir mergelėms liepdavus. Šit vieną kartą atėjus elgeta ir įsiprašius į nakvynę. Šeimininkė ją nuvedus į jaują gulti.

Laukė laukė namiškiai šeimininkės ir nebesulaukė tą vakarą. Rytą nueina, žiūri — ta elgeta vidury klojimo atsisėdus, visus šeimininkės kaulus sulaužius, apie save apsidėjęs, ir gana. Tiems, kurie atėjo šeimininkės ieškot, pasisakius esanti sekmadienis. Kad ta šeimininkė laužiusi sekmadienio šventę, už tai ji jai kaulus sulaužius.

Kūma arklio kojom

Vieną pavakarėlį pas vieną moterį atėjo kūma. Kūma tuoj įlipo į stakles austi. Moteris sako:

— Kūma, neausk, jau vakaras.

O ta kūma neklauso. Ne tiek ji audžia, kiek siūlus iš audeklo traukia. Moteris nulėkė, pasišaukė vaikus ir sako:

— Žiūrėkite, ką ji daro.

Kai nutraukė paskutinį siūlą, kūma išlipo iš staklių ir, per kambarį eidama, sako:

— Ot, tu dabar sekmadieniais nebeausi!

Pažiūri moteris žemyn — tos kūmos arklio kojos.

Suprato ji tada, kad čia ne jos kūma buvo, tik ja pasivertusi piktoji dvasia.

Ne darbuose laidosies

Rudenį viena moterisrovė linus. Nurovusi visus, norėjo statyti. Jai bestatant, labai sutemo. Čia pat, akmenuose, pasirodė šviesa ir prakalbėjo:

— Ne darbuose laidosies, bet kapuose!

Ji labai nusigando, parbėgo namo ir žiemą mirė.

Serbojus

Kai Serbojus ateina, duona nereikalinga. Jis sėdi priemenėj ir neleidžia prie duonkepės — neduoda duonos.

Dažniausiai ateina pupžiedy. Pupos žydi, kvepia, valgyti noris, o duonos nėra. Jis ne velnias, jis apsivilkęs baltais rūbais, su skrybėle. Pas kai ką ateina apie velykas.

Kai moterys, pasiėmusios pjautuvus, eina rugių pjauti, tai Serbojus bėga miškan.

Mūsų kaiman dažnai ateina Serbojus.

Serbojus tai dar nieko, ale kai Švilpikas arba Galadovka ateina, tai jau blogai. Kai ateina Serbojus, tai valgant kairę ranką reikia padėti po sėdėkle, nes graibo duonos.

Kaimynas sako kaimynui:

— Pas tavo, regėjau, svečias atvažiuavęs?

— Koks gali būti? — klausia antrasis.

Pirmasis:

— Nežinau koks, balta skrybėle, bet ne gryčion, o pirkaitėn įėjo ir sėdi duonkepėj. Nežinau gerai pavardės, man rodos, kad Serbojus.

Dabar užkluptasis keikias.

Išburtas vyras

Viena mergaitė girdėjo, kad jei kas kūčių naktį ant aukšto pataisys stalą kaip kūčiom su visais valgiais, tai tas galės pamatyti savo būsimą vyrą ar žmoną, nes tą naktį jis ateis prie to stalo valgyt. Tik reikia būti pasislėpus ir nieko nesakyt atėjusiam prie stalo valgyt.

Ji taip ir padarė. Ant aukšto paruošė stalą, o pati pasislėpusi laukė, kas ateis. Po kiek laiko atėjo berniokas, atsisėdo prie stalo ir valgo. Ji matė jį, bet nesirodė. Pavalgė berniokas ir pradingo. Ant stalo paliko jis tik savo peiliuką.

Po kiek laiko atvažiuoja tas pats berniokas pas ją piršlius. Sutarė abu, ir jis ją apsivedė. Kai apsivedė, ji vieną kartą jam ėmė sakyti, kaip ji buvo padariusi ir kad ji matė, kaip jis kūčių naktį valgęs ant aukšto. Jis gynėsi. Tada žmona jam sako, rodydama peiliuką:

— Va, dar ir peiliuką bevalgydamas palikai.

Kai tik ji tai pasakė, jis tuoj pagriebė tą peiliuką ir ją nudūrė.

Ištrauktas kardas

Kūčių vakarą viena mergaitė, atsistojusi prie veidrodžio, būrė, už ko ištekęs. Žiūri — prie šono stovi kareivis su kardu. Ji griebė už kardo, ištraukė, o kareivis prazuvo. Mergaitė įdėjo kardą į skrynią.

Po kiek laiko sugrįžo vaikiną iš kariuomenės į tą kaimą. Jis ėmė lankytis pas tą mergaitę ir apsivedė.

Kartą gyvenant vyras kažko ieškojo skrynioj ir ant dugno atrado kardą.

— Iš kur čia tas mano kardas? — paklausė.

Žmona norom nenorom turėjo pasakyti teisybę:

— Ogi kūčių dieną burdama ištraukiau iš kareivio.

Vyras užpyko ant žmonos.

— Tu turi ryšių su velniu! Kiek aš už tą kardą turėjau nuo vyresnio nukentėti. Visi sustojo į eilę su kardais, o aš neturėjau.

Įpykęs vyras ir pametė savo žmoną.

Nukirptas skvernas

Pas vieną poną tarnavo labai graži mergina. Su ponia ta tarnaitė išsikalbėjo, kad Andriejaus vakarą reikia prisivalgyti sūrių silkių, kai sutems, atsistojus prieš veidrodį, šukuotis plaukus, tada veidrodyje užpakalyje tavęs pasirodys vyriškis, kuris bus tavo vyras. Tada reikia žirk-lėmis tik čirkšt ir nukirpti gabalą jo drabužių.

Ta tarnaitė taip ir padarė.

Atsistojusi šukuojasi, ogi veidrodyje, mato, stovi ponas. Ji griebė ir nukirpo galą skverno.

Rytą ji skundžiasi poniai, kad netiesa tie burtai — ponas tyčiomis atsistojęs užpakalyje. Ponia netiki.

— Štai dar galas skverno,— atnešusi parodė poniai.

Ponia pažiūrėjo į spintą. Tikrai, švarkas be skverno. Ponia labai nusigando. Ėmė sirgti sirgti ir numirė.

Paskui ponas vedė tą tarnaitę.

Išdvėsę gyvuliai

Kalėdų naktį gyvuliai šnekėdavo. Kitąsyk, sako, žmogus norėjo ištirti ir klausės, ką gyvuliai šneka. Nuėjo į tvartą ir sėdėjo, laukė. Prašneko gyvulėliai, sako:

— Ačiū dievui, šiemet išmisim, daug grūdų yra varpose.

Tas žmogus paėmęs ir iškūlęs tuos šiaudus. Paskui visi tie gyvuliai ir išdvėsę.

Arklių skundas

Švento Jono naktį kalbasi visi gyvuliai. Vienas žmogus, ganydamas arklius, sumanė pasiklaudyti jų kalbos. Dvyliką valandą vienas arklys sako:

— Rytoj aš negausiu nė kiek pailsėti, nes reikės mūsų ponui daktarą atvežti, bet aš nesuspėsiu atvežti, ir ponas mirs.

Antras sako:

— Ir man nebus geriau: vos tik tu išvažiuosi, tuoj man reikės kunigo važiuot, bet kunigo atvežti aš nesuspėsiu, ir ponas mirs.

Trečias sako:

— Jums tai jums, bet man tai sunkiausia: tuoj reiks giminėms žinią duoti, į bažnyčią nuvažiuoti, o galų gale — patį mūsų poną į kapus nuvežti.

Tas žmogus, išgirdęs, kad apie jį taip kalba, labai nusigando, apsirgo.

Tuoj su pirmuoju arkliu išvažiavo daktaro, o su antroju kunigo. Bet nei vieno, nei antro nesuspėjo atvežti — ponas jų numirė. Su trečiuoju arkliu važinėjo pas gimines ir galų gale patį poną į kapus nuvežė.

Paspringęs vaikas

Seniau viena močia valgant papyko ant vaiko ir pasakė:

— Kad tu, šėtone, paspringtum nerijęs!

Tai vaikas tik porą šaukštų išsrėbė, tuoj pašoko mėlynas, ir baigta.

Mat, yra tokių minučių, jeigu kokį prakeikimą ištarei tą minutę, o labiausiai tėvai vaikam, ir baigta — nebeįtaisysi, ar raudok, ar giedok, po visam, taip ir bus.

Prapuolęs vaikas

Vaikas turėjo vyteleį ir močiai per nuogus pečius sušėrė ta vytele. Močia sako:

— O kad tu prapultum jaunose dienose!

Kol jis užaugo, viskas buvo gerai, o kai važiojo iš jungtuvių, pamatė zuikį lekiant. Jis iš ratų ir dujų vytis tą zuikį.

Nuo tos dienos jo niekas daugiau ir nebematė — jis negrįžo nei pas pačią, nei pas tėvus. Tai motina prisiminė, kad ji savo sūnų prakeikė.

Tai mama sakydavo, kad negalima keikti, nes vaiką gali prakeikti.

Išsipildęs prakeikimas

Seniau žmonės mirdami prakeikdavo savo žudiką.

Vienas žmogus turėjo aukso. Jis ėjo per mišką. Tuo metu kaimynas, sužinojęs, ką jis nešasi, užbėgo iš užpakalio ir peiliu dūrė į nugarą. Mirdamas žmogus suriko:

— Tu gyvas sulįsi į žemę!

Kaimynas pasičiupo auksą ir nubėgo.

Vieną kartą jį miške apstojo plėšikai. Tas kaimynas tada stvėrė akmenį ir sviedė į vieną plėšiką. Kiti plėšikai už tai jį pačiupo, įmetė į duobę ir užmetė akmenimis. Taip išsipildė to žmogaus prakeikimas.

Perspėjimas

Mano tėvas kurį laiką buvo garvežio mašinisto padėjėjas. Rusijoje, nežinau, kokioj vietoj, važiuojant netoli

tilto, mašinistas pamatė, kad ant bėgių atsirado moteris ir bėga pirmyn traukinio, mosikuodama rankom. Mašinistas iš karto manė, kad ji nori nusižudyti. Bet paskui mato, kad bėga traukinio bėgiais pirmyn. Apsirišus balta skepeta, tokiais keistais rūbais. Jis sako mano tėvui:

— Kazy, tu matai?

— Nematau,— tas atsakė.

Tas buvo naktį. Prie pat tilto moteris sustojo bėgus. Tada mašinistas paleido signalą, o ta moteris pradėjo rėkt. Ir taip stipriai, kad perrėkė garvežio švilpuką.

— Kazy, ar tu girdi? — klausė mašinistas mano tėvą.

— Girdžiu.

Tuo momentu net traukinio ratai buksuoti pradėjo.

Mašinistas sustabdė traukinį, sakydamas:

— Čia jau yra kokie prajovai!

Tada mašinistas pasiuntė telegramą stotin. Iš stoties atvažiavo komisija ir ištyrusi atrado, kad ant tilto išsiskyre bėgiai. Kad būtų važiuavęs, būtų traukinys įkritęs upėn.

Tos moters niekas kitas nematė, tik mašinistas. Ji tol ant bėgių stovėjo, kol komisija atvyko. Kai atvyko komisija, ji dingo.

Rožės saujoj

Viena tarnaitė, valydama stalą, trupinių niekad neišmesdavo laukan, bet, susipylus į burną, suvalgydavo.

Kartą, jai bešluostant stalą, atėjo kaimynas. Prie jo ji gėdijosi pilti trupinius į burną ir turėjo suspaudusi saujoje. Kaimynas klausia:

— Ką tu čia turi toje saujoj?

Ji nieko nebeatsakė. Kaimynas paėmė jos ranką, atgniauzė saują, žiūri — pilna sauja rožių.

Atpildas

Ejo žmogus kažkur kelionėn. Eina jis vienu keliu, ir tas jo kelias kaip tik susibėga su kitu. Ir susitiko jis — eina koks seniokas ir neša ant pečių maišą.

— Kur eini? — klausia jį seniokas.

Jis pasakė.

— Ir aš ten einu,— sako senelis.

Vadinasi, abu eina vienon pusėn. Tai dabar senelis jį prašo panešt maišą, nes jam sunku. Tas paėmė nešti, ir eina abu kalbėdami, vienas vieną kalba, kitas kitą. Rodos, neilgai ėjo, ir lengva buvo nešti, ir priėjo tokią vietą, kur jiems abiem reikia skirtis. Senelis padėkojo jam už panešimą ir, imdamas pats nešti, klausia, kiek užmokėti.

— Ką čia mokėsi,— atsakė žmogus.— Aš netoli nešiau, ir lengva buvo, tai nieko ir nereikia.

— Gerai,— sako senelis.— Tu man gera padarei — ir aš tau gera padarysiu.

Atsisveikino jie ir nuėjo kas sau.

Kiek paėjęs, žmogus ir girdi, kad jį senelis šaukia.

— Ko reikia? — klausia jis, sugrįžęs pas senelį.

Senelis prašo, kad jam dar toliau paneštų maišą. Ir už šitą žada užmokėti. Paėmė žmogus maišą nešti. Jau dabar buvo kiek sunkiau. Irgi, rodos, kad neilgai ėjo. Senelis sako:

— Dėkui, kad nešei, man dabar gana.— Davė jam už nešimą pinigų. Daug davė.— Tai,— sako,— bus tau gana namo parvažiuot ir ūkiui sutvarkyt.

Senelis taip pasakė, ir jis nematė, kur tas senelis pasidėjo. Žiūri, kur jis stovi. Vieta nepažįstama. Klausiasi žmonių. Pasirodo, labai toli, net Afrikoj. Atgal reikėjo ilgai ir laivu važiuoti, ir traukiniu. Parvažiavo namo, už tuos pinigus, kur senelis davė, nusipirko žemės, pasistatė trobesius ir gyvena.

Nežinau, ilgai ar neilgai gyveno. Dar tada kaimuose gyveno. Dažnai jis pagalvodavo, kad už maišo nešimą senelis jam gerai užmokėjo, bet kai sakė, kad dar ir gera padarys, tai kada gi?

Kartą buvo didelė perkūnija. Kai trenkė kokion trobon, kilo gaisras, ir sudegė švariai gražiai visas kaimas. Visas kaimas sudegė, o jo liko visi visi trobesiai. Nors kai artimiausias kaimynas degė, tai jo trobos stogas ant to kaimyno stogo buvo. Dabar jis suprato, kad jam senelis gera padarė už tą pirmąjį maišo nešimą.

Ėjau — radau

Vienas žmogus naktį ganė arklius. Kad būtų drąsiau, turėjo pasiėmęs šautuvą.

Beganydamas žiūri — per mišką atsivolioja sausa arklio galva. Besivoliiodama galva sako:

— Eisiu — rasiu! Eisiu — rasiu!

Ta galva vis artyn ir artyn rieda prie žmogaus. Žmogus nusigando ir šovė į ją.

Tada ji atsivertė ir ėmė voliotis atgal, sakydama:

— Ėjau — radau! Ėjau — radau!

PAAIŠKINIMAI

LAUMĖS. LAIMĖS

Deivės verpėjos.— Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš J. Valentino. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (16).

Dūzgia bizgia Bigutė.— Užrašyta Medeišių k., Ignalinos r., iš O. Jasinevičienės, 85 m. Užr. S. Gimbutis 1949 m. LTR 2795 (40).

Ausk, ausk, Krauzele.— Užrašyta Karklėnalių k., Kelmės r., iš L. Mickienės, 65 m. Užrašė N. Vėlius 1962 m.

Dėgė, Špėgė ir Nokužė.— Užrašyta Gonaičių k., Skuodo r., iš L. Tautvydo, 67 m. Užr. J. Tautvydas 1923 m. LTR 2378 (1352).

Vištakojė ir Gaidžiakojė.— Užrašyta Klabinių k., Molėtų r., iš P. Genienės, 65 m. Užr. A. Urbonas 1938 m. LTR 1722 (161).

Našlaitė ir laumės.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš Žiugždos. Užr. V. Basanavičius 1905 m. LMD I 133 (102).

Laumių audeklai.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš O. Lenkaitienės. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (271).

Laumės skalbėjos.— Užrašyta Klibių k., Kretingos r., iš K. Gedvilo, 71 m. Užr. B. Kerbelytė ir K. Viščinis 1961 m. LTR 3471 (179).

Laumių kultuvėlės.— Spausdinama iš A. Schleicher, Litauisches Lesebuch und Glossar, Prag, 1857, p. 201.

Bulvių kapliuotoja.— Užrašyta Subartonių k., Varėnos r., iš A. Miliaus, 37 m. Užr. J. Balys 1936 m. LTR 879 (40).

Laumės ir kūdikis.— Užrašyta Užgirių k., Telšių r., iš S. Radavičiūtės, 74 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3574 (130).

Laumių padėlys.— Užrašyta iš Balčienės. Užr. A. Balčiūtė 1925 m. LTR 368 (60).

Laumiukas.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš Berteškos. Užr. V. Basanavičius 1905 m. LMD I 133 (108).

Apmaintyti vaikai.— Užrašyta Vilkavišky iš M. Skerstonienės. Užr. J. Dovydaitis 1963 m. LTR 3974 (513).

Nuplikintas kūdikis. Spausdinama iš A. Schleicher, Litauisches Lesebuch und Glossar, p. 201.

Laumės pyragai.— Užrašyta Trumpaičių k., Joniškio r., iš M. T. Slančiausko. Užr. M. Slančiauskas 1900 m. LTR 1208 B (505).

Laumės ir raitelis.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš I. Balužienės, 71 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (345).

Laumių dovanos.— Užrašyta Vaineikių k., Rokiškio r., iš O. Kimeklienės, 60 m. Užr. K. Markelis 1926 m. LTR 2989 (336).

Šekit garo.— Užrašyta Barkelių k., Kretingos r., iš M. Ruzgailaitės, 65 m. Užr. P. Benetis 1940 m. LTR 3369 (2).

Nukirptas šeimininkas.— Užrašyta Dirvonų k., Jurbarko r., iš O. Sucilienės, 76 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo J. Dovydaitis 1966 m. LTR 3874 (233).

Laumių sutarytinė.— Užrašyta Laumikonių k., Molėtų r., iš K. Ilgevičiaus, 75 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (262).

Laumės klėtyje.— Užrašyta Vaineikių k., Rokiškio r., iš G. Šlamienės, 70 m. Užr. K. Markelis 1926 m. LTR 2989 (344).

Palydovės.— Užrašyta Žabakiškiuose, Raseinių r., iš J. Valentino. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (59).

Prigėręs vaikas.— Savo mokamą sakmę užrašė V. Petrulienė, 74 m., Rudikų k., Kupiškio r., 1941 m. LTR 2435 (34).

Meduogalėliai.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I. Shenandoah, Pa., 1898, p. 104.

Laimės ir kūdikis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II. Shenandoah, Pa., 1902, p. 194.

Laimių lėmimas.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II, p. 194.

VANDENS DVASIOS

Sugauta undinė.— Užrašyta Kauno r. iš M. Grigelienės, 58 m. Užr. L. Martinkevičiūtė 1948 m. LTR 2717 (195).

Sirena su sireniuku.— Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš P. Mėcionienės, 65 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4209 (8).

Narės.— Užrašyta Baltausių k., Pakruojo r., iš J. Repšio, 74 m. Užr. S. Nugaraitė 1970 m. LTR 4239 (845).

Paleistas žuvų karalius.— Užrašyta Desiuškių k., Anykščių r., iš P. Vaitkevičiaus, 47 m. Užr. S. Vaitkevičius 1940 m. LTR 2412 (158).

Išvežtas žuvų karalius.— Užrašyta Desiuškių k., Anykščių r., iš P. Vaitkevičiaus, 47 m. Užr. S. Vaitkevičius 1940 m. LTR 2412 (159).

Ežero kiaulė.— Užrašyta Kretingoje iš O. Stirbienės, 40 m. Užr. J. Simaitis 1939 m. LTR 2408 (68).

Šauliuko žuvų sargas.— Užrašyta Nečeskų k., Zarasų r., iš J. Jurkėnienės, 74 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3460 (40).

Sugrižę žeberklai.— Užrašyta Ginučių k., Ignalinos r., iš K. Ruko, 84 m. Užr. N. Vėlius 1964 m. LTR 3715 (24).

Didžiulis vėžys.— Užrašyta Žukliškių k., Zarasų r., iš A. Veršelienės, 83 m. Užr. B. Veršelytė 1965 m. LTR 4067 (614).

Katinas laively.— Užrašyta Magūnų k., Ignalinos r., iš M. Mačiulio, 73 m. Užr. J. Dovydaitis 1966 m. LTR 3865 (23).

Mažas vaikutis.— Užrašyta Kadrėnų k., Ukmergės r., iš J. Barkausko, 75 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3978 (476).

Perdurta koja.— Užrašyta Poviliškės k., Ignalinos r., iš M. Mačiulienės, 85 m. Užr. A. Patėjūnaitė 1948 m. LTR 2626 (43).

Didelė žuvis.— Užrašyta Palūšėje, Ignalinos r., iš A. Burėno, 69 m. Užr. J. Dovydaitis 1964 m. LTR 3719 (68).

Sugauta varlė.— Užrašyta Dvareikių k., Ignalinos r., iš M. Kačkienės, 90 m. Užr. A. Vyšniauskaitė 1949 m. LTR 2771 (404).

AITVARAI. KAUKAI

Skrendantis aitvaras.— Užrašyta Nociūnų k., Pakruojo r., iš R. Remeikienės, 72 m. Užr. B. Kukurytė 1970 m. LTR 4239 (119).

Sugautas aitvaras.— Užrašyta Kuosėnų k., Kupiškio r., iš J. Stančiko, 65 m. Užr. E. Glemžaitė-Dulaitienė 1921 m. LTR 2993 (41).

Besisiūlantys aitvarai.— Užrašyta Trakogalio k., Šilalės r., iš P. Pociaus, 70 m. Užr. N. Vėlius 1963 m. LTR 3643 (228).

Aitvaro išperinimas.— Užrašyta Kapsuko r. Užr. Rucevičius. LMD I 323 (11).

Išperintas aitvaras.— Užrašyta Aukštakalnių k., Zarasų r., iš J. Bikulčytės, 65 m. Užr. P. Jarackas 1936 m. LTR 977 (136).

Senas pakumtis.— Užrašyta Valakų k., Šiaulių r., iš Stupuro. Užr. J. Dovydaitis 1932 m. LTR 462 (514).

Rastas kaištis.— Užrašyta Šiaulių r. Užr. J. Krikščiūnas-Jovaras 1914 m. LMD I 999 (10).

Nupirktas tabokinė.— Užrašyta Gataučių k., Pakruojo r., iš O. Uogintienės, 73 m. Užr. V. Vaičiulytė 1970 m. LTR 4239 (62).

Velnių širdys.— Užrašyta Palėvenėje, Kupiškio r., iš Matkevičienės. Užr. J. Elisonas 1910 m. LMD I 661 (67).

Gylių pasivertęs aitvaras.— Užrašyta Šalinėnų k., Zarasų r., iš G. Kvedarienės, 57 m. Užr. A. Urbonas 1937 m. LTR 1508 (44).

Išmestas aitvaras.— Užrašyta Plungėje iš J. Stakonio. Užr. J. Mickevičius 1934 m. LTR 470 (21).

Grūdų aitvaras.— Užrašyta Šiauliuose iš P. Šimkienės, apie 60 m. Užr. G. Varkalienė 1948 m. LTR 2708 (7).

Užantspauduoti miltai.— Užrašyta Vašilėnų k., Kelmės r., iš M. Pralgauskienės, 65 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3577 (48).

Damavikų atneštas maistas.— Užrašyta Magūnų k., Ignalinos r., iš D. Karnilavičienės, 70 m. Užr. E. Karaliūtė 1949 m. LTR 2750 (636).

Aitvaras aruode.— Užrašyta Cigoniškių k., Alytaus r., iš Rauliškienės, 58 m. Užr. A. Andrulionis 1934 m. LTR 481 (47).

Pieno aitvaras.— Užrašyta Vašilėnų k., Kelmės r., iš M. Pralgauskienės, 65 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3577 (46).

Nešami spygliai.— Užrašyta Radvilišky iš E. Kasiliūnienės, 70 m. Užr. A. Kasiliūnaitė. LTR 768 (17).

Rapu rapu.— Užrašyta Geručių k., Pakruojo r., iš O. Kazakevičienės, 45 m. Užr. D. Valiulytė 1970 m. LTR 4239 (637).

Aitvaro alus.— Užrašyta Vilniuje iš R. Lisauskienės, 72 m., g. Salake. Užr. J. Dovydaitis 1960 m. LTR 3976 (447).

Aitvaro sviestas.— Užrašyta Ginučių k., Ignalinos r., iš T. Svirbutavičienės, 60 m. Užr. N. Vėlius 1964 m. LTR 3715 (85).

Trys vežimai šieno.— Užrašyta Drobūkščių k., Šilalės r., iš Paliako, 60 m. Užr. B. Kerbelytė, I. Lukšaitė ir B. Kurkulis 1959 m. LTR 3470 (374).

Vyžulės.— Užrašyta Paketurių k., Kupiškio r., iš K. Zavadžiaus, 87 m. Užr. A. Kriauza 1941 m. LTR 2413 (97).

Prinešti lapai.— Užrašyta Sedoje, Mažeikių r., iš B. Petrulienės, 63 m. Užr. N. Vėlius 1969 m. LTR 4056 (16).

Aukšliukas.— Užrašyta Vizdžiaugų k., Šilalės r., iš A. Bernotienės, 74 m. Užr. B. Kerbelytė ir I. Lukšaitė 1959 m. LTR 3470 (205).

Supykinti aitvarai.— Užrašyta Mantinionių k., Širvintų r., iš K. Kličiaus, 64 m. Užr. J. Dovydaitis 1957 m. LTR 3977 (70).

Papjautas aitvaras.— Užrašyta Nimerzatėj, Klaipėdos r., iš A. Kukulskienės, 61 m. Užr. J. Dovydaitis 1956 m. LTR 3984 (194).

Sudegintos pelės.— Užrašyta Vyskupiškių k., Klaipėdos r., iš P. Macikienės, 65 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3526 (48).

Pagaikštis kamaroje.— Užrašyta Kėdainiuose iš M. Daugėlienės, 86 m. Užr. E. Rauduvaitė 1960 m. LTR 3474 (30).

Traneliai.— Užrašyta Lebedžių k., Kauno r., iš V. Grajauskienės, 80 m. Užr. A. Štilpaitė 1948 m. LTR 2851 (148).

Pusčiai.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II, p. 135.

Mažas vyrutis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II, p. 135.

Perkūno ir velnio nesantaika.— Užrašyta Pagrandos k., Rokiškio r., iš K. Pankevičiūtės, 20 m. Užr. A. Mažiulis 1935 m. LTR 1032 (143).

Mane muš, o tave užmuš.— Užrašyta Pilviškiuose, Vilkaviškio r., iš K. Balsienės, 78 m. Užr. P. Preikšas 1935 m. LTR 752 (38).

Išgelbėtas velnias.— Užrašyta Eizėnų k., Kelmės r., iš O. Petraitienės, 75 m. Užr. B. Urbelytė 1935 m. LTR 832 (650).

Avinukas ratuose.— Užrašyta Ginučių k., Ignalinos r., iš T. Svirbutavičienės, 60 m. Užr. N. Vėlius 1964 m. LTR 3715 (91).

Kur man bėgt?— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos Pasakos Yvairios, IV, Chicago, 1905, p. 78.

Mažas vaikutis.— Užrašyta Prienų k., Kauno r., iš M. Jankaus, 80 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3977 (556).

Per žemos durys.— Užrašyta Šilsody, Vilkaviškio r., iš J. Liutkevičiaus. Užr. J. Dovydaitis 1959 m. LTR 3975 (167).

Velnias sijono atlankoj.— Užrašyta Vilkaviškyje iš P. Blažaičio, 62 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (515).

Nušautas velnias.— Užrašyta Kvėriškio k., Biržų r., iš P. La-pienės, 90 m. Užr. I. Jašinskaitė 1957 m. LTR 3020 (2).

Rageliukas parako.— Užrašyta Kadrėnuose, Ukmergės r., iš J. Barkausko, 75 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3978 (488).

Užmuštas Pilypas.— Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš C. Mardosaitės, 81 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3484 (14).

Nubaustas piemuo.— Užrašyta Dovainių k., Plungės r., iš J. Šudrausko. Užr. J. Mickevičius 1935 m. LTR 758 (75).

VELNIAI

Velnių vestuvės.— Užrašyta Šukiškių k., Zarasų r., iš J. De-veikos, 69 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo B. Kerbelytė 1968 m. LTR 3987 (367).

Muzikantas velnių puotoje.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš V. Savulio. Užr. V. Basanavičius 1906 m. LMD I 133 (57).

Muzikantas ustovės vestuvėse.— Užrašyta Dusetose, Zarasų r., iš V. Šaikaus, 86 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo B. Kerbelytė 1968 m. LTR 3987 (76).

Pakartas už kojos.— Užrašyta Pušilių k., Šiaulių r., iš M. Katkienės, 44 m. LTR 874 (9).

Maloni nakvynė.— Užrašyta Vištytyje, Vilkaviškio r., iš J. Jonkaičio, 54 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (548).

Siuvėjas ir velnias.— Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš Levonienės. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (45).

Pagydyta velnienė.— Užrašyta Medsėdžių k., Plungės r., iš M. Šimkienės, 67 m. Užr. R. Vainauskas 1967 m. LTR 3950 (238).

Velnias auksakalys.— Užrašyta Pročiūnų k., Ignalinos r., iš N. Norkūno, 63 m. Užr. K. Morkūnas 1948 m. LTR 2626 (51).

Nuliūdęs velnias.— Užrašyta Laumikonų k., Molėtų r., iš K. Ilgevičiaus, 75 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (237).

Ponaičio kelionė.— Užrašyta Gulbių k., Šilalės r., iš J. Jakienės, 81 m. Užr. N. Vėlius 1958 m. LTR 3148 (172).

Žvejai ir velnias.— Užrašyta Skirvytėlės k., Šilutės r., iš Tėvulienės. Užr. J. Dovydaitis 1954 m. LTR 3480 (155).

Užteks ir vieno.— Užrašyta Padubysy, Šiaulių r., iš M. Girzotienės, 76 m. Užr. J. Dapševičiūtė 1946 m. LTR 3116 (515).

Parvežtas velnias.— Užrašyta Agarinių k., Lazdijų r., iš J. Vainos, 28 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3980 (37).

Tegarma pragaran! — Užrašyta Margių k., Pakruojo r., iš T. Zamoko, 64 m. Užr. D. Rudytė 1970 m. LTR 4239 (157).

Velnias skolinąs roges.— Užrašyta Šaukšteliškių k., Molėtų r., iš B. Ilgevičiaus, 71 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (207).

Nupjauta nosis.— Užrašyta Antazavės k., Zarasų r., iš E. Aršvilienės, 67 m. Užr. A. Počiulpaitė ir A. Žemaitytė 1968 m. LTR 3992 (23).

Velniukai su statinaitėmis.— Užrašyta Pašatrijo k., Telšių r., iš Z. Butautienės, 60 m. Užr. V. Kubilius 1969 m. LTR 4047 (7).

Pono išdaiga.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš P. Mieželio, 65 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (127).

Velniai gegužinėje.— Užrašyta Seirijuose, Lazdijų r., 1948 m. LTR 2898 (213).

Nekiškiosies.— Užrašyta Miciūnų k., Panevėžio r., iš V. Verkulevičiaus, 60 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4218 (23).

Girtas kaimynas.— Užrašyta Antalieptėje, Zarasų r., iš T. Rakitienės. Užr. J. Žalkauskaitė 1966 m. LTR 4067 (83).

Oželis vargšelis.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš A. Tamulienės, 66 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (290).

Akmuo rogėse.— Užrašyta Ryliškiuose, Alytaus r., iš R. Jankausko, 82 m. Užr. N. Vėlius 1961 m. LTR 3505 (130).

Mainai šautu vais.— Užrašyta Naniškių k., Šalčininkų r., iš M. Smilgienės, 53 m. Užr. N. Šironas 1961 m. LTR 3489 (85).

Mainai armonikom.— Užrašyta Vaškonų k., Ignalinos r., iš M. Gibauskienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3167 (20).

Sumainyti kumpiai.— Užrašyta Kernavėje, Širvintų r., iš J. Jesinskaitės, 22 m. Užr. N. Vėlius 1969 m. LTR 4113 (167).

Velnio pypkė.— Užrašyta Bilionių k., Šilalės r., iš J. Gircio, 42 m. Užr. N. Vėlius 1958 m. LTR 3171 (214).

Velnio tabokinė.— Užrašyta Gilaičių k., Plungės r., iš E. Mostienės, 45 m. Užr. V. Mostys 1967 m. LTR 3950 (206).

Pergudrautas velnias.— Užrašyta Bartininkuose, Vilkaviškio r., iš J. Šlekaičio, 70 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (284).

Katė su kačiukais.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš R. Padvaiskienės, 78 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3484 (198).

Kamanvagys ir velnias.— Užrašyta Bikėnuose, Zarasų r., iš M. Kazėno, 76 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3164 (447).

Lenktynės.— Užrašyta Baltausių k., Pakruojo r., iš J. Repšio, 74 m. Užr. L. Burkauskaitė 1970 m. LTR 4239 (29).

Velnias ir stogdengys.— Užrašyta Plingių k., Raseinių r., iš J. Tverkaus, 80 m. Užr. S. Džiugas 1938 m. LTR 1542 (374).

Velnienės pažindytas vaikas.— Užrašyta Papelėkės k., Utenos r., iš O. Pratkienės, 72 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3153 (54).

Dvigalvis žmogus.— Užrašyta Pasvaliečių k., Biržų r., iš K. Četvergos. Užr. J. Uzūnaris 1926 m. LTR 265 (231).

Daunoliaus kepurė.— Užrašyta Kažionių k., Ignalinos r., iš J. Petrėno. Užr. I. Butkevičius 1949 m. LTR 2795 (165).

Velnio mįslė.— Užrašyta Užpelkių k., Plungės r., iš O. Šikšnienės, g. 1896 m. Užr. A. Palšis, LTR 4165 (207).

Velnio užpakalis.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš K. Sinkevičienės, 70 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (259).

Žaliuojančios uogos.— Užrašyta Mikytų k., Šakių r., iš R. Laurinaičio, 12 m. Užr. J. Kermauskas 1948 m. LTR 2717 (281).

Velnio pasiteisinimas.— Užrašyta Čepiejų k., Ignalinos r., iš O. Stasiūkėnienės, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (110).

Velnias vyžpynys.— Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš P. Mėcionienės, 65 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4214 (13).

Apgautas velnias.— Užrašyta Puvočių k., Varėnos r., iš R. Sabaliauskienės. Užr. J. Balys 1934 m. LTR 686 (49).

Skerdžius kunigas.— Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš K. Bakšio. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (17).

Mat, kaip pažino.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš D. Jusevičienės 61 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (250).

Supykintas velnias.— Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš J. Zavadskienės, 57 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3167 (142).

Stiprus tabakas.— Užrašyta Kamuntavo k., Ignalinos r., iš J. Kliuko, 25 m. Užr. E. Karaliūtė 1949 m. LTR 2750 (381).

Nesusidėk su mokytu.— Užrašyta Stračnių k., Kupiškio r., iš Katilevičienės. Užr. J. Elisonas 1910 m. LMD I 661 (58).

Žmonių jaunintojai.— Užrašyta Buknaičių k., Mažeikių r., iš J. Galmino. Užr. D. Balvočius. LMD I 310 (1).

Muzikantas pragare.— Užrašyta Bajorų k., Molėtų r., iš K. Umbraso, 45 m. Užr. K. Umbrasas 1928 m. LTR 368 (3).

Alkos ožys.— Savo mokamą sasmę 1964 m. užrašė A. Šleiny, 67 m., gyv. Kruopių k., Skuodo r. LTR 3703 (14).

Berniokėlis ant arklio.— Užrašyta Rudžių k., Ignalinos r., iš S. Pečiulienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3235 (34).

Pakartas kūlys.— Užrašyta Dirvoniškių k., Zarasų r., iš J. Barausko, 55 m. Užr. E. Rūkštelytė. LTR 3203 (80).

Pagalbininkas.— Užrašyta Verpių k., Radviliškio r., iš S. Bieľiauskienės, 61 m. Užr. A. Valantinas 1960 m. LTR 3540 (63).

Patarėjas.— Užrašyta Serapiniškės k., Ignalinos r., iš U. Bulkienės, 65 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2430 (24).

Viela šiaude.— Užrašyta Vaineikių k., Rokiškio r., iš J. Vilėniškio, 70 m. Užr. K. Markelis 1930 m. LTR 2989 (281).

Jaunikaicio paslauga.— Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš Z. Štarolio, 54 m. Užr. A. Valantinas. 1971 m. LTR 4223 (26).

Sūkurys miežių lauke.— Savo mokamą sasmę 1959 m. užr. B. Vrubliauskas, gyv. Kaune. LTR 3477 (8).

Ūkininko bernas.— Užrašyta Utenoje iš S. Paškonio, 18 m. Užr. J. Mitalas 1933 m. LTR 405 (250).

Linų mynėjas.— Užrašyta Klaipėdos apyl. Užr. A. Bruožis. LMD I 525 (14).

Imtynės su maišu.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš B. Skamarakienės, 55 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4216 (18).

Kavaliarius tuščiais batais.— Užrašyta Tauginų k., Radviliškio r., iš M. Markuckaitės, 61 m. Užr. A. Valantinas 1960 m. LTR 3541 (23).

Velnio kumeliokas.— Užrašyta Rudžių k., Ignalinos r., iš S. Pečiulienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3235 (33).

Pasmaugtas gąsdintojas.— Užrašyta Padvarninkų k., Radviliškio r., iš F. Kliokmano, 61 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4150 (27).

Imu, imu.— Užrašyta Biržuose. LTR 265 (207).

Pono svečiai.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš U. Šikorskytės. Užr. V. Basanavičius 1905 m. LMD I 133 (126).

Stebuklinga dūdukė.— Užrašyta Ryliškiuose, Alytaus r., iš R. Jankausko, 82 m. Užr. N. Vėlius 1961 m. LTR 3505 (152).

Velnio patarimas.— Užrašyta Salake, Zarasų r., iš V. Būgos, 38 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2416 (5).

Kavalierius vištos kojomis.— Užrašyta Kalvarijoje, Kapsuko r., iš P. Lieponienės, 70 m. Užr. E. Azerevičiūtė 1933 m. LTR 452 (135).

Kenčiantis velnias.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš Bendoriaus. Užr. V. Basanavičius 1904 m. LMD I 133 (45).

Kelionė pona is.— Užrašyta Vaškonių k., Ignalinos r., iš M. Gi-bauskienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3167 (11).

Velnių arkliai.— Užrašyta Ežeraičių k., Utenos r., iš O. Šu-tinienės, 80 m. Užr. E. Mažulienė ir L. Sauka 1963 m. LTR 3613 (174).

Ponų arkliai.— Užrašyta Prienų k., Kauno r., iš M. Jankaus, 80 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3977 (555).

Viena kapeikėlė.— Užrašyta Bambalų k., Kelmės r., iš L. Pi-varūnienės, 76 m. Užr. S. Sokaitė 1948 m. LTR 2732 (5).

Velnias muzikantas.— Užrašyta Šaukšteliškių k., Molėtų r., iš B. Ilgevičiaus, 71 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (138).

Velnio paveikslas.— Užrašyta Petrikonių k., Pakruojo r., iš T. Stasienės. Užr. I. Morkevičius 1927 m. LTR 492 (13).

Medžiotojo pagalbininkas.— Užrašyta Kadrėnų k., Uk-mergės r., iš J. Barkausko, 75 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3978 (485).

Tikras ir netikras velnias.— Užrašyta Kolainių k., Kel-mės r., iš Lukminienės, 37 m. Užr. Lukminaitė 1938 m. LTR 1782 (25).

Surdotas besiūlių.— LTR 2171 (25).

Vis velnias kaltas.— Užrašyta Garliavoje, Kauno r., iš M. Kazlauskienės. Užr. P. Veiverys. LMD I 137 (21).

Kalvis ir velnias.— Užrašyta Šaukšteliškių k., Molėtų r., iš B. Ilgevičiaus, 71 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (201).

Ok, čiuk, sereda.— Užrašyta Pažemiškio k., Ignalinos r., iš V. Bulonaitės, 28 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3167 (45).

Velnias ir mergina pirty.— Užrašyta Raitininkų k., Aly-taus r., iš K. Raklinavičienės, 45 m. Užr. V. Ulčinskas 1937 m. LTR 1074 (127).

Ragučiai su nagučiais.— Užrašyta Krasnavos k., Kupiškio r., iš A. Balienės, 63 m. Užr. J. Balys 1934 m. LTR 42 (77).

Prakeikta duktė.— Užrašyta Mineiškiemio k., Utenos r., iš P. Jackevičiaus, 60 m. Užr. K. Kardelis 1946 m. LTR 3013 (126).

Vis tiek plaks.— Užrašyta Serapiniškės k., Ignalinos r., iš U. Bulkienės, 65 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2430 (27).

UŽBURTI LOBIAI

Ta pati ranka.— Užrašyta Kunigiškių k., Širvintų r., iš R. Ali-šausko, 64 m. Užr. J. Dovydaitis 1969 m. LTR 4112 (332).

Šiltos rankelės.— Užrašyta Trakogalio k., Šilalės r., iš P. Počiaus, 70 m. Užr. N. Vėlius 1963 m. LTR 3643 (213).

Penkiolika galvų.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš R. Rūkštelytės, 67 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3155 (100).

Surinktas kirkotis.— Užrašyta Josudiškės k., Šilalės r., iš Kolyčienės, 72 m. Užr. N. Vėlius 1963 m. LTR 3643 (112).

Prasmege pinigai.— Užrašyta Ignalinoje iš A. Bernatavičienės, 64 m. Užr. G. Asminavičiūtė 1947 m. LTR 3114 (559).

Katilas velnio, pinigai mano. — Užrašyta Kunigiškių k., Sirvintų r., iš R. Ališausko, 64 m. Užr. J. Dovydaitis 1969 m. LTR 4112 (333).

Kas gaidžiu ars.— Užrašyta Serapiniškės k., Ignalinos r., iš U. Bulkienės, 65 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2430 (44).

Ožio balsas.— Užrašyta Juozapavos k., Rokiškio r., iš J. Petrėno, 48 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (192).

Kas šoks ir dainuos.— Užrašyta Kinderių k., Kupiškio r., iš O. Bekevičienės, 68 m. Užr. E. Glemžaitė-Dulaitienė 1946 m. LTR 2993 (55).

Kas manim ars.— Užrašyta Rizgūnų k., Ignalinos r., iš V. Lunecko. Užr. Luneckas 1934 m. LTR 2441 (859).

Suvalgyti pinigai.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš J. Pautienės. Užr. V. Basanavičius 1905 m. LMD I 133 (134).

Teliukas pirkioje.— Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3200 (46).

Juodas šuniukas.— Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (159).

Vaikelis ant kelio.— Užrašyta Jakiškių k., Zarasų r., iš T. Mardosienės, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3537 (113).

Žilas senelis.— Užrašyta Laumikonių k., Molėtų r., iš V. Mižonio, 63 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (275).

Sidabro avinėliai.— Užrašyta Magūnėlių k., Ignalinos r., iš M. Jackevičiūtės, 72 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (57).

Katilas pinigų. — Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (161).

Balta moteris.— Užrašyta Rimaisų k., Panevėžio r., iš A. Želnio, 45 m. Užr. J. Dovydaitis 1957 m. LTR 3977 (397).

Pakartas kumeliokas.— Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš C. Mardosaitės, 81 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3484 (17).

Žmogaus laimė.— Užrašyta Antalieptės k., Zarasų r., iš V. Ubeikienės, 53 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3205 (84).

Žarijos.— Užrašyta Jakiškių k., Zarasų r., iš A. Saladžiuvienės, 54 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3460 (57).

Važiuoti ponai.— Užrašyta Drageliškių k., Zarasų r., iš J. Svilo, 45 m. Užr. B. Zaleskis 1927 m. LTR 11 (96).

Velnias, pinigai ir katilas.— Užrašyta Gulbių k., Šilalės r., iš A. Vėliaus, 49 m. Užr. N. Vėlius 1958 m. LTR 3148 (5).

Teliukas iš po krosnies.— Savo tėvų pasakotą sakmę užrašė T. Žitinevičiūtė, gyv. Bernatonių k., Kauno r., 1969 m. LTR 4063 (212).

Maža's senelis.— Užrašyta Kernavėje, Širvintų r., iš V. Šalkauskienės, 50 m. Užr. J. Dovydaitis 1969 m. LTR 4112 (325).

Mamos pinigai.— Užrašyta Tauginų k., Radviliškio r., iš M. Markuckaitės, 61 m. Užr. A. Valantinas 1960 m. LTR 3541 (27).

Maža graži mergytė.— Užrašyta Mikolajūnų k., Utenos r., iš B. Mazūrienės, 47 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3153 (35).

Šėmas jautis.— Užrašyta Paketurių k., Kupiškio r., iš P. Sapiegos, 94 m. Užr. A. Kriauza 1941 m. LTR 2413 (117).

Kamuolys iš po krosnies.— Užrašyta Plukių k., Panevėžio r., iš V. Sakalauskienės, 63 m. Užr. A. Beinaračiūtė. LTR 768 (391).

Dėžė pinigų.— Savo mokamą sakmę užrašė O. Maskeliūnienė, gyv. Seirijuose, Lazdijų r., 1968 m. LTR 3941 (159).

Gobšios moterys.— Užrašyta Bajorų k., Švenčionių r., iš G. Sadaunsko, 30 m. Užr. K. Kairiūkštytė 1949 m. LTR 2795 (146).

Skrynelė aukso.— Užrašyta Domantonių k., Alytaus r., iš A. Šarkaus, 63 m. Užr. N. Vėlius 1961 m. LTR 3457 (42).

Laivelis pinigų.— Užrašyta Ežeraičių k., Utenos r., iš O. Šutinienės, 89 m. Užr. E. Mažulienė ir L. Sauka 1963 m. LTR 3613 (173).

Čalnežerio lobis.— Užrašyta Puziniškio k., Ignalinos r., iš M. Šilnikienės, 54 m. Užr. D. Krištopaitė 1964 m. LTR 3718 (4).

Skrynios spyna.— Užrašyta Lelečků k., Zarasų r., iš V. Slavinskienės, 68 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3153 (158).

Auka.— Užrašyta Salų k., Ignalinos r., iš P. Kudabaitės, 58 m. Užr. E. Dagytė ir D. Krištopaitė 1964 m. LTR 3718 (205).

Raudonas arklys.— Užrašyta Salų k., Ignalinos r., iš Stalygienės. Užr. E. Dagytė 1964 m. LTR 3718 (145).

Šėmas veršis.— Užrašyta Salų k., Ignalinos r., iš P. Kudabaitės, 58 m. Užr. E. Dagytė ir D. Krištopaitė 1964 m. LTR 3718 (203).

Sėniai prie duobės.— Užrašyta Sodžiūnų k., Ignalinos r., iš T. Švilpienės, 49 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (366).

Kareiviai prie pinigų.— Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš P. Jakučio, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3235 (150).

Piniginė.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš I. Alėjūno, 68 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (116).

Baltkepuris.— Užrašyta Nevardėnų k., Telšių r., iš J. Dūnauskio, 63 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3565 (68).

Neiškasti pinigai.— Užrašyta Dusetose, Zarasų r., iš B. Matiukienės, 87 m. Užr. N. Matiukaitė 1969 m. LTR 4067 (446).

Kariški pinigai.— Užrašyta Medeišių k., Ignalinos r., iš M. Čepelienės, 70 m. Užr. E. Karaliūtė 1949 m. LTR 2750 (219).

Nedraugiški kasėjai.— Užrašyta Pušyno k., Ignalinos r., iš B. Skukauskienės, 50 m. Užr. J. Dovydaitis 1966 m. LTR 3865 (189).

Paleistos žarnos.— Užrašyta Velikuškių k., Zarasų r., iš I. Mato, 57 m. Užr. K. Kuzina 1966 m. LTR 4067 (92).

Važiuoti ponaičiukai.— Užrašyta Laborų k., Pakruojo r., iš J. Gudjurgio, 79 m. Užr. P. Gudjurgis 1931 m. LTR 337 (25).

Prisisapnavę pinigai.— Užrašė A. Brazdžionytė Panevėžyje. LTR 260 (96).

Žmogaus laimė.— Užrašyta Gulbių k., Šilalės r., iš A. Vėliaus, 49 m. Užr. N. Vėlius 1958 m. LTR 3148 (4).

Užmokestis.— Užrašyta Gulbių k., Šilalės r., iš A. Vosio, 54 m. Užr. N. Vėlius 1959 m. LTR 3171 (162).

Grumtynės su vaikelio.— Savo mokamą sakmę 1964 m. užr. A. Šleinytis, 67 m., gyv. Kruopių k., Skuodo r. LTR 3703 (37).

Mainai su velniu.— Užrašyta Dirvonų k., Jurbarko r., iš O. Sucilienės, 76 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo J. Dovydaitis 1966 m. LTR 3874 (227).

Nupirktą duktę.— Užrašyta Nerimdaičių k., Telšių r., iš Z. Vaštokienės, 71 m. Užr. Z. Zinkevičius 1947 m. LTR 2552 (21).

Višta su viščiukais.— Užrašyta Čižiūnų k., Ignalinos r., iš R. Taškūnienės, 80 m. Užr. A. Vyšniauskaitė 1949 m. LTR 2771 (289).

Nepaimta laimė.— Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (158).

Pasmaugtas brolis.— Užrašyta Padustėlio k., Zarasų r., iš Juškinienės, 88 m. Užr. R. Merkytė 1968 m. LTR 4067 (408).

Mėlyna ugnelė.— Užrašyta Nečeskų k., Zarasų r., iš J. Jurkėnienės, 74 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3460 (23).

Užgriuvusi duobė.— Užrašyta Sodžiūnų k., Ignalinos r., iš T. Švilpienės, 49 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (367).

Nelaimingi pinigai.— Užrašyta Puziniškio k., Ignalinos r., iš M. Šilinikienės, 54 m. Užr. D. Krištopaitė 1964 m. LTR 3718 (8).

Pereitinis pinigas.— Užrašyta Šilsody, Vilkaviškio r., iš J. Liutkevičiaus. Užr. J. Dovydaitis 1959 m. LTR 3975 (171).

Pavogtas žiedas.— Užrašyta Puziniškio k., Ignalinos r., iš M. Šilinikienės, 54 m. Užr. D. Krištopaitė 1964 m. LTR 3718 (11).

Žiedas už apivarą.— Užrašyta Karelių ATSR, Muezersko r., Kliušina gora k., iš T. Ivonienės, 59 m., g. Puodžių k., Utenos r. Užr. J. Ivonis 1971 m. 4255 (13).

Maro deivės.—Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, Chicago, 1903, p. 39.

Cholera karietoj.—Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 40.

Pavaišinta cholera.—Užrašyta Valkininkų apyl., Varėnos r., iš J. Žydelio. Užr. J. Žydelis 1936 m. LTR 954 (41).

Pavietrė.—Užrašyta Serapiniškės k., Ignalinos r., iš U. Bula-kienės, 65 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2430 (38).

Pavietrė ir malėjas.—Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš K. Šivickio. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (35).

Atvežta cholera.—Užrašyta Dubikės k., Šiaulių r., iš O. Rim-kienės, 74 m. Užr. M. Stonys 1936 m. LTR 990 (5).

Sėdinti liga.—Užrašyta Laukūnų k., Ukmergės r., iš S. Ke-turkienės, 72 m. Užr. B. Kerbelytė 1961 m. LTR 3468 (11).

Giltinė prie miršančio.—Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 37—38.

Vaiko mirtis.—Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš U. Le-vonienės. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (72).

Giltinės liežuvis.—Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 31.

Mirties balsas.—Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš D. Ju-cevičienės, 61 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (254).

Giltinė krikštynose. — Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 36.

Bėdos balsas.—Užrašyta Užugojų k., Anykščių r., iš P. Grybo, 45 m. Užr. S. Vaitkevičius 1942 m. LTR 2438 (42).

Mirtis ir priežastis.—Užrašyta Jakiškių k., Zarasų r., iš T. Mardosienės, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3537 (121).

Laikas yra, žmogaus nėra.—Užrašyta Tauragėje iš D. Zū-bavičienės. Užr. D. Čerškutė. 1960 m. LTR 3515 (9).

NUMIRĖLIAI

Miršančiojo draugai.—Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš S. Žitinevičiūtės, 61 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (325).

Mažylėlės jūs mano.—Užrašyta Smilgių apyl., Panevėžio r., iš J. Žymantienės. Užr. G. Petkevičaitė 1904 m. LMD I 330 (10).

Dvasregis.—Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš J. Malinaus-ko, 51 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (298).

Sukviestos dvasios.—Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 104.

Žmogaus mirtis ir gimimas.— Užrašyta Aukštakalnių k., Zarasų r., iš J. Bikulčiaus, 63 m. Užr. P. Jarackas 1936 m. LTR 978 (258).

Nuvinginta siela.— Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3198 (34).

Bitelė iš burnos.— Užrašyta Alytaus r. LTR 260 (412).

Vyro mirtis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei vėlių, p. 41.

Balsas iš ežero.— Savo mokamą sakmę 1960 m. užr. J. Jegelevičius, gyv. Vabalių k., Alytaus r. LTR 3271 (1a).

Sudegintas numirėlis.— Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš S. Fledžinskienės, 45 m. Užr. A. Valantinas 1969 m. LTR 4071 (9).

Senelė prie lango.— Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš K. Narbuto, 75 m. Užr. A. Valantinas 1969 m. LTR 4054 (24).

Pokalbis su numirėliu.— Užrašyta Aukštakalnių k., Zarasų r., iš A. Bikulčiaus, 70 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3242 (98).

Prancūzų kariuomenė.— Užrašyta Panevėžy iš V. Girčytės. Užr. J. Drungaitė 1957 m. LTR 2991 (23).

Petras Kudokas.— Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš M. Lėdkėvičiūtės, 77 m. Užr. A. Valantinas 1971 m. LTR 4262 (39).

Nakvynė numirėlio grytelėj.— Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš P. Mečionienės, 65 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4150 (4).

Zemės drebėjimas.— Užrašyta Kaišiadorių r. iš Ratautienės, 83 m. Užr. M. Telksnytė ir D. Kristopaitė 1958 m. LTR 3479 (432).

Mirusios motinos darbai.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš O. Dičiūnienės, 24 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3166 (110).

Voverytė.— Užrašyta Ažugojų k., Anykščių r., iš E. Gribienės, 76 m. Užr. S. Vaitkevičius 1940 m. LTR 2412 (44).

Atgaila krosny.— Užrašyta Nečeskų k., Zarasų r., iš J. Jurkėnienės, 74 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3460 (32).

Kenčiantys broliai.— Užrašyta Aukštakalnių k., Zarasų r., iš A. Bikulčiaus, 70 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3242 (100).

Mirusio pono prašymas.— Užrašyta Nevardėnų k., Telšių r., iš E. Bielskienės, 62 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3561 (8).

Nežinomas brolis.— Užrašyta Pabiržės k., Ignalinos r., iš V. Kindurytės, 60 m. Užr. E. Dagytė ir D. Kristopaitė 1964 m. LTR 3717 (159).

Nužudytų dvynukų dalis.— Užrašyta Vaškonių k., Ignalinos r., iš M. Gibauskienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3167 (19).

Pakaitalas.— Užrašyta Ragavos k., Rokiškio r., iš M. Baranovienės, 75 m. Užr. P. Grimailovas 1967 m. LTR 4067 (214).

Balti vyrai.— Užrašyta Žeimelyje, Pakruojo r., iš O. Četvergienės, 59 m. Užr. J. Četvergaitė 1970 m. LTR 4239 (258).

Sukaustyti kaliniai.— Užrašyta Plokščių k., Šakių r., iš B. Bajerčiaus, 53 m. Užr. A. Čaplinskas 1958 m. LTR 3079 (6).

Pavėžintas pakaruoklis.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš M. Matorkos, 59 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3166 (142).

Poros iš koplyčios.— Užrašyta Pasvalyje iš V. Rauduvienės, 73 m. Užr. E. Rauduvaitė 1946 m. LTR 3266 (66).

Sunelis iš žvyrduobių.— Užrašyta Siratiškių k., Zarasų r., iš A. Ramanauskienės, 39 m. Užr. L. Ramanauskaitė 1968 m. LTR 4067 (438).

Toks gyvenimas.— Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš A. Tamulienės, 66 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (292).

Batai numirėliui.— Savo mokamą sakmę 1959 m. užr. B. Vrubliauskas, gyv. Kaune. Girdėjęs ją maždaug 1918—1919 m. iš J. Rasymo, gyv. Seimeniškių k., Alytaus r. LTR 3477 (5).

Nustebintas numirėlis.— Užrašyta Krinčino apyl., Pasvalio r., iš J. Žitkevičiaus, 60 m. Užr. J. Dovydaitis 1935 m. LTR 2812 (78).

Numarinti jaunieji.— Užrašyta Linkmenyse, Ignalinos r., iš S. Pelenio, 58 m. Užr. K. Kardelis 1945 m. LTR 3013 (145).

Mirusių vyrų pagalba.— Užrašyta Bajorų k., Švenčionių r. LMD I 627a (64).

Numirėlio ir šuns imtynės.— Užrašyta Galinių k., Ignalinos r., iš J. Blažavičiaus, 64 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (149).

Kortuotojai.— Užrašyta Bartininkuose, Vilkaviškio r., iš J. Šleikačio, 70 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (291).

Numirėliai prie laužo.— Užrašyta Dusetose, Zarasų r., iš O. Dijokienės, 78 m. Užr. J. Dijokaitė 1967 m. LTR 4067 (239).

Vėlių kelias.— Užrašyta Klišabalės k., Širvintų r., iš F. Šalkausko, 55 m. Užr. N. Vėlius 1969 m. LTR 4113 (107).

Nutraukta kepurė.— Užrašyta Paskynų k., Jurbarko r., iš O. Gedminienės, 65 m. Į mg. j. įrašė B. Kerbelytė ir S. Puteikienė, iššifravo B. Kerbelytė 1967 m. LTR 3858 (6).

Lelijos.— Užrašyta Vilkavišky iš K. Degutienės, 68 m. Užr. J. Šteinys 1971 m. LTR 4288 (467).

Mirusios žmonos kerštas.— Užrašyta Ožkabalių k., Vilkaviškio r., iš Mačiulio. Užr. V. Basanavičius 1905 m. LMD I 133 (93).

Numirėlių vakaruškoje.— Užrašyta Tripuckų k., Ignalinos r., iš F. Banecko, 36 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3150 (161).

Numirėlis ir linai.— Užrašyta Gasparėnų k., Molėtų r., iš A. Jackevičienės, 55 m. Užr. J. Dovydaitis 1968 m. LTR 4105 (407).

Numirėlių imtynės.— Užrašyta Linkuvoje, Pakruojo r., iš T. Zemeliauskienės, 45 m. Užr. E. Zemeliauskaitė 1932 m. LTR 358 (599).

Du draugai.— Užrašyta Daržininkų k., Varėnos r., iš O. Palevičienės, 42 m. Užr. B. Kerbelytė ir L. Sauka 1958 m. LTR 3219 (161).

Išduota paslaptis.— Užrašyta Valatkonių k., Radviliškio r., iš U. Petraitienės, 76 m. Užr. V. Žaromskis 1936 m. LTR 787 (13).

Mergina iš koplyčios.— Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš S. Fledžinskienės, 45 m. Užr. A. Valantinas 1969 m. LTR 4071 (29).

Motinos ašaros.— Užrašyta Klišabalės k., Širvintų r., iš F. Šalkausko, 54 m. Užr. N. Vėlius 1969 m. LTR 4113 (106).

Aplietos karštu vandeniu.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš A. Juknevičienės, 76 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 484 (53).

SLOGUČIAI. KLYSTŽVAKĖS

Numestas slogutis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Iš gyvenimo vėlių bei velnių, p. 202—203.

Imtynės su slogučiu.— Užrašyta Sodžiūnų k., Ignalinos r., iš T. Švilpienės, 49 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (368).

Apgauta slogutė.— Užrašyta iš J. Ledinskučio. Užr. J. Viskožka. LMD I 312 (20).

Vedybos su slogute.— Užrašyta Vilkavišky iš K. Dargienės, 68 m. Užr. J. Šteinys 1971 m. LTR 4288 (475).

Žiburėlis klaidintojas.— Užrašyta Goničių k., Skuodo r., iš L. Tautvydo, 67 m. Užr. J. Tautvydas 1923 m. LTR 3378 (1365).

Nepavytos žvakelės.— Užrašyta Žeimelyje, Pakruojo r., iš O. Lapinskienės, 70 m. Užr. D. Punculytė 1970 m. LTR 4239 (288).

Žmogus liepsnose.— Užrašyta Karūžiškės k., Šilalės r., iš A. Dapšienės, 71 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3576 (35).

Atsivijusi šviesikė.— Užrašyta Bernotų k., Šiaulių r., iš M. Valančienės, 47 m. Užr. L. Banevičiūtė 1946 m. LTR 3116 (956).

Apipiltos ugnimi.— Užrašyta Šilėnų k., Šiaulių r., iš M. Elenbarkienės, 75 m. Užr. Z. Milinavičiūtė 1947 m. LTR 3116 (1974).

Užkamuotas sūnus.— Užrašyta Genių k., Radviliškio r., iš S. Vaitkevičienės, 71 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4214 (39).

Peršautas žiburinis.— Užrašyta Šiuraičių k., Klaipėdos r., iš A. Auškelienės, 71 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3527 (104).

Sudeginti trobesiai.— Užrašyta Pegirgždūčio k., Telšių r., iš O. Eisiniųs, 60 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3578 (149).

Pasirodęs žiburinis.— Užrašyta Bučių k., Šilalės r., iš P. Rimkienės, 68 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3573 (158).

Raganų plukdymai ir deginimai.— Spausdinama iš J. Basanavicziaus, Lietuviškos pasakos, I, p. 72.

Sudegintos seserys.— Spausdinama iš J. Basanavicziaus, Lietuviškos pasakos, I, p. 79.

Raganų kilmė.— Užrašyta Vėžionių k., Kupiškio r., iš K. Pilkausko, 72 m. Užr. P. Puronaitė 1929 m. LTR 3108 (85).

Raganos vaikas.— Užrašyta Ramongalių k., Biržų r., iš A. Sadausko, 85 m. Užr. J. Dovydaitis 1935 m. LTR 2812 (58).

Raganų žirniai.— Užrašyta Palėvenės apyl., Kupiškio r. Užr. J. Elisonas 1910 m. LMD I 661 (23).

Jono žirgas.— Užrašyta Šiauliuose iš A. Griciaus, 60 m. Užr. A. Rudzinskas 1943 m. LTR 3742 (1).

Raganos pyragai.— Užrašyta Ažušilės k., Ignalinos r., iš A. Juodagalvienės, 76 m. Užr. V. Juodagalvytė 1948 m. LTR 2641 (68).

Pienas iš apynasrių.— Užrašyta Sedoje, Mažeikių r., iš D. Martinkienės, 66 m. Užr. N. Vėlius 1969 m. LTR 4056 (230).

Melžiamas rankšluostis.— Užrašyta Sabuvos k., Prienų r., iš K. Knišio. Užr. Skersnavičius 1910 m. LMD I 209 (39).

Nubausta ragana.— Užrašyta Karklynės k., Kupiškio r., iš M. Madeikienės, 70 m. Užr. A. Kriauza 1938 m. LTR 1667 (109).

Užburtas mazgutis.— Užrašyta Keturvalakiuose, Vilkaviškio r., iš J. Žaliausko, 71 m. Užr. J. Dovydaitis 1971 m. LTR 3974 (306).

Apgauta ragana.— Užrašyta Vilkaviškyje iš P. Blažaičio, 62 m. Užr. J. Dovydaitis 1961 m. LTR 3974 (543).

Prapuolęs pienas.— Savo mokamą sakmę 1960 m. užrašė J. Jegelevičus, gyv. Vabalų k., Alytaus r., LTR 3271 (9).

Pagadinta karvė.— Užrašyta Sniegiškių k., Zarasų r., iš M. Truklickienės, 50 m. Užr. B. Zaleckis 1927 m. LTR 14 (24).

Čia palšosios, čia žalosios.— Užrašyta Kaišiadoryse iš O. Grigaliūnienės, 61 m. Į mg. j. įrašė ir iššifravo K. Viščinis 1964 m. LTR 3927 (15).

Išmazgotas asotėlis.— Užrašyta Ryliškiuose, Alytaus r., iš R. Jankausko, 82 m. Užr. N. Vėlius 1961 m. LTR 3505 (151).

Pienas iš beržo.— Užrašyta Šiauliuose iš A. Griciaus, 60 m. Užr. A. Rudzinskas 1943 m. LTR 3742 (9).

Sviestas ežere.— Užrašyta Degučių k., Zarasų r., iš A. Šileikienės, 63 m. Užr. K. Viščinis 1968 m. LTR 3091 (251).

Kruvinas sviestas.— Užrašyta Jakiškių k., Zarasų r., iš P. Ramanausko, 59 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3537 (172).

Nuskustas karosas.— Užrašyta Macenių k., Plungės r., iš K. Paukštienės. Užr. J. Lukšas 1929 m. LTR 284 (540).

Subadyta rupūžė.— Užrašyta Degučių k., Rokiškio r., iš M. Kviliūnienės, 87 m. Užr. J. Skrebys 1938 m. LTR 1678 (82).

Nulaužta šakė.— Užrašyta Nimerzatėj, Klaipėdos r., iš A. Kulkskienės, 61 m. Užr. J. Dovydaitis 1956 m. LTR 3984 (200).

Pamušta antis.— Užrašyta Jusiagirio k., Rokiškio r., iš J. Glemžos, 80 m. Užr. A. Glemžaitė 1950 m. LTR 2862 (40).

Sunimi ir žvirbliu paverstas vyras.— Užrašyta Mančių k., Joniškio r., iš T. Striukeikio. Užr. M. Slančiauskas apie 1904 m. LMD I 324 (7).

Arkliu paverstas bernas.— Užrašyta Žalakiškių k., Raseinių r., iš K. Bakšio. Užr. P. Šivickis 1905 m. LMD I 144 (18).

Raganos širdis.— Užrašyta Šiauliuose iš A. Griciaus, 60 m. Užr. A. Rudzinskas 1943 m. LTR 3742 (2).

Raganos kerštas.— Užrašyta Paketurių k., Kupiškio r., iš K. Zavadžiaus, 87 m. Užr. A. Kriauza 1941 m. LTR 2413 (109).

Raganos duktė.— Spausdinama iš J. Basanavičiaus, Lietuviškos pasakos, II, p. 148—149.

Suvalgytos uogelės.— Spausdinama iš J. Basanavičiaus, Lietuviškos pasakos, II, p. 147—148.

Pakerėtas vyras.— Užrašyta Serapiniškės k., Ignalinos r., iš K. Linkevičiaus, 67 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2430 (205).

Išdygę ragai.— Užrašyta Vilniuje iš M. Sarnausko, 75 m., g. Prazariškės k., Kaišiadorių r. Užr. J. Dovydaitis 1958 m. LTR 3980 (277).

Senelio kerštas.— Užrašyta Bajorų k., Švenčionių r., iš J. Sadaunyo, 62 m. Užr. K. Kairiūkštytė 1949 m. LTR 2795 (149).

Muzikantai vestuvėse.— Užrašyta Bajorų k., Švenčionių r., iš J. Sadaunyo, 62 m. Užr. K. Kairiūkštytė 1949 m. LTR 2795 (150).

Senelio pokštai.— Užrašyta Poškonų k., Šalčininkų r., iš S. Butrimavičiaus, 62 m. Užr. N. Vėlius ir N. Kazėnaitė 1965 m. LTR 3796 (62).

Baltas ir juodas sūris.— Užrašyta Siaurimų k., Šalčininkų r., iš L. Žybartienės, 64 m. Užr. N. Vėlius ir N. Kazėnaitė 1965 m. LTR 3795 (39).

Surasti arkliai.— Užrašyta Ažėnų k., Ignalinos r., iš P. Nauskienės, 86 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (152).

Įkliuvęs urėdas.— Užrašyta Kerynų k., Raseinių r., iš J. Mokauskas, 64 m. Užr. J. Prakapas 1938 m. LTR 1640 (19).

Užburti dobilai.— Užrašyta Kruopių k., Skuodo r., iš T. Pušinsko. Užr. J. Šleinytis 1965 m. LTR 3708 (4).

Suspaustas liežuvis.— Užrašyta Šiauliuose iš A. Griciaus, 60 m. Užr. A. Rudzinskas 1943 m. LTR 3742 (8).

Įkirstas kirvis.— Užrašyta Kruopių k., Skuodo r., iš T. Pušinsko. Užr. A. Šleinytis 1965 m. LTR 3708 (3).

Sūnus ir tėvas.—Užrašyta Bajorų k., Švenčionių r., iš G. Sa-
daunuko, 30 m. Užr. K. Kairiūkštė 1949 m. LTR 2795 (151).

Užburta mergaitė.—Užrašyta Vilniuje iš J. Zabulienės,
59 m., g. Ukmergės r. Užr. J. Dovydaitis 1960 m. LTR 3977 (322).

Burtininko nemirtingumas.—Užrašyta Raušupio k., Kap-
suko r., iš J. Kedžio, 51 m. Užr. J. Kedys 1932 m. LTR 327 (308).

Medžiotojas ir bernas.—Užrašyta Daukšių k., Kapsuko r.
Užr. A. Kirtiklis 1933 m. LTR 530 (1).

Panaikinta burtų galia.—Užrašyta Kūkų k., Pakruojo r.,
iš P. Valatkaitės, 70 m. Užr. D. Rudytė 1970 m. LTR 4239 (138).

Išvarytas velnias.—Užrašyta Bakšionių k., Ukmergės r., iš
M. Augustinienės, 58 m. Užr. J. Dovydaitis 1958 m. LTR 3976 (213).

Nematyti vyrai.—Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš
P. Mečionienės, 65 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4209 (7).

Varnos prie lango.—Užrašyta Ginučių k., Ignalinos r., iš
T. Svirbutavičienės, 60 m. Užr. N. Vėlius 1964 m. LTR 3715 (88).

Balti suolai.—Užrašyta Purplių k., Varėnos r., iš M. Mačio-
nienės, 70 m. Užr. J. Dovydaitis 1967 m. LTR 3924 (324).

Apiburta duktė.—Užrašyta Paseilių k., Ivjo r., BTR, iš
J. Varenelio, 58 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3979 (72).

Toks tokį pažino.—Užrašyta Šilsody, Vilkaviškio r., iš
J. Liutkevičiaus. Užr. J. Dovydaitis 1959 m. LTR 3975 (164).

Kareivio pasakos.—Užrašyta Jakiškių k., Zarasų r., iš
T. Mardosienės, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3537 (118).

Pervesti kontrabandininkai.—Užrašyta Palangoje,
Kretingos r., iš V. Lukaičio, 77 m. Užr. J. Dovydaitis 1956 m. LTR
3984 (157).

Uždegtas vežimas.—Užrašyta Palangoje, Kretingos r., iš
V. Lukaičio, 77 m. Užr. J. Dovydaitis 1956 m. LTR 3984 (155).

Išvežta krosnis.—Užrašyta Vadaktų k., Radviliškio r., iš
U. Rechenbakienės, 83 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4101 (29).

Pajuoktos moterys.—Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš
P. Mečionienės, 65 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4128 (26).

Elgetos kerštas.—Užrašyta Vaineikių k., Rokiškio r., iš
R. Lapinsko, 60 m. Užr. K. Markelis 1926 m. LTR 2989 (425).

Čigono pokštas.—Užrašyta Dirvoniškių k., Zarasų r., iš J. Bar-
kausko, 55 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (82).

Išvarytos gyvatės.—Užrašyta Liudvinavos k., Zarasų r., iš
R. Pumputienės, 57 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3153 (141).

Svirplių išvarytojas.—Užrašyta Trumpaičių k., Joniškio
r., iš P. Krištopaičio. Užr. M. Slančiauskas 1900 m. LTR 1208 B
(594).

Pelių išvedimas.— Užrašyta Slabadkos k., Astravo r., B TSR. Užr. V. Drėma 1926 m. LMD I 841 (14).

VILKTAKIAI

Vilktakis tėvas.— Užrašyta Šiauliuose iš P. Šimkienės, 60 m. Užr. G. Varkalienė 1948 m. LTR 2708 (3).

Sudegintas vilktakis.— Užrašyta Panevėžio aps. apie 1935 m. LTR 3107 (41).

Išpjautos avys.— Užrašyta Šiauliuose iš A. Griciaus, 60 m. Užr. A. Rudzinskas 1943 m. LTR 3742 (4).

Paverstas vilku.— Užrašyta Plokščių k., Šakių r., iš B. Bajerčiaus, 53 m. Užr. A. Čaplinskas 1958 m. LTR 3079 (10).

Pamotė ir sūnus.— Užrašyta Vadžgirio apyl., Jurbarko r., iš Šlyterio, 72 m. Užr. J. Dovydaitis 1932 m. LTR 462 (208).

Mergos juosta.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš A. Milašinskienės, 66 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (86).

Vilktakiu paverstas piemu o.— Užrašyta Pakriaunių k., Rokiškio r., iš A. Tumėno, 65 m. Užr. J. Skrebys 1938 m. LTR 1678 (15).

Vestuvininkai-vilkotakiai. — Užrašyta Rokiškio r. iš A. Garškos, 79 m. Užr. K. Grigas 1952 m. LTR 2884 (211).

Tėvas vilkalokas.— Užrašyta Poseilių k., Ivjo r., B TSR, iš J. Varenelio, 58 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3979 (64).

Nuogas tarp vilkų.— Užrašyta Seirijuose, Lazdijų r. Užr. V. Eelevičius 1948 m. LTR 2898 (625).

Užmuštas vilkas— žmogus.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš A. Milašinskienės, 66 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (84).

Išgelbėta jaunoji.— Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (165).

Vilkalatai jaujoj.— Užrašyta Medešių k., Ignalinos r., iš M. Čepelienės, 70 m. Užr. E. Karaliūtė 1949 m. LTR 2750 (214).

Vilkaloto vardas.— Užrašyta Salake, Zarasų r., iš R. Pakarklienės, 45 m. Užrašė E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2411 (123).

Takmakas.— Užrašyta Trumpaičių k., Joniškio r. Užr. M. Slančiauskas. LTR 1208 B (1319).

Vilktakiai ir merginos.— Užrašyta Sviliškių k., Zarasų r., iš P. Lašo, 67 m. Į mg. j. įrašė ir iššifavo B. Kerbelytė 1968 m. LTR 3987 (30).

Išpjautos vakarotojos.— Užrašyta Daktorių k., Ignalinos r., iš M. Pilypavičiūtės, 45 m. Užr. J. Aidulis 1934 m. LTR 724 (104).

Vilkalatai ir mergaitė.— Užrašyta Rizgūnų k., Ignalinos r., iš T. Zalecko, 65 m. Užr. J. Aidulis 1933 m. LTR 792 (116).

NEPAPRASTI GYVŪNAI

Žalčio išmintis.— Užrašyta Vaškonių k., Ignalinos r., iš B. Kazlausko, 67 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3204 (123).

Išgelbėtas ūkininkas.— Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3198 (59).

Pasmaugta žmona.— Spausdinama iš „Mūsų tautosaka“, III, Kaunas, 1931 m., p. 150.

Žalčių kerštas.— Užrašė J. Sondeckas Skapiškio k., Kupiškio r., 1914 m. LTR 619 (7).

Supykintas žaltys.— Užrašyta Dirvoniškių k., Zarasų r., iš J. Barkausko, 55 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3203 (85).

Margas žaltys.— Užrašyta Tripuckų k., Ignalinos r., iš L. Petraškos, 74 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3150 (190).

Gyvatės dvaras.— Užrašyta Beržininkų k., Ignalinos r., iš A. Vyšniauskaitės, 53 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3484 (4).

Gyvatės dėkingumas.— Užrašyta Rudžių k., Ignalinos r., iš S. Pečiulienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3235 (29).

Gyvačių miegas.— Užrašyta Žižnų k., Šalčininkų r., iš L. Šilabritos. Užr. J. Dovydaitis 1951 m. LTR 2919 (296).

Gyvačių duobėj.— Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 62 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (156).

Gyvatės karūna.— Užrašyta Degutėlių k., Ignalinos r., iš M. Ambraso, 63 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (204).

Karūnuota gyvatė.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš J. Pumpučio, 64 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (135).

Sparnuota gyvatė.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš A. Mišinskienės, 66 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (87).

Gyvačių susirinkimas.— Užrašyta Magūnėlių k., Ignalinos r., iš M. Jackevičiūtės, 72 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (43).

Persekiojamas piemuo.— Užrašyta Geišų k., Pakruojo r., iš K. Firanto, 68 m. Užr. G. Juodytė 1971 m. LTR 4286 (39).

Gyvačių karalius.— Užrašyta Aželių k., Zarasų r., iš J. Pumpučio, 64 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3241 (136).

Baltoji gyvatė.— Užrašyta Balnių k., Jurbarko r., iš J. Kavoliaus, 95 m. Užr. V. Kavolius 1927 m. LTR 494 (39).

Vandens gyvatė.— Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš P. Žusino, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3235 (198).

Driežlės — žmogaus gelbėtojos. — Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3200 (218).

Rupūžių karalienė. — Užrašyta Balbieriškių k., Prienų r. LTR 3419 (919).

Gandro kerštas. — Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš A. Bikulčienės, 56 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (87).

Kregždžių miegas. — Užrašyta Kaziulių k., Šalčininkų r., iš Peseko. Užr. J. Dovydaitis 1951 m. LTR 2919 (298).

Kregždžių žiemojimas. — Užrašyta Liuliškių k., Širvintų r., iš K. Milkevičiaus, 73 m. Užr. J. Dovydaitis 1969 m. LTR 4112 (409).

Vilkas ir muzikantas. — Užrašyta Čepiejų k., Ignalinos r., iš O. Stasiūkėnienės, 52 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (115).

Vilkės atsilyginimas. — Užrašyta Nevardėnų k., Telšių r., iš M. Dūnauskienės, 50 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3565 (36).

Vilkų kerštas. — Užrašyta Plavėjų k., Ignalinos r., iš J. Bikulčiaus, 57 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3165 (100).

Vilko gudrybės. — Užrašyta Naniškių k., Šalčininkų r., iš M. Tolvaišienės, 53 m. Užr. A. Šironas 1960 m. LTR 3268 (111).

Jurgis — žvėrių karalius. — Užrašyta Šilučių k., Kaliningrado sr., iš Gaigalikės. Užr. J. Banaitis. LTR 982 (37).

Vilkams paskirtas žirgas. — Užrašyta Šilučių k., Kaliningrado sr., iš Gaigalikės. Užr. J. Banaitis. LTR 982 (38).

Meškos dėkingumas. — Užrašyta Šklėrių k., Varėnos r., iš R. Kibirkštienės, 60 m. Užr. J. Aidulis 1935 m. LTR 662 (274).

Meška ir žmogus duobėje. — Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš A. Rapalinsko, 58 m. Užr. E. Rūkštelytė 1958 m. LTR 3155 (17).

Šungalviai. — Užrašyta Linkiškiuose iš Burkausko. Užr. Jakštonis. LMD I 316 (4).

Nuplikintas šungalvis. — Užrašyta Krikonių k., Ignalinos r., iš Emilios Bagdonienės, 70 m. Užr. E. Karaliūtė 1949 m. LTR 2750 (90).

GAMTOS REIŠKINIAI

Ugnies prasivėdinimas. — Spausdinama iš J. Basanaviczius, Lietuviškos pasakos, I, p. 130.

Kaimyno ratai. — Užrašyta Ažugojų k., Anykščių r., iš E. Grybienės, 76 m. Užr. S. Vaitkevičius 1940 m. LTR 2412 (14).

Ugnies pasivaikščiojimas. — Užrašyta Vabalų k., Radviliškio r., iš F. Čepo, 70 m. Užr. J. Dovydaitis 1955 m. LTR 3978 (133).

Neišsivaikščiojusi ugnelė. — Užrašyta Bernatonių k., Kauno r., iš J. Malinausko, 51 m. Užr. T. Žitinevičiūtė 1970 m. LTR 4140 (297).

Besivaikščiojanti ugnelė. — Užrašyta Bartininkuose, Vilkaviškio r., iš J. Šlekaičio, 70 m. Užr. J. Dovydaits 1961 m. LTR 3974 (289).

Nuvesta ugnis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II, p. 213.

Žmogaus žvaigždė.— Užrašyta Šilsody, Vilkaviškio r., iš J. Liutkevičiaus. Užr. J. Dovydaits 1959 m. LTR 3975 (172).

Saulė, vėjas ir žiema.— Užrašyta Paserbenčio k., Raseinių r., iš A. Murauskienės, 80 m. Užr. D. Pozingis 1938 m. LTR 1808 (2).

Miegantis vėjas.— Užrašyta Salake, Zarasų r., iš P. Varoneckienės, 76 m. Užr. E. Rūkštelytė 1941 m. LTR 2416 (43).

Vėjas be kelnių.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I, p. 137.

Vėjo ryšys.— Užrašė J. Bruožis Klaipėdos krašte. LMD I 525 (10).

Vėjo galybė.— Užrašyta Linkuvoje, Pakruojo r., iš Gerliko, 80 m. Užr. J. Janeliūnas 1928 m. LTR 262 (225).

Į teismą paduotas vėjas.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I, p. 138.

Sužeistas vėjas.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I, p. 136.

Sukruvintas tarnas. — Užrašyta Gervelių k., Ignalinos r., iš A. Skunčiko, 60 m. Užr. E. Karaliūtė, 1949 m. LTR 2750 (427).

Broliai vėjai.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I, p. 137.

Šalčio avys.— Užrašė J. Alijošius Raseinių aps. 1924 m. LTR 783 (503).

Mėnesių pagyros.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, II, p. 217.

Išsriaubta kūdra.— Užrašyta Švaininkų k., Panevėžio r., iš L. Urbo. Užr. A. Urbienė 1947 m. LTR 2514 (129).

ŠVENTĖS. BŪRIMAI. PRAKEIKIMAI

Šventadirbė.— Užrašyta Žostautų k., Kėdainių r., iš A. Stoškaus, 82 m. Užr. V. Vitkauskas 1938 m. LTR 1772 (7).

Kerštauojantis sekmadienis.— Spausdinama iš J. Basanavičius, Lietuviškos pasakos, I, p. 108.

Kūma arklio kojom.— Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš P. Mėcionienės, 66 m. Užr. A. Valantinas 1971 m. LTR 4254 (174).

Ne darbuose laidosies.— Užrašyta Mažulių k., Radviliškio r., iš Z. Bačauskienės, 86 m. Užr. E. Žaromskytė 1937 m. LTR 3101 (201).

Serbojus.— Užrašyta Medeišių k., Ignalinos r., iš J. Panavo. Užr. J. Katinaitė 1949 m. LTR 2795 (144).

Išburtas vyras.— Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3200 (210).

Ištrauktas kardas.— Užrašyta Rimiškių k., Radviliškio r., iš P. Mėcionienės, 66 m. Užr. A. Valantinas 1971 m. LTR 4252 (2).

Nukirptas skvernas.— Savo tėvų pasakotą sasmę užr. T. Žitinevičiūtė, gyv. Bernatonių k., Kauno r., 1969 m. LTR 4063 (231).

Išdvėsę gyvuliai.— Užrašyta Bučių k., Šilalės r., iš I. Beržinienės, 80 m. Užr. N. Vėlius 1962 m. LTR 3573 (137).

Arklių skundas.— Užrašyta Kabelių k., Panevėžio r. Užr. J. Kairys 1937 m. LTR 3085 (144).

Paspringęs vaikas.— Užrašyta Puponių k., Kupiškio r., iš E. Tvėnienės, 80 m. Užr. A. Kriauza 1941 m. LTR 2431 (24).

Prapuolęs vaikas.— Užrašyta Žudžių k., Panevėžio r., iš A. Gabulo, 56 m. Užr. J. Dovydaitis 1960 m. LTR 3977 (459).

Išsipildęs prakeikimas.— Užrašyta Nociūnų k., Pakruojo r., iš T. Balzarienės. Užr. A. Balzaris 1971 m. LTR 4286 (114).

Perspėjimas.— Užrašyta Papelkės k., Utenos r., iš S. Malinauskaitės, 71 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3205 (161).

Rožės saujoj.— Užrašyta Pabiržių k., Panevėžio r., iš P. Zalatorienės, 73 m. Užr. A. Valantinas 1959 m. LTR 3199 (25).

Atpildas.— Užrašyta Dūkšte, Ignalinos r., iš A. Rapalinsko, 58 m. Užr. E. Rūkštelytė 1959 m. LTR 3155 (35).

Ėjau — radau.— Užrašyta Miciūnų k., Panevėžio r., iš J. Damaševičiaus, 51 m. Užr. A. Valantinas 1970 m. LTR 4218 (10).

TURINYS

Mitologinių sakmių pasaulis. <i>N. Vėlius</i>	5.
---	----

LAUMĖS. LAIMĖS

Deivės verpėjos	13.
Dūzgia bizgia Bigutė	14
Ausk, ausk, Krauzele	15
Dégė, Špégė ir Nokuzė	15.
Vištakojė ir Gaidžiakojė	16.
Našlaitė ir laumės	16
Laumių audeklai	17
Laumės skalbėjos	17
Laumių kultuvėlės	17
Bulvių kapliuotoja	18
Laumės ir kūdikis	19
Laumių padėlys	19
Laumiukas	20
Apmainyti vaikai	21
Nuplikintas kūdikis	22
Laumės pyragai	22
Laumės ir raitelis	23
Laumių dovanos	23
Šekit garo	24
Nukirptas šeimnininkas	24
Laumių sutarytinė	24
Laumės klėtyje	25
Palydovės	26
Prigėręs vaikas	26
Meduogalėliai	26
Laimės ir kūdikis	27
Laimių lėmimas	27

VANDENS DVASIOS

Sugauta undinė	29
Sirena su sireniuku	29
Narės	30
Paleistas žuvų karalius	30
Išvežtas žuvų karalius	30
Ežero kiaulė	31
Šauliuko žuvų sargas	31
Sugrįžę žeberklai	31
Didžiulis vėžys	32
Katinas laively	32
Mažas vaikutis	33
Perdurta koja	33
Didelė žuvis	34
Sugauta varlė	34

AITVARAI. KAUKAI

Skrendantis aitvaras	35
Sugautas aitvaras	35
Besisiūlantys aitvarai	36
Aitvaro išperinimas	36
Išperintas aitvaras	36
Senas pakumptis	37
Rastas kaištis	37
Nupirktą tabokinę	38
Velnias širdy	38
Gyliu pasivertęs aitvaras	39
Išmestas aitvaras	40
Grūdų aitvaras	40
Užantspauduoti miltai	41
Damavikų atneštas maistas	41
Aitvaras aruode	42
Pieno aitvaras	42
Nešami spygliai	43
Rapu rapu	44
Aitvaro alus	45
Aitvaro sviestas	45
Trys vežimai šieno	46
Vyžulės	46
Prinešti lapai	47
Aukšliukas	48

Supykinti aitvarai	48
Papjautas aitvaras	49
Sudegintos pelės	50
Pagaikštis kamaroje	50
Traneliai	51
Pusčiai	52
Mažas vyrutis	52

PERKŪNAS IR VELNIAS

Perkūno ir velnio nesantaika	53
Mane muš, o tave užmuš	53
Išgelbėtas velnias	54
Avinukas ratuose	54
Kur man bėgt?	54
Mažas vaikutis	55
Per žemos durys	55
Velnias sijono atlankoj	56
Nušautas velnias	56
Rageliukas parako	57
Užmuštas Pilypas	58
Nubaustas piemuo	58

VELNIAI

Velnių vestuvės	59
Muzikantas velnių puotoje	60
Muzikantas ustovės vestuvėse	61
Pakartas už kojos	62
Maloni nakvynė	62
Siuvėjas ir velnias	63
Pagydyta velnienė	65
Velnias auksakalys	65
Nuliūdęs velnias	65
Ponačio kelionė	68
Žvejai ir velnias	68
Užteks ir vieno	69
Parvežtas velnias	70
Iegarma pragaran!	70
Velnias skolinąs roges	71
Nupjauta nosis	71
Velniukai su statinaitėmis	73

Pono išdaiga	74
Velniai gegužinėje	74
Nekišk nosies	74
Girtas kaimynas	75
Oželis vargšelis	75
Akmuo rogėse	76
Mainai šautuvais	76
Mainai armonikom	77
Sumainyti kumpiai	78
Velnio pypkė	78
Velnio tabokinė	80
Pergudrautas velnias	81
Katė su kačiukais	82
Kamanvagys ir velnias	83
Lenktynės	84
Velnias ir stogdengys	84
Velnienės pažindytas vaikas	85
Dvigalvis žmogus	86
Daunoliaus kepurė	87
Velnio mįslė	87
Velnio užpakalis	88
Žaliuojančios uogos	88
Velnio pasiteisinimas	88
Velnias vyžpynys	89
Apgautas velnias	89
Skerdžius kunigas	90
Mat, kaip pažino	91
Supykintas velnias	91
Stiprus tabakas	92
Nesusidėk su mokytu	92
Žmonių jaunintojai	94
Muzikantas pragare	95
Alkos ožys	96
Berniokėlis ant arklio	97
Pakartas kūlys	98
Pagalbininkas	98
Patarėjas	98
Viela šiaude	98
Jaunikaičio paslauga	99
Sūkurys miežių lauke	99
Ūkininko bernas	100
Linų mynėjas	101
Imtynės su maišu	102
Kavaličius tuščiais batais	102

Velnio kumeliokas	103
Pasmaugtas gąsdintojas	103
Imu, imu	103
Pono svečiai	104
Stebuklinga dūdukė	105
Velnio patarimas	105
Kavaličius vištos kojomis	106
Kenčiantis velnias	107
Kelionė ponais	108
Velnių arkliai	109
Ponų arkliai	109
Viena kapeikėlė	109
Velnias muzikantas	110
Velnio paveikslas	112
Medžiotojo pagalbininkas	113
Tikras ir netikras velnias	113
Surdotas be siūlių	114
Vis velnias kaltas	115
Kalvis ir velnias	117
Ok, čiuk, sereda	117
Velnias ir mergina pirty	118
Ragučiai su nagučiais	120
Prakeikta duktė	120
Vis tiek plaks	122

UŽBURTI LOBIAI

Ta pati ranka	124
Šiltos rankelės	124
Penkiolika galvų	125
Surinktas kirkotis	125
Prasmegę pinigai	126
Katilas velnio, pinigai mano	127
Kas gaidžiu ars	128
Ožio balsas	128
Kas šoks ir dainuos	128
Kas manim ars	129
Suvalgyti pinigai	130
Teliukas pirkioje	130
Juodas šuniukas	131
Vaikelis ant kelio	131
Žilas senelis	132
Sidabro avinėliai	132

Katilas pinigų	133
Balta moteris	133
Pakartas kumeliokas	133
Žmogaus laimė	134
Žarijos	134
Važiuoti ponai	135
Velnias, pinigai ir katilas	135
Teliukas iš po krosnies	136
Mažas senelis	136
Mamos pinigai	137
Maža graži mergytė	138
Šėmas jautis	139
Kamuolys iš po krosnies	139
Dėžė pinigų	140
Gobšios moterys	141
Skrynelė aukso	141
Laivelis pinigų	142
Čalnežerio lobis	142
Skrynios spyna	143
Auka	143
Raudonas arklys	144
Šėmas veršis	144
Sėniai prie duobės	145
Kareiviai prie pinigų	145
Piniginė	146
Baltkepuris	146
Neiškasti pinigai	147
Kariški pinigai	147
Nedraugiški kasėjai	148
Paleistos žarnos	148
Važiuoti ponaičiukai	149
Prisisapnavę pinigai	150
Žmogaus laimė	150
Užmokestis	151
Grumtynės su vaikeliu	152
Mainai su velniu	153
Nupirkta duktė	154
Višta su viščiukais	155
Nepaimta laimė	155
Pasmaugtas brolis	156
Mėlyna ugnelė	156
Užgriuvusi duobė	157
Nelaimingi pinigai	157
Pereitinis pinigas	157

Pavogtas žiedas	158
Žiedas už apivaro	158

MARO DEIVĖS. GILTINĖ

Maro deivės	160
Cholera karietoj	161
Pavaišinta cholera	162
Pavietrė	162
Pavietrė ir malėjas	163
Atvežta cholera	163
Sėdinti liga	163
Giltinė prie mirštančio	164
Vaiko mirtis	164
Giltinės liežuvis	164
Mirties balsas	165
Giltinė krikštynose	166
Bėdos balsas	166
Mirtis ir priežastis	167
Laikas yra, žmogaus nėra	167

NUMIRĖLIAI

Mirštančiojo draugai	168
Mažylėlės jūs mano	168
Dvasregis	169
Sukviestos dvasios	169
Žmogaus mirtis ir gimimas	169
Nuvarginta siela	170
Bitelė iš burnos	171
Vyro mirtis	172
Balsas iš ežero	172
Sudegintas numirėlis	173
Senelė prie lango	174
Pokalbis su numirėliu	174
Prancūzų kariuomenė	175
Pėtras Kudokas	175
Nakvynė numirėlio grytelėj	175
Žemės drebėjimas	176
Mirusios motinos darbai	176
Voverytė	177
Atgaila krosny	177

Kenčiantys broliai	178
Mirusio pono prašymas	178
Nežinomas brolis	179
Nužudytų dvynukų dalis	180
Pakaitalas	181
Balti vyrai	181
Sukaustyti kaliniai	181
Pavėžintas pakaruoklis	182
Poros iš koplyčios	183
Sūnelis iš žvyrduobių	184
Toks gyvenimas	184
Batai numirėliui	184
Nustebintas numirėlis	185
Numarinti jaunieji	186
Mirusių vyrų pagalba	187
Numirėlio ir šuns imtynės	188
Kortuotojai	188
Numirėliai prie laužo	189
Vėlių kelias	190
Nutraukta kepurė	190
Lelijos	191
Mirusios žmonos kerštas	192
Numirėlių vakaruškoje	192
Numirėlis ir linai	193
Numirėlių imtynės	194
Du draugai	195
Išduota paslaptis	196
Mergina iš koplyčios	198
Motinos ašaros	198
Aplietos karštu vandeniu	199

SLOGUČIAI. KLYSTŽVAKĖS

Numestas slogutis	201
Imtynės su slogučiu	201
Apgauta slogutė	202
Vedybos su slogute	202
Žiburėlis klaidintojas	203
Nepavytos žvakelės	203
Žmogus liepsnose	204
Atsivijusi šviesikė	204
Apipiltos ugnimi	205

Užkamuotas sūnus	205
Peršautas žiburinis	205
Sudeginti trobesiai	206
Pasirodęs žiburinis	206

RAGANOS IR BURTININKAI

Raganų plukdymai ir deginimai	208
Sudegintos seserys	208
Raganų kilmė	209
Raganos vaikas	209
Raganų žirniai	210
Jono žirgas	211
Raganos pyragai	212
Pienas iš apynasrių	213
Melžiamas rankšluostis	214
Nubausta ragana	215
Užburtas mazgutis	216
Apgauta ragana	216
Prapuolęs pienas	217
Pagadinta karvė	217
Čia palšosios, čia žalosios	219
Išmazgotas ašotėlis	219
Pienas iš beržo	220
Sviestas ežere	220
Kruvinas sviestas	221
Nuskustas karosas	221
Subadyta rupūžė	222
Nulaužta šakė	222
Pamušta antis	223
Šunimi ir žvirbliu paverstas vyras	223
Arklių paverstas bernas	225
Raganos širdis	226
Raganos kerštas	228
Raganos duktė	229
Suvalgytos uogelės	229
Pakerėtas vyras	230
Išdygę ragai	230
Senelio kerštas	231
Muzikantai vestuvėse	232
Senelio pokštai	232
Baltas ir juodas sūris	233
Surasti arkliai	234

Įkliuvęs urėdas	234
Užburti dobilai	235
Suspaustas liežuvis	235
Įkirstas kirvis	236
Sūnus ir tėvas	236
Užburta mergaitė	237
Burtininko nemirtingumas	238
Medžiotojas ir bernas	239
Panaikinta burtų galia	240
Išvartytas velnias	241
Nematyti vyrai	242
Varnos prie lango	242
Balti suolai	243
Apiburta duktė	243
Toks tokį pažino	244
Kareivio pasakos	244
Pervesti kontrabandininkai	245
Uždegtas vežimas	246
Išvežta krosnis	247
Pajuoktos moterys	247
Elgetos kerštas	247
Čigono pokštas	248
Išvartytos gyvatės	249
Svirplių išvartytojas	249
Pelių išvedimās	250

VILKTAKIAI

Vilktakis tėvas	251
Sudegintas vilktakis	251
Išpjautos avys	252
Paverstas vilku	253
Pamotė ir sūnus	253
Mergos juosta	254
Vilktakiu paverstas piemuo	255
Vestuvininkai-vilkotakiai	255
Tėvas vilkalokas	256
Nuogas tarp vilkų	256
Užmuštas vilkas — žmogus	257
Išgelbėta jaunoji	257
Vilkalatai jaujoj	257
Vilkaloto vardas	258
Takmakas	258
Vilktakiai ir merginos	259

Išpjautos vakarotojos	260
Vilkalatai ir mergaitė	260

NEPAPRASTI GYVŪNAI

Žalčio išmintis	262
Išgelbėtas ūkininkas	262
Pasmaugta žmona	263.
Žalčių kerštas	263
Supykintas žaltys	263
Margas žaltys	264
Gyvatės dvaras	264
Gyvatės dėkingumas	265
Gyvačių miegas	265
Gyvačių duobėj	266
Gyvatės karūna	266
Karūnuota gyvatė	267
Sparnuota gyvatė	267
Gyvačių susirinkimas	268
Persekiojamas piemuo	268
Gyvačių karalius	268
Baltoji gyvatė	269
Vandens gyvatė	270
Driežlės — žmogaus gelbėtojos	271
Rupūžių karalienė	271
Gandro kerštas	271
Kregždžių miegas	272
Kregždžių žiemojimas	272
Vilkas ir muzikantas	272
Vilkės atsilyginimas	273
Vilkų kerštas	273
Vilko gudrybės	274
Jurgis — žvėrių karalius	274
Vilkams paskirtas žirgas	275
Meškos dėkingumas	275
Meška ir žmogus duobėje	276
Šungalviai	276
Nuplikintas šungalvis	277

GAMOS REIŠKINIAI

Ugnies prasivėdinimas	278
Kaimyno ratai	278
Ugnies pasivaikščiojimas	278

Neišsivaikščiojusi ugnelė	279
Besivaikščiojanti ugnelė	279
Nuvesta ugnis	280
Žmogaus žvaigždė	280
Saulė, vėjas ir žiema	280
Miegantis vėjas	281
Vėjas be kelnių	281
Vėjo ryšys	282
Vėjo galybė	282
Į teismą paduotas vėjas	283
Sužeistas vėjas	284
Sukruvintas tarnas	285
Broliai vėjai	285
Šalčio avys	286
Mėnesių pagyros	287
Išsriubta kūdra	287

ŠVENTĖS. BŪRIMAI. PRAKEIKIMAI

Šventadirbė	289
Kerštaujantis sekmadienis	289
Kūma arklio kojom	290
Ne darbuose laidosies	290
Serbojus	290
Išburtas vyras	291
Ištrauktas kardas	292
Nukirptas skvernas	292
Išdvėsę gyvuliai	293
Arklių skundas	293
Paspringęs vaikas	293
Prapuolęs vaikas	294
Išsipildęs prakeikimas	294
Perspėjimas	294
Rožės saujoj	295
Atpildas	295
Ėjau — radau	297
PAAIŠKINIMAI	298

ИБ № 1463

ДАРЫ РУСАЛОК

Литовские мифологические сказания

На литовском языке

Издательство «Вага», Вильнюс, пр. Ленина 50

LAUMIŲ DOVANOS

Redaktorė R. Saukienė

Viršelis dail. R. Vėliuvienės

Techn. redaktorė D. Vitkevičienė

Korektorės: T. Ališkevičienė,
L. Lengertienė

Duota rinkti 1978.IX.7. Pasirašyta spaudai 1978.XII.25. LV
13737. Leidinio Nr. 9184. Formatas 84×108¹/₃₂. Popierius spau-
dos Nr. 1. Sriftas 10 p. „Baltika“. Išskili spauda. 17,6 apsk.
sp. l. 16,5 leid. l. Tiražas 10 000 egz. Užsak. Nr. 2189.
Kaina 1 rb 60 kp

„Vagos“ leidykla, 232000, Vilnius, Lenino pr. 50.
Spaudė „Vaizdo“ spaustuvė, 232600 Strazdelio 1